

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ VE SİYASET BİLİMİ ANA BİLİM DALI

**TÜRKİYE- AVRUPA BİRLİĞİ İLİŞKİLERİNİN GÜMRÜK
BİRLİĞİ SONRASI DÖNEMDE KÜLTÜREL AÇIDAN
SÖYLEM DÜZEYİNDE İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

EBRU SEDA ÇİÇEK

**GAZİANTEP
TEMMUZ 2019**

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ VE SİYASET BİLİMİ ANA BİLİM DALI

**TÜRKİYE- AVRUPA BİRLİĞİ İLİŞKİLERİNİN GÜMRÜK
BİRLİĞİ SONRASI DÖNEMDE KÜLTÜREL AÇIDAN
SÖYLEM DÜZEYİNDE İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

EBRU SEDA ÇİÇEK

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Orhun Burak SÖZEN

**GAZİANTEP
TEMMUZ 2019**

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ VE SİYASET BİLİMİ ANA BİLİM DALI

**TÜRKİYE- AVRUPA BİRLİĞİ İLİŞKİLERİNİN GÜMRÜK BİRLİĞİ
SONRASI DÖNEMDE KÜLTÜREL AÇIDAN SÖYLEM DÜZEYİNDE
İNCELENMESİ**

EBRU SEDA ÇİÇEK

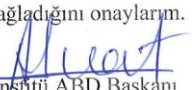
Tez Savunma Tarihi: 31.07.2019

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

Doç. Dr. Zekeriya AKYALIOĞLU
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Müdürü

SBE Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları sağladığını onaylarım.

Enstitü ABD Başkanı
Doç. Dr. Ali Fuat GÖKÇE

Bu tez tarafımda okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Orhun Burak SÖZEN

Bu tez tarafımızca okunmuş, kapsam ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri:

Dr. Öğr. Üyesi Bilal ULUSOY

Dr. Öğr. Üyesi Mesut ŞÖHRET

Dr. Öğr. Üyesi Orhun Burak SÖZEN

İmzası

ETİK BEYAN

Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Bu tezde sunduğum çalışmaların özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

EBRU SEDA ÇİÇEK

Temmuz, 2019

ÖZET

TÜRKİYE- AVRUPA BİRLİĞİ İLİŞKİLERİNİN GÜMRÜK BİRLİĞİ SONRASI DÖNEMDE KÜLTÜREL AÇIDAN SÖYLEM DÜZEYİNDE İNCELENMESİ

ÇİÇEK, Ebru Seda

Yüksek Lisans Tezi, Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi ABD

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Orhun Burak SÖZEN

Temmuz 2019, 141 sayfa

Bu çalışmada Türkiye ile Avrupa Birliği arasında kültürel anlamda tam entegrasyonun mümkün olup olmadığı araştırılmaktadır. Türkiye ile Avrupa arasında tam kültürel entegrasyonun mümkün olup olmadığıdır. Çalışmanın alt başlıkları olarak Avrupa kimliği, Türk kimliği, Türkler ile Avrupalıların ortak kültür, tarih, coğrafya geçmiş ve varlıkları tartışılmaktadır. Avrupa kimliğinin net çizilmiş sınırlarının olmaması, Yeni Dünya Düzenindeki belirsizlik, çok kültürlülük, kaos, post-modernite, Uygarlıklar Çatışması, tek veya çok kutupluluk gibi unsurlar Türkiye ile Avrupa arasında hatta Avrupa Birliği arasında tam kültürel entegrasyonundaki muhtemel engellerdir. Türkiye'nin Cumhuriyet İnkılabının öncü yıllarındaki kültür ikliminin coşkusunu yitirmesi, Türkiye'de ve Avrupa'da yükselen radikal siyasal akımlar, Aydınlanma Felsefesinden kopuşlar kültürü de etkileyen olaylardır. Diğer taraftan Avrupa ile aramızdaki alışveriş olumludur bu nedenle geliştirilmelidir. Batıdaki olumsuz Türk imgesini olumlamak anlamında yapılabilecekler vardır. Bu konuda yapılanların nitelik ve nicelik olarak geliştirilmesi gerekir. Çünkü bir bakıma biz Avrupayız bunu Avrupaya hissettirmeliyiz zira modern anlamda kimlik hissetmeye dayalıdır.

Anahtar Kelimeler: Kimlik, Avrupa Kimliği, Türk Kimliği, Kültür, Türk ve Avrupa Tarihi, Türk ve Avrupa Coğrafyası, Türk İmgesi, Sanat, Edebiyat, Post-Modernite

ABSTRACT**INQUIRY OF CULTURAL RELATIONS BETWEEN TURKEY AND THE
EUROPEAN UNION ON DISCOURSE LEVEL WITHIN CUSTOMS UNION
YEARS**

ÇİÇEK, Ebru Seda

M. A. Thesis, Public Administration and Political Science Department

Supervisor: Dr. Orhun Burak SÖZEN

July 2019, 141 pages

This study inquires whether whether cultural full integration between Turkey and Europe is possible. As for the titles of this study, European identity, Turkish identity, common cultural, historical and geographical background and heritage have been discussed. Elements such as vague and non-defined border lines of European identity, uncertainty in the New World Order, multi-culturalist disputes, chaos, the nature of post-modernity, the Clash of Civilisations, uni-polarity and multi-polarity are plausible obstacles for cultural full integration between Turkey and Europe even the European Union. Loss of desire for high cultural climate of early Republican era, radical political mainstreams both in Europe and Turkey, departure from Enlightenment philosophy are also culturally influential facts. On the other hand cultural cooperation and collaboration between Europe and Turke are affirmative, thereby it must be maintained and developed. There are steps to be taken in order to affirm the Turkish image in the West. Steps which have been taken to realize these goals must be developed quantitatively and qualitatively. Moreover, we are European in one sense and we must make Europe feel it deeply because identity is concerned with feeling in modern sense.

Keywords: Identity, European Identity, Turkish Identity, Culture, Turkish and European History, Turkish and European Geography, Turkish Image, Art, Literature, Post-Modernity

ÖN SÖZ

Yüksek lisans tezimi, eğitim hayatımda beni can-ı gönülden destekleyen, bu uğurda bana inanan, doğrularıyla yanlışlarıyla düşüncelerimin arkasında olan, başarılı bir insan olacağıma itimadı sonsuz olan, varlığımın temel kaynakları canımdan öte sevginin sınırsızlığında kalbimde yer edinen annem ve babama, benim öteki yarım olarak tanımladığım, yaş itibarıyla benden küçük olmasına karşın düşüncelerimin ikizi olan hayatımın anlamı kız kardeşim Dilara Kudret ÇİÇEK 'e, beni her daim koruyan ve kollayan, duygusallığıyla annemden farkı olmayan canım ablam Gülhanım Yağmur ÇİÇEK' e ve ailemin diğer üyelerine ithaf ediyorum.

Yüksek lisansa başladığım günden bugüne kadar benden yardımlarını esirgemeyen, gecesiyle gündüzüyle ilmi desteklerini sunan zarif, ince ve duyarlı davranışlarıyla öğrencilerini hiç incitmeyen yumuşak yaklaşımıyla tez sürecinde de beni yalnız bırakmayan Tez Danışmanım ve hocam Dr. Öğr. Üyesi Orhun Burak SÖZEN'e ve müstesna bir bilim insanı hocamı yetiştiren rahmetli anneleri hanımefendiye teşekkürlerimi ve minnettarlıklarımı sunarım.

Alan çalışmasında destek, katkı ve yardımlarını esirgemeyen Gaziantep Üniversitesi Küresel Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkan Vekili Dr. Öğr. Üyesi Mesut ŞÖHRET'e İKSV Kültür Politikaları Sorumlusu Özlem ECE'ye, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Dış İlişkiler Daire Başkanı Ahmet ERTÜRK'e Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı yetkilisi Ayşegül ER'e, Duygu YARDIMCI ve Ayşe Deniz ARICAN'a, Maya Kitap Yayın Yönetmeni Tahir MALKOÇ'a, meslektaşım Hakan ÇAYALAN' a, Ticaret Bakanlığı (eski adı ile Gümrük ve Ticaret Bakanlığı)' na, İstanbul Gümrük ve Dış Ticaret Bölge Müdürlüğüne, GAP Gümrük ve Dış Ticaret Bölge Müdürlüğüne teşekkürlerimi sunarım.

Ebru Seda ÇİÇEK
Temmuz, 2019

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT	ii
ÖN SÖZ.....	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLolar LİSTESİ.....	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	vii
KISALTMALAR	viii
1.GİRİŞ	1
1.1. GİRİŞ	1
2.MODERN DÖNEMDE KÜLTÜRÜN DÖNÜŞÜMÜ VE TÜRK KÜLTÜRÜNÜN MODERNLEŞMESİ	9
2.1. KÜLTÜR KAVRAMI VE MODERN DÖNEMDE KÜLTÜRÜN DÖNÜŞÜMÜ	9
2.1.1. Kültürün Tanımı.....	9
2.1.2. Kültürel Çeşitlilik.....	11
2.1.3. Yüksek Kültür ve Popüler Kültür	12
2.2. TOPLUM KAVRAMI	16
2.3. KİMLİK KAVRAMI	17
2.3.1. Türk Kimliği	18
2.4. MODERN DÜŞÜNCE	21
2.4.1. Modernizm- Postmodernizm	22
2.4.2. Türk Modernleşmesi	24
2.5. DIŞ KATMAN-İÇ KATMAN.....	26
2.5.1. Avrupa Kavramı.....	26
2.5.2. Avrupa Birliği Kavramı	27
2.5.3. Avrupa Birliğinin Kültür Alanındaki Rolü	28
2.5.4. Türkiye Cumhuriyeti ve Avrupa Arasındaki İlişki	29
2.5.5. Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Birliği Arasında İmzalanan Gümrük Birliği Antlaşması.....	31
3.TÜRKİYE İLE AVRUPA BİRLİĞİ ARASINDA GÜMRÜK BİRLİĞİ SÜRECİ İÇİNDEKİ KÜLTÜREL SANATSAL VE EDEBİ İLİŞKİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ ANALİZİ	32
3.1. 1990’LI YILLARDAKİ KÜLTÜREL DÖNÜŞÜM EKSENİNDE GÜMRÜK BİRLİĞİ SÜRECİNİN KÜLTÜREL YANSIMA VE İZDÜŞÜMLERİ	32
3.2. TÜRKİYE’NİN KURULUŞUNDA TÜRK KÜLTÜRÜ VE SANATI	35

3.3. CUMHURİYETİN İLK YILLARINDA KÜLTÜR SANAT PLATFFORMU VE MİLLİ SANAT TEKVİN ETME UĞRAŞLARI.....	37
3.4. 1990’LARIN SONU GÜMRÜK BİRLİĞİNİN GEÇERLİ OLDUĞU YILLAR DAHİLİNDE AB İLE İLİŞKİLER TÜRKİYE’ DEKİ KÜLTÜR SANAT VE YAZIN DÜNYASI	40
3.4.1. Gümrük Birliği Sürecinde Yüksek Kültür ile Popüler Kültür Ayağı	43
3.4.2. Avrupa Birliği ile Kültürel İlişkilerimizde Öne Çıkan Ülkeler	45
3.4.3. Avrupa Birliği Şehir ve Köyleri ile Gaziantep İlçe ve Köylerinin Kardeş Statüsü Kazandığı Durumların Örnekleri	46
3.4.4. Vakıflar Olarak Avrupa Birliği ile İlişkiler Çerçevesinde Gümrük Birliği Süreci Boyunca Kültürel, Sanatsal ve Yazınsal Etkinlikler	49
3.4.5. Türkiye’ nin Kendi İçinde ve Türkiye ile Avrupa Birliği arasında Kültür, Sanat ve Yazın Alanında Aksayan Yönleri, Olumsuz Sonuçları ve Yapılması Gerekenler	51
3.5. AVRUPA BİRLİĞİ İLE TÜRKİYE ARASINDAKİ GELİŞMELERİN AKTARILMASINDA VALİLİKLERİN YETKİLENDİRİLMESİNİN AVRUPA BİRLİĞİ İLE TÜRKİYE ARASINDA KÜLTÜREL, SANATSAL VE EDEBİ BAĞLAMI	52
3.6. TÜRKİYE İLE AVRUPA ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN TARİHSEL GELİŞİMİ İLE AVRUPA BİRLİĞİ ARASINDAKİ İLİŞKİLER.....	59
SONUÇ	63
KAYNAKLAR	69
ÖZGEÇMİŞ (VITAE)	74
EKLER	74
EK A.1: İSTANBUL KÜLTÜR VE SANAT VAKFI KÜLTÜR POLİTİKALARI SORUMLUSU ÖZLEM ECE İLE YAPILAN GÖRÜŞME	77
EK A.2: GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ KÜRESEL SİYASET VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER BÖLÜM BAŞKAN VEKİLİ DR. ÖĞR. ÜYESİ MESUT ŞÖHRET İLE YAPILAN GÖRÜŞME	95
EK A.3: GAZİANTEP BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ DIŞ İLİŞKİLER DAİRE BAŞKANI AHMET ERTÜRK İLE YAPILAN GÖRÜŞME	101
EK A.4: DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI AVRUPA BİRLİĞİ BAŞKANLIĞI YETKİLİSİ AYŞEGÜL ER İLE YAPILAN GÖRÜŞME	116
EK A.5: DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI AVRUPA BİRLİĞİ BAŞKANLIĞI YETKİLİLERİ DUYGU YARDIMCI VE AYŞE DENİZ ARICAN İLE YAPILAN GÖRÜŞME	121
EK A.6: MAYA KİTAP YAYIN YÖNETMENİ TAHİR MALKOÇ İLE YAPILAN GÖRÜŞME	131

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1.1. Yüksek Kültür–Popüler Kültür Karşılaştırması	14
Tablo 2.1. Gümrük Birliği Sürecinde Türkiye Cumhuriyeti Hükümetleri	33
Tablo 2.2. Türkiye'nin Eurovision Şarkı Yarışmasındaki Başarıları	34

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1. Modernizme Göre Toplum	16
Şekil 1.2. Marksizme Göre Toplum	16
Şekil 1.3. Post-Modernizme Göre Toplum.....	17

KISALTMALAR

Avrupa Birliği	AB
Avrupa Birliği Uyum Yönlendirme Danışma Kurumu	ABUYDK
Avrupa Ekonomi Topluluğu	AET
Avrupa Kültür Başkenti	AKB
Atatürk Kültür Merkezi	AKM
Chief Executive Officer	CEO
Civil Society Dialogue	CSD
Gümrük Birliği	GB
Instrument for Pre-Accession Assistance	IPA
İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı	İKSV
Japan Travel Agencies Association	JATA
Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı	IPA
Milli Eğitim Bakanlığı	MEB
Sivil Toplum Kuruluşu	STK
Türkiye Cumhuriyeti	T.C.
Türkiye İstatistik Kurumu	TÜİK
United Nations Educational Scientific and Cultural Organization	UNESCO
World Tourism Organization (Dünya Turizm Örgütü)	WTO

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. GİRİŞ

Türkiye tarih boyunca zengin kültürel yapısı, tarihsel bir geçmişi ve coğrafi konumu itibariyle Avrupayla bir bütünlük içerisinde olmuştur. Bu nedenle Avrupayı Türkiye'siz, Türkiye'yi de Avrupasız düşünmek mümkün görünmemektedir. Bu çalışmada Türkiye'nin Avrupa Birliğine üyelik sürecinde her ne kadar ekonomik faktörler başat rol oynasa da aynı zamanda Avrupa ile yapılan ekonomi ağırlıklı faaliyetlerin kendilerinde kültürel, sanatsal ve edebi ilişkilerin doğurduğu şekilde bir sav ortaya konulmuştur. Bu nedenle Avrupa Birliğinin ekonomi odaklı bir cemiyetten harmonize edilmiş kültürel bir cemiyete doğru ilerleyişinin süreci yaşadığı şekilde bir argüman da savunulmaktadır. Bu itibarla, çalışmada ilk olarak kültür kavramı ele alınıp Türkiye ile Avrupa arasındaki kültürel iletişim, etkileşim ve entegrasyon incelenmektedir.

Günümüzde dünya genelini kapsayan devletlerin bir entegrasyon çabası içerisine girdikleri gözlemlenmektedir. Bunlardan en popüler olanı Avrupa'daki bazı devletlerin bir araya gelerek oluşturdukları Avrupa Birliğidir (AB). Avrupa Birliği Nev-i şahsına münhasır ulus üstü (supranational) yapısı nedeniyle uluslararası organizasyonlar içerisinde önemli bir konuma sahiptir. Bu nedenle Türkiye de 1960'lı yıllardan itibaren AB'ye girebilmek için birçok yenilikler ve düzenlemeler yapmıştır. Türkiye ile Avrupa Birliği ilişkilerinin temel görünümünü tam üyeliğe geçiş süreci oluşturmuş ve bu ilişkilerden kaynaklanan ilerlemenin ana teması tam üyelik olmuştur.

Günümüzde Türkiye'deki her sektörün kendi bakış açısına göre bir Avrupa Birliği tanımı mevcuttur. Örneğin liberal siyasal görüşçülerin bakış açısına göre, mali kalkınma perspektifinden olduğu kadar cemiyet perspektifinden de ilerlemenin ve inkişaf etmenin temel kaynağı olarak görülmekteyken, sol siyasilerin önemli bir

kesimi tarafından ise Türkiye'nin demokratik inkişafının önünü açan bir zamanlama olarak düşünülmektedir. Genel anlamda bakıldığında Avrupa Birliğine üyelik gayesi bir bakıma Türkiye'nin "modernleşme" uğraşısının doğal bir uzantısı olarak meydana geldiği gözlemlenmektedir. "Daha güçlü bir ekonomi, daha fazla demokrasi, hukukun üstünlüğü, daha çok insan hakları, şeklinde ortaya konan "Avrupalı değerler" Türkiye'de değişimi harekete geçiren itici güç olarak değerlendirilmektedir" (Okur, 2008, s.11-12).

Avrupa Birliğinin temelinde her ne kadar ekonomiye dayalı bir birliktelik olsa da her bir üye ülkenin kendine özgü kültürü vardır. Avrupa'nın parasal-maddi yönde örgütlenmesiyle onun ruhsal-manevi organik bütünlüğü arasındaki ayrımı "kültür" kavramıyla birlikte ele almak gerekir. Şayet bu ikisi arasında tinsel bütünlük olmazsa örgütlenilen Avrupa kavramı olmayacaktır. Bu yalnızca farklı dillerde konuşan insanların bir araya getirdiği bir kitle olurdu bu da Avrupa'da yaşayan insan cemiyetinin farklı dillerde konuşmalarının haklı izahatlarını ortadan kaldırırdı. Zira, bu cemiyetlerin herhangi bir dilde benzer güzellikte anlatılması mümkünatı bulunmayan bir hususiyeti olmazdı. Diğer taraftan bu Avrupa ülkeleri birbirine benzemesinin aksine birbirinden tamamen farklı yönlerinin de bulunması Avrupayı Avrupa yapan özellik olacaktır. Kısaca belirtmek gerekirse; birlik içinde çeşitliliğe gereksinim vardır (Eliot, 1987, s.132-133).

Çalışmanın temel kapsamı ve sorunsalı Türkiye ve Avrupa Birliği arasındaki ilişkileri kültürel açıdan söylem düzeyinde incelemek olarak belirlenmiştir. Bu çerçevede incelemek istenen sorunsalı ele almak için şu sorular sorulara cevap aranmaya çalışılmıştır.

- Bir yaşama tarzı olarak kültürü ele aldığımızda ve toplumun diğer katmanlarını sabit kabul ettiğimizde otantik ve orijinal olan Türk kültürü ile Avrupa kültürünün bir üst kimlikte entegrasyonu mümkün müdür?
- Neden Türkiye ile Avrupa arasında toplumun diğer katmanlarını sabit kabul ettiğimizde kültürel entegrasyon mümkündür/mümkün değildir?
- Söz konusu kültürel entegrasyon toplumun diğer katmanlarını sabit kabul ettiğimizde nasıl mümkündür/nasıl mümkün değildir?
- Avrupa Birliği tam üyelik projesi gerçekleşmediği takdirde Avrupa Birliği ülkeleri ile muhtemel kültürel ilişkilerimiz ve kültürel uyumumuz konusunda ne gibi projeksiyonlar üretilebilir?

İncelenen konu oldukça kapsamlı ve geniş bir hacme sahip olduğundan konu bütünlüğünü sağlamak için çalışma öncelikle zaman bakımından Türkiye ile AB ilişkileri açısından bir milat olarak kabul edilen 1 Ocak 1996'da fiilen yürürlüğe giren Gümrük Birliği Antlaşmasından günümüze kadar olan süreçle sınırlandırılmıştır. Bununla birlikte çalışma, yöntem olarak görüşme ve tartışma (argumentation) ile sınırlıdır. Avrupa Birliği ile tam üyelik müzakerelerinin sona ermesi ve Avrupa Birliği tam üyelik projesinden vazgeçilmesi şu an için sadece bir projeksiyondur, dolayısıyla burada saptanacak olan görüşler bu projeksiyon çerçevesi ile sınırlıdır. Bu bağlamda Avrupa Birliği ile entegrasyonun ekonomik, siyasi ve sosyal yönleri sabit değişken kabul edilmiştir.

Görüşme yöntem ve tekniklerine ilişkin olarak şunlar söylenebilir: Verileri bir araya getirme yöntemlerinden biri olan görüşme ve yahut mülakat tekniği, bilimsel araştırma yöntemleri içerisinde en çok kullanılan tekniklerden biridir. Hakkında bilgi edinilmek istenilen konu ile ilgili soruların araştırmacı tarafından önceden hazırlanarak katılımcıya sorulduğu ve sorulan sorulara ilişkin alınan cevapların veri olarak kaydedildiği bir söyleşi de denilebilmektedir. Görüşme veyahut mülakat tekniği kullanıldığı vakit muhatap olunan kişiyle birebir muhabere kurulduğundan dolayı bu süreçte katılımcı ile ilgili birçok bilgiye de erişim sağlanabilmektedir (<https://www.guncelpsikoloji.net/m/araştırma-yontemleri/bilimsel-araştırmalarda-gorusme-teknikleri-h6154.html>).

Görüşmenin sınıflandırılması konusunda şunlar söylenebilir: Görüşme veya mülakat tekniğindeki gaye, araştırma sorusu ile ilgili veriyi bir araya getirmektir. Birçok görüşme türleri mevcuttur. Yapılan tasniflere göz gezdirildiğinde çoğunlukla görüşme üzerindeki denetleme düzeyine göre tasnifin kabul gördüğü anlaşılmaktadır. Bu düzlemde görüşme ve yahut mülakat çeşitleri biçimsel olmayan görüşme, yapılandırılmış görüşme, yarı-yapılandırılmış görüşme ve yapılandırılmamış görüşme olarak irdelenmiştir (Gürbüz-Şahin, 2018, s.).

Yapılandırılmamış görüşme, diğer bir şahısla yapılan karşılıklı konuşmanın spontane akışı içerisinde herhangi bir görüşme anlaşma tutanağı olmadan kendiliğinden yapılan bir iletişim türüdür (Gall, Borg ve Gall, 1996. s.310). Görüşme ve yahut mülakat yapılan şahsın cevaplarına bağlı olarak kendini devamlı tekrardan yapılandırmak ve her verilen cevaba karşılık yeni sualleri o an hazırlamak ve tertip etmek durumundadır. Bazı yönden görüşme söyleşi şeklinde de olabilmektedir. Kimi

zaman şahıs kendisiyle görüşme veyahut mülakat yapıldığını bile fark etmeyebilir (Türnüklü, 2000, s.2).

Yapılandırılmamış görüşmenin özellikleri:

1. Daha önce hazırlanan herhangi bir görüşme sorusu yoktur.
2. Görüşme süreci aralığında hedefe yönelik ortaya çıkan sorulara cevap aranır.
3. Yapılandırılmamış yöntem seçildiğinde araştırmacının uzun bir sürece yayılması gerektiği uygulayıcı tarafından bilinmelidir.
4. Aynı anda birden fazla değişik bilgiye de erişme ihtimali bulunan bu yöntemde birden çok görüşme yapılabilir (<https://www.guncelpsikoloji.net/m/araştırma-yontemleri/bilimsel-araştırmalarda-goruşme-teknikleri-h6154.html>).

Yarı yapılandırılmış görüşme, yapılandırılmış görüşme tekniğinden daha elastiktir. Bu görüşme tekniğinde, araştırmacı evvelden sormayı tasarladığı soruları içeren görüşme anlaşma tutanağını hazırlar. Buna mukabil araştırmacı, mülakatın akışı düzleminde farklı yan ya da alt sorularla görüşmenin gidişatını etkileyebilir. Ayrıca konuşmacının verdiği cevapları açıklayıcı ve ayrıntılı biçimde anlatmasını sağlayabilir. Şayet kişi görüşme sırasında belirli soruların cevaplarını öbür soruların içinde yanıtlamışsa araştırmacı bu soruları sormama hakkında sahiptir. Söz konusu bu teknik sahip olduğu belli seviyede standartlık ve ayrıca elastiklik sebebiyle eğitimbilim araştırmalarına daha uygun görülmüştür (Türnüklü, 2000, s.2).

Yarı yapılandırılmış görüşmenin özellikleri:

1. Kullanıcı tarafından evvelden hazırlanmış sorulara göre başlayan görüşmede kullanıcının özgün sorular sorma yetkisi vardır.
2. Kullanıcının önemli gördüğü hallerde soru sormama yahut sorulara ekleme yetkisi vardır (<https://www.guncelpsikoloji.net/m/araştırma-yontemleri/bilimsel-araştırmalarda-goruşme-teknikleri-h6154.html>).

Yapılandırılmış görüşme, bu görüşme tekniği biçim olarak kişinin kendine özgü bilgiyi belirli sınıflandırmalara göre cevapladığı anket çalışmalarını yahut tutum ölçeklerini andırır (Robson, 1993, s.231; Wragg, 1994, s.272).

Araştırmacı, araştırmaya iştirak eden herkese aynı soruları, aynı şekilde ve aynı kelimelerle sorar. Katılımcı kapalı uçlu cevaplar verir. Katılımcı kendisine sunulan ihtimali alternatiflerden birini tercih ederek cevaplar. Bu görüşme tekniği

görünüm olarak anket çalışmalarına benzer şekilde sayısal veri arz eder (Türnüklü, 2000, s.4-5).

Yapılandırılmış görüşmenin özellikleri:

1. Ölçün bir görüşmede yapılacak bütün yöntemler uygulanmaktadır.
2. Bu yöntemlerin içinde; hedefe yönelik sorular düzenler ve bu sorular ile ilgili değişiklikler yapılmamaktadır.
3. Uygulamanın fazla yapılacağı durumlarda bu yöntem etkilidir.
4. Görüşme datalarının tahlili daha açık bir şekilde yapılmaktadır.
5. Herhangi bir taraflılık mümkün değildir (<https://www.guncelpsikoloji.net/m/araştırma-yontemleri/bilimsel-araştırmalarda-gorüşme-teknikleri-h6154.html>).

Diğer taraftan bu görüşme türlerinden hangisinin nitel araştırma kapsamında ölçülendirildiği önemli bir husustur. Bir görüşmenin ve yahut mülakatın nitel araştırma bağlamında ölçülendirilmesi için bazı kriterler arz etmelidir. Araştırma konusu olay veya olgunun manası ile ilgili deneklerin hakiki hayata dair fikirlerinin tespit edildiği görüşme türü nitel görüşmedir. Bu sebeple nitel görüşmenin ana hedefi araştırma konusu deneklerin bakış açısıyla ele almak, deneklerin bu bakış açısının neden ve nasıl meydana geldiğini anlamaktır (Gürbüz-Şahin, 2018, s.).

Görüşme formu hazırlanırken dikkat edilmesi gereken konular şunlardır: Görüşme tekniğinin kullanılmasında kullanılacak olan görüşme formunun hazırlanması sürecinde yapılacak olan görüşmenin sağlıklı, güvenilir ve geçerli olması açısından çok önemlidir. Bu nedenle görüşme formunu hazırlarken şunlara dikkat edilmesi gerekmektedir:

- Görüşme tekniğini kullanacak kişinin görüşmeciye basit, anlaşılabilir sorular hazırlamalıdır.
- Görüşmeciye odak sorular hazırlamalıdır.
- Araştırmacının açık uçlu sorular sorması gerekmektedir.
- Görüşmeciye yönlendirmeden kaçınılmalıdır.
- Görüşme tekniğini kullanacak kişi çok kapsamlı sorular hazırlamalıdır.
- Farklı türden ve de seçenekli sorular hazırlanmalı.
- Görüşme tekniğini kullanan tarafından sorular mantık çerçevesinde düzenlenmelidir (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s.128).

Görüşme araç ve ilkeleri şunlardır: Görüşmenin etkili bir biçimde yürütülmesi ve devam etmesi için görüşme süresi içerisinde başvurulan bir takım araç ve teknikler vardır. Bunlar; a) dinleme, b) konuşma, c) soru sorma

Dinleme: Görüşme sürecinde en ideal teknik olan dinleme, görüşmecinin özel ve tesirli bir uyanıklık ve özenle katılımcıyı anlama, idrak etme çabasıdır. İşitme kavramı genellikle fiziksel olarak kendiliğinden gerçekleşen ve neticesinde bir anlama ulaşmasını hedefleyen duyuşsal bir etkinliktir. Dinleme eylemi ise beyin kabuğunda iradeli bir biçimde gerçekleştirilen ve neticesinde bir mânâyâ ulaşma çabasıdır (<https://studylibtr.com/doc/5176145/g%C3%B6r%C3%BC%C5%9Fme-teknikleri---aof>). Bu nedenle görüşmeci, görüşmeden verim alabilmesi için katılımcının konuşmasını dikkatli ve etkili bir şekilde dinlemesi gerekmektedir.

Etkili Dinlemenin Özellikleri Nelerdir?

- Katılımcıyı dikkatlice ve onu kesmeden dinlemelidir.
- Katılımcının ne dediğini, ayrıntılı bir şekilde hatırlamalıdır.
- Görüşmeci görüşme esnasında anlatılan ile hissedilen duyguyu iyi gözlemlemelidir.
- Duyguları daha iyi idrak edebilmek adına sözel olmayan ipuçlarına bakmalıdır.
- Görüşme esnasında durmalara ve yahut sessiz kalma durumlarına karşı hoşgörülü olmaya çalışmalı ve sükuneti bozacak sorular sormaktan kaçınmalıdır.
- Kendinizi sakın hissedemediğiniz durumlarda sakinliği korumaya çalışmalıdır.
- Anlatılan durum ile ilgili olarak empati kurmaya çalışarak neler hissettiğinizi anlamaya çabalanmalıdır (<https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/65536/mod.resource/content/0/6-7.hafta.ppsx>).

Etkili Dinlemenin Önemi

Bireyler arasındaki iletişim handikaplarını ortadan kaldırmak için en iyi yöntem etkili dinleme yöntemidir. Etkili dinleme, katılımcının fikirlerini, gereksinimlerini idrak etmektir (Odabaşı, 2005, s.74).

Görüşmeyi gerçekleştiren kişi aynı zamanda etkili bir dinleyici olursa katılımcının konuşmasından rahatsız olmuş, sıkılmış, ilgisiz bir tavır sergilemediğini hissettirirse katılımcı daha rahat bir şekilde duygu ve düşüncelerini ifade edebilir. Bu

da görüşmecinin görüşme esnasında etkili ve verimli bilgiler edinmesine yardımcı olur.

Konuşma: Görüşmeci görüşmeye katılımcının güvenini kazanma ve samimiyet kurmaya vesile olan konuşmalar yapmalıdır. Sonrasında görüşmeci katılımcıya araştırma konusunu, araştırmanın amacını ve araştırmada hedeflenen hakkında genel bilgi verir. Ancak katılımcının talebi olursa daha detaylı bilgiler de verilebilir bu şekilde katılımcıya karşı daha dürüst davranılmış olunur (Johnson, 2002, s.109). Ancak dikkat edilmesi gereken bir husus vardır: Görüşmecinin az konuşup, diğer iletişim ve takviye mekanizmalarını kullanması gerekmektedir.

Soru sorma: Sözel iletişim araçlarından bir tanesi de soru sormadır. Görüşmeci araştırma konuları kapsamında aklındaki soruların cevabını aramak için görüşme yaptığı kişiye çeşitli sorular sorar. Ancak bu soruların görüşmeyi yönetme amacını taşıyan bir yönlendirme aracı olmamasına dikkat edilmelidir. Görüşmecinin yaptığı görüşmede görüşmeyi kontrolünde tutmak veya istediği şeyi duymak gibi bir gayesi olmamalıdır. Bu nedenle açık uçlu sorularla daha istikrarlı, dengeli bir katılım sağlayarak görüşmeyi devam ettirmelidir (Tekin, 2012, s.107).

Ne zaman soru sorulmalı?

- Görüşme esnasında konuya izahat getirecek soruların sorulması gerekmektedir.
- Görüşme esnasında ifade edilen bilgilerin güvenilirliğini, doğru anımsayıp anımsamadığını teyit etme amaçlı sorular sorulur.
- Hususi bir konuda malumat almak ve görüşmeyi genişletmek için sorular sorulmalıdır (<https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/65536/mod.resource/content/0/6-7.hafta.ppsx>).

Yöntemle ilgili ele alınması gereken alanlardan biri metateoridir (üstkuram). Teorilerin çeşitli varsayımları bulunmaktadır. Bu varsayımların nelerle ilgili olduğunu ontoloji, epistemoloji ve metodoloji belirler. Ontoloji neyi çalıştığımızı ortaya koyar. İnceleme konumuzun hatta araştırma soruları ve sorunsalımızın varlığını belirleyen ontolojidir. Örneğin; uluslararası ilişkileri incelemek için kişileri mi, kurumları mı, toplumları mı, devletleri mi, uluslararası kuruluşları mı incelemeliyiz sorusunun cevabını ontoloji verir. Ontolojiden aldığımız cevaplarla araştırma nesnelimizi oluşturduktan sonra karşımıza aradığımız cevabı nasıl bulacağımız sorusu çıkar. Dolayısıyla kullanacağımız bilgiler devreye girer. İşte bu bilgilerin teorisini ortaya koyan epistemolojidir. Epistemoloji bu bağlamda bilgi

evrenimizi yaratır. En son öğemiz metodolojidir. Bize bilgileri, verileri kanıtlarıyla hangi yöntemle kullanarak argümanımızı savunacağımızı, dolayısıyla sorunsalımıza cevap bulacağımızı gösterir. Bu saydığımız üç ögenin bir çeşit üstbilşini oluşturan, büyük resmi görmemizi sağlayan ve büyük resimdeki eksikleri ortaya koymamızda ve bağlantıları kurmamızda bize doğrultu, yön ve yaklaşımımızı gösteren bilim felsefesidir (krş.Yalvaç, 2019, s.43-44).

Çalışma genel olarak kültürel ve bu bağlamda sanatsal ve edebi entegrasyon üzerine düşünce üretmek temeline sahiptir. Bu açıdan bakıldığında literatürde bu kapsama ve bu yönteme sahip herhangi bir yüksek lisans ve doktora tezine rastlanılmamıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

MODERN DÖNEMDE KÜLTÜRÜN DÖNÜŞÜMÜ VE TÜRK KÜLTÜRÜNÜN MODERNLEŞMESİ

2.1. KÜLTÜR KAVRAMI VE MODERN DÖNEMDE KÜLTÜRÜN DÖNÜŞÜMÜ

2.1.1. Kültürün Tanımı

Kültür kelimesi kavramsal olarak çok derin bir mânâ içermektedir. Latince kökü tarımda ilemeden yerleşmeye, bağlanmaktan muhafaza etmeye gibi birden fazla mânâ içeren “colere” kelimesinden gelmektedir. Zaman içerisinde de “cutura” lügatına dönüşmüştür (Eagenton,T. 2004, s.49). Voltaire kültür kelimesini, insan zekasının oluşumu ve yüceltilmesi olarak tanımlamıştır (Yamaner, Ş. 1998, s.25). Kültürün tanımını Türk Dil kurumu sözlüğünde; “Tarihsel, sosyal kalkınma zarfı içerisinde üretilen tüm maddi ve manevi değerler ile bunları oluşturmada, bir sonraki jenerasyona ulaştırmada kullanılan, insanın natürel ve sosyal çevresine hakimiyetinin derecesini gösteren araçların tamamı” olarak nitelendirilmektedir (<http://sozluk.gov.tr/>). M. Kemal Atatürk kültürü; ”Okumak, idrak etmek, görebilmek, görebildiğinden anlam çıkarmak, uyanık edim göstermek, idelemek, terbiye edilen bir zekâ” olarak tanımlamıştır 1936 (2019, [http://www.kultur.gov.tr /TR-9646/kultur.html](http://www.kultur.gov.tr/TR-9646/kultur.html)). Keza Gazi Mustafa Atatürk’ e göre yapılan işlerin en büyüğü Türk kahramanlığına ve yüksek Türk kültürüne dayanan Türkiye Cumhuriyetidir 1933 (2019, <http://www.kultur.gov.tr/TR-9646/kultur.html>). Atatürk, Batıcılıkta bazı kavramlara öncelik vermiştir. Bunlar hümanizm, Aydınlanma, kültür ve eğitimidir (Sözen, 2019, s.). Yön olarak ise özellikle Avrupa’ya öncelik vermiştir (Sözen, 2007, s.148).

Dar kapsamda baktığımızda kültür, amacınız eğitim, estetik, maneviyat, eğlence, vakit geçirme gibi ne olursa olsun alımladığınız ve ya tükettiğiniz ve sanat olarak isimlendirilebilecek edebiyat, müzik, mimarlık, tasarım, basılı medya,

elektronik medya gibi tüm medyayı içeren eylem, mal, fikirler ve simgesel öğelerdir. Ayrıca bunların getirdiği biçim, tarz ve malzemelerdir (Gans, 2018, s.19-22).

Kültürün günümüzdeki geçerli bir diğer tanımı Paul Kuttner' a aittir. Buna göre kültür süre giden ortaklaşa bir anlam yaratma sürecidir (Baban ve Rygiel, 2018, s.16). Öte yandan Gastambide-Fernandez'in sanat terimini neyi kapsadığına ilişkin saptaması şöyledir; sanat gerçekte var olan insanların gerçekte var olan sosyal konjonktür içinde, özgül kültürel bağlamlarda ve özgül tinsel ve sembolik münasebetler arasında edimledikleri ve kültürel olarak özgül bir konumu bulunan eylemlerdir. Ayrıca Kuttner'a göre sanat formları "estetik" veya "yüksek" sanatlar (tiyatro, bale, opera), "halk" sanatları (folklor oyunları, ilahiler), "popüler" sanatlar (popüler müzik, televizyon, yaratıcı yönüyle sosyal medya) şeklinde çeşitli yaratma etkinliklerini kapsar (Baban ve Rygiel, 2018, s.17).

Kültürü; "Mükemmelliğin irdelenmesi ve gözlemlenmesi" olarak tanımlayan Matthew Arnold (1971, s.128) bu mükemmellik arayışının hem şahsın kendisi adına hem de cemiyetin bütün kesimi için olduğu kanaatinde (Arnold, 1971, s.16). Kültürün öz yapısının güzelliğin ve aklın olduğu görüşündedir (Arnold, 1971, s.128).

Raymond Williams (2005) kültürün, bazen müşterek ifadelendirme pratiklerine, başka bir söyleyiş ile muayyen toplulukların gelenek ve yaşayış tarzlarına, bazen ise zihinsel ve bediiyat (estetik) gelişim süreçlerine dolaylı yoldan bahsedilmek üzere toplulukların "medenileşme" seviyesine (buna bağlı olarak da eğitilmiş bireye) ve bu aşamanın ürünleri olarak meydana gelen sanatsal pratiklerin anlatımı olduğunu belirtir (Williams, 2005).

Kültür, insanoğlunun idesel, maksatsal, gayesel hedef doğrultusunda ve tekrar insan eliyle oluşturulmuş her şeydir (Özlem, 2000, s.165). Bir ulusun veya topluluğun yaşam biçimidir (Cevizci, 2002).

Kültür kavramsal olarak, bireyin toplumsal hayat içerisinde farklı anlatım şekillerine örtünmesi, sarınmasıdır. Bunun nedeni de kavramın kendi tarihsel gelişim aşamasındaki inkılaplardan kaynaklanmaktadır. Kültür kavramı itibarıyla içerisinde çeşitliliği ifade eder ancak bu birlik içerisinde çeşitliliktir. Çünkü ortak bir aidiyet ve kader potasında harmanlanmıştır. İnsanoğlunun üstünde ikamet ettiği toprak, konuştuğu dil, giyim tarzı, manevi değerleri, dini, ekonomisi, hukuki değerleri, sanatı, müziği, edebiyatı, mimari yapısı gibi etkenlerin hepsi kültür kapsamındadır. Çünkü kültürün en nihai temelinde insan vardır. İnsan değişken varlıktır, insanın

hayat karşısındaki duruşu, düşüncesi, tutum ve davranışı kültürü de etkiler. İnsanoğlu geliştikçe kültür de gelişir, değişir ve kapsamı genişler.

2.1.2. Kültürel Çeşitlilik

Günümüzde toplumlar çeşitlenmekte ve çoğulculaşmaktadır. Toplumda bir arada yaşama kültürünün geliştirilmesinin bir yolu da kültür-sanata yatırım yapmaktan geçmektedir. UNESCO'nun Kültürel İfadelerin Çeşitliliğinin Korunması ve Geliştirilmesi Sözleşmesi" insanlar için kültürel çeşitliliğin muhafazası ve ilerletilmesi gereğini ilk defa barış ve güvenlik için kaçınılmaz bulmuştur. Aynı zamanda "İnsan Hakları Evrensel Beyannameinde" tanımlanan ve dünyadaki diğer belgelerde kabul ve beyan edilen insan haklarının ve temel hürriyetlerin eksiksiz yaşama geçirilmesinin zorunlu ögesi olarak görmüştür. Günümüzde hükümetler kültürel çeşitliliği iki şekilde ele almışlardır: Birincisi asimilasyoncu hareketler, ikincisi çok kültürcü yaklaşım. Asimilasyoncu harekete göre kültürel çoğulculuk milli birlik için bir tehditir. Öte yandan çoğulcu politikalar değişik grup ve toplulukları özgül aidiyetlerini tanıır ve bunu teşvik eder. Bir üçüncü hareket tarzı radikal kozmopolitlikdir. Radikal kozmopolitliğe göre bireylerin doğasında ilişkisellik ve etkileşim vardır ve bunlar bireylerin birbirini dönüştürme vasıtalarıdır. Buna göre birlikte yaşamak vatandaş olanları ve olmayanları, ev sahibi olanları ve konukları birbirinden ayrıcalıklı görmez. Grup ve aidiyetler arasında hiyerarşi olmadığını savunur. Bu bakış açısı çoğulculuğu desteklemede kültür ve sanatı önceler (Baban ve Rygiel, 2018, s.10-11). Radikal kozmopolitizm geleneksel kozmopolitlikten kültürel tecrübeleri değerine göre imtiyazlı görmeme bağlamında ayrıştır. Buna göre geleneksel kozmopolitizm sömürgeci Batı'yı sömürgeleştirilmiş Doğu'dan ayırmasar (Baban ve Rygiel, 2018, s.20).

Günümüzde kültürler arasında etkileşim vardır. Kültürler çeşitli ve birbirine egemenlik bağlarıyla bağlıdır. Ülke içinde bunu kabul etmeyen bir demokrasi mümkün gözükmemektedir. Hem kültürlerin çeşitliliğini tanımak hem de kültürün egemen yönünü mevcut saymak lüzumludur. İşte bu durum çok kültürlü bir toplumun özelliğidir. Eğer bu iki özellik söz konusu toplumlardan koparılsa olması gereken durum ters düz edilmiş olur. O zaman kültürel azınlıklar hürriyet mücadelesini bir topluluk olma imkânını kaybederek otoriter bir siyasal egemenlik altına girer. Öte yandan çeşitliliğin varlığının tanınması kendinden menkul bir ayrımcılık yaratabilir... Kültürel özgürleşme çeşitliliğin varlığının kabul edilmesinin

yanı sıra kültürel iletişim de hazırlamalıdır. Çok kültürlü bir toplumu korumak aslında demokrasinin zor bir savaşıdır, ötekinin ve çoğulculuğun tanınmasının bir araya gelmesini gerektirir. Çok kültürlü bir toplumda modern dışlanma denen şey iki yönlü bir tehdit ortaya koyar: birincisi kitle kültürü ikincisi kimlik saplantısı. Öte yandan kültürel küreselleşme ve kültürel bütünleşmecilik birden bire bir anlaşma ile azınlıkları yok edebilir. Öte yandan kültürel demokrasi mümkün olan en çok kişinin iletişim araç ve yöntemlerini kullanması için gerçek bir ortaklık yarattıkları sürece kültürlere yaratıcılık şansı tanır. Buradan hareketle kitle kültürünün ve bu kültürün egemenlerini geçmişteki kültürlerin ürettiği yapıtları yeniden yorumlama yetkisini kendinde bulabilir ayrıca hoşgörüsüz bir kültürel milliyetçiliğe yol açabilir. Modern toplumda çok miktardaki bilişim uygulamalarının yarattığı sayısız deneyim kültürel iletişim alanındaki bu muhtemel olumsuzlukları aşabilir. Günümüzde demokrat olup çok kültürlü toplum düşüncesine karşı çıkmak mümkün gözükmemektedir (Touraine, 2007, s.249-251).

2.1.3. Yüksek Kültür ve Popüler Kültür

Batı kültürünü irdelediğimizde iki yüzyıl boyunca; müfredattaki ders kitaplarını kapsayan geleneksel “yüksek kültür” ve Pazar için toptan üretilen “kitle kültürü (popüler)” olarak ikiye bölünmüştür (MacDonald, 1994).

Yüksek kültürün tarihi Batı’da eski Yunan ve Roma’ya uzanır. Özgün ve sanatsal yaratıcılığa dayanarak yapıtlarında kalıcılığı ve ölümsüzlüğü esas alır. Alımlanma noktasında entelektüel olgunluk gerektirir ve yaratır. Alımlanması, ortak insanlık mirasını, ideallerini paylaşmak olarak anlamlandırılabilir. İnsanlığın ideallerine hizmet eder. İdealizm, hümanizm, insanlığın ilerlemesi gibi hareket noktalarıyla devrimci ruh taşıyabilir. Nicel olarak az, nitel olarak mükemmel nihai ürünler vardır. Yapıtlarda farklı özelliklerde her karakter yer alabilir, bunların yapıtta yansıtılışının biçim ve biçemi belirleyici olabilir. Küçük Prens romanı örneğinde olduğu gibi yaratıcılığında bilim rasyonel ve amacına uygun veya alegorik olarak kullanılır. Yaratılan sanat eseri hem tek hem de insanlığın ortak varlığı olarak sayılabilir. Yaratıcıları sanatçıların, daha güzele ve mükemmele ulaşmak için bir rekabet içinde oldukları söylenebilir (MacDonald, 1994)

Yüksek kültür her ne kadar seçkinlerin kültürü olarak algılansa da her zaman seçkinliğin olmaz. Üstelik, seçkinlik bir zaaf olarak görülmemelidir. Mesela, Türk modernleşmesi, ceditçilik akımı gibi Asya bölgesi Türklüğündeki

Batılılaşmayla birlikte kökenini bulduğu Osmanlı reformları içinde her zaman saray, askeri sınıf ve bunlara eklenen bürokrasi tarafından biçimlendirilmiştir (Sözen, 2014, s.2). Osmanlı döneminden söz ederken Falih Rıfkı Atay “Çankaya” adlı eserinde (1980, s.399), Batı uygarlığının her zaman çok küçük bir azınlığın malı olduğunu vurgular. İşte Batılılaşma, bu çok küçük elitler grubuyla başlayan, gelişen, evrilen seçkin bir milli eylemdir. Türk aydınlanması bunların içinde parlayan, seçkinliğin halka inmesi ve halkla bütünleşmesi teşebbüsüdür (Sözen, 2014, s.2). Yüksek kültürün ilerlemesine, yayılmasına ve eski görkemine kavuşmasına rağmen popüler kültür bir tehdit olabilir (Sözen, 2014, s.7).

Popüler kültürün 150-200 yıllık bir tarihi vardır. Teknisyen yönelimli ya da ağırlıklı yaratıcı veya yaratıcılar ve alımlayıcı geniş halk kitlelerine hitap eder. Yapıtlarında fabrikasyon, mekanik, dijital üreticiliğe ve tekrara dayanma özellikleri ile bu yapıtlar çabuk tüketilip unutuluyor. Tecimsel amaçlar, pazar mekanizmaları için üretilir, yönelimi tüketilmektir. Tecimsel hareket noktalarıyla devrimci, yıkıcı ve yapıcı olabilir. Postmodernizm ile ilişkilendirilir. Popüler kültür nesnesi hem sanat biçimini yansıtır hem de üretilmiş ucuz, standart bir maldır (Macdonald, 1994, s.42). Amerikalı popüler kültür tüketicisinin tüketim idollerini esas alır, verici değil, alıcıdır. İnsanlığın ilerlemesi gibi ulvi amaçlar tüketiminde etkin değildir (Macdonald, 1994, s.37). Nicel olarak etkileyici şekilde çok, nitel olarak kötü nihai ürünler vardır (Macdonald, 1994, s.35). Shorlock Holmes, Edgar Allen Poe’nun öykülerinin farkları ve Dr. Moroe’nun adası filmi örneklerindeki gibi; popüler kültürde bilimin rolü edilgen, kazai ve yıkıcı olabilir (krş. Macdonald, 1994, s.37). Kahramanların entelektüel üstünlükleri değil, içki içmeleri, kadınlara çekici görünmeleri, fiziksel güçleri gibi özelliklerle ayırmsanabilir (krş. Macdonald, 1994, s.38). Ekonomideki Gresham Yasasının öngördüğü kötü paranın iyi parayı kovması misali, kötü popüler kültür ürünü iyi popüler kültür ürününü; daha kolay anlaşıldığı ve tüketilebildiği için, kovduğu söylenebilir. (krş. Macdonald, 1994, s.31). Popüler kültürde başarılı olabilecek bir karşı hareket, avangardist bir canlanmanın olmadığı söylenebilir (Macdonald, 1994, s.42).

Tablo 1.1. Yüksek Kültür–Popüler Kültür Karşılaştırması (Sözen, 2007, s.7)

Yüksek Kültür Özellikleri	Popüler Kültürün Karşılık Özellikleri
1) Alımlayıcı ve yaratıcı olan seçkinler grubu varlığı	1) Teknisyen yönelimli ya da ağırlıklı yaratıcı veya yaratıcılar ve alımlayıcı geniş halk kitleleri
2) Yapıtların kalıcılığı ve ölümsüzlüğü	2) Yapıtların çabuk tüketilmesi ve unutulması
3) Tarihi Batı’da eski Yunan ve Roma’ya uzanır.	3) 150-200 yıllık bir tarihi vardır.
4) Özgün ve sanatsal yaratıcılığa dayanır.	4) Fabrikasyon, mekanik, dijital üreticiliğe ve tekrara dayanma
5) Atıcılık, polo, eskrim ve yatçılık ile seçkinler ilişkilendirilir.	5) Lümpen sporlar olan futbol, basketbol, at yarışları gibi sporlarla ilişkilendirilir.
6) Modernizm, idealizm, hümanizm ve Marksizm ile ilişkilendirilir.	6) Postmodernizm ile ilişkilendirilir.
7) İnsanlığın ideallerine hizmet eder.	7) Tecimsel amaçlar, Pazar mekanizmaları için üretilir, yönelimi tüketilmektir.
8) Devrimci ruh taşıyabilir; idealizm, hümanizm, insanlığın ilerlemesi gibi hareket noktalarıyla.	8) Devrimci, yıkıcı ve yapıcı olabilir; tecimsel hareket noktalarıyla.
9) Alımlanma noktasında entelektüel olgunluk gerektirir ve yaratır.	9) Çocukların tüketimi erken yetişkinliğe, yetişkinlerin tüketimi çocuksulaşmaya yönelim yaratabilir (krş. Macdonald, 1994, s.36).
10) Alımlanması, ortak insanlık mirasını, ideallerini paylaşmak olarak anlaşılabılır.	10) Amerikalı popüler kültür tüketicisinin tüketim idollerini esas alır, verici değil, alıcıdır. İnsanlığın ilerlemesi gibi ulvi amaçlar tüketiminde etkin değildir (Macdonald, 1994, s.37).
11) Nicel olarak az, nitel olarak mükemmel nihai ürünler vardır.	11) Nicel olarak etkileyici şekilde çok, nitel olarak kötü nihai ürünler vardır (Macdonald, 1994, s.35).
12) Küçük Prens romanı örneğinde olduğu gibi yaratıcılığında bilim rasyonel ve amacına uygun veya alegorik olarak kullanılır.	12) Shorlock Holmes, Edgar Allen Poe’nun öykülerinin farkları ve Dr. Moroe’nun adası filmi örneklerindeki gibi; popüler kültürde bilimin rolü edilgen, kazai ve yıkıcı olabilir. (krş. Macdonald, 1994, s.37).
13) Yapıtlarda farklı özelliklerde her karakter yer alabilir, bunların yapıtta yansıtılışının biçim ve biçemi belirleyici olabilir.	13) Kahramanların entelektüel üstünlükleri değil, içki içmeleri, kadınlara çekici görünmeleri, fiziksel güçleri gibi özelliklerle ayırmsanabilir (krş. Macdonald, 1994, s.38).
14) Yaratılan sanat eseri hem tek hem de insanlığın ortak varlığı olarak sayılabilir.	14) Popüler kültür nesnesi hem sanat biçimini yansıtır hem de üretilmiş ucuz, standart bir maldır (Macdonald, 1994, s.42).
15) İlerlemesine, yayılmasına ve eski görkemine kavuşmasına rağmen popüler kültür bir tehdit olabilir.	15) Popüler kültürde başarılı olabilecek bir karşı hareket, avangardist bir canlanmanın olmadığı söylenebilir (Macdonald, 1994, s.42).
16) Yaratıcıları sanatçıların, daha güzele ve mükemmele ulaşmak için bir rekabet içinde oldukları söylenebilir.	16) Ekonomideki Gresham Yasasının öngördüğü kötü paranın iyi parayı kovması misali, kötü popüler kültür ürünü iyi popüler kültür ürünü; daha kolay anlaşıldığı ve tüketilebildiği için, kovduğu söylenebilir. (krş. Macdonald, 1994, s.31).

Kültürün talep yönü dikkate alındığında popüler kültür ile yüksek kültür arasındaki fark varlık düzeyi ile de ifade bulabilen değişiklikler taşır. Harcayacak çok parası olan gençlerin talebi popüler filmler ve müziklere yönelirken yetişkinlerin tercihlerim onlar için az sayıda yapılmış filmlere yönelebilir. Televizyonda reklamcılar 18-34 veya 18-49 arasındaki yaş grubunu hedeflerler. Eğitim düzeyinin

yükselmesi, eğitilmiş nüfusun artması aşağı kültür yönünde azalmaya ve devingen orta kültür ve genel olarak kültür oranında artışa yol açar. Kültür aynı zamanda bir statü göstergesi olarak öneminden kayıplar yaşamaktadır. Öte yandan kimi iş ve mesleklerde de kültür statü göstergesi olarak bir avantaj taşımaktadır. Pierre Bourdieu'nün "kültürel sermaye" kavramı hem Michele Lamont' a göre Fransa'da seçkin işlere girmek için gerekli hatta zorunludur. Öte tandan Birleşik Devletlerde seçili işlerin çoğu için öyle bir koşul yoktur (Gans, 2018, s.32-34).

Günümüzde kültür arzı atmıştır, artmaya devam etmektedir. Daha fazla kültürel seçenek vardır. Evrensel düzeyde kurmaca olsun olmasın popüler kitaplarda satışlarında, filmlerinde, sinema salonlarında, televizyon kanallarında büyük bir artış gözleniyor. Yüksek kültürde ise büyüme daha küçük ama eşdeğerlidir. Daha ciddi ağır romanlar okunmakta, müze ziyaretçi sayıları sürekli artmakta, oda müziği dahil klasik müzik kayıtları nitel ve nicel olarak artmaktadır ancak gazetelerin sayısı azalmakta, haber ve fikir dergilerinin dağıtım sayıları sabit kalmaktadır. Kimi konser salonları, New York gibi metropoller dışındaki kültür kurumları mali sıkıntı yaşamaktadır, fonlar kurulmakta, maliyetler yükselmekte, izleyici ilgileri azalmakta, bilet alan yaşlı izleyicinin yerini gençler almamaktadır. Bu değişiklikler maliyetten çok yüksek kültür sağlayan firmaların popüler kültür sağlayan firmalara dönüşmesinin bir sonucudur (Gans, 2018, s.29-30).

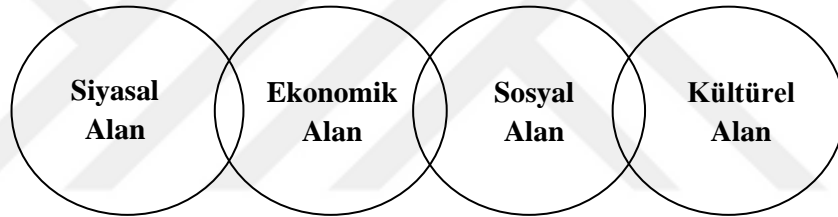
Kültürel çatışmaların en önemli odaklarından biri yüksek kültüre ait eğitilmiş katılımcılar ile popüler kültürü yeğleyen toplumun geri kalan büyük bölümü arasında yaşanmaktadır. Yüksek kültür alımlayıcıları yoksul da olabilir zengin de olabilir. Oysa toplumun bütünü için zararlı etkileri olabilen popüler kültür tüketicileri, popüler kültürün eleştirilmesini yanlış buluyorlar. Aslında bu bir savaş yaşamın doğasını ve toplumda hangi kültürün baskın olacağına dair bir çekişme. Aslında kitle yoksul ve eğitimsiz sınıfları tanımlamada kullanılan demode bir sosyoloji ve siyaset bilimi kavramıdır. O nedenle popüler kültür terimi yeğlenebilir (Gans, 2018, s.19-22).

Kütle (popüler, kitle) kültürünün düşünce hayatımız üzerindeki etkisinden bahseden ilk yazarlardan biri "Kütlenin İsyanı" adlı kitabı ile Ortega Y. Gasset'tir (Mardin, 2018, s.296). aynı konuya muhtelif yaklaşan Anglosakson yazarlar Philip Wylie, Dwight Macdonald, T.S. Eliot ve Juien Benda'dan bahsedebiliriz. Bahsi geçen bu yazarlar arasından kütle kültüründe bulunduğu sıradanlığa karşı en acı başkaldırıcıyı koşulsuz Dwight Macdonald yapmıştır (Mardin, 2018, s.296).

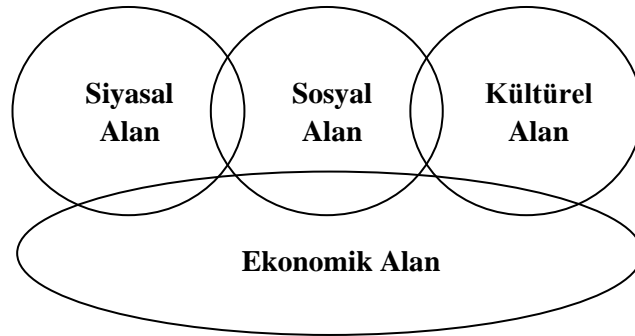
Macdonald'ın incelemesini irdelediğimizde, 19. asırda Amerika'da baş gösteren gerçek kültür hareketinin ve büyük kültür potansiyelinin yerine günümüzde, büyük halk kütlelerinin edebi ve sanatlı benimseme yeteneğini rehber edinen, sıradan, cansız bir kültür almıştır. Önceleri tazecik bir halk edebiyatı ve bununla paralel olarak vuku bulan yüksek bir kültür varken ikisinin yerini kütle kültürü yani pespaye ve aşağılık bir kültür hüküm sürmüştür (Mardin, 2018, s.296).

2.2. TOPLUM KAVRAMI

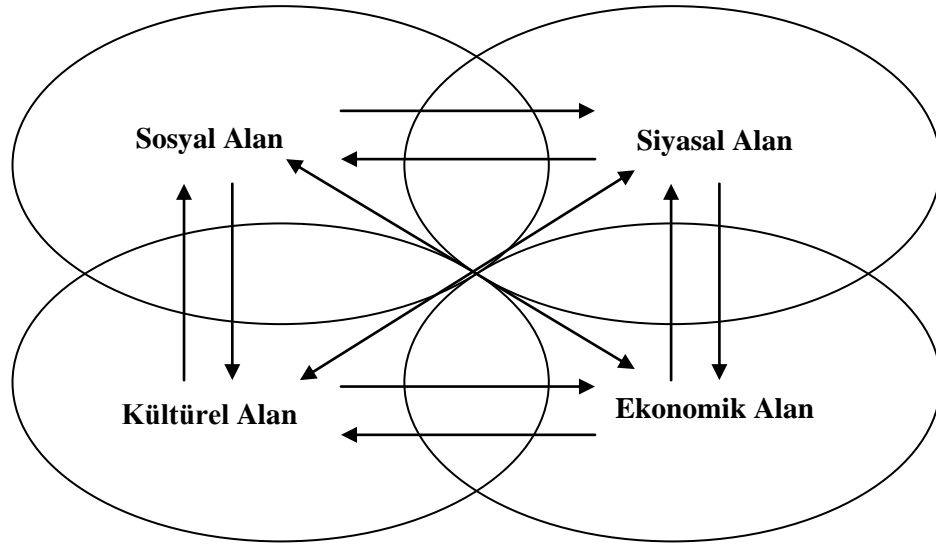
Durkheim ve Marx toplumu; birbiriyle bağlantılı olan siyasal, ekonomik, sosyal ve kültürel alanların birleşimi olarak tanımlamıştır. Marx'ın temel ve üst yapı modeline göre siyaset, din ve kültür ekonomik alanın tahakkümü altındadır. Öte yandan post-modernite toplumun değişik alanlardan oluştuğu düşüncesinden ayrılışı ve kopuşu ifade eder. Buna göre söz konusu alanlarda gelişigüzel ve yönsüz iç içe geçiş ve akış söz konusudur (Kumar, 1996)

Şekil 1.1. Modernizme Göre Toplum (Sözen, 2014)

Şekil 1.2. Marksizme Göre Toplum (Sözen, 2014)

Şekil 1.3. Post-Modernizme Göre Toplum (Sözen, 2014)

2.3. KİMLİK KAVRAMI

Sophie Duchesne kimlik kavramını, bireylerin bir topluluğa aidiyet duygularını geliştirmeleriyle gerçekleşen bir süreç olarak ifade etmektedir (Duchesne, 2008, s.403).

Kimlik kavramı farklı şekillerde hayatımızın her alanında karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle her şeyden önce kimlik, “kendini tanıma ve tanımlama” dır. Bu bağlamda kimlik (identity) ve tanımlama (identification) farklı içeriklere sahiptir. Tanımlama, kimliğin şamil olduğu, kapsadığı kavramlardan bir tanesidir. Denilebilir ki bireyin kimliğini oluşturan, kendini tanımladığı hususiyetlerin tamamıdır (Sefer, 2014, s.10).

İngiliz literatüründe kimlik yani identity; “ Bir kişinin kim olduğu ya da o kişiyi veya grubu diğerlerinden farklı kılan özellikleridir” (Cambridge Advanced Learner’s Dictionary, 2003).

“1- Kimliğiniz, kim olduğunuzdur. 2- Bir kişinin ya da yerin kimliği, onları diğerinden ayıran sahip oldukları özellikleridir” (Collins Cobuild English Dictionary, 1998).

Türk Dil Kurumu kimliği, “ Toplumsal bir varlık olarak insanın nasıl bir kimse olduğunu gösteren belirti, nitelik ve özelliklerin bütünü” (<http://sozluk.gov.tr/>) olarak tanımlamıştır.

Kimlik, bireyde farklılık ortaya koyan bir özelliktir. Bunlar; bireyin kendi kişilik özelliklerini aksettirmesi, bedensel özellikleri, kişisel zevkleri, hassasiyetleri,

bireysel farklılıkları, fikirleri ile öznel bir bütünlük gösteren durumlardır. Bir insanın kimliği o kişi hakkında birçok bilgiyi barındırır. Bu nedenle denilebilir ki kimlik, özelden genele doğru bir tümevarımdır.

Diğer taraftan bireysel kimliğin yanında sosyal kimlikten de bahsedilir. Jenkins' e göre bireysel kimlik, toplumsal çevreden uzaklaştırıldığı zaman bir anlam taşımaz (Jenkins, 1996, s.20).

Bireyin kendini yakın gördükleri ya da bir takım ortaklıklar hissettikleri gruplara ait olmalarını bir gereksinim olarak görürler. İşte bu gereksinim tam olarak toplumsal kimlik gereksinimidir. Toplumsal kimlikler “ben” adılina (pronouns) değil “biz” adılina bağlı olup “ben” adılının bir parçası olarak bulunduğu gruba ya da topluluğa aidiyetle mümkündür (Risse, 2010, s.22).

Bu durumda denilebilir ki, birlikte yaşadığımız topluma karşı aidiyet duygusu hissedip, bu toplumun belli başlı kurallarını kabul edip uyumlu bir biçimde yaşarken aynı zamanda bireysel kimliğimiz de toplumsal kimliğimiz ile beraber varlığını idame ettirmektedir. Ne sosyal kimlik tek başına belirleyici bir unsurdur ne de bireysel kimlik belirleyicidir denilemez. İkisi bir arada, iç içe bütünleşmiş bir biçimde düşünülmelidir.

2.3.1. Türk Kimliği

Osmanlı milleti ve Osmanlı yurttaşlığı kavramları Türk ve Türkiye gibi Avrupa icadı ifadelerdir. 19. Yüzyıl sonu itibarıyla Türkler kendilerini bir İslama bağlı Osmanlı tebası olarak görüyorlardı. Daha öncelerinde ise kabile ve boy olarak görüyorlardı. İslamdan önce Türkler kabile ve boy adıyla kimliklerini tanımlıyorlardı. Oguz, Kayı, Uygur, Köktürk gibi. Dolayısıyla o zamanlar belki de ırk yurt ve dil kimlik sembolleriydi ancak Türkçe konuşanların ortak fikirliliği yoktu. Osmanlıca denilen dil İstanbul lehçesi sözlüğünün yarısından çoğu Arapça ve Farsça kelime ve terimlerden oluşuyordu (Güvenç, 2016, s. 22).

Türk milleti kavramı ilk kez 19. Yüzyılın üçüncü çeyreğinde görünür hale geldi. Batıdan gelen milliyetçilik akımı toprak ile üzerinde ikamet eden halk arasında bir özdeşlik yaratıyordu. Nasıl Rusya'da Ruslar, Almanya'da Almanlar varsa Türkiye'de Türkler olabilirdi. Öte yandan çoğu Türkçüyü ve Türkoloğu meşgul eden Türk sorunsalı bulunmaktadır. Bu konuda görüşler çeşitlidir ve özdeş değildir (Güvenç, 2016, s. 24-25).

Ziya Gökalp'e göre milleti millet yapan kültür, ümmeti ümmet yapan kurum din, medeniyeti (uygarlık) medeniyet yapan kurum ise teknolojiydi. Kültür ulusal, medeniyet evrensel. Gökalp'e göre Uzakdoğu, Doğu, Batı gibi çeşitli uygarlıklar vardı. Türkiye'de halk Uzakdoğu (Şaman) medeniyetinden, medreseli Doğu (İslam) medeniyetinden mektepli ise Batı (bilim-teknoloji) medeniyetinden. Gökalp bu üç medeniyetin birbirinden farklı olduğunu biliyordu ve millet olmak için milli kimliğin gerekliliğinin farkındaydı ancak bundan sonra çelişkili ve tartışmalı bir sonuca vararak Türk Milletindenim, İslam Ümmetindenim, Batı uygarlığındanım gibi bir sonuca vardı (Güvenç, 2016, s. 26-28).

Ziya Gökalp'in söyleminin gerçekleşmesi için yazı ve konuşma dilinin örtüşmesi ulusal bir Türk dilinin yansıtılması gerekiyordu. Türk Milletinin yazı dili Osmanlıca, konuşma dili İstanbul Türkçesi, uygarlık dili Frenkçe, ümmet dili Arapça olamazdı (Güvenç, 2016, s. 28-29). Jön Türk inkılabının getirdiği meşrutiyet dönüşümü Gökalp'in halkçılığıyla desteklenmiş, Ömer Seyfettin'in genç kalemler çağrısıyla perçinleşmiş ancak yerini ittihatçı Enver Paşanın Türkistan hareketini oluşturan Turancılık hareketine bırakmıştır. Aslında Yusuf Akçura'nın Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasında Türk İnkılabında Ziya Gökalp'ten daha etkili olduğu şeklinde görüşler vardır (Güvenç, 2016, s. 32-33).

Ziya Gökalp Türk İnkılabının kültür politikasını desteklemiş ve Türkçülüğün Esasları adlı kitabında laikliği savunmuştur. Gazi M. Kemal Atatürk, eğitim ve öğretimin birleştirilmesi, Türkçenin ulusal ve varsıl bir dil haline gelmesinde Ziya Gökalp'ten ilham almış ve yararlanmıştır. Ancak Ziya Gökalp'in fikriyatının bir kısmı medeniyet-kültür ayrımı, Doğu-Batı sentezi, din üzerine görüşleri ve yorumları Peyami Safa'yı, Aydınlar Ocağı'nın Türk-İslam sentezci görüşlerini etkilemiştir. Aynı zamanda 12 Eylül askeri cuntasının Milli Kültür Politikasını yönlendirmiştir (Güvenç, 2016, s. 26-30). Milli kültür planı 1989-90' lı yıllardan sonra resmen olmasa bile fiiliyatta, bütünüyle olmasa bile kısmen yürürlükte görünüyordu (Güvenç, 2016, s. 46-47).

Yusuf Akçura Mısır' da yayımlanan Türk adlı gazeteye yolladığı "Üç Tarz-ı Siyaset" adlı denemesinde Osmanlılık ve İslamcılık akımlarına alternatif olarak Türkçülüğü ortaya koyar. Yusuf Akçura'ya göre Osmanlı ulusu yaratma çabası nafi'dir ve başarısızdır. İslam uluslarını birleştirmek mümkün olsa bile çok çok zordur mümkün olan Türk Milletini yaratmaktır. Yusuf Akçura'nın görüşleri Ziya Gökalp'in Pantürkizmden farklıdır. Akçura, Turancı değil ve Türk Milletinin

gelişmesini savunan ve bunu orta sınıfın ilerlemesine bağlayan bir Türk aydındır (Güvenç, 2016, s. 30-32).

Yukarıda görüldüğü gibi Atatürk Türkiye Cumhuriyeti'nin temelini kültür olarak formüle etmiştir. Anak bu geçmiş dönemlerden miras kalan çağ dışı bir Doğu söylemi değil, dünya ulusları içerisinde laik Türkiye Cumhuriyeti'ne seçkin bir yer kazandıracak olan yeni Türk kültürüdür. Atatürk'ün de ulusla giriştiği inkılaplarında temeli de olan kültür anlayışının belli ilke ve öğeleri bulunmaktadır. Bunlar; tarihi gerçekçilik, akılcılık ve bilimcilik, kavramsal bütüncülük, evrimci yenicilik, çağdaşlık, laikliktir (Güvenç, 2016, s. 33-42).

Günümüz Türkolojisinin sorunları ve zayıf noktaları bulunmaktadır. Bütün bunlar Türk Milletinin bilgin ve entellektüelleri tarafından Türklük bilgisi içerisinde çözülemez. Zira Oryantalizm sorunsalı yani Doğulu ulusların sorunları kendi içlerine kapanmaları ile çözülebilecek bir nitelik taşımaz. Çözüm Oryantellerin Oksidantal olmaları, yani Doğuluların Batı bilimini bilmeleri ve çözmeleridir. Keza İtalya tarihi hakkında saygın bir ün sahibi olan bir Arap bilim insanı veya Türk Germanist yahut İranlı bir saygın Yunan bilimi uzmanı bulamazsınız. Dört yüz yıldır veya en az yüz elli yıldır Rus egemenliği altında yaşayan, entellektüelleri mükemmel Rusça konuşan Türk kavimleri arasında dünya çapında bir Slavist bulamazsınız. Emperyalizmin içinde Doğu münevverleri dil bilgisi boyutunu aşamayan, çok sınırlı yabancı dil bilgisi içerisinde hayat bulmaya çalışırlar. Bunun tek istisnası çok sınırlı ölçüde Türklerdir. Oysaki Oryan ile Oksidan arasında güç dengesi yaratabilmenin en iyi yolu birbirlerini iyi derecede tanıyabilmeleridir. Zira bu etkili bir silahlanmadır ki barış ve adalet içeren antlaşmaları vücuda getirecektir. Örneğin hâlâ Hristiyanlık tarihini, Musevilik tarihini iyi bilen bir İslam din bilgini yoktur. Sonuçlarsak Doğulular Batı bilimcisi olmalıdırlar ve bu bağlamda Doğu uluslarına kılavuzluk yapacak, önderlik edecek son dokuz yüz yıllık yaşamı Batı ile iç içe geçmiş olan Türkiye ve Türklerin Türkolojisidir (Ortaylı, 2018, s.39-40).

Resmi tarih, ait olduğu kültürün ve içinde şekillendiği toplumun gelişmişlik düzeyi çerçevesinde ağırlık taşır. Usta bilim insanı ve bilimsel araştırmalara dayanması eleştirisinin de derinlik ve bilimsel süreç gerektiren bir nitelik taşıması gerekir. Ülkemizde resmi tarihçilik ifadesi, Cumhuriyet inkılabının ilk yirmi yılındaki tarih tezlerini kastetmek için kullanılmaktadır. Bir bakıma haklı bir sıkıntıyı dile getirmekle beraber münevverlerimizden tembelliğini ve araştırmazsız ortaya koyduğu zayıf bir analogiyi de ifade etmektedir. Buna göre tarihçiliğimizin zayıflığı

resmi görüşün üstünde ciddi yapısal bozukluklara ve bilimsel geri kalmışlığa bağlıdır. Üstelik bazı sosyal bilimcilerin “resmi tarihçilik ve tarihçi” diye yarattıkları putları kırmakla oyalanmaları, vakit geçirmeleri hatta dönemin siyasi iklimini zorlayarak yakıştırmalarla süsleyerek tarih sentezi diye ortaya koydukları görülür. Üstelik alternatif tarih adı altındaki çalışmaları tarih bilimi bakımından birinciler kadar teknik zayıflık taşır ve amatörlük heyecanının ötesine geçemez (Ortaylı, 2018, s.42-43). 1930’larda Türk devleti bütün Türk tarihini belli bir ideale göre yorumlamak ve işlemek için yeterli araca sahip değildir. Üstelik milli tarih sentezi ısrarlı uzmanlık detayı içerecek derecede yapılamamıştır (Ortaylı, 2018, s.45-46).

2.4. MODERN DÜŞÜNCE

Modern kelimesi ilk kez Hristiyanlık dönemi olan 5. yüzyılda Latince *modernus* şekliyle Romalı ve Pagan geçmişten ayırmak maksadıyla kullanılmış ve içerikleri devamlı değişse de *modern* kavramı, kendini sürekli eskiden yeniye geçişin neticesi olarak görme amacı ile Antik Çağ ile arasında bir bağ oluşturan dönemlerin bilincini de yansıtmaktadır (Habermas, 1994, s.31-32).

Eski ve yeni arasındaki radikal bir ayrımın temel noktası olan *Modern* kavramı, Antik Çağ felsefesi dönemine son veren Hristiyanlık’ın yayılmasına istinaden kullanılmıştır. Çünkü Hristiyanlık, Antik Çağ’dan ayrı olarak zaman içinde kendini topluma kabul ettirmesi ile birlikte siyasi bir erk kazanmasıdır. Ancak günümüzde modern kelimesinin ilk kullanımı ile bugünkü kullanımı arasında farklılık vardır. Modern kavramının günümüzdeki anlamını kazanmasında uzun bir sürecin rolü vardır (Yıdırım, 2009, s.382).

Kızılcılık, söz konusu kavramı güncel haliyle değerlendirirken, modern deyince aklımıza gelen yeni, eskiden uzak, yenilik, yeni olan anlamının olduğunu ve diğer taraftan kelimenin yakın zamanın eş anlamlısı olarak da kullanıldığını ifade etmiştir (Kızılcılık, 1996, s.9). Buna mukabil Jeanniere de buna benzerlik taşıyan modernin, köklü bir değişimin ardından meydana geleni isimlendirdiğini ve insana olduğu ölçütte etraf çevresine de uygulandığını belirtmiştir. Bu itibarla modern olmak, düne ilişkin olmayan ve farklı metotlarla irdelenmesi gereken bir hayatta yaşam sürdürmek anlamı taşımaktadır (Jeanniere, 1994, s. 16).

Yukarıda bahsi geçen düşünürlerin ortak paydada bulunduğu noktaya dikkat çekmek gerekirse modern kavramının içeriği günümüze kadar evrilmiş ve yeni olanı

vurgulamak, eski olandan ayırt etmek için kullanılan ve artık modern dendiği zaman aklımızda köklü bir mânâ içeren kavramın yer aldığını söylemek mümkündür.

Modern düşüncenin tarihi sürecine bakılacak olursa Aydınlanma Çağı ile başlayıp 17. yüzyılda gelişen bir düşünce sistemidir. Daha önceleri skolastik düşünce hayatın her alanına sirayet ettiğinden dolayı Aydınlanma Çağının başlaması ile modern düşünceden kaynaklanan değişimler skolastik düşüncenin tahribatını her alanda yok etmeye çalışmıştır. Modern düşünce, aklın ve bilimin felsefe ile yoğrulmasından meydana gelen bir fikir akımı olarak beyan etmek mümkündür.

2.4.1. Modernizm- Postmodernizm

Modernizm öncesi dönem insan türünün var oluşundan başlayan ve toplumların sanayileşmesine ve laikleşmesine kadar devam eden uzun bir tarihsel devreyi kapsar.

Klasik dönemde Batı düşüncesinin dinin ve kilisenin hegemonyasından kurtuluşu aklın ve bilimin doğurduğu modernizm ile gerçekleşmiştir. Modernizmle birlikte akıl ve aklın hakimiyetinde meydana gelen felsefi ve bilimsel ifadeler her türlü yaklaşımı yeniden biçimlendirdi. Klasik dönemin karanlık boyutu olan dini kutsal sayan, Tanrı odaklı ve soyut açıklamaların yerini akıl odaklı, bilimsel ve somut açıklamalar yer almıştır. Pozitivizm, rasyonalizm, empirizm, varoluşçuluk gibi felsefi akımlar sosyal hayatı ve bilimsel yaklaşımı belirleyen önemli felsefi söylemler olmuştur. Ancak bu varyasyon, temeli akıl olmakla birlikte modernizmi sosyal ve ahlaki nitelikte soyut ve Klasizm tesiriyle gelen yaklaşımlardan tam olarak soyutlayamamıştır. Bunun nedeni modernizmin ahlak yaklaşımının evrensel, salt, mutlak gibi kavramlar üzerinde yükselmesidir (Çolak,2008, s.3).

“Modernleşme kavramı, intizamlı bir şekilde gelişme toplum biliminde ekonomik inkişafın geleneksel içtimai yapılar ve değerler üzerindeki tesirlerine vurgu yapmak maksadıyla sarf edilir.” Toplulukların gelişme ve ilerleme süreçleri kademe kademe gerçekleşmektedir. Sanayinin, endüstrinin gelişimi, bilim ve teknoloji, ulusal devletlerin varlık göstermesi, kapitalist ekonomi, kentleşme gibi faktörler temel merhalelerdir (Featherstone, 2013, s.27).

Bu doğrultuda modernizm toplumun sosyal, politik, kültürel ve ekonomik olarak endüstrileşmiş ve laik bir topluma dönüşümüdür. Modernizm öncesi dönem hayvancılığa, tarıma, atacılığa, din merkezliliğe ve kolektivizme dayanır. Böyle bir toplumda bireysel bir kimliğin doğuşu dışlanır ve öteki reddedilir. Bilgi teknolojisi

ve üretime aktarılması, yeni ve üstün enerji kaynaklarının bulunuşu ve dolayısıyla üretkenlikteki inanılmaz artış şeklindeki devrimsel gelişmeler varlıklarını geleneksel, dinsel değerlerden toplumların sıyrılmasına borçludur.

Modernizm kavramı Aydınlanma Çağı fikir adamlarının “nesnel bilimi, evrensel ahlak ile hukuku ve kendi ayakları üzerinde duran sanatı, kendi iç mantıkları temelinde geliştirme” hususunda gösterdikleri fevkalade bir idesel uğraştır. Maksat, özgür ve yaratıcı bir şekilde çalışan çok sayıda kişilerin yardım sağladığı bir bilgi birikimini, insanlığın bağımsızlaşması ve rutin hayatın zenginleşmesi adına harcamaktır. Tabiat üstünde bilimsel egemenlik, kaynakların yetersizliğinden, yoksulluktan ve tabii afetin oluşturduğu felaketlerden korumayı amaç ediniyordu (Harvey,1998, s.24).

Aydınlanma projesi olarak devamlılık ve doğrusal bir ilerleme fikriyatı üzerine kurulan modernizm, bu ilerlemenin Aydınlanma felsefesi açısından bir amaca hizmet etmektedir. Bu amaç, ideal toplum düzenidir. “Aydınlanma ruhu, bireyin eğitimini, onu hem ailesinin hem de bizzat kendi tutkularının dayattığı, dar, akılcı olmayan görüşten kurtarıp, akılcı bilgiye ve aklın eylemini örgütleyen bir topluma katılmaya açılmasını sağlayan bir disiplindir” (Touraine, 1995, s.25-26).

Bir Aydınlanma projesi olarak tanımlanan modernizmin temel parametreleri projesinde nesnel ve evrensel bilim düşüncesi, buna bağlı olarak evrensel ahlak ve hukukun olabirliğidir (Şaylan, 1996, s.18).

Eskiden modernleşme Batılılaşma ile eş anlamlıydı. Fakat şimdi genellikle başka modernleşme yolları ve dönüşümün başka veçhileleri olduğu görülmektedir. Ancak Rus, Japon, Türk, Latin Amerika ve Afrika uluslarının yaşadıkları deneyimlerden hareketle Avrupa merkezilik dışında bir modelle modernleşmesini gerçekleştirmiş bir ülke bulmak çok zordur. Post-modern toplum 20. yüzyılın son çeyreği ve 21. yüzyıl başlarında evrilmeye başlamıştır. Bu Batılı kapitalist ülkelerin gelişiminde evrimsel bir basamaktır. Dünyanın geri kalanı yani öteki bu modeli benimsemek zorundadır. Postmodernizm moderniteden farklılaşma ve ayrılmadır. Dolayısıyla postmodernizm, modern rasyonalizmi, kartezyanizmi, pozitivizmi, hümanizmi dünyayı amlanlandırdığımız ve dünyayı anlamlandırdığımız anlatı stratejilerini ve bireylerin zihni dışında nesnel, fiziksel bir gerçeklik olduğunu reddeder. Post-modernitenin doğuşu 20. Yüzyılın ortalarında Aydınlanma felsefesi ve sömürgeçliğin iflas ettiği küresel konjonktürle gerçekleşmiştir. Bu post-modern çağda modern Batılı ideolojilerin yanında Batılı söylemlerin egemen olduğu bir

devirden söz edebiliriz. Çoğulculuk, radikal demokrasi, parçalanma, süreksizlik bütünleşme yerine parçalanma, küreselleşme ve yerelleşmeyi doğrular ve meşrulaştırır.

Geleneksel kimlik sabit tutarlı, ilahi bir dayanağı olan ve geleneksel otoriteler tarafından güvence altına alan bir karakter taşır. Modern kimlik doğa, insan biyolojisi ve bilim tarafından oluşturulmuştur. Öte yandan post-modernizme giderken belli dönüm noktaları vardır. Örneğin Darwin'in evrilen kendilik kavramı, Marx'ın tarih içinde günlük olan kendilik kavramı, Freud'un bilinçaltı kendilik kavramı, Saussure'un kendinden menkul ve dile gömülmüş kendilik kavramıdır. Bütün bunlar geleneksel, istikrarlı oturmuş kendilik kimlik kavramını tahtından etmiştir.

Post-modern kendilik hiç bitmeyen oluş sürecidir ve çoklu, mobil kendiliklerin toplumu olup sömürgecilik sonrası kapitalizmin potası içerisinde üretilenlerdir. Sömürgecilik sonrası kapitalist toplumlarda iletişim tüketimdeki benzerlik ve farklılıklar güç ilişkileriyle gerçekleşir (Sözen, 2004, s.2).

Öte yandan söylem bizim kültür, politika vesairede anlamı sabitlediğimiz toplumsal anlam üretim süreçleridir.

Modernizmde nesnellik bireylerin algı sürecinden bağımsız bir varlıktır. Dolayısıyla dünya iki küreye ayrılır: *res extensa* (madde) ve *res cogitas* (zihin) ve kendiliğin varlığı reddedilir. Nesnellik ve öznellik arasındaki fark modernist ikiliklerin (dikotomi) çekirdeğidir. Derrida'ya göre dikotomilerin post-modernizmle iç içe geçmesi radikal bir dönüşüme işaret eder ve dünyanın kendisi artık bir nesne değildir onun yerine yorumladığımız ve yeniden yorumladığımız anti- düalist bir metindir.

2.4.2. Türk Modernleşmesi

19. yüzyıl Osmanlı Devletinde yönetici elit, Batılılaşmayı ve Batı ittifakını devletin kurtuluşu için en iyi politika olarak gördüler. Devleti yönetenler Habsburg ve Romanov gibi hanedanların askeri tehdidine Batılılaşma yoluyla ortadan kaldırmayı ilke edindiler. Emperyal Osmanlı kültürü çökerken Türk ulusu ve kültürü ortaya çıkışı ve Türk milliyetçiliğinin duruşunda sivil ve asker bürokratların belirleyici rolü olmuştur. Batılılaşma geleneği 1908 Jön Türk inkılabına, Kurtuluş Savaşının dava adamlarının Atatürk Devrimine kadar kökleşmiş temel bir politikadır. Batılılaşmayı esas alan reformlar temel olarak Avrupa monarşileri modeli merkezî devlet adamı anlayışına dayanır. Kanun-i Esasi'yi tarihsel olarak

izleyen cumhuriyet anayasaları bu modeli esas alır. Türk Modernleşmesine kanat veren bürokratlar ve entellektüellerin getirdiği laik Batı kurumları ve büyük ölçüde dinsel-geleneksel karakterli grupların inançlarına seslendikleri geniş halk kitleleri arasındaki ikilik ve çatışma söz konusu Batılılaşma hareketinin karakteristik hareketlerinden biridir (İnalçık, 2018, s.206).

Türklerin Atatürk inkılaplarını anlatırken milliyetçilik ve Batıcılık kavramlarını çok sık kullandıkları görülür. Bu iki terim birbiriyle çelişmemektedir. Uluslararası yönüne ek olarak Türk milliyetçi inkılabının önemli bir içsel boyutu bulunmaktadır. Osmanlı Devletinin Rumeli'deki topraklarını kaybetmesi, başkentini Ankara'ya taşınması sembolüğün ötesinde bir anlam taşır. Türkiye'nin tam merkezinin Anadolu'ya alınması İmparatorluğun yönetici kozmopot elitinin toplumunun ikinci plana atılması anlamını da taşır. Kaldı ki Jön Türk inkılabı dahi Makedonya ve Trakya kökenlidir ve Mustafa Kemal Selanik kökenlidir. Dolayısıyla çekim merkezi değişmiş ve Anadoluçuluk fikriyatı Anadolu'yu duygusal çekim merkezi yapmıştır. Bu Anadolu insanına daha önce sahip olmadığı kadar büyük imkanlar vermiştir. Rumelinin muhteşem bürokrat, asker, ulema aileleri nitelik ve nicelik yönünden azalmıştır. Bu da memleket çocuklarını Türkiye'nin ismen sahip olduğu gibi Türklükle özdeşleştiriyordu (Lewis, 2017, s.257-258).

Pek çok Türk Kemalist inkılabın getirdiği dönüşümü sadece ekonomi, toplum, hükümetle sınırlamaz bu uygarlık dönüşümüdür. Türk inkılabının giriştiği değişim Batılılaşmadır. Bu adım Türk milletinin, Türklerin Batıya yönelişinin bir başka adımıdır. Tıpkı Çin'den vazgeçip İslamiyete geçmesi gibi İslami mirasın önemli bir bölümünden vazgeçip Avrupa'ya yönelmeleri toplumda ve kültürde Avrupai yaşama biçimini benimsemeleri bunu kesintisiz ve uzun soluklu bir çaba ile hayata geçirmeleri Batılılaşma dönüşümünün gerçekleştiğini ve geriye dönülmez bir noktaya geldiğini gösterir. Söz konusu dönüşüm kimlik, otorite, sadakat halindeki İslami kaynaklı kavramların yerini Avrupai kaynaklı kavramların yer almasını beraberinde getirmiştir (Lewis, 2017, s.257-258).

2.5. DIŞ KATMAN-İÇ KATMAN

2.5.1. Avrupa Kavramı

Avrupa uzun yüzyıllardır var olagelen bir düşüncedir. Ancak bu düşüncenin aidiyet boyutu ve bunun getirdiği aidiyet hissi hala üzerinde uzlaşmış bir konu değildir. Tarihsel perspektiften baktığımızda da Avrupalılarda ortak bir aidiyet duygusunun gerçek anlamda ortaya çıkmadığını ve bu bağlamda Avrupa bütünleşmesinin eksik kaldığını söylemek mümkündür (Erdemir, 2010, s.1-2).

Avrupa uyumu ilk defa 16. yüzyılda görünürlük kazanmıştır. Bunu belirleyen değişken devlet sınırlarındaki ittifaklar arasındaki siyasal güç ilişkisidir. Bu denge her savaşta bozulup onu izleyen barış konferansında yeni ödün ve uzlaşmalarla yeniden kuruluyordu. Otuz yıl Savaşları izleyen Westphalia Barışı (1648) ve Napoleon Savaşlarını izleyen Viyana Kongresi (1814-15) bu durumun yapı taşlarıdır. Birinci Dünya Savaşındaki Paris Konferansından sonra imzalanan Versailles Antlaşması (1919) söz konusu uyumun örneğidir. Bunlar yani Avrupa uyumunu oluşturanlar Avrupa'nın iç katmanlarıdır (van Middelaar, 2014, s.17-18).

Dış Katman, geçmişte kral ve prenslerin yönettiği şimdi görece demokratik hükümetler tarafından yönetilen egemen devletlerdir. Burada dikkat çeken nokta iç dünya ile dış dünyanın tanımlanmış net bir sınırı olmadığıdır. Örneğın 2000 yılında 1700 yılında olduğundan daha kesin coğrafi Avrupa sınırı yoktur. Örneğın 1648'de Westphalia Kongresine bütün Avrupa prensleri ve devlet başkanları temsilci gönderilirken İngiliz kralı, Rus çarı ve Osmanlı padişahı yoktur. 18. Yüzyıldan itibaren Osmanlı imparatorluğu Avrupa dünyasına katılmaya istekli olmuş ve bunun için gerekli iç yasal düzenlemeleri gerçekleştirmiştir. Bu gelişmelerden sonra 1856'da Kırım Savaşındaki işlevi karşılığında ve Paris ile Londra'nın desteğı ile özendirilen "Avrupalı devlet" statüsünü kazanmayı başarmıştır. Aslında Avrupa ile Avrupa olmayanı ayıran sınır coğrafi olarak keyfi değildir (krş. van Middelaar, 2014, s.18-19). Öte yandan Avrupa ile Avrupalı olmayan sınır arasında var olmayan keyfi sınır hiçbir zaman Almanya, Fransa ve İtalya için ispatı gerekir bir sınır olmamıştır (van Middelaar, 2014, s.19).

2.5.2. Avrupa Birliği Kavramı

Avrupa Birliğinin içinde olduğu Avrupa siyasetinde üç temel söylem aslında üç olası projeksiyonu gösterir: 1) Devletler Avrupası, 2) Yurттаşlar Avrupası, 3) Bürolar Avrupası, yani konfederalizm, federalizm ve fonksiyonalizm (van Middelaar, 2014, s.2).

Devletler Avrupası, ulusal hükümetlerin varlığını öngörür, merkezi kurumlara fazla önem vermez (van Middelaar, 2014, s.3).

Yurттаşlar Avrupası, birleşik devletlerdeki gibi kurucu devletlere başvurmadan yetki kullanan yurттаşların merkezi kurumları esas alır, meşruiyetlerini Avrupalı seçmenler topluluğundan alır. Dolayısıyla Avrupa parlamentosu ve Avrupa kamuoyu çok önemlidir. Bu görüşleri savunan federalistlerin nihai amacı tek bir siyasal ve kültürel varlık olan demokratik Avrupa toplumdur (van Middelaar, 2014, s.3).

Bürolar Avrupası, başka bir ifade ile fonksiyonalistler Avrupa'nın yönetim işlevinin tamamen Avrupa bürokrasinin bırakılmasını önceler. Hedef ve temel ilkeler devletlerce oluşturulacak ancak bürokrasi serbestçe ve özerkçe Birliği yönetecektir. Avrupa Birliği milyonlarca bireyin yaşama tarzının yavaş yavaş evrilmesiyle ortaya çıkacaktır (krş. van Middelaar, 2014, s.3).

Tarihsel olarak bakıldığında Bürolar Avrupası Fransız Devriminden sonra düşünölmeye başlandı. 1814'te ütöpic sosyalist filozof Saint SİMON bir Avrupa parlamenter sistemi tasarladı. 1849'da Victor HUGO günümüzde federalistlerin söylemi olan Avrupa Birleşik Devletlerini ilk defa telaffuz etti. Birinci Dünya Savaşını izleyen yıllarda Avusturya konu Coudenhove- Kalergi büyük bir düşünlemlerle Pan-Avrupa şeklinde devletleri değil Avrupalı insanları birleştirecek bir formöl buldu. Einstein, Apollinaire ve Thomas Mann gibi entellektüeller, Fransız Devlet Adamı Aristide Briand, Köln Belediye Başkanı Konrad Adenauer bu büyük fikri destekledi. Bu fikir İkinci Dünya savaşından sonra hız kazandı. İtalya'da, Fransa'da, İsviçre'de, Norveç'te, Belçika'da, Hollanda'da, Yugoslavya'da Nazi karşıtı "Avrupa Hareketi" doğdu. İkinci Dünya Savaşından sonra Avrupa fikri 1950'de Madencilik ve Çelik Sanayilerinin ortak planlanmasıyla yeni bir boyut kazandı (van Middelaar, 2014, s.4-5). O zamanlar otuz Avrupa devleti vardı. Bunlardan sadece altısı ilk Avrupa projesi olan Avrupa Kömür ve Çelik topluluğunu kurdular. 1951 yılında Paris Antlaşması ile ilk defa örgütlü ve yaşamsal bir Avrupa'dan söz edilir. 1951 Paris Antlaşması ve 1992 Maastricht Antlaşması kurucu antlaşmalardır ve 1648

Westphalia ve 1919 Versaille Barış Antlaşmalarından farklı bir oluşum söz konusudur (van Middelaar, 2014, s.20, 23).

2.5.3. Avrupa Birliğinin Kültür Alanındaki Rolü

Avrupa Birliği İşleyişi Antlaşmasınının 167. Maddesi Avrupa Birliğinin kültür alanındaki rolünü şöyle tanımlar: Avrupa Birliği üye ülkelerin kültürel alandaki eylemlerini destekler, koordine eder ve onlara eklemeler yapar. Aynı zamanda Avrupa'nın kültürel varlığını ön plana çıkarma yollarını arar (https://eur-lex.europa.eu/summary/chapter/culture.html?root_default=SUM_1_CODED=10).

Ayrıca 16 Kasım 1945 tarihinde Londra' da Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu Sözleşmesi (UNESCO) imzalanmıştır. Bu sözleşmenin amacı ve görev tanımı; “ Kuruluşun amacı ırk, cins, dil ve din farkı gözetmeksizin Birleşmiş Milletler anayasasında dünya milletine tanınan insan hakları ve esas hürriyetlerine, kanunlara ve adalete müşterek bir saygı yaratmak için, milletler arasındaki işbirliğine eğitim, bilim ve kültür yoluyla yardım ve böylelikle barış ve güvene hizmet etmektir” (Resmî Gazete, 1946, s.10630).

Dünya uluslarının toplu, sürekli ve içten bağlanmalarına vesile olması için yalnızca hükümetlerin sayısı ve mali düzenlerine dayanan bir sulh olamaz. Bu nedenle, muvaffakiyetsizliğe uğramaması için sulhun inzanlığın düşünce ve manevi bütünlüğüne dayanması gerekir. Bundan ötürü bu mukaveleyi imzayan taraf ülkeler, objektif hakikatin hiçbir şarta bağlı olmadan soruşturulması yolunda herkese tam ve eşit eğitim imkânları verilmesine, düşünce ve bilginin özgürce karşılıklı alışverişinin gerektiğine inandıklarından, uluslar arasındaki iletişimin geliştirilip çoğaltarak ve böylece karşılıklı uzlaşmayı ve birbirinin hayat tarzları hakkında daha sağlıklı bilgi edinme kararlılığında dırlar (Resmî Gazete, 1946, s.10630).

AB kültürel varlığın korunması, iş birliği üye ülkeler arasında kültür kurumları arasındaki ulus ötesi iş birliğini özendirir ve destekler. Yeni fon programı olan Creative Europe 2014 ve 2020 arasında işlevsel olacaktır. Diğer inisiyatifler Kültür Varlığı Kentleri ve Kültür Başkentleri 1985'te başlamıştır (krş.https://eur-lex.europa.eu/summary/chapter/culture.html?root_default=SUM_1_CODED=10).

2.5.4. Türkiye Cumhuriyeti ve Avrupa Arasındaki İlişki

Türkiye Cumhuriyeti sıradan bir devlet olmadığı gibi bu topraklarda yaşayan insanlar da sıradan vatandaşlar değildir. Türkiye, yüzlerce yıllık bir tarih ve kültür birikimine sahiptir. Kendine özgü bir geçmişi, kimliği, farkındalığı vardır. Bu nedenle tarihten devraldığı kültür ve deneyim zenginliğini medeni özelliklerle bütünlemek, Türkiye'nin hem kendine hem de insanlığa karşı görevi olduğu kadar geldiği noktadan nereye yöneldiğini, insanlığın ilerleyişine hangi özgün yardımı sağlayacağını yeniden kıymetlendirmek, kendi cihanşümul işlevini yeniden muhakeme etmek durumundadır (Cem, 2009, s.341).

Çağımız nesillerinin en temel hedefi, Türkiye'yi 21. yüzyılda bir "Küresel Devlet" kademesine getirmek olmalıdır (Cem, 2009, s.341).

Küresel Devletten kasıt daima başkalarına imrenen değil, başkalarının ona imrendiği bir Türkiye olmalıdır. Tarihini ve kültürünü paylaştığı coğrafya ile ahbaplık ilişkilerini geliştiren, ilmi ve teknolojiyi sadece kendi dışında arayan değil, evvela kendisinden ilim ve teknoloji araştırılan bir Türkiye... Ulu önder Atatürk'ün gösterdiği yolda, diğer milletlere emsal teşkil eden, tarihi birikimiyle, kültürel zenginliğiyle, demokрасisiyle, iktisadıyla, hümanizminden ve toplumsal adaletten kaynaklanan medeniyetiyle, dünyanın çekim merkezini oluşturan bir Türkiye olmalıdır (Cem, 2009, s.341).

İsmail Cem'in Dışişleri Bakanı ilen 18 Temmuz 1997 yılında yaptığı Basın toplantısındaki açıklamasında; " Türkiye'nin 21. yüzyılın ilk on yılındaki hedefinin, yalnızca Avrupa Birliği üyesi değil, aynı zamanda Avrasya'nın merkezinde tayin edici bir ülke pozisyonuna gelmek olduğu, Avrupa Birliği üyelerinin, Türkiye için *misyon* niteliği, bir *fikrisabit* olmadığı; Türkiye'nin tarihi coğrafyasının dış siyasetteki öncelikli konumu; *Batı* konseptini ve Batı ile ilişkileri, yanlışlardan ve komplekslerimizden, soyutlamalardan izole ederek doğru bir tarih boyutuna yerleştirmenin dış siyasetimiz açısından en temel önemi; günümüz Türkiye'sinin, "hem yedi yüzyıllık bir ilhanlık tarihinin, hem de cumhuriyet devriminin" temsilcisi olduğu..." bulunmuştu (Cem, 2009, s.341-344).

Türkiye'nin yerküredeki konumu üzerine yapılagelen münazaraları Avrupalı sayılmak kaygısını, ya biri ya öteki şeklindeki tercihi haklı kılmak mümkün değildir. Türkiye zaten "Avrupalıdır." Yedi yüz yıllık bu gerçeği başka ülkelere başka uluslararası antantlara tescilleme şeklinde bir sorunsalı bulunmamaktadır. Bu ülke

Avrupalılığını 1453 yılında dünyaya duyurmuş ve buna hep sadık kalmıştır (Cem, 2009, s.341-344).

Avrupalılık bir coğrafya kavramı ise Türkiye tarihinin kocaman bir bölümü geniş Avrupa topraklarında hayat bulmuştur. Günümüzde bile Türkiye'nin çok önemli bir kısmı Avrupa anakarasının bir parçasıdır. Avrupalılık tarihsel bir kavram ise Türkiye tarihi en az Bursa, Kayseri, Sivas'ta cereyan ettiği kadar İstanbul'da, Edirne'de, Manastır'da hüküm sürmüştür. Ulusal tarihimiz yüzyıllar boyu Avrupa'nın bir parçası olarak ve Avrupa ile etkileşerek yaşam bulmuştur. Cumhuriyet tarihi bunun uzantısıdır. Tarihsel olarak bakıldığında da Türkiye Avrupalıdır. Avrupalılık kültürel bir gerçeklik ise Türkiye çağdaş Avrupa idealinin çimentosu olan çoğulculuk, demokrasi, laiklik, insan hakları, kadın erkek eşitliği gibi Avrupalı değerleri paylaşmakta ve bu konularda zayıflıklarını ortadan kaldırmak için çaba harcamaktadır. Dolayısıyla Türkiye'nin Avrupalılığı tarihsel, coğrafi ve kültürel bir vakadır. Öte yandan Türkiye Asyalılık ile Avrupalılık arasında seçim yapmak mecburiyeti ile karşı karşıya değildir. Hem Asyalı Hem Avrupalı olmak gibi gücümüz ve ayrıcalığımız olan bir niteliğe sahibiz (Cem, 1997, s.341-343).

Uluslararası ilişkiler çalışmalarının başlayıp gelişmesinde çok önemli rol oynayan ve gelişim sürecinde çok popüler bir paradigma idealizmdir. Hatta uluslararası ilişkilerin ilk paradigmasıdır. Öte yandan içeriği konusunda tereddütler ihtilaflar ve karışıklıklar mevcuttur. Bu kadar önemli olmasına rağmen üzerinde en az çalışma yapılmış paradigmadır (Gözen, 2019, s.74).

İdealist paradigma uluslararası ilişkilerde konjonktürün daha ileri ve yüce bir noktaya ilerletilmesini, bunu yaparken etik ve değerlere göre hareket edilmesini savunur. Devletler arası ilişkilerde ideal bir düzenin kurulması yollarını arar, bunun parametrelerini ortaya koymaya çalışır. Büyük ölçüde realizme muhalif bir paradigmadır. Realizmin ortaya koyduğu savaş, güç ilişkileri doğuştan gelen kötülük, milletler arası anarşi gibi hareket noktalarını değil barış, işbirliği, doğuştan iyilik, istikrar, düzen gibi kavramları önceler. Ancak realist paradigma bilinmeden de idealizmi anlamak ve uygulamak mümkün değildir. İdealist paradigma gerçekçi değil normatiftir. Aynı zamanda iyimserdir, hareket noktası insan doğasının kötü oluşu değildir (Gözen, 2019, s.74-78).

Oluşum, gelişim ve dönüşüm süreçleri dikkate alındığında Türkiye Cumhuriyeti'nin idealist bir ulusal ve uluslararası ilişkiler politikası izlemiş hatta

devletin temelini bunu dayandırmıştır. Bunun en açık kanıtı “Yurtta sulh, cihanda sulh” olarak anılan dış politika ilkesidir (Gözen, 2019, s.118-119).

2.5.5. Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Birliği Arasında İmzalanan Gümrük Birliği Antlaşması

Avrupa Ekonomi Topluluğu ile Türkiye arasında 1963 yılında Ankara Antlaşması ismi ile bir Ortaklık Antlaşması imzalanmıştır. Bu antlaşmanın kapsamı, oluşturulacak bir Gümrük Birliği aracılığıyla Avrupa Birliği ortak pazarına Türkiye'nin basamaklı olarak girişi için üç merhaleden geçmesi gerekmektedir. Bunlar; 1964-1970 yılları arasında geçen hazırlık aşaması, 1973-1995 yılları arasında geçen geçiş aşaması ve 1996'dan günümüze kadarki olan ekonomik entegrasyon olan nihai aşamadır. 1995 yılında Gümrük Birliği kararı onaylanmış olup bu karara istinaden Türkiye, Avrupa Birliği sanayi ürünlerine uygulanan gümrük vergilerini kaldırmıştır (<https://www.avrupa.info.tr/tr/gumruk-birligi-ab-ile-turkiye-arasindaki-ticareti-desteklemek-52>).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
TÜRKİYE İLE AVRUPA BİRLİĞİ ARASINDA GÜMRÜK BİRLİĞİ
SÜRECİ İÇİNDEKİ KÜLTÜREL SANATSAL VE EDEBİ İLİŞKİLERİN
DEĞERLENDİRİLMESİ ANALİZİ

3.1. 1990'LI YILLARDAKİ KÜLTÜREL DÖNÜŞÜM EKSENİNDE
GÜMRÜK BİRLİĞİ SÜRECİNİN KÜLTÜREL YANSIMA VE
İZDÜŞÜMLERİ

Bin yılı aşan bir süreci kapsayan Batılılaşma dönüşümümüz Türk toplumunu adeta çeviri ile dönüşüm geçiren bir toplum kimliğine büründürmüştür. Burada çeviri dilsel bir aktarımdan elbette ki ibaret değildir. Büyük bir kültürel dönüşümü yansıtan ve daha çok erek Avrupa kültürlerinden kaynak Türk kültürüne büyük bir kültürel transferi sağlayan ve günümüzde devam eden büyük ve varsl bir kültürel süreçtir. Bu çerçeveden bakıldığında söz konusu büyük transformasyonu değişik ve önemli evreleri bulunmaktadır. Osmanlı reformları ile büyük bir ivme kazanan, Cumhuriyet inkılaplarıyla taçlanan Batılılaşma davamız 1990'lara gelindiğinde bütün dünyayı sarsan kültürel altüst oluşun derin izlerini ve yansımalarını yaşadı. 1992 yılında Sovyet İmparatorluğunun dağılması, tek kutuplu, Amerikan hegemonyasına dayanan Yeni Dünya Düzeninin ve değişik güç odaklarının ortaya çıkması çerçevesinde birleşik Avrupa idealinin güçlenmesi Türkiye'yi sosyo-politik, ekonomik, kültürel olarak etkiledi, sarstı, hatta dönüştürdü. Pozitivizmin felsefi ve epistemolojik olarak yerini post-pozitivizme bıraktığı, Aydınlanma felsefesini de temel alan modernizmin yerini post-modern felsefeye bıraktığı dönüşüm süreci 90'lı yıllarda büyük bir hız, kudret ve direnç kazandı. Artık birleşme yolundaki Avrupa Amerika Birleşik Devletlerine karşı bir güç odağı olmayı umuyor ve bu şekildeki oluşumu hayata geçirmeyi bekliyordu. Aşağıda Tablo 2'de Gümrük Birliği süreci içerisindeki Türkiye Cumhuriyeti hükümetleri yazılmıştır. Gümrük Birliği Antlaşması Doğru Yol Partisi- Cumhuriyet Halk Partisi koalisyonu

döneminde imzalanmıştır. 1992’den itibaren ortaya çıkan ve sosyalist- ekonomik düzenin büyük ölçüde tarih sahnesinden silinmesiyle vücut bulan, kapitalist ekonomik düzenin adeta alternatifsiz egemen güç olduğu ekonomik dönüşüm aslında bütün uluslararası ilişkiler ayağıyla düşünüldüğünde, denilebilir ki, Avrupa Birliği ile Türkiye Cumhuriyeti arasında Gümrük Birliği Antlaşmasının imzalanmasında başlıca amildir. Bütün bu ekonomik tablo tüm uluslararası bağlantı, ilişki, yansıma ve izdüşümleriyle doğrudan kültür üzerinde etkilidir şeklinde bir argüman ortaya konabilir. Keza bu çalışmanın Avrupa Birliği ile Türkiye arasında kültürel, sanatsal ve edebi eksenlerde ilişkilerinin sorgulanmasının Gümrük Birliği sürecine dayandırılmasının mesnedi bu argümandır.

Tablo 2.1. Gümrük Birliği Sürecinde Türkiye Cumhuriyeti Hükümetleri
(<https://www.google.com/amp/s/.www.cnnturk.com/amp/turkiye/iste-turkiyede-bugune-kadar-kurulan-koalisyon-hukümetleri>)

Yıllar	Koalisyon Ortakları	Koalisyon Adı
1995-1996	Doğru Yol Partisi (DYP)- Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) Koalisyonu	DYP-CHP Koalisyonu
1996-1997	Refah Partisi (RP) - Doğru Yol Partisi Koalisyonu	Refah-Yol Hükümeti
1997-1999	Anavatan Partisi (ANAP)- Demokratik Sol Parti (DSP) Koalisyonu	ANAP- DSP Koalisyonu
1999-2001	Demokratik Sol Parti- Anavatan Partisi- Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) Koalisyonu	DSP-ANAP-MHP Koalisyonu
2002-Günümüz	Adalet ve Kalkınma Partisi Hükümetleri	AK Parti Hükümetleri

90’lı yıllar post-modern sanat anlayışı çerçevesi içerisinde yüksek-aşağı, yüksek- popüler, elit-avam, Oryan-Oksidan (Doğu-Batı) gibi modern sanatın ikiliklerinin (dikotomilerinin) sorgulandığı ve yeni bir sanatsal üst söylemin şekillenmeye başladığı yıllardır. Örneğin Türkiye’ye Eurovision Şarkı Yarışmasında ilk büyük başarıyı getiren Şebnem Paker ve Grup Etnik’in “Dinle” adlı şarkısı popüler müziğin yanı sıra Türk Halk ve Türk Sanat müziklerinin pek çok öğeyi sentezleyen bir üst söyleme sahiptir. Gerek yurt dışında gerek yurt içindeki başarısını nedenleri anılan üst söylemi alımlayıcı kitlelerde dikkate değer etkiler bırakmasındandır. Aşağıdaki Tablo 3’ te Türkiye’nin Eurovision Şarkı Yarışmasına katıldığı dönemlerdeki kazandığı başarıları göstermektedir.

Tablo 2.2. Türkiye'nin Eurovision Şarkı Yarışmasındaki Başarıları
(https://www.sabah.com.tr/galeri/kultursanat/turkiyenin_eurovision_tarihi/36)

Sıralama	Yıl	Sanatçı	Katıldığı Şarkı
3	1997	Şebnem PAKER ve Grup Etnik	Dinle
1	2003	Sertab ERENER	Everyway That I Can
4	2004	Athena	For Real
4	2007	Kenan DOĞULU	Shake It Up Şekerim
4	2009	Hadise	Düm Tek Tek
2	2010	Manga	We Could Be the Same

Aslında kültür tek bir katmandan oluşmuyor. Literatür Taramasında da bahsedildiği gibi yüksek kültürün yanı sıra popüler kültür de önemli bir kültür bileşenidir. Mesela Eurovision Şarkı Yarışması Türk halkı arasında son derece popüler olageldi. Avrupa Birliği içerisinde de popüler olduğu anlaşılıyor. Avrupa'da önemli bir Türk nüfusu yaşıyor. Bu sosyal grup içerisinde de söz konusu yarışmaların çok rağbet gördüğü anlaşılıyor. Keza Türkiye'ye verilen oylar oradaki Türk nüfusuyla ilgili olabilir. Bu nüfusun içinde eğitim düzeyi yüksek olanlar kadar eğitim düzeyi düşük olanlar da vardır. Denebilir ki Eurovision Şarkı Yarışması Avrupa'daki Türkler ile Türkiye'de yaşayan halkı ortak bir beğeni ve ilgi paydasında buluşturuyor. Keza Avrupa Birliğine üye milletlerle Türk milletini ortak bir ilgi, beğeni yani kültür paydasında buluşturuyor. Tablo 4.2 'de belirttiğimiz gibi Şebnem Paker ve Grup Etnik, Eurovision'da yakaladıkları başarıda hem form hem de içerik açısından ulusal unsurlara çokça yer vermeye başladılar ve yüksek başarı elde ettiler. Keza Serttab Erener, Hadise Türk unsurlarını başarı ile popüler müzik formatına oturtular. Denilebilir ki bu, başarılarında önemli rol oynadı. Bu aslında Avrupa Birliği İşleyişi Antlaşmasının 167. Maddesi ile örtüşür (Literatür Taramasında belirtildiği gibi), çünkü Avrupa'nın kültürel varlığının üye ve aday ülkelere varsıllaştırılması anılan maddenin gereğidir. Bu perspektiften bakarsak bile Literatür Taramasında yer alan Ortaylı'dan çıkarsanacağı gibi uygarlıkları buluşturacak olan birbirlerinin kültürlerine tamamen vâkıf olmalıdır. İşte Eurovisionda vurgulanan başarılarımız iki perspektifi de desteklemektedir.

Türkiye ile Avrupa birliği arasında Gümrük Birliği sürecinden başlayarak ortak antidamping uygulamalarına Birlik içi ve Birlik dışı ithalat ve ihracata çok çeşitli ekonomik ilişkiler mümkündür. Bunlar başat ekonomik ajanlardır ancak kültür bunlar kadar önemli ve baskındır zira kültür, ekonomik ilişkilerin mütemmim cüzüdür. Tarihsel olarak baktığımızda İpekyolu gözergâhındaki kervansaraylar birer

ekonomik kurumdur. Öte yandan ekonomik kurum olarak kervansaraylar doğudan Batıya örneğin halı ve kilimlerin taşınmasında ekonomik rol oynarken Doğunun ruhunu halıya yansıtması gibi Doğunun izdüşümlerini Batıya taşımakta, bu bağlamda Doğunun kültürünü Batıya ihraç etmesiyle kültürel rol oynamıştır. Dolayısıyla bu kapsamda kültür mübadelesi ekonomik alışverişin mütemmim cüzü olagelmıştır. Kaldı ki ekonomik kurumların kültürden ayrı düşünülmesi imkansızdır. Keza kervansaraylar Türk-İslam kültürünü yansıtmakta, mimarileri, taşıdıkları ve ihraç ettikleri yaşama biçimi, ticaret etiği gibi Türk töresine ait unsurları yaymakta, dolayısıyla birer kültürel kurum olmuşlardır. Bundan hareketle diyebiliriz ki Literatür Taramasındaki post-modern toplumun iç içe geçmiş öğeleri aslında tarihsel-toplumsal bir boyut da taşımaktadır. İşte bu ufak örneği verilen kültürel mübadele tam karşılıklı kültürel bir birine vâkıf olmaya dönüştüğü zaman Literatür Taramasında Ortaylı'nın vurguladığı kültürel ortaklık antlaşması/uzlaşması gerçekleşecek ve bu bağlamda umulur ki Uygarlıklar Çatışması değil Uygarlıklar Buluşması gerçekleşecektir. Bir başka örnek günümüzde Türkiye'nin tekstil alanında yaptığı fason üretim tarzı kapsamında verilebilir. Türkiye Fason olarak ürettiği tasarımları zamanla kendi markalarını yaratırken kendi tasarım kültüründe değerlendirilebilmektedir. Dolayısıyla Batı kültüründen gelen tasarımlar zamanla içselleştirilmekte ve özgün tasarımlar sentezlenmesinde kullanılabilir. Fasonculuk basit bir üretim tarzı olmaktan öte kültürel mütemmim cüzü olan ekonomik mübadeledir.

3.2. TÜRKİYE'NİN KURULUŞUNDA TÜRK KÜLTÜRÜ VE SANATI

Cumhuriyetin kurucu kadroları, sadece devlet kurumlarının değil, aynı zamanda toplumsal yapının da, tekrardan esaret noktasına gelmemesi için tamamen değiştirilmesi gerektiğine inanmaktadır. Batı medeniyetinin temelleri üzerine oturtulmuş, sanayi devrimini gerçekleştirdikten sonra aydınlanma, Rönesans Türkiye Cumhuriyeti gençlerine güzel bir örnektir. İnanılmaz bir zafer kazanarak hiçbir şeyden var olan bu toplum, hayatta kalmak için kültürel dönüşümü de gerçekleştirebilecektir.

1930'larda kültür alanında önemli adımlar gerçekleştirilmiştir. Atatürk inkılabının kökleştirilmesi, halklaştırılması, ulusal kültürün çağdaş bağlam ve söylemde yeniden yorumlanması kapsamında önemli atılımlar gerçekleştirilmiştir.

Türkçü-Batıcı bir kültür anlayışı ile Halk evleri, Halk odaları, Köy enstitüleri kurulmuştur. Benzer şekilde Türk Tarih Kurumu, Türk Dili Tetkik Encümenliği kurulmuştur. Ziya Gökalp'in Türkçülüğün Esasları kitabında müzikte Batılılaşma ile ilgili savunduğu fikirler denilebilir ki Cumhuriyet İnkılabına ilham kaynağı olmuştur. Keza Türk Beşleri olarak bilinen seçkin Türk müzisyenleri “ Türk tarzı” olarak bilinen ekolü yaratmışlardır. Buna göre çağdaş müzik formunda Türk Halk müziği ve Türk sanat müziği içerik unsurları Türk tarzına dahil edilmiştir. O tarihten günümüze Devlet Opera ve Balesi ona yakın kentimizden bazıları yüzde yüz Türk olan çağdaş sanat yaratılarını sahnelemektedir ve bu gösterimlere halk ilgisi çok yoğun hatta görkemlidir. Denilebilir ki III. Selim'den son iki yüz yıldaki neredeyse tümü Batıcı olan Osmanlı padişahları Batılılaşma reformları Türk Milletinde kök salmış, Atatürk İnkılabıyla taçlanmış, perçinlenmiş ve tarihsel devamlılık içerisinde günümüze kadar gelmiştir. Viyana kapılarını kuşatan cetlerimizin, Kızıl Elma ülküsü peşinde koşan yeniçerilerin bin yıllık ideali Avrupa ile kültürel tam entegrasyon Türkiye Cumhuriyetinin Kızıl Elma'sı olarak karşımızda durmaktadır.

Cumhuriyet İnkılabınının 30'lu yıllarında tarih alanında yapılan çalışmalara yöneltilen eleştiriler literatür taramasında İlber Ortaylı' nın ortaya koyduğu üzere yüzey yapıda haklı öğeler içermekle beraber derin yapıda haksız olmasa bile sığdır. Aslında asıl eleştiriler modernleşmeye karşıdır.

Bu nedenle sadece devlet kurumlarını değil aynı zamanda sosyal yapıyı da değiştirmeyi amaçlayan inkılaplar köktenci bir davranış ile uygulanmaya başlanmış olup siyasi, ekonomik, yasal ve sosyal alanlarda ve eğitim sisteminde birçok düzenlemeler yapılmıştır. Halifeden uzaklaştırılan kadınlara oy kullanma ve seçilme hakkı verildi. Din ile devlet işlerinin birbirinden ayrılması, medreselerin kapatılması, millet okulları açılması ve üniversite reformu gibi radikal değişimlere gidilmesi Türkiye'yi Batıya daha da yaklaştıran büyük atılımlardır. Yukarıda da belirttiğim üzere Türk Dil Tarihi Kurumu kuruldu ve güzel sanatlar alanında yeni düzenlemeler yapıldı. İsviçre'den bir örnek olarak alınan Medeni Kanun aile örgütünü yeniden düzenlemiştir. Atatürk'ün dediği gibi, “amaç, çağdaş medeniyetler seviyesine ulaşmaktır”.

Siyasi, yasal ve ekonomik alanlarda yapılan düzenlemeler derhal sosyal yaşamdaki etkilerini göstermiştir. Eğitim alanındaki reformlar uzun vadeli bir etkiye sahip olacak, ancak kalıcı olacaktır. Cumhuriyetin modernleşmesine göre, eğitilen birey gelenek ve dinin etkisinden sıyrılıyor. Bu nedenle, eğitim kurumlarını yeniden

yapılandırmak için Batı'dan birçok bilim adamı ve uzman getirildi ve birçok genç eğitim için Avrupa'ya gönderilmişti. Eve döndüklerinde kurumlarını Batı standartlarına getirmeleri beklenirdi. Cumhuriyetin kurucu kadroları, polifonik müzikle birlikte, resim ve heyecanı, devrimleri açıklamak ve yaymak ve böylece zihnin dönüşümünü kolaylaştırmak için önemli bir araç olarak görüyorlardı. Bu nedenle genç sanatçılar Avrupa'ya gönderilen öğrenci grubuna katılmıştı. Ayrıca Batı sanat formlarını öğrenerek eve döndüklerinde Türk kültürünü ve sanat yaşamını dönüştürecek bir altyapı oluşturmaları beklenmekteydi.

3.3. CUMHURİYETİN İLK YILLARINDA KÜLTÜR SANAT PLATFFORMU VE MİLLİ SANAT TEKVİN ETME UĞRAŞLARI

Meryem Uzunoğlu'nun makalesinde belirtildiği gibi; “Kültürel kodları Batı'dan çok farklı olan, bambaşka bir düşünsel süreçten geçen Türk toplumunda Cumhuriyet'in ilk yıllarında büyük bir heyecan ve düzen hâkimdir. Fırtına sonrası sessizliktir bu. Kurtuluş Savaşı'nda büyük bir badire atlatılmış ve hayatta kalınmıştır. Bu nedenle de kendine güven ve geleceğe olan inanç had safhadadır. Gerçekte Cumhuriyet aydınının Batı'ya baktığında gördüğü şey ile Türk sanatçısının oraya gittiğinde karşılaştığı durum aynı değildir. Cumhuriyet ideologları bilimsel bilgiyi dogmatik olandan üstün kılan Aydınlanma düşüncesini, Fransız İhtilali ile yaygınlaşan özgürlük ve eşitlik idealini ve toplumun refah düzeyini arttıran Sanayi Devrimini örnek alarak çağdaş Türkiye'nin temellerini atmak istemektedirler. Ancak genç sanatçılar Batı'da kapitalizmin toplumsal yapıda meydana getirdiği kaosla karşılaşmışlar ve bu kaosun sanatını görmüşlerdir” (Uzunoğlu, 2010, s.161).

“Avrupalı yaşam tarzını benimseyen hemen herkes Batı edebiyatının klasiklerini okumakta, alafanga müzik dinlemekte ya da batılı bir enstrüman çalmaya gayret etmektedir. Eğlence zevkleri de değişmeye başlamış, akşamları tiyatroya ya da çoğunlukla devlet kurumlarının düzenlediği balolara gidilir olmuştur. Modern Türkiye'nin geçirdiği kültürel dönüşümü geleneksel sanat formları ile yansıtabilmek elbette ki mümkün değildir. Bu nedenle Cumhuriyet ideologları en az Avrupalılar kadar modern olan Türkiye'nin sanatının da modern olması gerektiğini düşünmektedir” (Uzunoğlu, 2010, s.162).

“Bunun yanında biçim dili ne olursa olsun eserlerin konusu cumhuriyetin yükselen değerleridir. Sergilenen resimlerin hepsi kurtuluş mücadelesini başarıyla

tamamlamış ve yoktan var olmaya çalışan bir toplumun heyecanını yansıtmaktadır. Böyle bir dönemde Türk sanatçılarının içinde yaşadıkları toplumda olup bitenlere duyarsız kalmaları mümkün değildir. 1930'lu yıllardan itibaren Batılı tekniklerle yorumlama çabaları özgün Türk resmi oluşturma yolunda atılan ilk adımlardır. Batılı modernist ustaları taklit ederek başlayan gelenekle çağdaş sentezleme çabaları, 1940'lı yıllara doğru güncel akım ve eğilimlerden beslenerek kendi benliklerini ve kişiliklerini bulma konusunda ortak bir endişeye dönüşmüştür" (Uzunoğlu, 2010, s.163).

"1935'ten itibaren Atatürk'ün Kurtuluş Savaşı ve devrimlere ilişkin resimlere ilgi göstermesi, İnkılap Sergileri, Devlet Resim Heykel Sergileri ve Ressamların Yurt Gezileri gibi etkinlikler sanatçıların milli ve mahalli konulara ilgi duymalarına neden olmuştur. Sanatçıların bu süreçte ivme kazanan Milli Sanat oluşturma yönündeki çabaları, Türk-İslam sanatı verileri ile Anadolu motiflerinden beslenmiştir. Anadolu kent ve kasabalarının hanlarını, kahvelerini, atlı arabalarını ya da meyve bahçelerini konu alan resimlerde yapısalıcı kübist yaklaşımlar giderek yumuşamaya başlamıştır" (Uzunoğlu, 2010, s.167).

"Batılılaşma politikaları çerçevesinde çağdaş Türkiye'nin özgün sanat ifadesini oluşturma yolundaki uğraşlar 1950'li yıllara kadar devam etmiştir" (Uzunoğlu, 2010, s.150). "Çok partili sisteme geçilmesinin ardından devlet yönetimi sistemli kültür-sanat politikaları oluşturmaya son vermiştir. Ancak sonraki yıllarda da sanatçıların çağdaş Türk Sanatı oluşturma adına sürdürdükleri bireysel çabalar varlığını korumuştur. Türk sanatçıları aktarmacı tutumlarını bıraktıkları ve toplumsal yaşama egemen olan gelişmelerin etkisi altında kişiliklerini ortaya koydukları oranda bu ideale hizmet etmişlerdir" (Uzunoğlu, 2010, s.168).

Çağdaşlaşma aşamasında olan Türkiye Cumhuriyeti 1960-70 ve 80 li yıllarında yaşamış olduğu siyasi olaylardan dolayı toplumda aşınma meydana gelmiş, ulusal ve manevi kültür zayıflamıştır. Bu devirde içlerinde öğretim üyeleri, yazar, bilim ve sanat erbabının da yer aldığı çok sayıda kişi tutuklanmak suretiyle alıkonulmuştur. 1980'den sonraki kültür, sanat, ekonomik ve siyasal gelişmelere bağlı olarak istihale (başkalaşım) geçirmiştir.

Öte yandan Türkiye Cumhuriyeti üniter bir devleti yapısına sahip olması nedeniyle kültür düzleminde daha çok asimilasyoncu politikalar izlemiş olup Avrupa Birliğinin geleceğini bir federasyon olarak gören projeksiyondaki çok kültürlüğe mesafeli durmuştur denilebilir. Ancak Avrupa Birliğinin ilişkilerinin de

belirleyiciliğinde Süryani Dili ve Kültürü, Roman Dili ve Kültürü, Kürt Dili ve Kültürünün bilimsel olarak incelenmesi ve geliştirilmesi gibi adımlar çok kültürlülük bağlamında atılmış adımlar olarak düşünülebilir. Keza Literatür Taramasındaki atıfta görüleceği gibi Alain Touraine demokrasiyle kültürel çoğulculuk arasında kopmaz bir bağ olduğunu savunmaktadır. Yalnız Touraine bunu söylerken emperyal kültür ve geçmişiyle birlikte çok kültürlü olan Fransız kültüründen hareket etmektedir.

2014 yılından itibaren iç savaştan kaçan Suriyelilere Türkiye Cumhuriyetinin tanıdığı koruma statüsü, devletimizin sınırlarını hiçbir karşılık beklemeden sonuna kadar iç savaştan kaçan Suriyelilere açması, resmi kayıtlara göre üç buçuk milyon Suriyelilere ev sahipliği yapması, belki ileride bu Suriyelilerin Türk vatandaşı olacak olması bir vakiadır. Aslında bu devletimizin son derece idealist bir dış politika örneğidir. Ayşegül Er'in verdiği mülakatta yaptığı vurgular da bunu doğrulamaktadır. İdealist paradigma reelpolitigi dikkate alır, hesaba katar ama esas almaz. Günümüzde Birleşik Devletlerin göçmenlerle ilgili dış ve iç politikası reelpolitige uygundur ancak idealist olmaktan çok daha uzaktır. Türkiye'nin bu idealist dış politikası reelpolitik ekseninde Türkiye-AB ilişkilerine özellikle kültürel düzleme istenildiği ölçüde yansımamaktadır şeklinde bir çıkarsama hem Özlem Ece'nin hem Tahir Malkoç' un görüşmelerindeki görüşmelerden hareketle yapılabilir. Öte yandan Türk tarihi Avrupa'da reelpolitik ile idealist dış politikayı birleştiren sayısız örnekle doludur. Örneğin Fatih Sultan Mehmet Rumeli'de fetihteyken Sırbistan önlerinde Sırp kralı Brankoviç hem Fatih'e hem de savaş halinde olduğu Katolik Macar kralı Hunyad'a elçi gönderir ve Ortodoks Sırp'ların geleceğini sorar. Macar kralı Hunyad koyu bir Katolik'tir hem de düşü Ortodoksları tarihten silmektir ve Türkler sahnededir: Her Ortodoks tapınağı korunur, inşa edilecek her caminin yanına bir Ortodoks kilisesi inşa edilir, sonuç olarak yüzyıllarca Ortodokslar ve Müslümanlar barış içinde yaşarlar.

Malkoç verdiği mülakatta, Osmanlı dönemindeki Batılılaşma hareketiyle Cumhuriyet dönemindeki kültürel yenilikler arasındaki sürekliliğe işaret etmektedir. Anlatmak istediği tarihsel süreklilik olup Literatür Taramasında Middlaar'ın vurguladığı Osmanlı Devleti Paris Antlaşmasıyla Avrupa devleti statüsü kazanması aslında Malkoç'un söylediklerine koşuttur. Osmanlı ilerleme rotasının neredeyse daima Rumeli olması buna kanıttır.

3.4. 1990'LARIN SONU GÜMRÜK BİRLİĞİNİN GEÇERLİ OLDUĞU YILLAR DAHİLİNDE AB İLE İLİŞKİLER TÜRKİYE' DEKİ KÜLTÜR SANAT VE YAZIN DÜNYASI

Literatür taramasında kısaca değindiğim üzere Türkiye'nin Gümrük Birliğine girmek için 1963 yılında ilk adımını Ankara Antlaşmasıyla atmıştır. Ancak nihai sonuca 1995 yılında gelinmiş ve 1 Ocak 1996 yılında resmen Gümrük Birliği üyesi olmuştur. Tabi Gümrük Birliğine giriş aşaması uzun bir tarihe ve çeşitli evrelere sahiptir. Literatür Taramasında değinildiği üzere Krishan Kumar'a atıfla Durkheim ve Marx'ın toplumun birbiriyle bağlantılı olan siyasal, ekonomik, sosyal ve kültürel birleşimi olarak tanımlanmasından yola çıkacak olursak temelde bir ekonomik antlaşma olarak bilinen Gümrük Birliği Antlaşmasının kültürel ve sanatsal alanın da tahakkümü altındadır. Bu nedenle 1990'lı yıllardan itibaren Türkiye ve AB ile ilişkilerinin Gümrük Birliğinin geçerli ve etkisinin olduğu kültür ve sanat alanında irdelediğimizde de birçok aşamalardan geçtiğini gözlemlemek mümkündür. Özlem ECE'nin verdiği mülakatta da görüldüğü gibi Türkiye'nin kültür tarihine bakıldığında AB'nin hep olumlu bir etkisinin olduğunu ve buradaki süreçleri gerek fon kaynakları açısından gerek projelerin çeşitlenmesi açısından desteklediği görülmektedir. Fakat AB hedefleri içinde o kadar çok başlık ve çözülmesi gereken bir çok konu vardı ve kültür her zaman öncelik olmadığı görülmektedir. Türkiye adına özeleştiriler olarak da, kültür- sanatın gündeminde hep diğer konulardan sonra gelmesi olabilir. Kültür politikaları açısından bu hep söylenen bir ifadedir. Oysa kültür ve sanatın daha yukarılara çekilmesi gündemde yer işgal etmesi, geri kalan konuların çözümünde de etkili olacaktır. Kültürel diplomasi olarak ifade edilen şey özellikle uluslararası ilişkilerde yol açıcıdır. İlişkileri çabuklaştırır ve iletişim sürecini kolaylaştırır. Bu durum her zaman böyle olmadı AB ve Türkiye açısından ama iyi dönemlerinde örneğin 2000'li yıllar, 90'ların sonu 2010' a kadar gelen süreçte AB fonlarının da etkisiyle Türkiye'nin örneğin İstanbul'un Avrupa Kültür Başkenti seçilmesi sürecinde hem hazırlık hem de proje sürecinde kaynakları çeşitlendirmesi anlamında Türkiye'deki kültür sanat dünyasına çok olumlu katkılarda bulunmuştur.

2006 yılında Türkiye'nin dahil olduğu Creative Europe' programı Avrupa Birliğinin (AB), kültür-sanata yönelik kaynak oluşturduğu ve özellikle kültüre katılım anlamında, çeşitlenmesine destek olan bir program mevcuttur. Örneğin sinema alanında ya da kültür endüstrisinin daha sektöre yakın durduğu alanlarda,

yaratıcı sektörlerde birçok işbirliğinin gelişmesine ve yeni projelerin ortaya çıkmasına vesile oluyor. Dolayısıyla buna benzer kaynakların bu alandaki kültür kurumlarının kapasitelerini geliştirmeye yardımcı olduğu görülmektedir. Çünkü Türkiye’de kamu kaynakları özellikle kültür- sanat alanına yönelik kamu kaynakları oldukça kısıtlıdır. Uluslararası projelere Türkiye’den sanatçıların sanat inisiyatiflerinin kendi imkânlarıyla katılabilmesi zorlu bir süreç içermektedir. Dolayısıyla hem bu projelere başvuru yaparken gerek proje oluşturma, iş birliği yapma, uluslararası bir projeyi yönetme gibi konularda gerekse de içerik geliştirme konusunda bütün bu kaynakların itici güç olduğunu görülmektedir.

Literatür Taramasında Şerif MARDİN’in “günümüz Ahmet Mithat Efendi gibi herşeye rağmen toplumu bilgi sahibi yapmak, bilinlendirmek, onların seviyelerini yükseltmek isteyen insanların dönemi değildir artık” ifadesinin aksine hem toplumumuzu kültürel ve sanatsal alanda geliştirmeye hem de ülkemizin kültürel ve sanatsal alanını yurt dışındaki ülkelere tanıtmaya yönelik kamu kurumları ile vakıfların birlikte düzenledikleri birtakım faaliyetler mevcuttur. Bu faaliyetler içerisinde kültürel mirası tanıtmada büyük sergiler, uluslararası sergiler çok önemli alanlardan biridir ve Literatür Taramasında değinildiği üzere Avrupa Birliği İşleyişi Antlaşmasınının 167. Maddesi kapsamında Avrupa Birliği fonlarıyla uluslararası ikili işbirlikleri çerçevesinde yapılan işlerden biri de bu faaliyetlerdir. Örneğin Creative Europe içinde olmasa da önemli olduğu bilinen projelerden biri Londra’da yapılan Türkler Sergisi. Türkiye için çok değerli bir faaliyettir. Yine Avrupa Birliği kapsamında yürütülen faaliyetlerden biri de Türkiye’yi tanıtan çok sayıda kültürel ve sanatsal etkinliklerin yer aldığı Fransa’da Turkey Naeun serisinin devamı olarak gerçekleştirilen “Türkiye Mevsimi” projesidir. Avrupa ile ilişkilerde çığır açıcı kültürel diplomasi açısından yeni adımların atıldığı projelerden biri olan “Türkiye Mevsimi” projesi ile bu program genelinde ülkemizin kültürel zenginliğinin, tenevvüsünün ve yaratıcılığının yanı sıra modern yönünü oraya koyan faaliyetlerle bir bakıma Türkiye ile Fransa arasında kuvvetli ilişkilerin bulunduğu uzun bir maziye Fransa’ya ve Fransız toplumuna tanıtıldı (Gençay Çapanoğlu ve Akses, 2010, s.1).

Türkiye Mevsimi projesi kapsamında Paris Şehrinde bulunan ve bu şehrin simgesi olan Eyfel Kulesi, Türk bayrağının renkleri olan kırmızı ve beyaz ile aydınlatılması oldu (Gençay Çapanoğlu ve Akses, 2010, s.2).

Türkiye’nin Paris Büyükelçisi Tahsin Burcuoğlu “ Türkiye Mevsimi” ile ilgili intibasını dile getirirken etkinliklerin vasıflı, kaliteli ve çok tesirli olduğunu

beyan etmiştir. Grand Palais’deki sergiyi müzenin kendi sayısal verilerine göre iki yüz kırk bin kişinin seyrettiği, Louvre Müzesinde açılan üç ayrı sergiyi seyredenlerin sayısının bir milyon dolaylarında olduğunu gösteren Burcuoğlu, Fransızların müze düşkünlüğünün bilinen bir hakikat olmasına karşın seyirci sayısında ulaşılan rakamın çok etkili olduğunu ifade etmiştir. Büyükelçi Burcuoğlu, “Türkiye Mevsimi”nin Türk-Fransız ilişkilerine hem kültürel hem diplomatik açıdan büyük yarar sağladığını “Mevsim”in Türkiye’ye ilişkin Fransızların zihinlerindeki pesimist imgeyi ve basmakalıp düşüncelerin sarsıldığını belirtmiştir. Öte yandan “Türk Mevsimi”nin öncelikle müzeler, dernekler, şirketler, organizatörler olmak üzere Fransız ve Türk kurumları arasında teşriki mesaiye vesile olduğunu ve her iki ülke arasında ehemmiyetli bir bağlantının kurulduğunu ifade etmekle birlikte Paris kitap fuarında çokça muharririmizin kitaplarının Fransızcaya çevrildiğini, sergiliklerde Türkiye hususi kısımlarının olması da çok ihtişamlı ve övünç verici olduğunu belirtmiştir (Gençay Çapanoğlu ve Akses, 2010, s.3).

Literatür Taramasında İsmail Cem’ in, “Türkiye Cumhuriyeti sıradan bir devlet olmadığı gibi bu topraklarda yaşayan insanlar da sıradan vatandaşlar değildir” sözünden yola çıkarak ayrıca yine İsmail Cem’in, “çağımız nesillerin ten temel hedefi, Türkiye’yi 21. yüzyılda bir “Küresel Devlet” kademesine getirmek olmalıdır” temennisine istinaden 2010’da İstanbul’un Avrupa Kültür Başkenti (AKB) olmasını örnek verebiliriz. Avrupa Kültür Başkenti projesi, AB’ nin en ehemmiyetli aktivitelerinden biri olup AB üyelerini ve diğer Avrupa ülkelerini kültür alanında bir araya getirme projesi olduğundan dolayı İstanbul’un Avrupa Kültür Başkenti seçilmesi ülkemizi kültürel ve sanatsal alanda AB ülkelerine tanıtma konusunda büyük bir fırsat ve adım olmuştur.

İlber Ortaylı’nın İstanbul’ un AKB olarak seçilmesindeki düşüncesini ; “ İlkçağ ana kentleri arasında Roma vardır ve akabinde İstanbul vardır. İstanbul, Constantinopolice, İstinpolin, Bizantium gibi 60’ tan fazla değişik adlarla anılmıştır ve tarihi itibarı ile, sorunları ile, nüfusu ile varlığını devam ettirmiştir. Tecimsel (ticari) önemi gün be gün fazlalaşmaktadır. Bu gelişmelere kültürel ve sanatsal canlanmalar da eklenince İstanbul Avrupa Kültür Başkenti olarak seçilmiştir. Bu kapsamda yapılan tasarılar ve aktivitelerle İstanbul, Garp ana kentleriyle caziplik niteliğine karışmaktadır” olarak ifade etmiştir.

Diğer taraftan Özlem Ece’ nin verdiği mülakatta İstanbul Avrupa kültür başkenti olması ile ilgili olarak bu durumun İstanbul için bir fırsat olduğunu ve farklı

disiplinlerde projelerin geliştirilmesi mümkün olduğunu ifade etmiştir. Ancak kaynakların büyük bir kısmının kültürel mirası koruma adına restorasyon projelerine aktarıldığı için devam eden kültür-sanat projeleri ya da kültür kurumları oluşturulmasına aracılık edemediği, bu dönem için belki etkili olduğu ancak genellikle Avrupa Kültür Başkenti gibi projelerden kalanın mevcut altyapıyı güçlendiren, onların kendi kendine kapasitesini güçlendirip uzun vadeli işbirlikleri yapacağı projelere destek olacak işler olması beklenirken Türkiye de restorasyona kültürel mirasa ve daha çok altyapıya bu anlamda altyapıyı geliştirmeye harcadığından bahisle bu açıdan sunulan bazı fırsatların da ıskalandığını vurgulamıştır.

3.4.1. Gümrük Birliği Sürecinde Yüksek Kültür ile Popüler Kültür Ayağı

Yüksek kültür ve popüler kültürü tartışmadan önce kültür nedir sorusu ile başlamak istiyorum. Literatür taramasında da değinildiği üzere Mustafa Kemal Atatürk' ün tanımıyla kültür düşünmektir, idrak etmektir, okumaktır, görebilmektir, görebildiğinden anlam çıkarmaktır. Ganz'a göre de kültür; amacı eğitim, estetik, maneviyat, eğlence, vakit geçirme gibi ne olursa olsun alımladığının veya tükettiğinin ve sanat olarak isimlendirilebilecek edebiyat, mimarlık, müzik, basılı medya... eylem, mal, fikirler ve simgesel öğelerdir. Literatür Taramasında Matthew Arnold' un kültür tanımını mükemmeliğin irdelenmesi ve gözlemlenmesi olarak ele aldığını göz önünde bulundurursak gerek popüler kültürdeki mükemmellik gerekse de halk kültüründeki mükemmellik tarafsız bir şekilde irdelenip gözlemlenmelidir.

Tablo 3.1. ' de yüksek kültür ile popüler kültür karşılaştırılmıştır. Bu itibarla yüksek kültürdeki özgün ve sanatsal yaratıcılığa dayanan üretimi, yapıtlarında kalıcılığı ve ölümsüzlüğü sağlamıştır. Nicelik olarak az olması bu ürünlerin ya da eserlerin nitelik olarak daha üstün ve arzulanana kılıyor. İnsanlığın ideallerine hizmet ediyor. Türkiye bağlamında irdelediğimizde yüksek kültür ile ilişkilendirilen atıcılık, polo, eskrim gibi sporlara ilgi ve katılımın gelir düzeyi yüksek olan kesimin sağladığını gözlemlemekteyiz. Türkiye'nin kırsal kesimlerinde yaşayan ya da gelir düzeyinin az olduğu halkın bir operaya ya da klasik müziğe ilgisi hiç yok denecek kadar azdır. Bu kültürde sanatçılar daha güzele ve mükemmelere ulaşmak için hep rekabet içindeler. Falih Rıfkı Atay "Çankaya" adlı eserinde de ifade ettiği üzere Batı uygarlığının her zaman çok küçük bir azınlığın ürünü olduğudur. Batılılaşma, bu çok

küçük elitler grubuyla başlayan, gelişen, evrilen seçkin bir milli eylem olarak görülmektedir.

Popüler kültürde ise fabrikasyon, mekanik, dijital üreticiliğe ve tekrara dayalı üretimin olması yapıtlarının çabuk tüketilmesine ve unutulmasına neden olmaktadır. Ayrıca nicel olarak etkileyici şekilde fazla ancak nitel olarak kötü nihai ürünler vardır. Bu ürünler ticari amaçlar, Pazar mekanizmaları için üretilir, yönelimi tüketilmektir. Türkiye kapsamında bakıldığında popüler kültür ile ilişkilendirilen futbol, basketbol gibi sporlara katılım düzeyi kırsal kesimde yaşayan halkın, gelir düzeyi ve eğitim seviyesi düşük insanların olduğu söylenebilir. Literatür Taramasında Gans, günümüz kültürüne ilişkin popüler kitapların satışlarında, filmlerinde, sinema salonlarında, televizyon kanallarında büyük bir artışın gözlemlendiğine ancak yüksek kültürde ise büyümenin daha küçük ve eşdeğerli olduğu söylenilmektedir. Popüler kültür ile ilgili Şerif Mardin'in Macdonald'ın incelemesinden hareketle “önceleri taze bir halk edebiyatı ve buna paralel olarak vuku bulan yüksek bir kültür varken ikisinin yerini kütle kültürü yani pespaye ve aşağılık bir kültür hüküm sürmüştür.” Cümlesinde yüksek kültüre övgü varken popüler kültür aşağılanmıştır.

Gümrük Birliği sürecindeki tarih aralığının biraz esnetilmesi ve bu itibarla ilk önce Osmanlı Dönemi kültürüne de değinilmek gerekir. Çünkü Literatür Taramasında da geçen Türk modernleşmesi, ceditçilik akımı gibi Asya bölgesinin Türklüğündeki Batılılaşmayla birlikte kökenini bulduğu Osmanlı reformları içinde her zaman saray, askeri sınıf ve bunlara eklenen bürokrasi tarafından biçimlendirilmiştir.

Şerif Mardin Osmanlı- Türk toplumsal yapısının “merkez-çevre” ekseninde yapılandırıldığından bahisle merkezi yapı yöneten, çevre ise yönetilendir. Ayrıca Şerif Mardin'e göre Osmanlı kültüründe divan edebiyatı-halk edebiyatı olarak bilinen aslında yüksek kültür- alçak kültür olarak tanımlanan avam-havas ya da saray- halk kültürünün varlığından söz eder (Uzdu, 2011, s.71).

“ Osmanlı İmparatorluğunun karmaşık ve incelmış bir kurumlar şebekesine dayanan uzun ömürlü bir merkezi vardır. Osmanlıların uyguladığı yöntemler ustaca ve çeşitliydi. Dinsel azınlıklardan çoğunlukla küçük yaşlarda toplanan bireyleri yönetici seçkinler arasına alan , onları resmi görevliler sınıfıyla bütünleştiren, vergi ve toprak yönetimini mutlaka merkezileştirmese de sıkıca denetim altında tutan ve resmi dinsel düzene egemen olan merkez, adalet ve eğitim alanlarında ve yasallığın

simgelerinin yayılıp tanıtılmasında, sağlam dayanak noktaları bulmuştu” (Mardin, 2000, s.34-35).

Literatür Taramasında da ele alındığı üzere Halil İnalçık, 19. yüzyıl Osmanlı devletinde Batılılaşma düşüncesi yönetici elit tarafından ortaya atılmıştır.

Falih Rıfık Atay’ da, Batı medeniyetinin küçük bir azınlığın ürünü olarak vurgularken Batılılaşmanın da bu çok küçük elitler grubuyla başlayıp, gelişen, evrilen seçkin bir milli eylem olduğunu söyler.

Diğer taraftan günümüze bakıldığında, teknolojinin hızla gelişmesi ve küreselleşmenin etkisiyle önceleri sadece belli bir zümreye hitap eden kültürel etkinlikler (bale, tiyatro, opera) teknoloji sayesinde isteyen herkes tarafından ifa edilebiliyor. Örneğin; opera salonuna gitmeden de internetten istediğin anda istediğin yerde opera dinlenebiliyor, bale kursuna gidilmeden de internetten videolar aracılığıyla bale öğrenilebiliyor. Bu nedenle denilebilir ki 21. yüzyılda elit konum göstergesi olan ve üst sınıfı alt sınıf ayırımı yapılarak kimlik kurma aşamalarına etki eden bu tarz eğilimler artık ayırt edici özelliğini yitirmiştir.

3.4.2. Avrupa Birliği ile Kültürel İlişkilerimizde Öne Çıkan Ülkeler

İsmail Cem’in de dediği gibi Türkiye yüzlerce yıllık bir tarih ve kültür birikimine sahiptir. Şahsına münhasır bir geçmişi ve hüviyeti vardır. 18 Temmuz 1997 yılında yaptığı mülakatta İsmail Cem Türkiye’ nin sadece bir Avrupa Birliği üyesi olmayacağını aynı zamanda Avrasya’ nın da merkezinde üst düzey bir konuma gelmesini hedeflediğini açıklamıştır. Türkiye’ yi sadece ekonomik yönden değil aynı zamanda “hem yedi yüz yıllık bir İmparatorluk tarihini hem de cumhuriyet inkılabını” Avrupa Birliğine tanıtacağını söylemiştir.

Günümüze bakıldığında, Özlem Ece verdiği mülakattan hareketle Türkiye’nin birçok ülke ile kültürel işbirliğinin bulunduğunu ve şu anda güncel olarak kültürel işbirliği içinde bulunduğu ülke olan Almanya ile Goethe Enstitüsü aracılığıyla birçok projede birlikte olduğu söylenilebilir. Türkiye’nin, Fransız Kültür Merkeziyle, Hollanda ile hep çok yakın ilişkiler içinde olduğunun hatta Hollanda’nın bir kültür merkezinin bulunmamasına rağmen bu alanda çok aktif olduklarından birçok kaynaklarının bulunduğundan dolayı çok yakın kültürel ilişki içinde olduğundan bahsedilebilir. Ayrıca Kuzey ülkeleriyle İsveç ile yakın ilişkiler içinde bulunulduğundan, Avrupa Birliği dışında İngiltere ile yakın ilişkilerinin de bulunulduğu anlaşılmıştır. Bu ülkeler ile çok yakın ilişkiler göstermekte bu ülkeler

dışında festivaller ve bieneller yani Türkiye etkinlikleri bağlamında çeşitli etkinliklerin yapıldığından da söz edilir. Diğer taraftan bu ülkeler ile ilişkilerde tarihi süreçler içindeki etkileşimler de söz konusudur. Ayrıca bu ülkelerin kültür politikalarında Türkiye'ye özel bir önem atfetmelerinin de çok önemi var bu yüzden kültür politikası ve makul strateji denilebilir. Örneğin Hollanda'nın son iki dönemdir Dışişleri Bakanlığının kültür politikaları bağlamında Türkiye hep önemli bir yer kaplıyor çünkü Türkiye'den ciddi bir nüfus orada yaşamakta. Dolayısıyla bu alanda Türkiye ile yapılacak işbirliklerine çok önem verilmekte bu yüzden de iki ülke çok yakın çalışmaktadır.

Denilebilir ki, Türkiye' nin Avrupa Birliğine üye ülkelerde yaptığı kültürel, sanatsal ve edebi etkinlikler vasıtasıyla Avrupa' ya, Türkiye' yi yakından tanıma imkanı tanınmıştır. Özlem Ece, İtalya ile de ilişkilerimizin son derece iyi olduğu hatta Türkiye' nin, Venedik'te yıllardır çok prestajlı olan Venedik'teki Türk Pavyonu projesinde yer aldığını ifade etmiştir. Ulus ötesi bu tarz kültürel projeler yoluyla Türkiye ile Avrupa Birliği arasında öncelikle toplumların birbirleri ile ilişki kurmaya, harmoni sağlamaya ve bu itibarla uyumlu yaşanabileceğini göstermekle birlikte hissettirmektedir. Gerek kamu kurumları gerek sivil toplum kuruluşları gerekse de vakıflar aracılığıyla siyasetten uzak durularak, toplumların ve uluslararası düzeyde karşılıklı anlayış çerçevesinde birbirleriyle ahenkli bir hayat idame edebilirler.

2.4.3. Avrupa Birliği Şehir ve Köyleri ile Gaziantep İlçe ve Köylerinin Kardeş Statüsü Kazandığı Durumların Örnekleri

Türkiye ile Avrupa Birliği arasında Şehir Eşleşme Projeleri bulunmaktadır. Bu projeler AB Başkanlığı koordinasyonunda Türkiye Belediyeler Birliği ve Vilayetler Birliği işbirliğinde faaliyete geçirilmektedir. Bu projelerin amacı Türkiye ile Avrupa Birliği yerel yönetimleri arasında kardeş şehir ilişkilerini güçlendirmeyi ve yerel yönetimlerin Avrupa Birliği entegrasyon sürecindeki rollerini arttırmayı hedeflemektedir (<http://www.yereldeab.org.tr/sehireslestirme/ProjeFaaliyetleri.aspx>).

Ahmet Ertürk ile yapılan mülakatta Gaziantep Büyükşehir Belediye Yasasında kardeş şehir kavramının bulunduğu bahisle, belirli izinlerin alındıktan sonra uluslararası alanda diğer şehirlerle Kardeş Şehir Protokolü imzalanabilmektedir. Gaziantep Büyükşehir Belediyesinin Stratejik İlişkiler Şube Müdürlüğü tarafından yürütülen bu protokün amacı hem AB üyesi ülkenin yerel yönetimi hemde Gaziantep'in yararına, karşılıklı şehirlerin ekonomik, kültürel,

sanatsal ve eğitsel bağlamda gelişebilmesi öncelik hedeftir. Örneğin turizm alanında gelişmek isteniliyor ancak protokol imzalanana o şehirde turizmle alakalı hiçbir şey bulunmuyor ya da sanayi şehri olarak lanse edilse de o şehir tamamen sanayiden uzak olabiliyor. Bu nedenle belediyelerin gerçek manada hem onlara kazandıracığı hem de onların kazanacağı ortak noktalar belirlenmelidir. Bu nedenle Gaziantep Belediyesi tarafından Kardeş Şehir Projesi Ticaret Odasının, Sanayi Odasının, Organize Sanayi Bölgesinin, kültürle ilgili çalışan dernek STK ve kurum kuruluşların, üniversitelerin içinde olduğu bir yapıya dönüştürüldü. Örneğin, bir şehirle kardeş olunmasıyla ilgili bir fikir ortaya çıktıysa veya bir teklif geldiyse üniversiteye soruluyor, Ticaret Odasına soruluyor, Sanayi Odasına soruluyor, Organize Sanayi Bölgesine soruluyor; bunlarla ilişkiler nasıl ve ne durumda olduğuna dair. Ticaret hacmi ne durumdadır? Hangi ürünleri satılmaktadır? Üniversitelerin oradaki benzer bölümleri var mı, onların şehre katacağı bir şey var mı, şehrin onlara katacağı bir şey var mıdır? Belediye olarak bu veriler toplandıktan sonra verilerin tamamlanmasını beklenir. Tüm veriler toplandıktan sonra bir değerlendirme yapılır. Ticaret hacmi neredeyse yok ise, herhangi bir ürün satamıyorsa, üniversiteleri Gaziantep üniversitelerine denk değil ise veya Gaziantep üniversitesine de onlardan alabileceği üniversitesinin onların üniversitelerine verebileceği bir şey yok ise kardeş şehir ilişkisini hayata geçirilmemektedir.

Gaziantep ile Belarus'un başkenti Minsk arasında 2018 yılında Kardeş Şehir Protokolü imzalanmıştır. Bu protokol imzalanmadan önce Gaziantep Ticaret Odası ile görüşülüp Ticaret Odası tarafından ciddi bir ticaret potansiyelinden bahsedildi, yazılı olarak gönderildi. Sanayi Odası tarafından, üretilip oraya satılan ürünler hakkında bahsedildi, üniversiteler tarafından Teknopark kısmında onlara çok ciddi ar-gelerin olduğuna dair Gaziantep Büyükşehir Belediyesine feedback gönderildi. Gaziantep Büyükşehir belediyesi de kendileriyle bizi tanıtan, Gaziantep nedir, ticaretiyle, üniversitesiyle, belediyesiyle ilgili bir sunuş yapıldı. Taraf şehir de Belediyeye bir sunum yaparak her iki Belediye de kendilerini tanıtmışlardır. Sonuç olarak Başkanlar tarafından şu izlenim oluşur; " Biz kardeş şehir olursak birbirimize güç katarız". Bunun bir benzeri de İsveç Karlstad'da 2007-2008 yıllarında yapılmıştı ve çok ciddi projeler geliştirildi beraber ve çok ciddi de projeler uygulandı. Keza Almanya'yla Avrupa örnekleri ile gidilen projeler için çok ciddi ilişkileri bulunmaktadır. Türkiye ile Avrupa Birliği ülkeleri arasında bazen siyasi gerilimler yaşansa dahi yerel bu gerilimi biraz daha tölere edebiliyor daha yumuşak

atlatabiliyor. Onun da rahatlığı yaşanmaktadır elbette. Hatta bu bile bazen belki yerel yerel yönetimlerin ikili diyalogları belki üst ülke düzeyindeki yönetimin dahi elini rahatlatabilecek unsurlar haline gelebiliyor. İlişkiler konusunda bu yönde gayet iyi düşünülmektedir.

Süreci yumuşatmak adına zaten her iki tarafın toplumlar birbirini tanıdıkça siyasetten üst kulvarlarda başkentlerdeki gerilim halka çok yansımamaktadır. Nitekim Hollanda örneğinde olduğu gibi. Şuan iki ülke arasındaki ilişki güçlenmeye başlamıştır. Bilinmektedir ki Büyükelçiler atandı artık normalleşme ve belki de biraz daha ileriye yeni bir ilişkiler güçlendirme noktasına gelinecek. Dönem dönem ülkelerle ülkemiz arasında krizler yaşanabiliyor. Uluslararası siyasetin maalesef ki doğasında var. Bu krizlerden sonra daha güçlü ilişkiler doğabiliyor ama yereldeki ilişkiler, kardeş şehir ilişkileri veya stratejik ilişkiler iki toplumun birbirini daha iyi anlamasına katkı sağlıyor. Mesela Gaziantep' in kardeş şehirlerinden bir tanesi Karlstad'ta Gaziantep Belediyesi tarafından tanıtım içerikli sunum yapılmıştır , İsveç halkının zihinlerinde oluşturdukları algı ile gerçek arasında kıyamet kadar bir fark olduğu sunum sonrasında alınan tepkiler arasındadır. Türkiye'de hâlâ fesli gezildiğini düşünebilen meclis üyesi olmuş insanlar bulunmaktadır. Gaziantep'teki görsellerle yapılan sunumlarla ilgili olarak iş kadınlarını fotoğrafları, sanayi sektöründe CEO'lar bulunmakta, Fabrikalarda çalışan kadın, çevre yolları, otobanlara bölünmüş yollar, işte akşam çok aydınlık bir şehir olması, trafiğin yoğunluğu, nüfus yoğunluğu ve Gaziantep Belediyesinin yapmış olduğu kültürel faaliyetler, etkinlikler, konserler, festivaller... karşı ülke için ifade edilmez bir şaşkınlık söz konusu olmuştur. Kendilerinin bu kadar yapmadıklarını ifade etmişlerdir. Gaziantep' i kafalarında Suriye sınırında bir şehir olarak tasarladıklarını ifade etmişlerdir. Bu etkinlikler doğrultusunda her iki halk birbirini tanıma fırsatı bulmuştur. Mesela Karlstad'da en yoğun yer olarak kullanılan kütüphanenin bir katı Türkiye den giden heyet için tahsis edildi. Gaziantep Belediyesi olarak orada mozaik sergilendi, Gaziantep' in fotoğfları sergilendi. Hem gastronomik hem insan manzaraları sergilendi ve muazzam kitlenin katılım sağladığı gözlemlendi. Bir şekilde herkese dokunuldu. Bir şekilde Antep'in kimliği nedir, Türk kimliği, Türkiyeli kimliği hususunda bilgi edinildi. Tabi bazen dezavantajları da oluyor. Bazı sebeplerden dolayı Türkiye'den göçüp gitmiş Türkiye karşıtı duruşu olan ama Türkiye kökenli insanların oradaki algısını kırmak dahi ciddi bir zaman alıyor. Bir İsveçli ikna edilebilir ama orada örneğin; 80'lerde veya 90'larda iltica etmiş kişileri

de ikna etmekte çok ciddi zorluklar çekilir, fakat onlar da zaman içinde ikna olmuşlardır. Türkiye'deki barış ortamının, kültürel zenginliklerin, sevginin, muhabbetin, misafirperverliğin AB ülkeleri tarafından görüldüğünde Türkiye'ye karşı bakış açıları değişebilmekte ve mental bir dönüşüm yaşanmaktadır. Onlara ezberletilen ve sürekli beyinlerine işletilen konu ile, olayla gerçeğin çok da ilişkili olmadığını çok iyi bu durumlarla anlaşılmaktadır.

Gaziantep ile hemen hemen şu anki bütün kardeş şehirlerde sergi, etkinlik veya halk oyunları ekibi ile onlara fes ile ilgili ulusal festivallerine katılım sağlayıp kendi kültürümüzü onlara tanıtmak, onlarla paylaşmak gibi eylemler bulunmaktadır. En son geçtiğimiz ayda Sırbistan da Belgrat'ta yöresel kostümlerle yöresel ürünlerin sunumunun yapıldığı yerel tatların sunulduğu bir etkinlikte bulunuldu. Belediye adına fuarda karşı ülke tarafından çok fazla ilgi gösterildi hatta şuan kardeş şehir olma aşamasında flörtleşilmektedir. Gaziantep Belediyesinin Gaziantep'te yapmış olduğu Türkiye'nin en büyük, Avrupa'nın ise en büyük ikinci engelsiz yaşam merkezi bulunmaktadır. Tamamen dış fonlarla yapılan hibe ile bu faaliyeti muazzam bulunmakta ve burada kendilerinin de tecrübelerini arttırmak için nasıl fayda sağlayacakları konusunda Gaziantep Belediyesinden ricada bulunuldu. Gaziantep Belediyesi olarak Belgrat'ta her türlü desteğin vereceği söylenildi. Bu durum Türkiye'nin AB ülkeleri nazarında prestijini daha da arttırmaktadır.

3.4.4. Vakıflar Olarak Avrupa Birliği ile İlişkiler Çerçevesinde Gümrük Birliği Süreci Boyunca Kültürel, Sanatsal ve Yazınsal Etkinlikler

Özlem Ece ile yapılan mülakatta, kültür-sanat alanında İKSV (İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı) tarafından düzenlenen uluslararası etkinlikler vasıtasıyla Avrupa Birliği ülkeleri ile Türkiye arasında çok yakın ilişkiler içinde bulunduğu belirtilmiştir. Bu durum bir kültür diplomasisi aracı olarak görülmekte ve de Türkiye'deki sanatsal üretimin zenginleşmesini sağladığını düşünülmektedir. Bütün bu iletişimlerin, işbirliklerinin Türkiye'den sanatçıların yurt dışına çıkması Avrupa Birliği ülkelerine gitmesi için hem Türkiye'de hem de yurt dışında yapılan işlemler özellikle de Avrupa Birliği ülkesinde yapılan işlerde buradaki etkinliklerin aracı olduğu düşünülmektedir. Sivil toplum eliyle bu işbirliğinin ya da projenin yürütülmesinde çok önemli bir farkı vardır; bu etkinliklerde Türkiye'nin tanınmış seçkin bir vitrini turizm faaliyeti olarak sunulmamaktadır. Zaten büyük kültür-sanat

kurumlarının kendi programları içinde Türkiye’den kendi seçtikleri sanatsal niteliğini önemseyerek seçtikleri işlere yer vermeleri aslında Türkiye’nin bütün yüzüyle ve güncel olanla, genç olanla, gençten kastedilen illa yaş olarak değil ama güncel üretim anlamında yansıtılmasını sağlamaktadır. Bu durum da Avrupa kamuoyundaki izleyicilerin gerçek Türkiye ile karşılaşmasını sağlamaktadır. Klişelerden uzak; deniz, güneş, kum olarak tanımlanan o kültür değil de bunun aksine turizm tarafının ağır bastığı Türkiye imajından çıkarak aslında kültürüyle, sanatıyla, geleneğiyle tanıtılmasını ve anlaşılmasını sağladığı düşünülmektedir.

AB üyesi ülkelerde uluslararası nitelikli kültür-sanat projelerinde yer almış, izleyiciyle buluşmuş, kendi adından bahsettirmiş ödüller kazanmış Türkiye sanatçıları bu yönde Türkiye’ye ışık tutabilir diye düşünülmelidir. Yani Ara Güler’in bir ödül kazanması, Nuri Bilge Ceylan’ın Cannes Film Festivalinde ödül kazanması, Orhan Pamuk’ın Nobel Edebiyat Ödülü alması gibi buna benzer uluslararası nitelikteki projelerde, uluslararası etkinliklerde Türkiye’den daha fazla sanatçının yer alması ve bu faaliyetlerin çeşitlendirilmesi hem sanat disiplinlerin hem de daha çok sanatçının oraya erişim imkânı sağlanması gerekmektedir.

Bu konu çerçevesinde Cumhurbaşkanlığı Kültür-Sanat Politikaları Kurulu oluşturulmuştur. İKSV, ilk kez UNESCO Komisyonunun Genel Kurulunda yer almıştır. Bahsi geçen bu kurulda bilinmektedir ki Milli Eğitim Bakanlığı ile Kültür Bakanlığı bir arada çalışmaktadır. Bu durum vakıflar için bir vesiledir. UNESCO’nun 2005 yılında uluslararası anlamda imzaladığı çok önemli bir sözleşmesi vardır; “Kültürel İfadelerin Korunması ve Geliştirilmesi Sözleşmesi”. Türkiye de uzun yıllardır bu sözleşmeyi imzalamış bulunmaktadır fakat Meclis onayından geçirmeyi beklemekteydi. Bu sözleşme 2017 yılının sonunda Meclis onayından geçmiş ve şimdi bu sözleşmenin hayata geçirilmesi için İKSV Başkanlığı UNESCO Türkiye Milli komisyonunda ihtisas komitesinde yer almaktadır. Yani bu sözleşme sadece kendi başına sözleşmenin içeriği değil kültür politikalarında da bahsedilen eşgüdüm, geri kalan eksikleri gidermeyi sağlamaya vesile olabilir. Bu kapsamda vakıf olarak üzerlerine düşen görev UNESCO kanalıyla yapılmaya çalışılmaktadır. Çünkü UNESCO bir danışman kurumu gibi Kültür Bakanlığına bağlı, bu süreç Kültür Bakanlığı tarafından yönetilip UNESCO’ nun tavsiye kararları veya önerileri ile geliştirilmektedir. İKSV Başkanlığı, o kurulda yer alarak aslında sivil toplumun önerilerini ve katkısını sağlamaya çalışmaktadır.

Vakıflara düşen görev kamuoyu oluşturma, gündeme taşıma ve iletişim gücü anlamından önemli bir durum haline getirilmesi gerekmektedir. Örneğin İKSV kültürel planlama konusunda bir araştırma yapıp, yaptığı bu araştırmayı yayımladığında kültürel planlamayı yapmaya karar veren bir belediye olduğu zaman hemen başvurabileceği bir akademisyen, üniversite bir araştırmacı havuzu var mıdır? Bu durumda farkındalık oluşturma adına çalışmalar yapılabilir.

Ufukta oluşacak koordinasyon kurulu ya da herhangi bir organik düzenleme olduğu takdirde hangi kurumların, daha net olması adına bu ifade açıklanacak olursa: kamuyla özel sektör üniversite ve sivil toplum arasında kültür bağlamında üst söylemi geliştirme, kültür yönetimi, kültürel diplomasi alanında oluşturulacak genel politikaları belirleyecek üst kurulda karar verici merci kim olmalı, hangi kurumsal bağlamda olması gerekir problemine şöyle bir bakış açısı getirilebilir; Bir çok sanat dalını içinde barındıran uluslararası çalışabilecek bütünsellik temeline dayalı olan Cumhurbaşkanlığına bağlı bir kurum oluşturulabilir.

Geleneksel ve güncel kültürü içine alıp barındıran belki sentezleyen bir durumda oluşturan kurum ve kuruluş olması gerekir. Örneğin; Emre Aracı varken Neşet Ertaş da olması. Kültürün ayrıştırıcı değil bütünleştirici bir şekilde ele alınması gerekiyor belli figürler ele alınıyorsa bunun sağı solu yok hakikaten kültür tarihini kapsayıcı ve uzun soluklu ele almak gerekir. Disiplinlere eşit yaklaşım. Genç bakış, gençler için en çok onların tüketeceği bir alandan bahsedilmektedir. Lakin bu tek bir yaş ile kısıtlı olmayıp bütün yaşları içinde barındıran ve dijital dünya ya uyum sağlamasını da göz önünde bulundurmak gerekir.

3.4.5. Türkiye' nin Kendi İçinde ve Türkiye ile Avrupa Birliği arasında Kültür, Sanat ve Yazın Alanında Aksayan Yönleri, Olumsuz Sonuçları ve Yapılması Gerekenler

Özlem Ece' nin verdiği mülakatta da değinildiği üzere, Türkiye'de kültür politikaları ve kültür yönetimin bir disiplin olarak tanımlanmamış olmasının çok ciddi bir eksiklik olduğu düşünülmektedir. Bilindiği üzere kültür politikaları alanında bir doktora programı hâlâ bulunmamaktadır. Siyaset biliminin içinde bu alana yönelmek isteyen için belki belli kanallar mevcuttur ancak literatür açığı çok fazladır. Üzerine gidilmesi ve iş birliklerinin geliştirilmesi, özellikle araştırmalara kaynak ayrılması gerektiği düşünülmektedir. Üniversitelerdeki akademisyenlerin bu alanlarda araştırma yapabilmesi için kamu eliyle bu alana yönelik bir yatırım, teşvik

ve imkân yaratılması gerektiğini düşünülmektedir. Bu ilişkilerin geleceğinde uluslararası kültürel projelerin ve kültürel iş birliklerinin çok önemli olduğunu düşünülmektedir. Avrupa Birliği ile müzakereler devam etmeli, ilişkiler sürdürülmeli, Avrupa Birliği gündemden düşse bile uluslararası kültür- sanat projeleri devam etmelidir. Uluslararası projelerde asıl önemli olan bu eşit ilişkilerin kurulması birbirini zenginleştiren şeyin gündeme gelmesidir. Olumsuz sonuç şu; Avrupa Birliğinin kültür sanat alanına yönelik kaynaklarından Türkiye'nin yararlanamıyor olması sadece fon imkânı açısından değil bu işlerin sürdürülebilirliği açısından da önemliydi Creative Europe gibi programlardan Türkiye'nin eksik kalması çok ciddi bir kayıptır bunların telafi edilmesi ve Kültür Bakanlığının bu durum adına bazı faaliyetlerde bulunması gerektiği düşünülmektedir. Özlem Ece' ye göre Türkiye'de sivil toplumun kültür kurumun proje yazma, geliştirme, dil becerisi, uluslararası proje yapabilme konusunda bir eksikliği vardır.

Yunus Emre Enstitüleri bu alanda öne çıkıyor. Son yıllarda uluslararası kültürel ilişkilerde, AB üyesi bütün ülkelerde Yunus Emre Enstitüleri Vakfının kurumları vardır ancak onlar da kültür sanat alanında değil Türkçe eğitimi, dil eğitimi konusunda aktiflerdir. Dil öğretimi dilin öğretilmesinden ibaret olmayıp ayrıca kültürü yayma aracı da olması gerekmektedir. Kültürün en şaşmaz ögesi aslında dildir. Dolayısıyla onunla birlikte bir kültür aktarımının olması gerekiyor ve bu imagoloji açısından da çok kritik bir durum taşımaktadır.

3.5. AVRUPA BİRLİĞİ İLE TÜRKİYE ARASINDAKİ GELİŞMELERİN AKTARILMASINDA VALİLİKLERİN YETKİLENDİRİLMESİNİN AVRUPA BİRLİĞİ İLE TÜRKİYE ARASINDA KÜLTÜREL, SANATSAL VE EDEBİ BAĞLAMI

Türkiye'nin Avrupa Birliğine üyelik hazırlığı çerçevesinde yapılacak reformlar için Avrupa Birliği tarafından ülkemize bir takım mali yardımlar sağlanır. Avrupa Birliği'nin Türkiye'ye sağladığı bu mali yardımlarının geçmişi 1960'lara dayandırılabilir. Farklı dönemlerde Avrupa Birliği tarafından Türkiye'ye sağlanan mali yardımlar mevcuttur. Bu mali yardımların yapısı 1999'da yani Türkiye'nin AB'ye aday ülke olarak ilan edildiği tarihten sonra kapsamı artmıştır, yapısında değişiklikler olmuştur ve daha yoğun bir şekilde mali yardımlar Türkiye tarafından kullanılmaya başlanılmıştır.

Avrupa Birliği tarafından Türkiye'ye sağlanan mali yardımlar Ankara Antlaşmasının imzalanması ve nihai hedefinin Gümrük Birliği olduğu o süreçte 1.

Katma Protokolle birlikte yenilenmeye başlanmıştır ama Türkiye'nin Gümrük Birliği'ne hazırlık sürecini de desteklemektedir çünkü hem idari olarak hem de ekonomik alanda bir takım değişim- dönüşüm gerekecektir. Avrupa Birliğinin genel felsefesi budur. Avrupa Birliği bu süreçte ilişkide bulunduğu kurumun üstlenmesi gereken yükümlülükten külfetini desteklemeyi planlamıştır. Gümrük Birliği sürecinde de desteklemişlerdir. Türkiye'nin Avrupa Birliği müzakere sürecinin başlamasıyla beraber Avrupa Birliği müktesebatı uyumu söz konusu olmuştur ve müktesebata uyum bir takım mali külfetleri de diğer aday ülkelere olduğu gibi Türkiye'ye de getirmiştir çünkü yapılan yasal düzenlemelerin sahada uygulanmasının mali yük getirecek boyutları vardır. Çevre ile ilgili bir filtre takılacaksa bunun o ülkeye o ülkenin kurumlarına etkisi bulunmaktadır. Avrupa Birliği'nin mali yardımları AB müktesebatından kaynaklanan yükümlülüklerin getireceği mali külfeti AB tarafından biraz desteklenmesiydi. Aday ülke ilan edilmemiz ile birlikte Türkiye'nin yükümlülükleri arttı ve mali yardımların kapsamı da paralel olarak genişlemeye başladı. Mali yardımların tarihçesi eski olmakla beraber belli dönemleri kategorileştiriyor. Mesela 2002-2006 dönemi Mali Yardım Dönemi, 2007-2013 IPA I. Dönem Mali Yardımı, 2014-2020 IPA II. Dönem Mali Yardımları gibi. Bütün bu tasniflerde aslında bu mali yardımların yürütülme mekanizmasında, mali yardımların verilme önceliklerinde bir takım çerçevelerin birbirinden farklı olması yatıyor. Yani mali yardım var ama bu dönemlerde farklı aktörler tarafından farklı araçlarla, farklı önceliklerle kullanılmış oluyor.

Avrupa Birliğinin bütçesi denilen bir bütçe mevcuttur. Avrupa Birliğine üye ülkeler bu bütçeye katkı sağlıyorlar ve Avrupa Birliğinin bütçesi yedi yıllık dönemler için oluşturuluyor. Avrupa Birliğinin kendi bütçesi içerisinde de aday ülkelere aktarılan para olduğu için Avrupa Birliği Başkanlığı da yedi yıllık dönemler halinde bu parayı alıp kullanabilmektedir. Bu mekanizma yedi yıllık dönemler halinde gerçekleşmektedir. Şuan 2014-2020 Mali Yardımlar Döneminde (IPA) bulunmaktadır. Bundan önceki 2007-2013 IPA dönemi idi ama bundan bir önceki dönemde ise Türkiye 2002 yılında kullandı. 2002-2006 yılları arasında kâğıt üstünde dört yıllık ve beş yıllık bir dönemi kapsadığını söyleyebilmektedir. Bunun nedeni önceliklerin farklı olmasından kaynaklanıyordu çünkü Türkiye'nin Avrupa Birliği ile ilişkileri de bu dönemlerde daha farklı oluyor, ilişkiler, öncelikler, başlıklar ve bu mali yardımların kullanılma mekanizmaları ile ilgili Türkiye'nin ulusal mevzuatında

da düzenlemeler yapılıyor ve bu şekilde mali yardımlar ülkemiz tarafından kullanılıyor.

Bunun yanında bir de farklı sözleşme türleri ile kullanılmaktadır. Ülkeye bir bütçe tahsis edildiği zaman bunun o ülkede hangi kurumlar tarafından yürütüleceği olayının bir kısmı ama nasıl yürütüleceği, hibe olarak mı dağıtılacağı gibi hususu vardır. Örneğin; sivil toplum kuruluşlarına, üniversitelere, valiliklere vs hibe yöntemi ile mi dağıtılacağı yoksa teknik destek dediğimiz yöntemle mi dağıtılacağı yoksa bir takım yapım işi; işte daha çok ulaştırma alt yapısında görüldüğü gibi alt yapı yapım işlerinin mi destekleneceği yoksa mali mal alımı mı destekleneceği gibi değişik sözleşme türleri de vardır mali yardımların dağıtılma usulünde. Kültür alanında valiliklerin verdiği destekler günümüze kadar olanı hibe destekleridir. Sivil toplum kuruluşlarına hibe sözleşme türünü kullanarak verilen desteklerdir.

Avrupa Birliğinden gelen paranın bir çerçeve içine oturtularak belirli şartları karşılayan üçüncü kurumlara karşılıksız olarak verilmesi yöntemidir. Bir karşılık beklenilmemektedir. Örneğin; derneklerden, belediyelerden, üniversitelerden proje fikirleri toplanır ancak bu proje fikirlerinin AB'ye katılım sürecine katkı sağlayan bir çerçeveye oturması gerekmektedir. Yani en tepede Avrupa Birliği'nde gelen para öncelikler kapsamında Türkiye'nin üyelik sürecine hizmet eden şekilde projelere ve kurumlara aktarılır denebilmektedir. Doğrudan gelen para sivil toplum kuruluşunun direk hesabına girmez. Onun bir öncelik kapsamında oluşturulan hibe programına uygun olması gerekmektedir.

Bu kapsamda bu çalışmayı yaparken hibe olarak adlandırılan, teknik destek denilen, yapım işi denilen, kültürel ve sanatsal faaliyetleri destekleyen projelerin ki bunların bir çoğu çeşitli platformlarda yayınlanmış onların dokümanlarıdır. Çünkü o dokümanlarda öncelik alanları mevcuttur. Kültür alanında destek verilecekse hangi öncelik alanlarda ya da hangi tematik alanlarda gibi. Valilikler olarak Avrupa Birliği mali yardımları dışında kendi kaynaklarıyla da Avrupa Birliği sürecini desteklemeye çalışılmıştır. Valiliklerle ilgili 2010 yılında kıymetli bir çalışma yapılmıştır bunun nedeni ise Avrupa Birliği mevzuatı en çok yerelde uygulaması gereken bir durum olduğudur. Bu nedenle Valiliklerin kapasitesini geliştirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

İçişleri Bakanlığı ile o dönemki kurumunun Avrupa Birliği Genel Sekreterliği ile bir anlaşmaya gidilmiştir ve 2010 yılının ocak ayında "Valiliklerin Avrupa Birliği Sürecinde Etkinliğinin Arttırılması" isimli bir proje ortaya

konulmuştur. Avrupa Birliği Genel Sekreterliğinin bugünkü ismiyle Avrupa Birliği Başkanlığının bir yerel uzantısı, bir yerel il müdürlüğü, taşra teşkilatı yoktur fakat Türkiye'nin bütün illerinde bir valilik yapılanması vardır ve orada çalışan kamu görevlileri vardır hatta bu projelerle Avrupa Birliği konuları ile ilgilenen hâlihazırda insanlar da vardır. 2010 yılında bunun biraz daha sistematik hale getirilmesi, biraz daha takvime uydurulması, biraz daha bir stratejiye oturtulmasının önemli olduğu söylenilmiştir. Valiliklerin Avrupa Birliği sürecinde etkinliğinin artırılması projesi kapsamında bir genelge yayınlanmıştır. Söz konusu Genelge kapsamında her ildeki bir vali yardımcısı, il Avrupa Birliği daimi temas noktası olarak görevlendirilmiştir. Yani her ilde, ilin en yüksek yöneticilerinden biri bu konuda yönlendirmek üzere, ekibini yönlendirmek üzere görevlendirilmiştir. İkincisi, Avrupa Birliği Büroları oluşturulmuştur. Hepsinin isimleri farklılık arz etmektedir. Sivas'a gidildiğinde başka bir isimle, Kütahya'ya gidildiğinde başka bir isimle görülebiliir ama öyle ya da böyle bu Avrupa Birliği projeleri ile Avrupa Birliği uyum süreci ile ilgilenen Avrupa Birliği Dış İlişkiler Bürosu, Avrupa Birliği Bürosu, Avrupa Birliği ile İlişkiler Ofisi isimler altında her ilde valilikler içinde Birimler oluşturulmuştur. Bir üçüncü ayak da Avrupa Birliği'ne Uyum Yönlendirme Danışma Kurulu isimli (ABUYDK) ilin yerel yönetim temsilcilerinden, sivil toplum kuruluşu temsilcilerinden, protokolünden oluşan yine içinde 30-40 tane üyenin olduğu komiteler oluşturulmuştur. Bunlardan yılda iki- üç kere toplanan ilin AB konusunda neler yapması gerektiği, ne tarz projeler geliştirilmesi gerektiği, örneğin yeni bir hibe programı, yeni bir destek programı çıktığında bu konuda ilin diğer kurumlarına hangi görevler düşebileceği ile ilgili bir forum görevi görebilecek yapılar oluşturulmuştur. Yani 2010 yılının başında İçişleri Bakanlığı ile bu ortaklığa gidildikten sonra Türkiye'nin, kendi kurumları girişimleriyle bir yasal zeminde bir uygulama mekanizması da oluşturulur.

Valiliklerin de bu konuda farkındalığın artması ya da bu tarz birimlerin kurulması hususunda valiliklerin yereldeki diğer dinamikleri harekete geçirmesi açısından önemlidir. Onların ildeki takibini AB büroları tarafından yapılabiliniyor ya da etkisini arttırmak üzere çalışmalar yapılabiliniyor. O ilde o projenin faaliyetiyle en iyi ilgili olabilecek kurumların bulunup, en önemli aktörlerinin bulunması ile merkezden bir proje yürütülmeye kararı verilir ancak yerelde bu işin muhatabı olan aktörleri her zaman o yerelin kendi sahipleri kadar iyi bilemez. Bu yüzden yerel

aktörlere, valiliklerin yetkilendirilmesi, valiliklerle birlikte taşradaki diğer kamu otoritelerinin bilgilendirilmesi paydaşlara ulaşma konusunda çok kıymetlidir.

Müzelerin başvurabileceği ya da kültür-sanat konusunda çalışmalar yürüten sivil toplum kuruluşların başvurabileceği bir hibe programı duyurusu oluşturduğu düşünülecek olursa Kültür Bakanlığı ya da Aile Bakanlığı ya da bir Çevre Bakanlığı olarak, bunun duyurusu yapıldığında valiliklerin de desteği alınarak tanıtım toplantıları yapılır. Bu duyurudan daha çok insanın, daha çok kurumun haberdar olması için bilgilendirme toplantıları, farkındalık arttırma çalışmaları yapılır. Valiliklerin bununla ilgili zaten görev tanımı olan yapılanmaları vardır hala devam ettiren, aktif çalışan valilikler bulunmaktadır. Bütün valiliklerin bünyesinde çalışan benzer ekipler, kişiler uzun yıllardır çalışmaktadır örneğin; İstanbul Valiliğinin içinde AB ve Dış İlişkiler Bürosu vardır hala çok aktif bir sitesi vardır hem AB Projelerini takip eder hem sivil toplum kuruluşlarına eğitimler düzenler, gerektiğinde izlemeler yapar. Bursa Valiliğinin içindeki birim kendisi online eğitimler düzenler. Sadece projelerle ilgili değil kamuoyunun üniversite öğrencilerinin farkındalığını arttırmak için. Antalya Valiliği çok aktif çalışmaktadır bu konuda. Türkiye' nin 81 ilinde bu yapılar var ve hâlihazırda zaten konuyla ilişkili pek çok çalışmalar yapılmaktadır doğrudan veya dolaylı.

Sivil toplum örgütü Avrupa Birliği'nin çok önem verdiği bir konudur. Demokrasinin temeli zaten sivil toplum ile mümkündür. Sivil toplum aslında kaba tabirle devletin dışında kalan alan olarak tanımlanabilir ve bu konu bütün Avrupa Birliği belgelerinde de her zaman için atıf yapılan bir konudur. Türkiye'deki sivil toplumun gelişimi de özellikle Avrupa Birliği ile ilişkilerinin gelişmesi noktasında çok önemli bir ayağını oluşturmaktadır. Türkiye'nin Avrupa Birliği ile ilişkilerin yoğunlaştığı dönemlerde Türkiye'deki sivil toplum gelişimi de çok yüksek olmuştur. Türkiye 1999 'da aday ülke olarak ilan edilmiştir ve resmi olarak kanunların uyum süreci de 3 Ekim 2005 yılında başlamıştır. En genel hatlarıyla Türkiye ile müzakereler açılmıştır. 2005 yılında yoğun bir şekilde sivil toplumla da ilişkilerin arttığı söylenebilir. Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı katılım müzakerelerinin günümüze kadar sivil toplum diyalogu programını yürütmüştür ama 2014-2020 döneminde sivil toplum alanının Avrupa Birliği tarafından ayrılan kaynak çeşitlenmiştir. Öncelikler çeşitlendi, bütçe arttı ve sivil toplum diyalogu Avrupa Birliği-Türkiye ilişkilerinde de önyargıların ortadan kaldırılmasını kendini çok başarıyla ortaya koymuş, marka olmuş bir programdır. Sivil toplum kuruluşlarının

kapasitesinin artırılması amacıyla Sivil Toplum Destek Programı adı altında yeni bir program kurulmuştur. Türkiye’de Avrupa Birliği fonları ile diyalogunun güçlendirilmesi adına kurulan CSD (Civil Sociality Diyalog) markasının benzeri olarak Türkiye’de Sivil Toplum Destek Programı kurulmuştur. CSD programı yeni bir program, yeni ama bu program altında seksene yakın hibe proje desteklenmektedir.

Kültürel, sanatsal ve edebi bağlamı etkileme hususunda; sivil toplum kuruluşlarının en büyük handikabı, faaliyetlerini gerçekleştirmekte karşılaştıkları finansal sıkıntılar ve Avrupa Birliği fonları bu alanda ciddi bir kaldıraç görevi görmektedir. Amaç da zaten sürekli sivil toplum kuruluşlarına faaliyet desteği verilmesi değildir. Bu desteğin verilmesindeki amaç kapasitelerin güçlenmesi ve artık kendi finansal döngülerini, finansal kaynaklarını kendi yaratabilecek hale gelenebilmesidir. Bu nedenle sivil toplum kuruluşları kapasitelerini geliştirdiği için ve Avrupa Birliğindeki sivil toplum örgütleriyle diyalog kanalları açtığı için çok kıymetli bir destektir. Kültürel ve sanatsal alandaki temaları da desteklediği için olumlu etkilediği söylenebilir. Sadece Dışişleri Bakanlığı değil, Kültür Bakanlığının da Avrupa Birliği hibeleri ile yürüttüğü projeler bulunmaktadır. Şuan Gaziantep’te Avrupa Birliği mali yardımları ve bir yapım işi yürütülmektedir Kendirli Kilisesinde. Kendirli Kilisesinde bir ruhban okulunun restorasyon çalışması başlandı. Projenin adı da “Avrupa Birliği-Türkiye Arkeoloji Enstitüsü” dür. Türkiye’nin ilk Arkeoloji Enstitüsü olacaktır fakat asıl hedefi oranın Avrupa Birliği ile Türkiye arasında bir diyalog merkezi olmasını sağlamak olacaktır. Gaziantep’te bir taraftan da restorasyonlar devam etmektedir, bu restorasyonları da Avrupa Birliği finanse etmektedir bahsi geçen restorasyon bitince oranın bir enstitü olarak teftişi söz konusu olacaktır, kütüphanesinin kurulması söz konusu olacaktır onu da Avrupa Birliği finanse edecektir ve de o merkezin sivil toplumlar arasında kültürel ve arkeolojik anlamda diyalog merkezi olması için teknik destek sağlanmaktadır. Yunus Emre Enstitüsünün yürüttüğü Kültürler arası Diyalog projesi vardır. Bu proje de henüz başlayan bir hibe projesidir. Yunus Emre Enstitüsüne bir kaynak ayırdık ve gibi ellerinde destek bulunmaktaydı. Avrupa Birliği kültür enstitülerine verilmek üzere bir sivil toplum kuruluşuyla çalışmaları şartıyla iki milyon Euro kaynak ayrılmıştır ve önceliğinin de ortak kültürel değerlerin paylaşılması ve karşılıklı anlaşmasıdır. Bu hibe programında sahne sanatları, plastik sanatlar gibi bir sürü sanat türü desteklenmiş bulunmaktadır.

Türk mevzuatının Avrupa Birliği ile uyumlu olması, siyasi ve ekonomik kriteri bulunmaktadır: Avrupa Birliği'nin öne sürdüğü koşulları yerine getiriyor olmaları bir de Avrupa Birliğindeki ve Türkiye'deki sivil toplum ayağının karşılıklı birbirini tanıması ve diyalog geliştirmesi. Dışişleri Bakanlığı olarak, Avrupa Birliği ile temel ilişkilerin oturtulup çerçevesini çizen, bu çerçeve belgesinin de müzakere ilişkilerinin temelinde bu üç atıf vardır. Değindiği üzere üçüncü ayak tamamen sivil toplum yani halkların, toplumların birbirini anlaması, yakınlaşması ve diyalog geliştirmesi üzerinedir. Bu diyalog çok önemlidir. Çünkü Avrupa Birliği Başkanlığı olarak çıkış noktaları, yaptıkları çalışmaların ana çıkış noktası da bu diyalog boyutu yani Bakanlıklarının mevzuat uyum çalışmalarını siyasi olarak yapıyor olmaları, ekonomik olarak göstergelere uyum sağlayacak çalışmalar yapıyor olmasıdır. Avrupa Birliği Başkanlığı olarak bu üçüncü öncelik olan toplumlar arasında önyargıların bertaraf edilmesi, ilişkilerin güçlendirilmesi noktasında programlar geliştirilmektedir. Asıl çıkış noktaları bu denilebilir. Bunun ile ilgili 2005 yılında Avrupa Komisyonunun yayınladığı bir tebliğ vardır ve bu tebliğde Avrupa Birliği Başkanlığının yaptıkları sivil toplum diyalogu hibe programlarının temelini de oluşturmaktadır.

Özetle şunlar söylenebilir ki kültürel, sanatsal, edebi bağlamda katkısı var mı yok mu noktasında elbette ki vardır. Bütün bu çalışmalar zaten toplumları birbirine yaklaştırdığı için daha önce Türkiye'ye gelmemiş insanlar Türkiye'ye gelip çalışmaları yerinde gördükleri için ya da Türkiye de ki daha önce Avrupa Birliği üye ülkeleri ile ilişki kurmamış kişilerin o bölgelere giderek oraların işlerini nasıl yürüttüklerini, kültürlerini sanatlarını nasıl yaşadıklarını bu alandaki aktörleri ile nasıl ilişkiler içinde olduklarını görmek üzere bu projeleri kullandıkları için aslında bu projeler çok güzel bir araçtır. Avrupa Birliği Başkanlığının oluşturduğu hibe programları Türkiye'yi Avrupa Birliğine yakınlaştırmak için yapılan bütün bu çalışmalar temelde insanlara dokunan, belki insan odaklı olduğu için örneğin bir köprü projesi, bir katı atık tesisi projesi gibi hemen sonucu görülmeyebilir ancak dolaylı da olsa insanlar üzerinde etkisi olan, insanların algısını olumlu yönde değiştiren çok güzel araçlar olur yapılan bütün programlarda. Önceden Avrupa Birliği mali yardımlarına, hibe programlarına olan ilgi belli bir seviyedeysen son 10 yılda gittikçe arttığını konu bağlamında söylenebilir.

3.6. TÜRKİYE İLE AVRUPA ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN TARİHSEL GELİŞİMİ İLE AVRUPA BİRLİĞİ ARASINDAKİ İLİŞKİLER

Literatür taramasında olduğu gibi toplumsal gelişim ve dönüşümlere art süremli olarak bakıldığında Türkiye Cumhuriyeti'nde reformların ve inkılapların idealist bir çizgi takip ettiği ve bunları gerçekleştiren hükümdar ve devlet adamlarının da idealist olduğu görülür. III. Selim'in ömrünü feda ettiği Nizam-ı Cedit reformu bunu örneklemektedir. Keza Mustafa Kemal Atatürk bütün ömrünü Türk Milletine adanmış ve bu uğurda yaşamında sayısız fedakârlık yapmıştır. Ancak unutulmamalıdır ki Şerif Mardin'nin merkez-çevre modelinde vurguladığı merkeze karşı çevrenin gerilimi, çatışması veya uyumu daima reform ve inkılap hareketlerine karşı tepkileri ve muhalefeti canlı tutmuş, kurumsallaştırmış ve sosyopolitik ve kültürel dönüşümün önemli bir ayağı yapmıştır.

Devam eden yıllarda kronolojik olarak kısaca bir göz gezdirdiğimizde 1958 yılında kurulan Avrupa Ekonomik Topluluğuna Türkiye de 1959 yılında tam üyelik başvurusunda bulunduğunu, Türkiye'yi Gümrük Birliğine üye olmasının koşulu olan 1963 yılında da Ankara Antlaşmasını imzaladığına tanık olmaktadır. Daha sonra 1970 yılında imzalanıp 1973 yılında yürürlüğe giren Katma Protokol ile Türkiye'ye düşen sorumluluklar belirlenmiştir. 1987 yılında Türkiye tarafından Avrupa Birliğine tam üyelik müracatında bulunmuş olup 1996 yılında Gümrük Birliği Anlaşması imzalanmıştır. 1999 yılında Helsinki Zirvesi ile Türkiye'nin aday ülke olduğu açıklanmıştır. Tüm bu kronolojik sıralamaya bakılacak olursa Türkiye daima Avrupa ile gerek ekonomik, gerek sosyopolitik gerekse de kültürel anlamda hep irtibat halindedir. Bazen siyasi anlamda yaşanan gerginlikler ekonomik çıkarları olumsuz etkilese de kültürel anlamda hep işbirlikçi ve karşılıklı anlayışa dayalı bir politika izlenmelidir. Çünkü kültür parayla satın alınamayan, manevi değeri olan bir olgudur. Yıllar geçse bile etkisi devam eden, başka kültürler ile harmanlanabilen ucu açık, temeli insan kaynaklı olan bir kavramdır.

Batı felsefesinde oryantalizm ve Türk imgesinin kökenleri Haçlı Seferlerine, Orta Çağa ve Aydınlanma Çağına dayandırılabilir. Aydınlanma felsefesinin öncü kuramcılarında Kant Avrupa ırkını esas alır ancak bunu Avrupalıların üstünlüğü bağlamında aklın üstünlüğü ile bağlantılandırır. Kant, Türkleri hem olumlu hem de olumsuz yönleri sahip bir ulus olarak niteler. Kant' a göre 18. yy'da Türkler Avrupa için tehdit olmaktan çıkmıştır. Kant'a göre Türkler ölçülüdür ancak baskıcıdır.

Baskıcılıktan kasıt egemenlikleri altındaki Avrupalılara yurttaş statüsü tanımamaktadır. Kültür felsefi alanında görüşleri önemli olan Herder'e göre Osmanlı Devletinde bir çeşit demokratik despotizm vardır. Her ne kadar Hegel Türklerin olumsuz niteliklere sahip olduklarını düşünse de egemenlikleri altındaki azınlıklara inanç özgürlüğü tanıdıklarının altını çizer. Marx ve Engels'e göre Osmanlı toprakları kesinlikle Rusya'ya bırakılmamalıdır. Buna göre söz konusu düşünürler Rus yayılcılığına karşı koymak için öncelikle İngiltere'yi Avrupa dengesi için Türkiye'nin var olan durumunu koruması adına desteklemişlerdir. Bütün bunlara karşın Karl Marx, Prusyalı General Friedrich Kneesebeck'e dayanarak Türklerin kahramanlıklarından, dingin ve ağır başlılıklarından söz eder ve Avrupa içi ve Avrupa ile Asya arasındaki dengeler bakımından Türkiye'nin vazgeçilemez olduğunun altını çizer. Bu bağlamda Marx'a göre Türkiye Avrupa devletler sisteminin temelidir. Zira Türkiye, Avrupa hukuk sisteminin ayrılmaz bir parçasıdır. Bu yapılan antlaşma ve sözleşmenin bir gereğidir. Gene adı geçen düşünürlere göre Türk ordusu Avrupa ordusunun bir parçasıdır. Dolayısıyla Türkiye kurumsal bağlamda Avrupa'nın temel öğeleridir (krş. Kula, 2012, IXI-XXIV).

Edward Said'e göre Batı kendini Doğudan üstün görür, onu temsil eder, kendi nesnel çıkarları doğrultusunda yeniden oluşturur ve/veya kurgular. Edward Said Oryantalizm adlı eserinde Osmanlı Devletini tıpkı İngiltere ve Fransa gibi sömürgeci bir devlet olarak nitelendirir. Düşünüre göre Türkler oryantalizmin nesnesinden çok öznesidir (krş. Kula, 2012, XXV-XXVI).

Görülmektedir ki Kant, Karl Marx, Friedrich Engels gibi Alman düşünürler Türkiye'nin Avrupanın ayrılmaz bir parçası olarak kabul etmektedir. Edward Said ise daha ileri giderek Türklerin Avrupalı büyük güçlerle aynı statüde olduğunu söylemekte/kabul etmektedir. Uluslararası ilişkilerde esas olan ülkelerin gelecekleri ile ilgili projeksiyon üretirken geçmişlerini de önemli bir kaynak olarak kullanmaktadır. Türk milletinin sadece Avrupalılığının başladığı 1453'ten beri tarihe yazdığı sayfalar ortadadır. Kaldı ki Türkiye'nin geçmişi hem Türklerin Ortaasya'daki geçmişi hem de Antik Anadolu'nun geçmişi bağlamlarında insanlık tarihiyle özdeştir. Aydınlik, Anadolu'dan dünyaya yayılmıştır. Türkiye bütün Anadolu uygarlıkların sahibi ve varisidir. Ahmet Ertürk'ün söylediklerinden çıkarsanacağı gibi Türkiye'nin arkeolojik varlığı Dünya için eşsiz bir hazinedir. Bu hazine aslında Avrupa kültürünün de temellerindedir. Gene Ertürk'ün ifade ettiği gibi sokaktaki insana

siyasetteki sert diyaloglar fazla yansımamaktadır. Anadolu ve Trakya’da milletimiz benzersiz bir dünya kültürünün varisi olarak yaşamaktadır.

Türkiye’den Avrupanın görünüşü hakkında Özlem Ece’nin altını çizdiği kitle Türkiye’de İstanbul sermayesini temsil eden ve ayrıca yüksek kültürün alımlayıcısı olan kesimlerdir. Bu hareket noktasından Özlem Ece’nin söyledikleri doğrultusunda Türklerin Avrupalıları ait olmak istedikleri/oldukları büyük, küresel potansiyel kültürel ortakları olarak gördükleri çıkarsanabilir. Ahmet Ertürk, Türkiye ile Avrupa Birliği arasında kültür düzleminde var olan bütün sorunlara rağmen kültürel işbirliği, diyalog, kültürel alışveriş gibi kanalların açık ve güçlü olduğunu vurgulamaktadır. Söylediklerinden en azından Gaziantep halkı için tüm siyasal gerilim ve çatışmalara rağmen Avrupalılar hakkında olumsuz bir imaj ve önyargının olmadığı çıkarsanabilir. Mesut Şöhret konuya kültürel olmaktan çok uluslararası konjonktürün ve reelpolitığın kültür üzerindeki yansıma ve izdüşümleri bağlamında bakan bir perspektifle yaklaşmaktadır. Kendisi Türkiye’nin AB ile kültürel tam entegrasyonunu imkânsız olarak görmemektedir ancak bunu uluslararası siyasal, ekonomik ve askeri konjonktürün elverişli koşullar yaratması durumunda mümkün olarak nitelermektedir. Tahir Malkoç konuya pragmatist ve gerçekçi olarak yaklaşmakta, kültürün, sanat ve edebiyatın yaşamsal olduğunun altını çizmekte ve Cumhuriyetin erken dönemdeki atılımlarını övmektedir. Avrupa Birliği ile kültürel tam entegrasyonunun gerçekleşmesini daha çok siyasal konjonktürün daha elverişli olması gereğine bağlamaktadır. Ayşegül Er tıpkı anılan Alman düşünürler gibi Türkiye’nin Avrupa için vazgeçilemez olduğunu ve ayrıca literatür taramasından anılan Eski Dışişleri Bakanı İsmail Cem gibi zaten Avrupalı olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca bunun Avrupa açısından tescil ettirilmesinin Avrupadaki sayısız önyargının kırılmasına bağlı olduğunu vurgulamaktadır. Aslında bu Özlem Ece’nin ifade ettiği kültürel diyalog, kültürel iletişim gibi kanalların çalıştırılması ile ilgili eksiklerimizle de ilgilidir. Duygu Yardımcı ve Ayşe Deniz Arcan’ın ortaya koyduğu bir gerçek Türkiye’nin de Avrupa Birliği için yaşamsal olduğunun aslında Avrupa Birliğince tescil edildiğidir. Çünkü eğer AB buna inanmasaydı Türkiye’ye sağladığı mali destek, mali yardım ve kaynakların sunulmasının herhangi bir mantıksal dayanağı kalmayabilirdi.

Bütün görüşmeciler Türkiye’den bakıldığında Avrupa Birliğinin, Avrupalılığın, Avrupa kültürünün olumsuz yönlerinin daha çok siyasal konjonktür ile ilgili olduğunu ve Türkiye’de Avrupa Birliğinin, Avrupalılığın, Avrupa kültürüne

ilişkin kalıcı ve olumsuz bir önyargının olmadığını hissettirmişlerdir şeklinde bir argüman aşırı yorum niteliğini taşımayacaktır denilebilir.

SONUÇ

Osmanlı İmparatorluğunun ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan bu zamana kadarki süreçte felsefi, söylemsel, siyasal, kültürel, sanatsal ve edebi bağlamlarda yönümüzü Batı'ya çevirmiş durumdayız. Hem coğrafi olarak hem de yaşam tarzı olarak kendimizi alımlayışımız çoğunlukla Avrupalı olduğumuz veya Avrupalı görmek istediğimiz şeklinde. Bu nedenle birçok alanda yenilikler ve düzenlemeler yaptığımız net olarak söylenebilir. Buna en radikal örnek olarak 1963 yılında Türkiye ile Avrupa Ekonomik Topluluğu Arasında Bir Ortaklık Yaratıcı Anlaşma olan Ankara Anlaşması'nı gösterebiliriz. Bu anlaşma ile Türkiye, Avrupa Birliğine katılım için en önemli adımını atmıştır. AB üyesi ülkelerde uluslararası nitelikte kültür-sanat ve edebi proje etkinliklerinde bulunmuş, kendi adından bahsettirmiş ödüller kazanmıştır. Emre Aracı'dan Metin And'da Orhan Pamuk'tan Nuri Bilge Ceylan'a ve Ara Güler'e sanat ve kültür alanında yaratıcı ve üretken eserler oraya koymuştur. Bu nedenle diyebiliriz ki kültür ve sanat uluslararası ilişkilerimiz için daha çok belirleyici olmalıdır. Kültürel diplomasi kanalı yeterince kullanılmamaktadır. Bu konuda siyaset üstü ve söylemler üstü bir yaklaşım belirlenmelidir. Kanaatimce Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Dışişleri Bakanlığı ile bir koordinasyon kurulu oluşturmalıdır. Kutuplaşmaya ve kalıplaşmaya yer vermeden tüm kültürel ve sanatsal değerlerimiz ve edebi varlığımız kültürel diplomaside kullanılmalıdır. Bir Fransız için De Gaulle' de John Paul Sartre' de Fransızdır. Keza Nazım Hikmet Ran'da Necip Fazıl Kısakürek'te, Emre ARACI da, Neşet Ertaş da öz varlığımızdır. Kültürel konular siyaset ve söylem üstü (üst söylem) olmalıdır. Siyasal kültürümüzde yeterince var olmayan uzlaşma için kültür ve sanatı orta paydada buluşturabilecek gelişmişlik yolunda önemli mesafeler kat edebiliriz.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kültürel temelleri ve Avrupa Birliğine tam entegrasyon hedefi idealist uluslararası ilişkiler paradigmasının Türkiye'ye yansımalarıdır, Türk kültür dünyası üzerindeki izdüşümleridir. İnsanın doğası iyilik ve kötülüğü bir arada içerir, dolayısıyla iyiyi hareket noktası ve öncül yapmanın

çeşitli dezavantajları vardır. İşte idealist paradigma bu dezavantajları içerir. Keza idealist paradigma, bu zayıf noktalarına rağmen nve bu zayıf noktalarından hareketle reelpolitigi dikkate alır ve esas alır. Ulusal sosyokültürel konjonktörden çok uluslararası sosyopolitik, kültürel, ekonomik ve askeri konjunktür şuan için Türkiye Cumhuriyetinin Avrupa Birliği ile kültürel tam entegrasyonuna olanaklı kılacak bir nitelik taşımamaktadır.

Kültürle doğrudan bağlantılı olamamakla birlikte Avrupa müktesabatın Türk ulusal entegrasyonu zor görünmektedir. Doktrinel olarak bakıldığında toplumun etik değerlerinin ve yaşama biçimi belirleyen temel kuralların oluşmasında hukukun dışında kalan toplumsal kuralların daha önemli rol oynadığı söylenebilir. Örneğin toplumsal hayatın idamesinde gelenek ve görenekler, dinsel değerler hukuk kurallarından çok öncelenmektedir. Ayrıca müktesabat kazanımında bu bağlamdan da hareketle kanunları yapmak kadar uygulamak önemlidir. Keza sosyokültürel yapı özellikleri hukuk kurallarının içselleştirilmesini, şaşamsallaştırılmasını ve uygulamasını yer yer ve zaman zaman birincil ve asli unsur olmaktan uzaklaştırabilmektedir. Türkiye'nin Güney Doğu Anadolu Bölgesinden Ege Bölgesine kadar çok varıl, çok zengin, çok katmanlı, çok renkli bir kültürü vardır. Kültürel çoğulculuk politikaları bu büyük zenginliğin ortak kültür mirasın bir parçası olması bağlamında hem Türkiye bağlamında hem Avrupa Birliği bağlamında faydaları vardır. Bu toprakları kültürel zenginliği aslında Avrupa Birliğinin ortak kültürel varlığının bir parçası olarak değerlendirilmedi, göz ardı edilmemelidir. Bunun gerçekleşmesi ideal bir durumdur.

Genel olarak Avrupadaki ve tüm Batıdaki olumsuz Türk imajı düzeltilmeye ve daha gerçekçi bir noktaya getirilmeye çalışılmalıdır. Bunda kuşkusuz kültür sanat ve yazının büyük önemi vardır. Bir Fransız için nasıl Jean Paul Sartre ve de Gaulle aynı derecede Fransa'yı ifade ediyorsa bu onların kültürel gelişmişlik düzeyini gösterir. Benzer şekilde Necip Fazıl Kısakürek ile Nâzım Hikmet Ran'ı, Sabahattin Ali ile Nihal Atsız'ı, Zeki Müren ile Atilla Taş'ı aynı derece ve ölçüde Türk kültürünün ayrılamaz bir parçası olarak görebiliyorsak ve kültürel kampaşma ve kutuplaşmalardan, ötekileştirmelerden sıyrılabiliriz Avrupa Birliğinin kültürel çoğulculuk politikalarıyla ortak bir paydaya doğru ilerliyoruz demektir. Aslında bu ikiliklerin kalkması postmodern kültür kavramının doğasında vardır. Bu da içinde yaşadığımız dünyanın kültürel konjunktürünün bir parçasıdır. Her ne kadar

postmodern kültürel kimliğin bir uzantısı olsa da bütün bu kültürel değerler Türk milli kimliğinin birer unsurudur.

Her ne kadar başlangıçta Türkiye Cumhuriyeti'nin temeli kültür olarak nitelense de kültüre ayrılan maddi, nakdi ve altyapısal kaynak, destek ve yardım sınırlı ve yetersizdir. Keza Kültür ve Turizm Bakanlığının milli bütçe imkânlarından aldığı pay çok düşüktür. Bunu dikkate alarak Avrupa Birliği kaynaklı fonların kullanımı, bu çerçevede projelerin hayata geçirilmesi hızlandırılmalı ve arttırılmalıdır. Fonların dağılımında kültürün siyasete alet ve kurban edilmesi yerine kültürel liyakate dayalı kaynakların eşit dağılımı söz konusu olmalıdır. Bu ideal bir durumdur.

Aslında idealist uluslararası ilişkilerin de kabul ettiği üzere uluslararası ve uluslarüstü kararlar çoğunlukla reelpolitikten hareketle alınmaktadır. Bu konuda da belirleyici olan dünyanın küresel karar alıcı güçleridir. Bu bağlamda gerçekçi olduğu taktirde ve dürüst olmak gerekirse idealist dış politika hedeflerinin gerçekleşmesi ya uluslararası konjonktüre ya da küresel karar alıcı güçlerin iradesine bağlıdır. Bunun dışında ulaşılan idealist uluslararası ilişkiler hedefleri olağanüstü mücadele ve başarıların ürünüdür. Örneğin Kurtuluş Savaşı ve sonuçları ile Mohandas Gandhi' nin ulusal Hindistan Devletini kurması. Bu konularda verilebilecek kesin ve bağlayıcı bir cevap bulunmamaktadır. Çünkü esas olan bakış açıdır. Bu tezin bakış açısından doğru olan başka bir tezin bakış açısından yanlış olabilir, eksik olabilir. Bakış açıları söylemleri besler ancak üst söylemlerin büyük anlatılarla bağı kopmuştur. Buna göre tek bir gerçek, tek bir gerçeklik, tek bir doğru bulunmamaktadır.

Temsil ettiği kesim İstanbul sermayesi ve yüksek kültür alımlayıcısı sanatsever kitle olan İKSV kültür politikaları sorumlusu Özlem Ece'nin ortaya koyduğu söylem ne Türkiye'den Avrupanın kalıcı ve radikal olarak olumsuz gözüktüğü ne de Avrupanın Türkiye'ye kültürel bağlamda gözden çıkardığıdır. Özlem Ece imgesel düzlemde var olmayan olumsuzlukların karşısında siyasal konjonktürdeki yetersizlik, olumsuzluk ve eksiklere dikkat çekmektedir. Ancak Avrupa ile Türkiye'nin kültürel tam entegrasyonunun sürdürülebilir ve ulusal bir hedef olduğunun altını çizmektedir. Ona göre kültürel tam entegrasyon konusu siyaset üstü olmalıdır, yeterince kullanılmayan kültürel diyalog, kültürel iletişim kanalları canlandırılmalıdır. Üniversiteler daha aktif olarak neredeyse çok sınırlı olan Avrupa ile Türkiye'nin kültürel tam entegrasyonunu sağlayacak akademik ve

disipliner altyapıyı kurmalıdır. Radikal siyasal söylemlerin getirdiği siyasal kamplaşma ve siyasal kutuplaşma terk edilemiyorsa bile bu konu siyaset üstü tutulmalı ve vurgulanan siyasal konjonktüre mağlup olmamalıdır.

Konuya pragmatizm ve reelpolitik açısından bakan Gaziantep Üniversitesi Küresel Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Başkan vekili Dr. Öğr. Üyesi Mesut Şöhrret, Avrupa ile Türkiye arasındaki kültürel tam entegrasyonun ancak özel koşullarda gerçekleşebileceğini düşünmektedir. Türkiye'nin bu bin yıllık hedefini olumsuzlamamaktadır ancak bölgesel ya da küresel savaş, olağanüstü doğa olayları, küresel büyük askeri değişim ve dönüşümler gibi küresel büyük resmi tamamen ve ya büyük ölçüde değiştirecek konjonktürel koşulların ancak ve yalnız bu entegrasyonu sağlayabileceğinin altını çizmektedir. Ona göre kültürel tam entegrasyon kültürel olmaktan çok konjonktürelidir. Konjonktür değerlendirme ve yorumlarında idealist uluslararası ilişkiler paradigmasından çok gerçekçi uluslararası paradigmasının dürüstçe esas alınmasının konjonktürel koşullarla birleştiği taktirde Türkiye'nin AB'ye tam üyeliğini ve Türkiye'nin Avrupa ile kültürel tam entegrasyonunun düş olmadığını vurgulamaktadır. Ona göre imgesel düzlemde karşılıklı bazı olumsuzluklar bulunsa bile sözünü ettiği bağlamla sınırlı olmak üzere Türkiye'nin Avrupa ile kültürel tam entegrasyonu düş veya ütopya değildir.

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Dış İlişkiler Daire Başkanı Ahmet Ertürk, Gümrük Birliği süreci içerisinde Türkiye'nin Avrupadaki yanlış veya eksik imgesinin düzeltilmesi konusunda devasa adımların atıldığını vurgulamaktadır. Öte yandan günlük siyasetin sancılı ve sıkıntılı, radikal söylemlerin Türkiye içinden bakıldığında da halkımızın Avrupa, Avrupalılık ve Avrupa Birliği imgelerinin olumsuzlayıcı bir etkiye sahip değildir. Keza Avrupanın Türkiye'ye sağladığı hibe ve yardımlar kültürel düzlemde olumlu ve kalıcı izler bırakmaktadır. Avrupa ülkelerinin seçkin kentleri ile Gaziantep'in kardeş şehir statüsü kazanması bütün bu söylenenleri doğrular niteliktedir. Keza bu çalışmanın bakış açısından Türkiye'nin Avrupa için vazgeçilemezliği ve gözden çıkarılamayacağı, Avrupanın Türkiye'ye söz konusu hibe ve desteklerin sağlamasıyla da doğrulamaktadır. Avrupa Birliğinin destek ve katkılarıyla Türkiye'nin arterlerinden olan Gaziantep'te kurulacak olan ve alanında bir ilk olma özelliği taşıyan arkeoloji enstitüsü pek çok anlamda bu çalışmanın argümanını güçlendirecek şekildedir: Anadolu'nun varisi olduğu benzersiz arkeolojik varlık Türkiye'nin sahibi olduğu büyük ve zengin kültürün ve uygarlığın göstergesidir. Hem ulusça varisi olduğumuz Anadolu uygarlıkları ve kültürleri

hemde tarihi insanlıkla başlayan ve Orta Asyadan gelen Türk kültürü, Avrupanın büyük kültürel varlığının ve zenginliğinin ayrılmaz ve yadsınamaz bir parçasıdır. Anrkeoloji enstitüsünün kuruluş mantığı bu argümandır.

Dışişleri Bakanlığı uzmanlarından Ayşegül Er, Duygu Yardımcı ve Ayşe Deniz Arıcan Türkiye'nin Avrupa kimliğini artsüremli ve eşsüremli ayrılmaz bir parçası olduğuna vurgu yapmakta, tıpkı Literatür Taramasından alınan eskki Dışişleri Bakanı İsmail Cem gibi bu gerçeği Avrupaya tescil ettirmek zorunluluğuzun olmadığına altını çizmektedir. Aslında vurguladıkları üzere Türkiye'ye Avrupa Birliğinden fon, hibe ve kaynak aktarımı olumlu olarak niteledikleri kültürel işbirliği ve kültürel alışverişlerin sürdürüldüğünün teminatıdır. Ancak Türkiye'nin Avrupadan bakıldığında imgesinde olumsuzluklar bulunduğunu kaydetmişlerdir. Türkiye'nin AB ile birlikte yürüttüğü proje ve etkinlikler söz konusu imgesel olumsuzlukların ortadan kaldırılmasında yararlıdır ve sürdürülmelidir.

Maya Kitap Yayın Yönetmeni Tahir Malkoç, Türkiye ve genel olarak insanlık için kültür, sanat ve edebiyatın yaşamsal ve vazgeçilemez olduğunu açık bir biçimde ifade etmiştir. Türkiye'nin Avrupaile kültürel tam entegrasyonunun sağlanamamasının nedeni daha çok Türkiye'deki ve Avrupadaki siyasal konjonktürle ilgilidir. Malkoç kültürel anlamında Batılılaşmayı başlatan Osmanlı reformlarının ve Batılılaşmayı taçlandıran Cumhuriyet devrimlerinin önemine vurgu yapmaktadır. Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün ve dava arkadaşlarının özellikle 1930'lu yıllarda yarattıkları büyük kültürel dönüşüm ve ilerlemenin daha sonraki siyasal iktidarlarca sürdürülemediğinin altını çizmektedir. Ülkeleri kalkındıran temel dinamikler aslında kültür ve sanattır. Bunlardan uzaklaştıkça ekonomik ve sosyal kalkınmayı sağlamak da imkânsızdır. Malkoç, kültürel iletişimde çevirinin de önemini vurgulamaktadır. Gümrük Birliği ile koşut giden kültürel ilişkilerimiz çeviri bbağlamında yeterince desteklenmemektedir. Oysaki çeviri kültürel araçlarındadır. Dil kültürü yaymanın ve yansıtmanın en etkili aracıdır. Yukarıda atıfta bulunan Özlem Ece'nin söylediği gibi Yunus Emre Enstitülerinin Türk Dilini yaymaktaki rolünün Türk kültürünü yaymakla daha çok bütünleşmelidir. Keza kültür ve dil sorunsalları kısır siyasal polemiklerden, siyasal kamplaşma ve kutuplaşmalardan kurtarılmalıdır. Tıpkı Fransızlar için Jean Paul Satre ile Charles de Gaulle aynı derecede Fransız kültürünü yansıttığı gibi yurdumuzdaki kültürel varlığın bir parçası olan her sanatçı, düşünür,

edebiyat insanı hangi siyyasal söylemde olursa olsun bizim öz varlığımız olarak alımlamalıdır.

KAYNAKLAR

- Atay, F.R (1980). *Çankaya*. İstanbul: BATEŞ A.Ş.
- Baban, F. ve Rygiel, K. (2018). *Birlikte Yaşamak: Kültürel Çoğulculuğu Sanat Yoluyla Geliştirmek Temmuz 2018*. İstanbul: İstanbul Kültür Sanat Vakfı (İKSV)
- Cambridge Advanced Learner's Dictionary, (2003), Cambridge, Cambridge University.
- Cem, İ. (2009). *Türkiye, Avrupa, Avrasya II. Cilt Avrupa'nun "Birliği" ve Türkiye*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları
- Cevizci, A. (2002). *Felsefe Sözlüğü*. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Collins Cobuild English Dictionary, (1998). (ed.) John Sinclair (John M.), London, Harper Collins
- Çolak, B. (2008). *Postmodernizm Bağlamında Michel Foucault'nun Ahlak Anlayışı*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe Anabilim Dalı.
- Duchesne, S. (2008). "Waiting for a European identity... Reflections on the Process of Identification with Europe", *Perspectives on European Politics and Society*, Vol.9, No.4.
- Eagleton, T. (2004). *Kuramdan Sonra*. İstanbul: Literatür Yayıncılık.
- Eliot, T.S. (1987). *Kültür Üzerine Düşünceler*. Çev. dr. Sevim Kantarcıoğlu. Ankara: Mas Matbaacılık.
- Erdemir, B.F.H. (2010). *Avrupa Kimliği Avrupa Birliğinin Yarım Kalan Hikayesi*. İstanbul: Alfa Yayınları
- Featherstone, M. (2013). *Postmodernizm ve Tüketim Kültürü*. (çev: Mehmet Küçük) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Gençay Çapanoğlu S., Akses S. (2010). *İKV Değerlendirme Notu. Fransa' da Türkiye Mevsimi*. İktisadi Kalkınma Vakfı.
- Gözen, R. (2019). İdealizm. *Uluslararası İlişkiler Teorileri* içinde. Der. R. Gözen İstanbul: İletişim Yayıncılık A.Ş.

- Gürbüz, S. ve Şahin, F. (2018). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri. Felsefe-Yöntem-Analiz.* İstanbul: SEÇKİN/Sosyal Bilimler.
- Güvenç, B. (2016). *Türk Kimliği Kültür Tarihinin Kaynakları.* İstanbul: Boyut Yayıncılık ve Tic. A.Ş.
- Habermas, Jürgen (1994), “*Modernlik: Tamamlanmamış Bir Proje*”, Necmi Zeka (Ed.), *Postmodernizm*, (Çev.Gülengül Naliş, Dumrul Sabuncuoğlu ve Deniz Erksan), K1y1 Yayınları, İstanbul.
- Harvey, D. (1997). *Postmodernliğin Durumu.* (Çev. Sungur Savran). İstanbul: Metis Yayınları.
- İnalcık, H. (2018). *İmparatorluktan Cumhuriyete.* İstanbul: Kronik Kitap.
- Jeanniere, A. (1994). “*Modernite Nedir?*” (Çev: Nilgün Tatal-Küçük), *Modernite versus Postmodernite*, (Mehmet Küçük), Vadi Yayınları, Ankara.
- Jenkins, R. (1996). *Social Identity*, London, New York, Routledge.
- Kızılçelik, S. (1996), *Postmodernizm Dedikleri*, Saray Kitabevleri, İzmir.
- Kula, O.B. (2012), *Batı Felsefesinde Oryantalizm ve Türk İmgesi.* İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Kumar, K. (1996). *From Post-Industrial to Post-modern Society: New Theories of the Contemporary World.* Oxford: Blackwell Publishers Limited.
- Lewis, B. (2017). *Modern Türkiye'nin Doğuşu.* Çev. B.B. Turna. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Macdonald, D. (1994) *A Theory of Mass Culture. Cultural Theory and Popular Culture A Reader.* Ed. J. Storey. Hertfordshire: A Division of Simon & Schuster International Group.
- Mardin, Ş. (2018). *Bütün Eserleri 9. Türk Modernleşmesi Makaleler 4.* İstanbul: İletişim Yayınları.
- Mardin, Ş. (2000). *Türk Siyasasını Açıklayabilecek Bir Anahtar: Merkez- Çevre İlişkileri.* M. Türköne ve T. Önder (DrI.), *Türkiye'de Toplum ve Siyaset.* 8. Baskı. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Matthew, A. (1971). *Culture and Anarchy.* Cambridge: At the University Press.
- Middlaar, v. L. (2014). *Avrupa: Bir Geçiş Süreci.* Çev: B. Çölgeçen. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları
- Odabaşı, Yılmaz. (2005). *Satışta ve Pazarlamada Müşteri İlişkileri Yönetimi.* İstanbul: Sistem Yayıncılık.

- Okur, N. (2008). *Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye’de Sosyal Devletin Geleceği*. Doktora Tezi. Tez Dan. Doç. Dr. Filiz Çulha Zabcı. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi (Siyaset Bilimi) Doktora Programı.
- Ortaylı, İ. (2009). *İmparatorluklar Başkenti İstanbul’ un Avrupa Kültürleri Üzerindeki Çok Yönlü Etkisi* paneli
- Ortaylı, İ. (2018). *Seçme Eserleri IV. Osmanlı Düşünce Dünyası ve Tarihyazımı*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Özlem, D. (2000). *Kültür Bilimleri ve Kültür Felsefesi*. İstanbul: İnkılap Yayınevi.
- Uzunoğlu, M. (2010). *Kültür-Sanat İlişkisi Bağlamında Cumhuriyetin İlk Yıllarında Özgün Türk Resmi Oluşturma Çabaları*. DOI: 10.7816/İdil-02-10-10
- Resmi Gazete,1946. UNESCO Kuruluş Sözleşmesi.
- Risse, T. (2010). *A Community of Europeans? Transnational Identities and Public Spheres*. Ithaca and London, Cornell University.
- Sefer, Ö. (2014). *Avrupa Birliği ve Avrupa Kimliği: Avrupa Birliği Entegrasyon Sürecinin Avrupa Kimliği Temelinde İncelenmesi*. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi (Siyaset Bilimi) Anabilim Dalı.
- Sözen, O.B. (2004). *Selfhood in Pre-Modern, Modern and Post-Modern Times: The Unresolved Problem of Identity*. Marmara University English Language Teaching Master of Arts Programs Sociolinguistics Term Paper.
- Sözen, O. B. (2007). *Significance of Popular Culture in English Language Teaching Coursebooks*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Tez. Dan. Leyla İLGİN. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yabancı Diller Eğitimi Ana Bilim Dalı.
- Sözen, O. B. (2014). *Yüksek Kültür ve Popüler Kültürde Kadın Söyleminin Türkçede Woolf ve Weldon Çevirileri Üzerinden İncelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Tez Dan. Emine Bogenç Demirel. Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Batı Dilleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı.
- Şaylan, G. (1996). *Çağdaş Düşünce Akımları: Postmodernizm*. (Ders Notları). Ankara: TODAİE Yayınları.
- Tekin, H.H. (2012). *Nitel Araştırma Yönteminin Bir Veri Toplama Tekniği Olarak Derinlemesine Görüşme*. İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi, 3 (13).
- Touraine, A. (2017). *Eşitliklerimiz ve Farklılıklarımızla Birlikte Yaşayabilecek Miyiz?* Çev. O. KUNAL. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- Touraine, A. (1995). *Modernliğin Eleştirisi*. (Çev: Hülya Tufan). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

- Türnüklü, A. (2000). *Eğitimbilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği "Görüşme"*. Dokuz Eylül Üniversitesi, Buca Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü.
- Uzdu, H. (2011). *Şerif Mardin' de Osmanlı Modernleşmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı
- Williams, R. (2005). *Anahtar Sözcükler*. Çev. Savaş Kılıç, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Yamaner, Ş. (1998). *Atatürk Öncesinde ve Sonrasında Kültürel Değişim-Değişimin Felsefesi ve Toplumsal Özü*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Yalvaç, F. (2019). Uluslararası İlişkilerde Teori Kavramı ve Temel Teorik Tartışmalar. *Uluslararası İlişkiler Teoriler* içinde Der. R. GÖZEN. İstanbul: İletişim Yayıncılık
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. 6. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, Murat. (2009). *Modernizm, Postmodernizm ve Kamu Yönetimi*. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi. 6:2.

İnternet Siteleri

- <https://www.avrupa.info.tr/tr/gumruk-birligi-ab-ile-turkiye-arasindaki-ticareti-desteklemek-52> Erişim tarihi 10.07.2019.
- <http://sozluk.gov.tr/>. Erişim tarihi 05.04.2019.
- <http://www.kultur.gov.tr/TR-9646/kultur.html>. Erişim tarihi 14.03.2019.
- <https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/65536/mod.resource/content/0/6-7.hafta.ppsx> Erişim tarihi 10.07.2019.
- https://eur-lex.europa.eu/summary/chapter/culture.html?root_default=SUM_1_CODED=10. Erişim tarihi 20.03.2019.
- <https://www.google.com/amp/s/www.cnnturk.com/amp/turkiye/iste-turkiyede-bugune-kadar-kurulan-koalisyon-hukumetleri> Erişim tarihi 09.07.2019.
- <https://www.guncelpsikoloji.net/m/araştırma-yontemleri/bilimsel-araştırmalarda-gorusme-teknikleri-h6154.html>) Erişim tarihi 10.07.2019.
- <https://www.sabah.com.tr/galeri/kultursanat/turkiyenin-eurovision-tarihi/36> Erişim tarihi 09.07.2019.

<http://www.yereldeab.org.tr/sehireslestirme/ProjeFaaliyetleri.aspx>). Erişim tarihi
04.08.2019.

[https://studylibtr.com/doc/5176145/g%C3%B6r%C3%BC%59Fme-teknikleri---
aof](https://studylibtr.com/doc/5176145/g%C3%B6r%C3%BC%59Fme-teknikleri---aof) Erişim tarihi 21.08.2019

ÖZGEÇMİŞ

Ebru Seda ÇİÇEK 1990 yılında Adıyaman’da doğdu. O, 5 yaşında iken Cumhuriyet İlköğretim okuluna başladı. Gerger Lisesine 2003 yılında giriş yapıp 16 yaşında mezun oldu. 2008 yılında Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesinde lisans eğitimine başlayıp 2012 yılında mezun oldu. Yüksek lisans derecesini 2015 yılında “Türkiye- Avrupa Birliği İlişkilerinin Gümrük Birliği Sonrası Dönemde Kültürel Açıdan Söylem Düzeyinde İncelenmesi” konulu tezi ile Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Ana Bilim Dalı’ndan aldı. Ebru Seda orta derecede İngilizce bilmektedir. 2015 yılından beri İstanbul Gümrük ve Dış Ticaret Bölge Müdürlüğünde gümrük memuru olarak çalışmaktadır.

VITAE

Ebru Seda ÇİÇEK was born in Adıyaman in 1990. She began Cumhuriyet primary school when she was 5 years. She entered Gerger High school in 2003 and graduated at the age of 16. In 2008 she started her undergraduate education at Karamanoğlu Mehmet Bey University and graduated in 2012. She holds her Master’s of Art degree on “Inquiry Of Cultural Relations Between Turkey And The European Union On Discourse Level Within Customs Union Years ” in the Department of Public Administration and Political Science at Gaziantep University Social Sciences in 2015. She knows English in medium degree. She has been working as a customs officer since 2015 at Istanbul Customs and Foreign Trade Regional Directorate .

EKLER

**EK.A. İSTANBUL KÜLTÜR VE SANAT VAKFI KÜLTÜR
POLİTİKALARI SORUMLUSU ÖZLEM ECE İLE YAPILAN GÖRÜŞME**

**GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ KÜRESEL SİYASET VE
ULUSLARARASI İLİŞKİLER BÖLÜM BAŞKAN VEKİLİ DR. ÖĞR. ÜYESİ
MESUT ŞÖHRET İLE YAPILAN GÖRÜŞME**

**GAZİANTEP BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ DIŞ İLİŞKİLER DAİRE
BAŞKANI AHMET ERTÜRK İLE YAPILAN GÖRÜŞME**

**DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI AVRUPA BİRLİĞİ BAŞKANLIĞI
YETKİLİSİ AYŞEGÜL ER İLE YAPILAN GÖRÜŞME**

**DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI AVRUPA BİRLİĞİ BAŞKANLIĞI
YETKİLİLERİ DUYGU YARDIMCI VE AYŞE DENİZ ARICAN İLE
YAPILAN GÖRÜŞME**

**MAYA KİTAP YAYIN YÖNETMENİ TAHİR MALKOÇ İLE
YAPILAN GÖRÜŞME**

EKLER

EK A.1: İSTANBUL KÜLTÜR VE SANAT VAKFI KÜLTÜR POLİTİKALARI SORUMLUSU ÖZLEM ECE İLE YAPILAN GÖRÜŞME

Ebru Seda ÇİÇEK: Tez çalışmamda kullanacağım İKSV' nin görüşlerini öğrenmek amaçlı bu görüşmenin ses kaydının alınmasını ve tezimde transkripsiyonunun yer almasını onaylıyor musunuz?

Özlem ECE: Evet onaylıyorum.

Ebru Seda ÇİÇEK: İlk sorum ile başlıyorum: Gümrük Birliğinin geçerli olduğu yıllar boyunca AB ile ilişkiler Türkiye'deki kültür, sanat ve yazın dünyasını nasıl etkiledi? Somut olarak neler oldu? Bunlar Türkiye için olumlu mu yoksa olumsuz mudur? Neden ve nasıl?

Özlem ECE: Evet tabi uzun cevap gerektiren bir soru bu. Ben mümkün olduğunca kısa tutmaya ve kompakt bir cevap vermeye çalışacağım size. Bu uzun bir tarih aslında ve çeşitli evreleri var. AB ile ilişkiler farklı aşamalardan geçti. Dolayısıyla kültür ve sanat alanında da bu evreler farklılaştı. Türkiye'nin kültür tarihine baktığımızda AB'nin hep olumlu bir etkisinin olduğunu ve buradaki süreçleri gerek fon kaynakları açısından gerek projelerin çeşitlenmesi açısından desteklediğini düşünüyorum. Fakat AB hedefleri içinde o kadar çok başlık ve çözülmesi gereken o kadar çok konu var ki kültür her zaman öncelik almadı diye düşünüyorum. Belki burada da özeleştirici yani Türkiye adına özeleştirici kültür- sanatın gündemimizde hep diğerlerinden sonra gelmesi olabilir. Kültür politikaları açısından bu bizim hep söylediğimiz bir şey; kültür ve sanatın daha yukarılara çekilmesi gündemde yer işgal etmesi, geri kalan konuların çözümünde de etkili olacaktır. Kültürel diplomasi dediğimiz şey özellikle uluslararası ilişkilerde yol açıcudur. İlişkileri çabuklaştırır ve iletişim sürecini kolaylaştırır. Bu her zaman böyle olmadı. AB ve Türkiye açısından ama iyi dönemlerinde mesela 2000'li yıllar, 90'ların sonu

2010' a kadar gelen süreçte AB fonlarının da etkisiyle işte Türkiye'nin örneğin İstanbul'un Avrupa Kültür Başkenti seçilmesi sürecinde hem hazırlık süreci hem proje sürecinde kaynakları çeşitlendirmesi anlamında Türkiye'deki kültür-sanat dünyasına bence çok olumlu katkılarda bulundu. Bir takım fırsatlar da kaçırılmadı mı? Kaçırıldı. Daha uzun vadeli yatırımlarla buradaki kültür-sanat dünyasının sürdürülebilir bir sisteme kavuşturulması sağlansaydı belki bu evredeki imkânlar daha uzun soluklu sonuçlar da doğurabilirdi. Burada kaçırılmış fırsatlar olduğunu düşünüyorum. Ama genel olarak olumlu bir etkisi olduğu kanaatindeyim.

Ebru Seda ÇİÇEK: Bize somut olarak ne gibi örnekler verebilirsiniz?

Özlem ECE: Örneğin Türkiye'nin üyesi olduğu Creative Europe programı. 2006 yılında Türkiye bu programa dahil olmuştur. Avrupa Birliği'nin, kültür-sanata yönelik kaynak oluşturduğu ve özellikle kültüre katılım anlamında, çeşitlenmesi anlamında destek olan bir programdır Creative Europe programı. 2006 yılında Türkiye katılıyor ve örneğin sinema alanında ya da kültür endüstrisinin daha sektöre yakın durduğu alanlarda, yaratıcı sektörlerde birçok işbirliğinin gelişmesine ve yeni projelerin ortaya çıkmasına vesile oluyor. Yani dolayısıyla buradaki kültür kurumlarının kapasitelerini geliştirmeye yardımcı olduğunu düşünüyorum buna benzer kaynakların. Çünkü Türkiye'de kamu kaynakları özellikle kültür-sanat alanına yönelik kamu kaynakları oldukça kısıtlı. Uluslararası projelere Türkiye'den sanatçıların sanat inisiyatiflerinin kendi imkânlarıyla katılabilmesi zorlu bir süreçtir. Dolayısıyla hem bu projelere başvuru yaparken gerek proje oluşturma, iş birliği yapma, uluslararası bir projeyi yönetme gibi konularda gerekse de içerik geliştirme konusunda bütün bu kaynakların itici güç olduğunu düşünüyorum. Creative Europe programı boyunca şimdi tek tek projelerin üstünden geçmeye gerek yok ama bu programın ve buna benzer kaynakların etkili olduğu kanaatindeyim ta ki Türkiye Creative Europe programından çıkmaya karar verene kadar.

Dr. Orhun Burak SÖZEN: O kaç yılında oldu?

Özlem ECE: Kültür Bakanlığı kendi payına aslında bulunması gereken katkıdan vazgeçti ve Creative Europe programını tek taraflı olarak diyeceğim dahil olmadı. Bu da ciddi bir sorun yarattı. Şimdi vaktinizi kaybettirmeyeyim dönüp bakarım ya da size yazılı olarak iletirim.

Dr. Orhun Burak SÖZEN: Bu kadar yeterli. Sinema başlığını saydınız. Bunun dışında ne gibi sanat dalları sizce ön plana çıkıyor?

Özlem ECE: Kültürel Miras örneğın, yani bütün büyük sergiler, uluslararası sergiler çok önemli alanlardan biri ve Avrupa Birliği fonlarıyla uluslararası ikili işbirlikleri çerçevesinde yapılan işlerden biri de buydu. Örneğın Creative Europe içinde olmasa da önemli olduğunu düşündüğüm projelerden biri Londra’da yapılan Türkler Sergisi. Belki hatırlarsınız çok kıymetliydi. Bir başka programdan bahsedeyim.Yine Avrupa Birliği kapsamında yürütölen Fransa’da “Türkiye Mevsimi” diye bizim de içinde bulunduğumuz Turkey Naeun serisinin devamı olarak gerçekleştirilen Türkiye Mevsimi projesi bu da ikili ilişkilerde ya da işte genel olarak Avrupa ile ilişkilerde çığır açıcı kültürel diplomasi açısından yeni adımların atıldığı projelerden biriydi birkaç örnek sadece.

Dr. Orhun Burak SÖZEN: Peki Türkiye’den dışarıya değil de yani doğrudan Türkiye’ye bakacak olursak Türkiye’de yani halka bunun inmesi bağlamında nelerden söz edilebilir? Yani sinema dediğiniz gibi en önemli başlık. Onun dışında aklınıza neler geliyor? Avrupa ile ilişkiler ve Avrupalılık üst kimliği bağlamında.

Özlem ECE: Belki en dikkat çekicilerinden biri 2010’da İstanbul’un Avrupa Kültür Başkenti olmasıydı. Çünkü en ciddi kaynakların da olması ve bu işe bir iletişim stratejisi geliştirilmesi sayesinde oldukça kamuoyunda görünürlük kazandı. Onun dışında Türkiye kamuoyunda kültür-sanat projelerinin zaten ulaştığı kitle hep sınırlı kalmıştır. Dolayısıyla bu görecelidir yani kaç kişiye ne kadar ulaştığı hususunda ama İstanbul Avrupa Kültür Başkenti bir fırsattı. Farklı disiplinlerde projelerin geliştirilmesi mümkün oldu. Ama ne kaldı dersiniz kaçırılmış bir fırsat olarak şunu düşünüyorum; kaynakların büyük bir kısmı kültürel miras demeyeyim ama restorasyon projelerine aktarıldığı için devam eden kültür-sanat projeleri ya da kültür kurumları oluşturulmasına aracılık edemedi o büyük kaynaklar. O dönem için belki etkili oldu ama genellikle Avrupa Kültür Başkenti gibi projelerden kalanın mevcut altyapıyı güçlendiren, onların kendi kendine kapasitesini güçlendirip uzun vadeli işbirlikleri yapacağı projelere destek olacak işler olması beklenirken bizde restorasyona kültürel mirasa ve daha çok altyapıya bu anlamda altyapıyı geliştirmeye harcandı. Bu açıdan fırsat biraz kaçtı gibi düşünüyorum.

Dr. Orhun Burak SÖZEN: Peki sizce birazcık halka incek popüler kültür ve halk kültürü üzerinde herhangi bir izdüşümü oldu mu sözünü ettiğiniz geniş soluklu ilişkilerin. Ama tabi Gümrük Birliği sürecinden itibaren alacak olursak sizce işın popüler kültür ile halk kültürü ayağı var mı?

Özlem ECE: Yok. Zannetmiyorum. Yani şöyle; bu zaten uluslararası kültürel işbirliklerinde yerel yani projeyi geliştiren durumda biziz. Türkiye'deki kültür kurumlarının gündelik hayatında sürekli dikkat etmesi gereken, bulunduğu yerdeki kendi izleyici kitlesiyle nasıl bir ilişki kurduğunu sürekli gözden geçirmesi gereken, bunun üzerine strateji geliştirmesi gereken bir alan. Kamu desteği aslında kısıtlı. Bu alana yönelik çok az kaynak var, Kültür Bakanlığı'nın bile kendi bütçesi oldukça kısıtlı dolayısıyla da kültür kurumları ulaştıkları kitleyi çeşitlendirme konusunda kendi stratejileri kadar bir faaliyette bulunabiliyorlar. Bu konuda genellikle hani Avrupa ülkelerine baktığımızda kamu itici güç özellikle kamusal fonların karşılığında daha fazla insana ulaşmak ya da daha çeşitli kitlelere ulaşmak hedefleniyor. Bu hedefi vermediğiniz sürece hep belirli çerçeveler içinde kalıyor etkinlikler. Burada da böyle oldu.

Dr. Orhun Burak SÖZEN: Ben bunu bir olumsuz eleştiri olarak söylemedim. Şu anlamda antrparantez uygulamak isterim. Sizin izleyiciniz olan kitlenin izdüşümleri nasıl oldu? Çünkü kültür birliği dediğimiz şey yani ben tabi o açıdan bakmıyorum sadece popüler kültür ve halk kültüründen oluşmuyor . Bunun üzerinde yüksek kültür var bu tabi bakış açısı göreceli bir şey, bu sizin hitap ettiğiniz kitle izdüşümleri bağlamında ne söylemek istersiniz?

Özlem ECE: Bizim uluslararası projeler yani Avrupa'da yaptığımız projeler İKSV'de şöyle yürüyordu; yurt dışı projelerden sorumlu bir departmanı vardı buranın. Avrupa ile yakın çalıştığımız, Avrupa Birliğinin hâlâ gündemi sıkça meşgul ettiği kültür açısından da dönemlerde bu bir seri şeklinde Avrupa'nın çeşitli şehirlerinde kurgulanan Türkiye'den kültür-sanat etkinliklerin güncel üretimi oraya taşıyacağımız festivaller olarak kurgulanıyordu. Turkey Naeun serisi aslında en iyi örneklerden biri Struga'da gerçekleştirildi, Berlin'de gerçekleşti, birçok başka şehirlere de ayrıldı. Bunlar buradaki kamuoyunda izleyiciyi ne kadar meşgul etti? Bunun ile ilgili somut bir veri size söylemem çok kolay değil. Belki daha çok yine kültür-sanat dünyasının kendi içinde bildiği yayınlar olarak kaldı ama bir anlamda da bunlar çok normal çünkü bunlar yurt dışında gerçekleşen etkinliklerdi. İKSV'nin burada yaptığı festivaller için yaptığı işbirliği projelerinde ise bizim için her zaman izleyici kitlesi geliştirmek bir temel mesele. Dolayısıyla da bir araştırma yapıp belki sormak lazım ne kadar farkındalar. Elimde bir veri olmadığı için anca izlenim söyleyebiliyorum size ancak bizim gündemimizi meşgul ediyor.

Dr. Orhun Burak SÖZEN: Çok olumlu dönütlerin olduğundan eminim.

Ebru Seda ÇİÇEK: Türkiye'nin kendi verdiği destekten çok sponsorların desteğini aldığını söylediniz. Peki bu sponsorlar konusunu açabilir miyiz?

Özlem ECE: Şöyle anlatayım; somut bir şeyden gideyim daha kolay olsun. Mesela İKSV Türkiye'nin 40 küsur yıllık en eski kültür kurumlarından biri. 1973 yılında bir festival yapmak için başlıyor sonra o İstanbul festivalinin içinden diğer festivaller doğuyor. Şimdi de devam eden uluslararası nitelikte 4 festivali var, 2 bienali var, sayısız etkinlik gerçekleştiriyor, benim alanım olan kültür politikaları alanında çalışıyor. Bizim bütçe dağılımımıza baktığımız zaman İKSV'nin gelirlerinin %55 ile %60 oranını her sene değişse de ortalaması bu, özel sektör desteği ve sponsorluklar oluşturuyor. Burası kâr amacı gütmeyen bir kuruluş bu arada yani gelirlerini oluşturuyor bu gelir tekrar kültür-sanat için harcanıyor. Kamu desteği ise %6 ile %9 arasında değişen oranda. Bu İKSV'ye verilen bireysel desteklerle neredeyse eşdeğerdir. İKSV'nin Lale Kartı üyelik programının sahipleri diyeceğim yani üyeleri İKSV'ye kuruluşundan bu yana bireysel olarak destek veriyorlar. Bireysel destekçilerinin verdiği destekler kamunun yani Kültür Bakanlığı ya da diğer Bakanlıkların verdiği desteklerle eşdeğer. Burada bir dengesiz dağılım söz konusu. Avrupa'daki muadilleriyle İKSV'yi kıyasladığımızda kamu desteğinin gerek yerel düzeyde gerek merkezi hükümet düzeyinde 1/3 oranında bu dağılım içinde bir oranda olması gerekiyor. Türkiye'de bu yok. Biz yine en şanslı kurumlardan biriyiz. Çünkü kurumsallaşmasını tamamlamış ve eski bir kurumuz. Birçok bağımsız kurumun sanat inisiyatifi için bu mümkün değil. Dolayısıyla burada kamusal destek mekanizmalarının şeffaf, kriterleri belli, uluslararası projelerde destekleyici şekilde oluşturulması gerekiyor. Kültür politikaları üzerinde de tam olarak bu yüzden çalışıyoruz zaten.

Dr. Orhun Burak SÖZEN: Yani o zaman bu çerçeveye içerisinden bakıldığında Avrupa Birliği'nin Türkiye'ye benzer ülkelerinde durum nasıl? Mesela Ukrayna, Portekiz, Yunanistan, Macaristan üzerinde durum nasıldır?

Özlem ECE: Genel bir şey söyleyebilirim. Saydığınız ülkeler için tek tek bir şey söylemem zor ama şuradan bakabiliriz; Türkiye, Avrupa Birliği'nin değil de Avrupa Konseyinin kültür politikaları gözden geçirme programı var. Kültür politikaları açısından saydığınız bütün üye ülkelerin süreçlerini bağımsız uzmanlar değerlendiriyorlar belirli kriterler doğrultusunda. Bu da üye olduğu çok güzel bir süreçti Kültür Bakanlığının yönettiği fakat bunun sonunda hazırlanan raporun Türkçesi Türkiye'de kamuoyunda hiç paylaşılmadı. Yani Kültür Bakanlığı kendi

tarafından bir rapor hazırladı, sivil toplum bambaşka bir rapor hazırladı. Genellikle bu ülkelerde sivil toplum ve kamu birlikte bu süreçleri yönetiyorlar çünkü ikisi birbirinde ayrı düşünülemez. Kamu kurumlarının kültür-sanat alanında yaptıklarıyla ödeneksiz kurumların işte özel sektör değil de bizimki gibi çalışan kurumların bir harmoni içinde çalışıp aslında ülke adına genel bir şey geliştirmek gerekiyor. Türkiye’de genellikle bu yok. Biz şimdi kültür politikaları çalışmaya başladığımızdan beri biraz bu sivil platformu oluşturmaya çalışıyoruz. Kamuyla düzenli ilişkiler aslında sivil toplumun, özel sektöründe verilerini bu tarafa aktarmaya çalışıyoruz. Bu compendium raporları gibi karşılaştırmalı raporlar da Türkiye verileri ile yer almadığı sürece elimizde derli toplu bir veri yok aslında. Yani bu ülkelerini her birinin sayısız yüzlerce ülkelerin compendium standartlarında hazırlanmış kültür politikası raporları Avrupa Konseyi sitesinde mevcut. Türkiye’ninki 2007’de o başlanan süreç sonuçlandı ama tabiri caizse biraz yarım yamalak.

Dr. Orhun Burak SÖZEN: Burada o zaman siyasal kültürümüz de biraz bağlantılı sonuçta biraz kültür açısından baktığımızda toplumun küçük yansıması oluyor uluslararası politikalar tek.

Özlem ECE: Bir de kültür istatistikleri yok Türkiye’de. Bu alanda bir alt yapı kurulmamış. Normalde Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) eliyle Kültür Bakanlığı koordinasyonunda bu verilerin şeffaf bir şekilde düzenli olarak hem kamudan hem sivil toplumdaki derleniyor ve bunların paylaşılıyor olması gerekir. Çünkü bunu yapmazsanız karşılaştırılabilir bir veriye ulaşmamış oluyorsunuz. Bu veriler niçin önemli? Veriye ulaşmak adına değil bunlar üzerinden politika geliştirmek adına önemli. Biz kültür politikalarında çalıştığımız için her yıl ayrı bir konuya odaklanan bir araştırma yapıyoruz ve bir yayın yayımlıyoruz. Hem dünyadaki uluslararası araştırmaları takip etmeye çalışıyoruz Türkiye’deki kamuyu bilgilendirmek için hem de biz burada araştırmaları tetiklemek ve daha çok araştırma yapmak istiyoruz ki bunu sıcak siyasetin gündeminden çıkartalım ve siyaset bilimini sosyal bilimlerin bir disiplini olarak doğru verilerle tartışmaya açalım çünkü siyaset üstü bir konu kültür-sanat konusu. Sıcak gündemden etkilenmeden uzun vadeli stratejiler ve politikalar şekillendirmesi gerekiyor. AB ile genel müzakerelerin bağlamı ne olursa olsun kültür-sanat alanındaki müzakerelerin ve ilişkilerin daha doğrusu devam etmesi gerekiyor ki geriye kalan konularda da önümüz açılsın.

Dr. Orhun Burak SÖZEN: Peki, AB'nin genel olarak diğer üyeleri genel çerçevede olarak onlar açısından kültür istatistikleri var mı? Yani AB ülkelerinin, böyle bir kural dile getiriliyor mu Konsey tarafından, böyle bir şart var mı ?

Özlem ECE: Yani şöyle, evet çok düzenli olarak tutuluyor bir compendium Avrupa Konseyinin yaptığı şey güncellenmeye ve üzerinde çalışılmaya devam ediliyor. Diğer de aslında AB'nin değil dünyanın her tarafında kültür istatistikleri ve kültüre katılım, gelişim imkânları konusunda çok çeşitli seviyelerde siyasi profillerine uygun olarak geliştirilmiş sistemler var. Her yerde kültür alanında istatistikler tutuluyor ve bunlar derleniyor ve bunlar üzerinden stratejiler kuruluyor. Dolayısıyla AB ülkelerinde zaten kamusal desteğin temel kaynağı bu olduğu için çok düzenli olarak tutuluyor. Biz de burada örneği geliştirirken hep bu iyi örnekleri göstermeye çalışıyoruz. Türkiye bu konuda maalesef çok geride.

Ebru Seda ÇİÇEK: Devletler mi istatistikleri tutmasına özen gösteriyor yoksa sivil toplumun da bunda etkisi var mı?

Özlem ECE: Burada kamunun çok önemli bir rolü var çünkü altyapıyı kuranın kamu olması gerekiyor, sivil toplumun da katkıda bulunması gerekiyor. Buna benzer ulusal düzeyde gerçekleştirilecek araştırmalarda kamunun sistemi kurması ve kurucu olması kaynak ayırması ve geri kalan bütün kesimleri de dahil ederek süreci yönetmesi çok önemli. Çünkü adı üstünde "kamu politikaları". Bizde sürecin bir parçasıyız ama biz ancak müdahil olabiliriz Türkiye'de Kültür Bakanlığı ise kültür politikaları oluşturmasına biz önerilerimizle destek olabiliriz.

Ebru Seda ÇİÇEK: Türkiye'deki sivil toplum örgütleri Kültür Bakanlığına baskı uygulayabiliyor mu?

Özlem ECE: Türkiye'de bir zamandır içinden geçtiğimiz kutuplaşma döneminde bu ilişkiler çok organik olarak ilerlemiyor diyebilirim. Kültür-sanat alanı çok farklı şekilde yankılanmış Türkiye'de çok özel sektör destekli dediğim gibi bu tür kültür kurumu var ama çok bağımsız çalışan sanatçılar farklı disiplinlerden kolektifler vesaire var. Bütün sanat dünyasını organik bir ilişkisinin olduğunu düşünmüyorum. Ha biz kendi adımıza düzenli bir ilişki içindeyiz. İçinde bulunduğumuz, davet aldığımız bütün ortamlarda genel olarak bu alandaki önerilerimizi dile getiriyoruz. Sadece İKSV üzerinde bir şey en azından sivil toplumdaki önerilerimizi buralara taşıma bütün uluslararası toplantılarda ya da kamu toplantılarında bunun üzerinde bir ortak strateji geliştirmek için çaba sarf

ediyoruz. Yani kültür-sanat dünyasında yeter ki Bakanlık böyle bir şey talep etsin eminim istekli olacaktır.

Dr. Orhun Burak SÖZEN: Siz böyle bir koordinasyon görevini üstlenmeye çalışıyor musunuz?

Özlem ECE: Evet, üstlenmeye çalışıyoruz.

Ebru Seda ÇİÇEK: İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı olarak Türkiye'nin Avrupa Birliği ile açık uçlu tam üyelik süreci sırasında her alandaki ilişkilerine nasıl bakıyorsunuz? Sizce Türkiye'nin Avrupa Birliği ile ilişkileri hükümetler üstü bir hedef olmalı mıdır? Neden ve nasıl?

Özlem ECE: Ben izninizle kültür-sanat açısından buna cevap vermek istiyorum. Evet kesinlikle bir hükümetler üstü bir hedef olmalıdır. Az önce de aslında bir cevap verdim buna siyaset üstü, hükümetler üstü ve sıcak örneğin seçim gündeminden vesairenden bağımsız olarak Avrupa Birliği takip edilmeli çünkü bu alandaki uluslararası kültür projelerinin ve işbirliklerinin iletişim açısından gücü olduğunu düşünüyorum çünkü ülkedeki güncel sanatsal üretimin yansıtılmasının Türkiye'nin genç dinamik nüfusunun Avrupa'ya katkısının özellikle geleceğin Avrupa'sına nasıl katkıda bulunacağını doğru şekilde anlatılmasını ancak kültür-sanatla işbirlikleri ile olacağını düşünüyorum. Bu bir kültürel diplomasi aracıdır ve bunun desteklenmesi gerekmektedir.

Ebru Seda ÇİÇEK: Avrupa Birliği ile ilişkilerimizde hangi ülkeler kültür, sanat ve yazın alanında öne çıkıyor? Sizce neden?

Özlem ECE: Bizim birçok ülke ile işbirliğimiz var şu anda güncel olarak çok yakından işbirliği içinde olduğumuz Türkiye'de de temsilcilikleri bulunan Almanya, Goethe Enstitüsü aracılığıyla birçok projede birlikteyiz. Fransa, Fransız Kültür Merkeziyle hep çok yakın ilişkiler içindeydik. Hollanda ile çok yakın ilişkiler içindeyiz. Hollanda'nın bir kültür merkezi yok ama bu alanda çok aktifler, birçok kaynakları var. Hollanda ile çok yakın çalışıyoruz. Kuzey ülkeleriyle keza işte İsveç ile yakın ilişkiler içindeyiz. Avrupa Birliğinde değil ama İngiltere ile yakın ilişkilerimiz var.

Dr. Orhun Burak SÖZEN: İtalya?

Özlem ECE: İtalya ile de keza aynı şekilde ama bu ilk saydığım Almanya, Fransa, Hollanda ve İsveç en yakın şu anda güncel olarak birlikte yakın çalıştığımız ülkeler arasında. Diğerleriyle festivaller ve bienaller yani bizim etkinliklerimiz

bağlamında çeşitli ilişkilerimiz var ama bu saydıklarım şu anda en yakın çalıştıklarımız.

Dr. Orhun Burak SÖZEN: Acaba sizin bunun böyle olmasında rol oynayan faktörlerden birinin olduğu tarihsel süreç olarak yorumlar mısınız? Yani ilişkilerinizi.

Özlem ECE: Çok Evet öyle uzun yıllar kesinlikle öyle. Hollanda ile öyle Fransa ile öyle.

Dr. Orhun Burak SÖZEN: İtalya'da keza

Özlem ECE: Kesinlikle ve bu ülkelerin kültür politikalarında Türkiye'ye özel bir önem atfetmelerinin de çok önemi var o yüzden kültür politikası ve makul strateji diyorum. Örneğin Hollanda'nın son iki dönemdir Dışişleri Bakanlığının kültür politikaları bağlamında Türkiye hep önemli bir yer kaplıyor çünkü Türkiye'den ciddi bir nüfus orada yaşıyor. Dolayısıyla bu alanda Türkiye ile yapılacak işbirliklerine çok önem veriyorlar bu yüzden de çok yakın çalışıyoruz.

Dr. Orhun Burak SÖZEN: Metin AND'ın da İtalya ile ilgili sanırım Türk Sahnesinde İtalyan İtalyan çalışması var çok hoş. Metisten de çıkmıştı. İtalya ile de ilişkilerimiz son derece çok uzun yıllara dayanır.

Özlem ECE: Venedik Pavyonu'nu İKSV koordinasyonunu yapıyor. Uzun yıllardır Venedik'te bu çok prestijli ve bizim için çok kıymetli bir projesi.

Ebru Seda ÇİÇEK: İKSV olarak Avrupa Birliği ile ilişkiler çerçevesinde Gümrük Birliği süreci boyunca ne gibi kültürel, sanatsal ve yazınsal etkinlikleriniz oldu? Bu bağlamda geleceğe yönelik ne gibi hedefleriniz var?

Özlem ECE: Hep ilişkimiz oldu kültür-sanat alanında. İKSV zaten uluslararası etkinlikler düzenlediği için Avrupa Birliği ülkeleri ile hep çok yakın ilişkiler içindeydi. Biz bunu dediğim gibi bir kültür diplomasi aracı olarak görüyoruz ve de Türkiye'deki sanatsal üretimin zenginleşmesini sağladığını düşünüyoruz bütün bu iletişimlerin, işbirliklerinin Türkiye'den sanatçıların yurt dışına çıkması Avrupa Birliği ülkelerine gitmesi için buradaki etkinliklerin aracı olduğunu düşünüyoruz ve buna devam, bizim varlık sebebimiz ve dolayısıyla buna devam etmeye çalışıyoruz. Hem Türkiye'de yaptığımız işlerde hem de yurt dışında yaptığımız özellikle Avrupa Birliği ülkesinde yaptığımız işlerde. Burada şu çok önemli sivil toplum eliyle bu işbirliğinin ya da projenin yürütülmesinde şöyle bir farkı var. Türkiye'nin tanınmış seçkin bir vitrinini turizm faaliyeti olarak sunmuyoruz bu etkinliklerde. Zaten büyük kültür-sanat kurumlarının kendi programları içinde Türkiye'den kendi seçtikleri sanatsal niteliğini önemseyerek seçtikleri işlere yer vermeleri aslında Türkiye'nin

bütün yüzüyle ve güncel olanla, genç olanla, gençten kastım illa yaş olarak değil ama güncel üretim anlamında yansıtılmasını sağlıyor. Bu da Avrupa kamuoyundaki izleyicilerin gerçek Türkiye ile karşılaşmasını sağlıyor. Klişelerden uzak deniz, güneş, kum olarak tanımlanan o kültür değil ama turizm tarafının ağır bastığı Türkiye imajından çıkarak aslında kültürüyle, sanatıyla, geleneğiyle tanıtılmasını ve anlaşılmasını sağladığını düşünüyorum.

Dr. Orhun Burak SÖZEN: O zaman imagoloji bakımından kültürel diplomasinin rolü yadsınamayacak kadar büyük. Şöyle bir şey geliyor aklıma 1990'lı yıllarda TRT televizyonunda Türkiye'ye ziyarete gelen konuklarımızla röportajlar yayımlanıyordu. Avrupa Birliği'nin Türkiye ile ilişkilerini sorgulayan, bir Avusturyalı misafirimize şöyle bir soru soruldu "Sizce Türkler Avrupalı mı?" dendi. Hanımefendi düşündü ve şöyle bir cevap verdi " İtalyanlar ne kadar Avrupalı ise Türkler de o kadar Avrupalı" dedi. Tabi İmagoloji açısından kesinlikle en önemli olması gereken vitrinimiz belki de yani sizler olmasa neredeyse çok zayıf kalacak.

Ebru Seda ÇİÇEK: Avrupa Birliği ile ilişkilerimizde sizce aksayan durumlar nelerdir? Bu ilişkilerin geleceği konusunda neler düşünüyorsunuz? Avrupa Birliği ile kültür, sanat ve yazın alanındaki ilişkilerimizde sizce olumsuz sonuçlar oldu mu? Neden ve nasıl?

Özlem ECE: Bu ilişkilerin geleceğinde demin dediğim gibi uluslararası kültürel projelerin ve kültürel işbirliklerinin çok önemli olduğunu düşünüyorum kesinlikle müzakereler devam etmeli, ilişki devam etmeli Avrupa Birliği gündemden düşse bile uluslararası kültür projeleri devam etmeli zaten bizim işbirliği içinde olduğumuz az önce de saydığım bütün Avrupa Birliği üyesi ülkeler burayla işbirliklerini kesmeme yolunda irade gösteriyorlar. Avrupa Birliği ile süreç ne olursa olsun kültür-sanat projeleri devam ediyor ve işbirliği devam ediyor çünkü bir tek Türkiye'ye faydası yok aynı zamanda diğer ülkelere de faydası var. Zaten uluslararası projelerde asıl önemli olan bu eşit ilişkilerin kurulması birbirini zenginleştiren şeyin gündeme gelmesi. Bunun üzerine çokça konuştuk zaten. Olumsuz sonuç şu az önce bahsettiğim Avrupa Birliği'nin kültür-sanat alanına yönelik kaynaklarından Türkiye'nin yararlanamıyor olması sadece fon imkânı açısından değil bu işlerin sürdürülebilirliği açısından da önemliydi Creative Europe gibi programlardan Türkiye'nin eksik kalması çok ciddi bir kayıptır. Bunların telafi edilmesi ve Kültür Bakanlığının bu yanlışlıktan dönmesi gerekiyor ben böyle düşünüyorum.

Dr. Orhun Burak SÖZEN: Sadece burada kamunun mu eksiklikleri oldu? Acaba sizin dışınızda sivil toplum, kültür ve sanat alanında faaliyetleri olan onlardan kaynaklanandan eksiklik ya da olumsuzluktan dolayı değiştirecek bir sebep mi oldu?

Özlem ECE: Yani Creative Europe'tan fon alan bütün projeleri bilmiyorum bu yüzden bir analiz yapmam çok zor. İşte kim faydalandı, onu göremediğim için bir şey söylemem zor ama şeye bakmak lazım. Bakanlık neden bu programdan çıkma kararı aldı? Belki bu daha doğru cevap vermemizi sağlar. Eğer siyasi bir şeyse tartışma başka bir seviyeye gider değilse başka türlü tartışmak gerekir. İki boyutlu olduğunu hissediyorum. Birincisi, Türkiye bu iş için bir katkı payı ödüyor eğer ödediği katkı payı karşılığında yeteri kadar kültür kurumu, sanatçı bu fondan faydalanmadıysa, başvuru yapmadıysa bu bir gerekçe olabilir Bakanlık adına yani şu kadar para ödüyoruz da karşılığında Avrupa Birliğinin fonlarından faydalanan çok fazla kurum olması gerekir. Burada soruna şu şekilde bakmak gerekir; Türkiye'de sivil toplumun kültür kurumun proje yazma, geliştirme, dil becerisi, uluslararası proje yapabilme konusunda bir eksikliği vardır ve belirli kurumlar etrafında dönüyordur bu fonlar bunu gidermek gerekir. Yani bunun için bütün bir programdan çıkıp ceza vermek yerine altyapıya yönelik yatırım yapmak gerekir bence çünkü her şeye rağmen iyi bir kaynak. Başka türlü bir problem varsa işte verilen daha önce kaynakların istenmeyen projelere aktarılmış olması, siyasete alet edilmesi kriterleri yeniden gözden geçirerek hallolur bundan vazgeçmemek gerekir. Yunus Emre Enstitüleri bu alanda öne çıkıyor son yıllarda uluslararası kültürel ilişkilerinde AB üyesi bütün ülkelerde Yunus Emre Enstitüleri Vakfının kurumları var ama onlar da kültür sanat alanında değil Türkçe eğitimi, dil eğitimi konusunda aktifler ağırlıklı olarak buraya kadar öyle oldu.

Dr. Orhun Burak SÖZEN: Kültürü yayma aracı olması gerekir diye düşünüyorum çünkü dil öğretimi dilin öğretilmesinden ibaret değil. kültürün en sağlam ögesi aslında dolayısıyla onunla birlikte bir kültür aktarımının olması gerekiyor ve bu imagoloji açısından da çok kritik.

Özlem ECE: Aynen öyle.

Ebru Seda ÇİÇEK: İKSV olarak hangi sanatçılarımızın ve onların hangi çalışmalarının Gümrük Birliği sürecinde Avrupalılık üst kimliğiyle ve açık uçlu tüm üyelik adaylığı süreciyle örtüştüğünü düşünüyorsunuz? Somut isim söyleyebilir misiniz? Neden ve nasıl?

Özlem ECE: O zor.

Dr. Orhun Burak SÖZEN: Yani dolayısıyla pek siyasete az taraf olmuş isimler olabilir. Ama yani taraf olması da bizim için bir sakınca yaratmaz.

Özlem ECE: Yani ben şöyle diyebilirim. Bu derin bir analiz gerektirir. Benim haddimi aşabilir. Sadece uluslararası AB üyesi ülkelerde uluslararası nitelikli kültür-sanat projelerinde yer almış, izleyiciyle buluşmuş, kendi adından bahsettirmiş ödüller kazanmış sanatçılarımız bu yönde bize ışık tutabilir diye düşünüyorum. Yani işte Ara Güler'in bir ödül kazanması gibi, efendim Nuri Bilge Ceylan'ın Cannes Film Festivalinde ödül kazanması gibi, Orhan Pamuk'un Nobel Edebiyat Ödülü alması gibi yani buna benzer uluslararası nitelikteki projelerde, uluslararası etkinliklerde Türkiye'den daha fazla sanatçının yer alması ve bu şeylerin çeşitlendirilmesi hem sanat disiplinlerin hem de daha çok sanatçının oraya erişim imkânı sağlanması bu içeride çözülecek bir mevzu tabi.

Dr. Orhun Burak SÖZEN: Özetlemek gerekirse kamu ile ilgili önemli bir ayağı belki de temel hareket noktası orası olmalı. Sizce son olarak sizin dışınızdaki kültür ve sanat vakıflarının bu yöndeki artıları ve eksileri hakkında ne söylemek istersiniz? İsim vermek gerekmez, genel olarak.

Özlem ECE: Özellikle İstanbul'da kültürel alt yapının bu kadar kısıtlı olduğu bir şehirde bu kadar büyük zor metropol trafiği, altyapı sorunları falan kamusal desteğin de bu kadar az olduğu ortamda özel sektör destekli ya da kendi imkânlarıyla etkinlik yapan kültür kurumlarının çok başarılı işler yaptığını düşünüyorum bir kere kesinlikle bu böyle dünyayla kıyaslandığında özellikle. Bize Avrupalı meslektaşlarımız Avrupa'da bütçe kesintileri yaşanırken kamu destekleri özellikle kriz dönemlerinde azalırken dönüp "siz bu kadar az kamu fonuyla bu kadar imkânsızlık içinde bu kadara projeyi nasıl yapıyorsunuz" diyorlar özellikle 2010'lu yıllarda Hollanda da filan ciddi bütçe kesintileri tartışılırken hep bunu sordular. Türkiye'de kültür dünyası imkânsızlıklar içinde kendi yolunu bulmayı başarmış ve yaratıcı modeller geliştirmiş. Buradaki kültür yöneticilerin dirayeti, kapasitesi Avrupa'daki meslektaşlarına göre bence çok daha gelişkin ve bunu açıkça söyleyebilirim çünkü geniş bakmayı biliyorsunuz bayağı imkânsızlıktan sonuca gitmeyi öğreniyorsunuz artık zaman içinde.

Ebru Seda ÇİÇEK: Peki, imkânsızlıklar içerisinde kendini bayağı bir geliştirme diyorsunuz. Bu geliştirmenin temelini sivil toplum örgütleri olarak görebilir miyiz? Yani sonuçta kamunun desteği çok çok az dediniz ne kadar kamu

desteği varsa bir o kadar sivil toplum desteği var dediniz o zaman imkânsızlıkları sivil topluma bağlayabilir miyiz? Yani onlar sayesinde aşıılıyor?

Dr. Orhun Burak SÖZEN: Yani mesela Emre Aracı'yı destekleyen kurumlar gibi.

Özlem ECE: Özel sektör çok önemli ve özel sektör değilse de buradaki faaliyetler gösteren birçok kültür kurumu özel sektör desteğiyle sadece biz değiliz İKSV örneğini somut örnek olsun diye verdim. Birçok kültür kurumu böyle çalışıyor bunun avantajı evet bu alanda üretimi destekliyor sürekli sanatçılara, işte üretme imkânı, sergileme imkânı yaratılıyor. Aynı zamanda izleyicinin ufku, dünyası genişliyor. İşte İKSV 46 yıldır sizde teveccüh buyurdunuz başta, bütün bu etkinlikleri yapmasaydı böyle bir ortam olmazdı. Okul gibi burası aslında buna benzer kurumların devam etme dirayetini göstermesi her koşul ve şartta bunlar çok önemli. Türkiye birçok evreden geçmiş İKSV tarihi boyunca hiçbirinde vazgeçmemiş devam etmiş bu etkinlikleri. Birçok kültür kurumu için aynı şey geçerli. Tabi İstanbul'dan bahsediyorum. İstanbul dışında Anadolu kentlerinde de çok şey oluyor haksızlık etmemek lazım. İstanbul kültür-sanatta merkezdir ama oralarda daha çok belediyeler eliyle tabi sizde dahil edeceğiz dediniz görüşmelere. Birçok iyi örnek var. Ama bunların da biz yerel yönetimle için de kültür planlama konusunda bir araştırma yayımlamıştık.

Dr. Orhun Burak SÖZEN: Son olarak şöyle bir şey söylemek istiyorum Anadolu'da yani aslında bu sizin yaptığımız faaliyetleri yakın şekilde faaliyette bulunabilecek bir sermaye yapısı var. Fakat know-how eksikliği olduğu görülüyor yani Gaziantep'te örneğin bir bienal düzenlense sizin burada düzenlediğiniz bienale benzer, yani orada kültürel zenginliğini düşüncecek olursak yöresel zenginliğini, ulusal kültür ile bütünleşmesi bağlamında düşüncecek olursak bir kültürel potansiyel var, büyük bir sermaye birikimi var ama sivil toplumda ve özel sektörde bunu tam olarak yani sizin düzeyinize yaklaşacak şekilde ortaya çıkacak ve değerlendirecek know-how olmadığını acizane gözlemliyorum.

Özlem ECE: Biz o yüzden son yıllarda özellikle İstanbul dışındaki buna benzeyen işte kültürel altyapı anlamında potansiyeli olan ama sonuca ulaşamayan birçok şehirlerle yakın ilişki içindeyiz. Yerel yönetim içinde o raporu o yüzden hazırladık. Sadece kültür-sanat etkinliği planlamak değil kültürel planlama büyük planlama sürecine kültürü dahil etmek

Dr. Orhun Burak SÖZEN: Örneğin Mardin’de , Gaziantep’te çok büyük bir altyapı var, sermaye birikimi çok büyük ama nihai bir ürün ortaya çıkarmak için yeterli bir şey yok.

Özlem ECE: Kültürel girişimcilik var, hem bu kavramın anlatılması hem de oradaki kültür kurumlarının, sivil toplumun kapasitesinin geliştirilmesi için bolca proje yapmaya başladık. 2017 yılının sonundan itibaren Hollanda ile beraber, Hollanda Büyükelçiliği ile kültürel keşif adı altında bir proje başlattık, hâlâ devam ediyoruz. Kültür politikaları departmanı olarak ben yürütüyorum projeyi. Amacı tamamen İstanbul dışındaki bu kültür hayatının bileşenlerini tanımaya çalışmak, eksikleri tespit etmek, olası işbirlikleri için aslında o ilk danışıklığı yerinde görerek yapmak 20 şehir seçmiştik kendimize. 14’ ünü tamamladık. Son birkaç şehir daha kaldı. Antep’e de o proje vesilesiyle yakınlarda geldik zaten. Bu bir Hollanda için yaptığımız araştırma projesi. Buradaki konsolosluğu ve büyükelçiliğin ellerindeki kaynakları daha fazla Anadolu’nun geneline yaymak için aslında onların kültür politikası dahilinde yaptıkları bir iş. Biz aracılık ediyoruz İKSV olarak kültür politikaları adına aracılık yapıyoruz değil araştırma için ama bu projeden sonra eminim bu alanda birçok işbirliği fikri eğitim programı, kapasite geliştirme projesi ortaya çıkacaktır. Bizden bir talep olursa bizde bunlara memnuniyetle cevap vermeye çalışıyoruz. Burada şimdi Gaziantep’ten bir arkadaşımız bir aylık bir staja başladı örneğin. Gaziantep’te Kırkayak Kültür Sanat Merkezi biliyorsunuzdur onlarla tanışıyoruz çeşitli vesilelerle. Orada çalışan bir arkadaşımızı biz burada kurumsal kapasitelerini güçlendirmeleri için bir staj programına aldık. Buna benzer taleplere hep cevap vermeye çalışıyoruz. Buradaki bir aydan sonra dönüp orda aslında sponsorluk, medya ilişkileri vesaire gibi konularda burada gördüklerini oraya aktarmak için bir çalışma yapacak. Bunların gelişmesine ihtiyaç oluğu kesin.

Dr. Orhun Burak SÖZEN: Kesinlikle. Bir de şöyle sonuçlarsak; ulusal kültürümüze bakacak olursak organizasyon ve koordinasyon alanında eksiklik olduğu çok aşikâr. Yani aslında acaba kültür politikaları anlamında kamu ile özel sektör ve sivil toplum arasında ve gönüllü kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlayacak bir üst kuruma sizce ihtiyaç var mıdır?

Özlem ECE: Var, kesinlikle var. Şimdi Cumhurbaşkanlığı Kültür-Sanat Politikaları Kurulu oluşturuldu. Henüz nasıl çalışıyor, nereye varacak, sistemi nedir bilmiyoruz. Biz de kamuoyundan, basından gördüğümüz kadarıyla takip ediyoruz. Umarım öyle bir şeyin sağlanmasına aracılık edebiliriz. Çünkü kamuda Kültür

Bakanlığın yanı sıra çok farklı bakanlıkta var onların arasında da bir eşgüdüm yok. Bir yerel yönetimler de var dolayısıyla durumu bir toparlamak gerekiyor. Umarım bu süreçte bir adım atılır.

Dr. Orhun Burak SÖZEN: İKSV olarak bu anlamda herhangi bir görev almayı düşünüyor musunuz? Ya da planlıyor musunuz?

Özlem ECE: Şimdi tam onu söylüyordum UNESCO'nun Genel Kurulundayız biz bu sene. İlk kez UNESCO Komisyonunun Genel Kuruluna girdik orada biliyorsunuz Milli Eğitim Bakanlığı ile Kültür Bakanlığı bir arada çalışıyor bu bile bir vesile ve UNESCO'nun çok önemli bir sözleşmesi var "Kültürel İfadelerin Korunması ve Geliştirilmesi Sözleşmesi". 2005 yılında bu sözleşme uluslararası anlamda imzalandı. Türkiye'de uzun yıllardır imzalamıştı fakat meclisten geçirmeyi bekliyordu bu sözleşmeyi 2017 yılının sonunda Meclisten geçti ve şimdi bu sözleşmenin hayata geçirilmesi için ben UNESCO Türkiye Milli komisyonunda ihtisas komitesindeyim yani bu sözleşme sadece kendi başına sözleşmenin içeriği değil kültür politikalarında da bahsettiğimiz eşgüdüm, geri kalan şeyleri sağlamaya vesile olabilir işte üzerimize düşeni en azından UNESCO kanalıyla yapmaya çalışıyoruz. UNESCO çünkü bir danışman kurumu gibi Kültür Bakanlığına, bu süreci Kültür Bakanlığı yönetecek ama UNESCO tavsiye kararları veya önerilerini geliştiriyor. Bizde o kurulda yer alarak aslında sivil toplumun önerilerini ve katkısını sağlamaya çalışıyoruz.

Dr. Orhun Burak SÖZEN: O zaman UNESCO deyince küresel kültür için içerisine giriyor sadece Avrupa'daki üst kimliğiyle sınırlı değil. Belki de daha fonksiyonel olma olasılığı olabilir diye ümit ediyorum ben.

Özlem ECE: UNESCO bizim için hep bir şey ufkumuzu aydınlatan uluslarüstü İKSV'nin eski yönetim kurulu başkanı Bülent Beyden Enver Şakir'e Eczacıbaşı da zaten kültür girişimi diye zamanında siz bilirsiniz bir oluşum hayata geçirmiş. Türkiye'den kültür insanları işadamları, birçok insanın içinde bulunduğu bir bağımsız yapı bu ve onlar UNESCO'nun kültür politikaları konferanslarına kalabalık heyetlerle katılmışlar. Hâlâ planlı kalkınma döneminin gündemde olduğu, kalkınma planları doğrultusunda hareket edildiği zamanlar kültür politikaları da bir gündem maddesiymiş aslında ve sivil toplum bu konuda itici güçmüş. Biz biraz oradaki mirası devralmaya çalışıyoruz. Kültür politikaları alanı 2010'dan beri İKSV'de var dönüp kültür girişiminin UNESCO'nun bütün kararlarına, süreçlerine, uluslararası sözleşmelerine hep bakıyoruz. Kültürü bile tanımlarken bugünkü sıcak

siyasete yenik düşmemek için UNESCO'nun tanımını, kapsayıcı olanı, ayrıştırıcı olanı değil birleştirici olan UNESCO'nun uluslararası çerçevede nasıl anlattığını kendimize referans alıyoruz. Dolayısıyla evet önemli bir araç bizim için.

Dr. Orhun Burak SÖZEN: Son olarak acaba şunu söyleyebilir miyiz? Kültür Bakanlığının işin içerisine taraf olduğunu MEB taraf olduğunu söyledik sivil toplumun, özel sektörün taraf olduğunu söyledik. Son olarak sizce üniversitelere ne gibi rol düşüyor bu konuda? Sizce onların konumu nasıl? Üniversiteler derken Cumhurbaşkanı kararnamesine bakınca bir devlet üniversitesi ile vakıf üniversitesi idari olarak tam birbiri ile örtüşmeyen iki farklı yapılanma var sizce bu iki çerçeveden bakılınca sonuç olarak bütün bu söylediğimiz çerçevede bunların rolüne, önemine ve ölçğine göre ne söylemek istersiniz?

Özlem ECE: Çok önemli. Üniversitelerde akademik özellikle bu alandaki akademik araştırmaların, yayımların, üretimin kesinlikle devam etmesi gerekiyor. Hatta gelişerek devam etmesi gerekiyor. Ben hâlâ Türkiye'de kültür politikaları ve kültür yönetiminin bir disiplin olarak tanımlanmamış olmasının çok ciddi bir eksiklik olarak buluyorum. Türkiye'ye bu konuda kamu nezdinde birçok özeleştirisi de geliyor. Türkiye olarak her alanda başarılıyız bu konuda geri kaldık. Bunun sebebi aslında bu alanda yatırım yapılmamasında. Bildiğim kadarıyla kültür politikaları alanında bir doktora programı hâlâ yok. Siyaset biliminin içinde bu alana yönelmek isteyen için belki belli kanallar var ancak çok açık var. Üzerine gidilmesi ve iş birliklerinin geliştirilmesi özellikle araştırmalara kaynak ayrılması gerekiyor. Üniversitelerdeki akademisyenlerin bu alanlarda araştırma yapabilmesi için kamu eliyle bu alana yönelik bir yatırım, teşvik ve imkân yaratılması gerektiğini düşünüyorum. Uluslararası projeler için dünyada neler olduğunu burada anlatılması için bu alanla ki eksikliği biz bir kültür kurumu olarak kendi çapımızda işbirlikleri yaparak akademisyenlerden görüş alarak araştırmalara davet ederek kapatmaya çalışıyoruz. Aracılık etmeye çalışıyoruz. Ama biz neticede bir kültür kurumuyuz akademik kurum değiliz. Eksiklerimiz mutlaka var bizim burada yaptıklarımız kamuoyu oluşturma, gündeme taşıma ve iletişim gücü anlamından önemli örneğin kültürel planlama konusunda bir araştırma yaptık. Raporu yayımladık. Peki bu kültürel planlamayı yapmaya karar veren bir belediye olduğunda hemen başvurabileceği bir akademisyen, üniversite bir araştırmacı havuzu var mı zor. Elbette var ama o bağın organik olması

Dr. Orhun Burak SÖZEN: Son olarak ileride ufukta oluşacak koordinasyon kurulu ya da herhangi bir organik düzenleme olduğu takdirde hangi kurumların burada temsil edilmesi gerektiğini son olarak söylemek istersiniz ?

Özlem ECE: Nasıl bir koordinasyon?

Dr. Orhun Burak SÖZEN: Kamuyla özel sektör üniversite ve sivil toplum arasında kültür bağlamında üst söylemi geliştirme, kültür yönetimi, kültürel diplomasi alanında oluşturulacak genel politikaları belirleyecek üst kurulda sizce kimler yer almalıdır? Hangi kurumsal bağlamda olduğunu söylüyorum. Konuşuklarımızın özeti aslında.

Özlem ECE: Evet, evet. Biz memnuniyetle yer alırız. (gülüşmeler) Farklı disiplinleri temsil etmesi önemli orda yer alacak kurumların. Latife ediyorum İKSV olur olmaz ama birçok sanat dalı var.

Dr. Orhun Burak SÖZEN: Bütün sanat dallarının temsil edilmesi.

Özlem ECE: Kesinlikle. Eşit yaklaşılması gerekiyor. Geleneksel sanatlar varken tasarımın olmaması düşünülemez bunlar ancak birlikte bir kültür endüstrisi adına potansiyel teşkil ediyor.

Dr. Orhun Burak SÖZEN: Mesela Emre ARACI varken Neşet ERTAŞ da olması gibi.

Özlem ECE: Gibi. Kültürün deminde dediğim gibi ayırıştırıcı değil bütünleştirici bir şekilde ele alınması gerekiyor belli figürler ele alıyorsak bunun sağı solu yok hakikaten kültür tarihini kapsayıcı ve uzun soluklu ele almak lazım. Bu çok önemli. Disiplinlere eşit yaklaşım. Genç bakış, gençler için en çok onların tüketeceği bir alandan bahsediyorsak.

Dr. Orhun Burak SÖZEN: Bence öyle değil hemen Süreyya Operasının izleyici yapısına bakacak olursak her yaş grubunda ki çocuklar dahil benden çok yaşlılar olmak dahil insanları görüyorum. Sizin gençten kastınız yaş değil aslında.

Özlem ECE: Şunu kastediyorum örneğin klasik müzik alanında dinleyici yaşlanıyor ve bu bir eğitim meselesi olduğu için illa okulda olması gerekmiyor.

Dr. Orhun Burak SÖZEN: Aslında dediğiniz doğru. Azalıyor.

Özlem ECE: Evet azalıyor. Gençten kastım bu yeni izleyicilere yatırım yapılması gerekiyor. Belki de odislerin içinde yeni anlatma biçimleri bulmak gerekiyor. İstanbul Müzik Festivali bunu yapıyor yeni mekanlar kullanıyor. Çünkü dünyada da bir gerçek bu klasik müzik dinleyicisinin yaşlandığı ve azaldığı bunu dönüştürmek için bazen daha az muhafazakâr işler yaparak klasik işlere yer vermek

ama daha genç işler yapmakta bir seçenek işte bunun üzerine birçok dünyada geliştirilen model var bunu kast ediyorum. O genç bakış açısını yakalamak. Dijital dünya şuanda yükselen değerlerden biri göz ardı etmemek gerekiyor bütün dijital üretimi onun yansımalarını ve kültür politikaları açısından öneminin gittiği yer geçekten burası. Yani bunlar olmazsa olmaz şeyler gibi hissediyorum.

Dr. Orhun Burak SÖZEN: Çok sorduk ama Özlem Hanım...

Özlem ECE: Estağfurullah rica ederim.

Dr. Orhun Burak SÖZEN: Şimdi 4. Sanayi Devrimi Almanya'da şu anda resmen başlamış olan ticaret fuarından başlatacak olursak süreci çok yakın bir geçmiş ama bu hızlı dönüşümün için bir şekilde Türkiye'nin de bir şekilde taraf olduğu şeklinde görüşler var. İşte e-devlet uygulamaları mobil devlet uygulamaları e-belediyeçilik uygulamaları ve hedefli pazarlamacılık, aslında bir şekilde uydularımızın da etkisiyle bizde bu sürecin bir köşesine bir şekilde dahil olmuş olduk, jeo-stratejik konumumuzda işin içine girince sizce 4. Sanayi devrimi çerçevesinde kültür ve sanatın dönüşümünde Türkiye kendi adına bir adım öne çıkmak için ya da adımlarda geri düşmemek için bir şeyler yapmalı mı ya da neler yapmalı? Sizin söylediğiniz Dijital çağ aslında 4. Sanayi Devriminin ben geldim diyorum, ben geldim demesi mi yani Türkiye bu kapının eşliğinde aslında.

Özlem ECE: Kesinlikle. Kültür endüstrisine yatırım yapmalı. Çünkü katma değer yaratan endüstriler bunlar. Birçok araştırma var bu konuda tasarıma yaratıcılığa yatırım yaptığınızda bunun geri dönüşü, çarpan etkisi çok yüksek. Bu açıdan baktığınızda kültür ekonomisi yükselen değer. Vele ki dijital dünya ve bütün yansımaları da kültür girişimciliği bağlamında ele aldığımızda buraya yatırım yapılması kesinlikle Türkiye'nin o pazarda farklı şekilde yer almasını sağlayacak. Çünkü küreselleşen dünya da yerel olanın önemi daha da çok artıyor. Siz o yerel olanı siz dünya ya dünya kültürüne nasıl sunuyorsunuz nasıl bir aracılık ediyorsunuz işte bunu ancak sanatçılar tasarımcılar ve bütün yaratıcı sektör bileşenleri yapabilir Bu konuya yatırım yapan ülkeler aslında kazanıyor bizim de bu yolda atmamız gereken adımlar var.

Dr. Orhun Burak SÖZEN: Bu çerçevede gene kamudan başlamak üzere yani kamunun bu alana daha dikkat etmesi gerektiği gibi sivil toplumla birlikte özel sektöründe yer alması.

Özlem ECE: Yüzde yüz.

Ebru Seda ÇIÇEK: Söylemek istediğiniz son bir söz var mıdır?

Özlem ECE: Çok teşekkür ederim yok benim. Aslında konuştuk her şeyi.

Ebru Seda ÇIÇEK: O zaman röportajı burada sonlandırıyorum.

Dr. Orhun Burak SÖZEN: Her şey için tekrardan teşekkür ediyoruz.

EK A.2: GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ KÜRESEL SİYASET VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER BÖLÜM BAŞKAN VEKİLİ DR. ÖĞR. ÜYESİ MESUT ŞÖHRET İLE YAPILAN GÖRÜŞME

Gaziantep Üniversitesi Küresel Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Bölümü olarak Gümrük Birliği yılları içinde Avrupa Birliği ile ilgili herhangi bir çalışma yapıldı mı? Bu konuda bilgi verebilir misiniz?

Bölümümüz şu aşamada yarı pasif durumda olduğundan Lisans öğrenci alımına YÖK tarafından izin verilmemiştir. Önümüzdeki yıl öğrenci alımına başlayacağımızı umuyoruz. Hali hazırda bölümümüzde 667 Sayılı KHK ile kapatılan Zirve üniversitesi öğrencilerine eğitim verilmekte olup ayrıca İngilizce Yüksek Lisans eğitimi alan öğrenciler bulunmaktadır.

Türkiye neden kültür-sanat ve edebiyata az önem veriyor? Neden uluslararası ilişkilerde kültürel diplomasi kullanmıyor? Sorun siyasal kültürümüz ile ilgili midir? Neden? Acaba neden kültür-sanat ve edebiyat anlamında uzlaşamıyor ayrıca ortak değerlerimize sahip çıkamıyoruz? Yurt dışından bakılınca Türkiye'nin kültür-sanat ve edebiyat ile bu iç durumu nasıl görünüyor?

Türkiye Cumhuriyeti kuruluşundan itibaren yönünü Batıya çevirmiş ve bu noktada birçok yenilik ve düzenleme yapmıştır. Yapılan bu düzenlemeler her ne kadar ülkenin modernleşmesine büyük katkı sağlasa da Halk tabanında büyük oranda destek görmediği görülmektedir. Bu kapsamda kültür-sanat ve edebiyat alanlarında da örnek aldığımız Batı medeniyetine göre oldukça geri olduğumuz görülmektedir. Örneğin Tiyatro, Resim, Heykel, Dans, Opera gibi performansa dayalı sanatsal etkinliklere katılım oranı ülkemizde oldukça düşüktür. Bu durumun oluşmasında en büyük neden kanımızca ülkemizin sahip olduğu kültürel değerlerin Batı kültürü ile uyumsuz olmasıdır. Söz konusu kültürel uyumsuzluğun temelinde ise Türkiye ile Batı arasındaki algılama farklılıkları olduğu görülmektedir. Öyle ki ülkemiz her ne kadar Modern bir ülke profili çizse de sıradan bir Avrupalının nazarında tipik bir Ortadoğu ülkesi olarak algılanmaktadır. Bu algı farklılığı uluslararası ilişkilerde birleştirici bir unsur olmak yerine daha çok ayrıştırıcı bir unsura dönüşmüş

durumdadır. Bu bakımdan kültürel diplomasiyi Avrupa ile olan ilişkilerimizde kullanmak şu aşamada pek mümkün görünmemektedir. Buradaki sorun esas itibariyle siyasal kültürümüzde olmakla birlikte kanımızca toplumlar arasındaki kod farklılıklarından kaynaklanmaktadır. Bir başka deyişle Batı dünyasının kodları ile ülkemizin kodları örtüşmemektedir. Bu nedenle bırakın kültür-sanat konularını gündelik yaşamda bile oldukça farklı tarzlara sahip toplumlar söz konusudur. Yurt dışından bakıldığında kültür-sanat alanında ülke profilimizin pek de olumlu görünmediğini söylemek mümkündür. Düzenlenen kültür-sanat faaliyetleri konusunda eksikliğimiz olabilir. Ancak bu Türkiye’de hiçbir faaliyet yapılmadığı anlamına gelmez. Zira son yıllarda ülkemiz ciddi sayılabilecek uluslararası kültürel ve sanatsal etkinliğe imza atmaktadır.

Gümrük Birliği sürecinden itibaren Türkiye’ni Avrupa Birliği ile kültürel, sanatsal ve edebi ilişkilerini nasıl yorumluyorsunuz? Sizce Türkiye Batılılaşma sürecinin en son halkasını oluşturacak entegrasyon gerçekleşecek midir? Gerçekleşmesi durumunda Türk kültürü nasıl etkilenir? Türk Dünyası nasıl etkilenir? Bu iki seçenek de Ortadoğu kültürünü nasıl etkiler? Avrupa Birliği projesinin rafa kaldırılması Rusya Federasyonu ile kültürel ilişkilerimizi nasıl etkiler?

Türkiye’nin Gümrük Birliği’ne girmesinin ardından AB’ye daha yakın olacağı ifade edilmiş ve bu yönüyle Türkiye’nin üyelik sürecini hızlandıracağı ifade edilmişti. Ancak Soğuk Savaş sonrası AB’nin önceliklerinin değişmesi ve bu anlamda Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinin hızlandırılmış bir biçimde AB’ye entegre edilmesi ve Türkiye’nin adeta üyelik sürecinden dışlanması elbette Türkiye açısından tam bir hayal kırıklığına neden olmuştur. Bu durumdan elbette kültür-sanat faaliyetleri de olumsuz etkilenmiştir. 3 Ekim 2005 sonrasında AB’nin Türkiye ile tam üyelik müzakerelerine başlaması olumlu bir gelişme olarak görülmüş ve üyelik sürecini hızlandırıcı bir etki yapmıştır. Bu dönemde yapılan siyasi, hukuki, ekonomik ve sosyal reformlar gerek AB’nin Türkiye’ye bakışında gerekse Türkiye’nin AB’ye bakışında olumlu bir etkiye sahip olmuştur. Bu süreçte örneğin TRT’de Avrupa ile ilgili dizi filmler yayımlanmış ve insanların AB’ye bakışı olumlu şekilde değişmeye başlamıştır. Ancak süreç 2011 sonrasında geriye sararak işlemeye başlamış ve ilişkiler adeta kopma noktasına gelmiştir. Kanımızca Türkiye’nin AB üyelik sürecinde son aşama olarak görülen kültürel entegrasyon noktasına gelene kadar daha birçok hayati konu bulunmaktadır. Bu bakımdan açıkçası tam anlamıyla kültürel entegrasyon süreci aşamasına ilişkilerin gelmesi oldukça zor görünmektedir.

Ayrıca AB kuruluş felsefesi açıkça farklılıklar içinde birlik (unity in diversity) ilkesini öngörmektedir. Bu bakımdan her kültürü olduğu gibi kabul etmek ve bu farklılığı bir zenginlik olarak görmesi gerekir. Ayrıca AB'nin bu konuda Türkiye'ye haksızlık yaptığı düşünülmektedir. Öyle ki dinsel farklılıklar göz ardı edildiğinde Yunanistan, Bulgaristan, Romanya gibi Balkan ülkelerinin sosyal ve kültürel yapısıyla Türkiye'nin sosyal ve kültürel yapısının oldukça benzeştiği görülecektir. Bu durumda eğer bu ülkeler Avrupalı görülüyorsa Türkiye'de o kadar Avrupalıdır. Eğer olurda Kültürel bir entegrasyon süreci yaşanması durumunda bundan hem Türk Kültürü hem de Türk Dünyası etkilenecektir. Ancak bu etkinin sınırlı olacağı düşünülmektedir. Zira Türkiye her ne kadar yönünü Batıya çevirse de kökleri Asya'da olan bir millettir ve bu nedenle özünü kaybedeceğini beklemek kanımızca mümkün değildir. Diğer taraftan Avrupa Birliği projesinin rafa kaldırılması beklenmemelidir. Zira her ne kadar AB üyesi olmasak ta AB'yi örnek almak veya hedefe AB değerlerini koymak Türkiye açısından bir gerekliliktir. Zira Türkiye için Doğu dünyasından örnek alınabilecek pek bir ülke bulunmamaktadır. Rusya açısından bakıldığında AB projesinin rafa kaldırılması Rusya ile ilişkilerimizi olumlu etkileyebilir. Ancak Rusya ile yaşadığımız tarihsel gerçeklikler bize bu ülkeye her zaman güvenemeyeceğimizi göstermiştir. Kaldı ki Türkiye'nin Batı dünyasından kopması kanımızca Türkiye açısından en kötü senaryodur.

Türkiye'nin Gümrük Birliği süreci içerisinde Avrupa Birliği ile ilişkilerinin geleceği konusunda neler düşünüyorsunuz? Avrupa Birliği ile ilişkiler tamamen kopacak mıdır? Yoksa Fransa Devlet Başkanı Emmanuel MACRON'un öngördüğü ayrıcalıklı ortaklık, stratejik ortaklık gibi modellerin şansı var mıdır? Sizce Avrupa Birliği ile olan çok zayıf kültürel işbirliğimiz bu seçenekler durumunda nasıl bir hal alır?

Açıkça söylemek gerekirse AB içinde son yıllarda yükselen Aşırı sağ ve Populist siyasi partiler iktidarda oldukları veya güçlü oldukları sürece Türkiye'nin AB'ye girme olasılığı pek bulunmamaktadır. Bu nedenle Türkiye AB kriterlerinin tamamını yerine getirirse ve hatta daha fazlasını yapsa bile yakın gelecekte Türkiye'nin AB'ye tam üye olması mümkün görünmemektedir. Buna karşılık Türkiye'ye önerilen Privileged Partnership teklifi ilk defa 2005 yılında Alman Şansölyesi Angela Merkel tarafından dile getirilse de açıkçası Türkiye'nin bu teklifi kabul edeceğini beklemiyorum. Zira Ankara Antlaşması'nın 28. Maddesi açıkça Türkiye AB ilişkilerinde nihai hedefin tam üyelik olduğunu ifade etmektedir. Bu

konuda AB üyesi devletlerin pacta sunt servanda (Ahde Vefa) ilkesi gereği sözlerinde durmaları gerekir. Pragmatik olması açısından düşünüldüğünde ise Türkiye'ye Brexit benzeri bir stratejinin uygulanabileceğini söylemek gerekir. Bunun yanında İsviçre, Norveç gibi ülkelerin AB ile ilişkilerini düzenleyen ortaklık stratejileri de gündeme gelebilir. Böylesi bir durumda kültürel açıdan AB'nin Türkiye için bir cazibe merkezi olmasını pek düşünmüyorum.

Avrupa Birliği ile ilişkilerimiz çerçevesinde Gaziantep'te kamusal ya da özel kültür-sanat ve edebiyat kurumlarına fon aktarıldı mı? Bu konuda herhangi bir kötüye kullanım oldu mu? (Hukuk dışı amaçlı şekilde fonlar kötüye kullanıldı mı? Gaziantep'te Avrupa Birliği ile bağlantılı ne gibi kültürel, sanatsal ve yazınsal faaliyetler düzenlendi? Bunların uluslararası ilişkilerimize herhangi bir yansıması olmuş mudur?

Açıkçası bu konuda pek bir malumatım yok. Ancak AB ile Türkiye arasında yapılan Geri Kabul Antlaşması düşüldüğünde bu tarz mali kaynak aktarımı olabilir.

Ayrıcalıklı ortaklık, stratejik ortaklık dışında Türkiye'ye tam üyelik sağlayacak ve Türkiye'nin Birlik içi olası rolünü sınırlayacak bir Avrupa Birliği içi bir mekanizma bulunabilir mi? Bu bize tam üyelik yolunu açabilir mi?

AB ile ilişkilerimizin tarihsel seyri incelendiğinde ve gelinen noktaya bakıldığında AB'nin yakın dönemde Türkiye'yi tam üyeliğe kabul etmesini beklemiyorum. Ancak dünyada yaşanabilecek olağanüstü bir gelişme olmadığı sürece örneğin yeni bir Dünya Savaşı veya bölgesel bir savaş çıkmadığı sürece veya askeri açıdan AB ile ABD arasında bir anlaşmazlık durumu söz konusu olmazsa veya Türkiye'de çok değerli bir doğal kaynak bulunmadığı sürece Türkiye'nin üyeliğinin söz konusu olacağını düşünmüyorum.

Öğrencilerinizin Avrupa Birliği ile kültürel, sanatsal ve edebiyat bağlamında çalışma ve düşünceleri konusunda neler söyleyebilirsiniz? Bölüm hocaları Avrupa Birliği ile kültürel ilişkilerimiz konusunda neler düşünüyor? Yorumlarınıza başvuran medya kanalı Avrupa Birliği'nin Türkiye ile ilişkileri bağlamında neler düşünüyor?

Öğrencilerimizin AB ile ilgili düşünceleri olumlu olsa da Avrupa kültürünü veya sanatsal faaliyetlerini pek takip ettiklerini söylememiz mümkün değil. Bölüm hocası olarak açıkçası ben Türkiye'nin AB üyelik sürecini desteklemekle birlikte pek iyimser değilim ancak AB vizyonundan ayrılmamak gerektiğini düşünüyorum. Bu ülkemiz için kanımca bir zorunluluktur.

Bin yıllık Batı hedefimiz ve Batılılaşma projemiz Türkiye’de ve Avrupa’da radikal sağ uzlaşması ile rafa kaldırılırsa ve Türkiye’nin Avrupa Birliği ile müzakereleri son bulursa, bu Avrupa Birliği ile ilişkilerimizi nasıl etkiler? Kültürel olarak Türkiye nasıl etkilenir? Samuel HUNTINGTON’ın “Medeniyetler Çatışması” tezi doğruluk kazanırsa, Türkiye uluslararası ilişkilerde ve kültürel konularda nasıl bir paradigma değişikliği yaşar? Bu projeksiyon için elimizi güçlendirecek veya zayıflatacak artı veya eksilerimiz nelerdir? Sizce Türkiye Batıdan koparsa İslam Dünyası için olan cazibesini kaybetmez mi? Sizce Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa Birliği ve NATO Türkiye’nin böyle büyük bir paradigma değişikliği içine girmesi durumunda stratejik ve yaşamsal çıkarları bağlamında nasıl etkilenir? Kültürel olarak bu durumun Türkiye ve Batı dünyası üzerinde etkileri ne olur? ABD ve Avrupa Birliği Türkiye’yi ne pahasına olursa olsun kaybedilmez olarak görüyorlar mı? Yoksa Türkiye’nin stratejik alternatifleri var mıdır?

Açıkçası Batı’dan kopmayı Türkiye için en kötü senaryo olarak görüyorum. Türkiye’nin Avrupa Birliği ile müzakereleri son bulursa bu bizim açımızdan hiçte iyi olmayacak ancak unutmamak gerekir ki AB açısından da pek iyi şeyler olamayacaktır. Zira AB’nin unutmaması gereken en önemli şey AB’nin dış güvenliğini esasında Türkiye sağlamaktadır. Bu nedenle Ortadoğu’dan gelecek bir göç dalgasına kendini hazırlamalıdır. Eğer Türkiye’de istikrar bozulursa AB’inde istikrarı bozulacaktır. Huntington’un tezinin doğruluk kazanacağını beklemiyorum. Ancak olurda gerçek olursa bu durum elbette bu durum yeni bir paradigma değişikliğinin içine sokacaktır. Bir başka deyişle Yeni bir Dünya kurulacak ve Türkiye bu Dünya’da yerini alacaktır. Ancak bu defa yıllarca müttefik olarak gördüğü ülkelerin karşısında olacaktır. Ancak bunun olmasını ben beklemiyorum. Zira Türkiye ne olursa olsun Batı Dünyası’nın bir parçasıdır ve öyle kalmalıdır. Türkiye’nin Batı Dünyasından kopması İslam Dünyasındaki cazibesini yitirmeyecektir. Zira şu durumun altını çizmek istiyorum. Türkiye Ortadoğu’daki ülkeler nazarında nüfusunun % 99’u Müslüman olan Seküler bir devlet olarak görülürken, Avrupalılar içinse Devleti seküler olan ve Halkının % 99’u Müslüman olan bir devlet olarak görülmektedir. Dolayısıyla Batı Dünyasından bir kopma olduğunda Türkiye belki de bu defa İslam Dünyasının lider ülkesi olmaya çalışacaktır. Ancak ben bu duruma pek ihtimal vermiyorum. ABD ve Avrupa Birliği Türkiye’yi ne pahasına olursa olsun kaybedilmez olarak görüyorlar mı sorusuna verilecek klasik cevap ise Realist Paradigmanın bize öğrettiği Devletlerarası

ilişkilerde kalıcı dostluklar ve düşmanlıklar yoktur öğretisinin olduğunu bir kez daha vurgulamak gerekir. Açıkçası uluslararası ilişkilerde hiçbir devlet vazgeçilmez değildir. Bu durum Türkiye içinde geçerlidir. Örneğin bugün Suriye'nin Kuzeyinde ABD'nin Türkiye yerine YPG gibi bir terör örgütü ile çalışması buna en güzel örnek teşkil etmektedir. Türkiye açısından bakıldığında ise stratejik alternatif bulmak çokta zor olmasa gerek örneğin S400 Savunma sistemlerini almayı tercih ederek Türkiye'de stratejik alternatifleri olduğunu ortaya koymaktadır.

EK A.3: GAZİANTEP BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ DIŞ İLİŞKİLER DAİRE BAŞKANI AHMET ERTÜRK İLE YAPILAN GÖRÜŞME

Ebru Seda ÇİÇEK: Tez çalışmamda kullanacağım Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Dış İlişkiler Daire Başkanlığının görüşünü öğrenmek amaçlı bu görüşmenin ses kaydının alınmasını ve tezimde transkripsiyonunun yer almasını onaylıyor musunuz?

Ahmet ERTÜK: Onaylıyorum.

Ebru Seda ÇİÇEK: İlk sorum ile başlıyorum. Gaziantep Büyükşehir Belediyesi zengin kültür-sanat ve edebiyat etkinlikleri çerçevesinde Avrupa Birliği ile ilişkileri içerisinde ya da re'sen Avrupalılık üst kimliğine katkıda bulunacak herhangi bir konsept kullanmış mıdır? Neden ve nasıl?

Ahmet ERTÜRK: Tabi Gaziantep Büyükşehir Belediyesi, Gaziantep'in hali hazırda sahip olduğu zengin kültürel mirası da temsilen ve bu zenginliği Avrupa ligine çıkartmak ve bu zenginliği şehre ekonomik girdi olarak sağlamak için 2005 yılından bu yana özellikle kültürel mirasın korunması, yaşatılması ve turizme kazandırılması amaçlı yüzlerce projeye imza attı. Tabi bizim oldukça güçlü bir kültürel mirasın korunması ile ilgili 2863 sayılı yasamız var, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu. Tüm bu çalışmalar da bu yasa çerçevesinde uygun şekilde somut kültürel miras noktasında önemli faaliyetler yürüttü, yürütüyor. Tabi kültürel miras dediğimiz somut ve somut olmayan kültürel miras veya kültür yerel kültür noktasında şu var; Avrupa ile Türkiye arasındaki süreç hali hazırda devam ederken şunu atlamamak gerekiyor: Avrupa ile ilişkiler temelde kültür üzerine inşa edilip daha sonra ekonomik ve sosyolojik noktaya gelirse ben daha fazla ortak nokta bulunacağına inanıyorum. Çünkü geçmiş kültür çok daha ortak paydada bizi birleştirir; tarih. Yani mesela bugün Zeugma'ya baktığımız zaman işte Roma devri. Bunu Avrupa'dan ayıramazsınız ama bunu Anadolu'dan da ayıramazsınız çünkü Anadolu'nun zenginliği. Dolayısıyla çok fazla ortak payda var. Bu noktada da Avrupa Birliği ile yapılan çok fazla iş var mesela 2005 yılında Avrupa Kültür Mirası Koruma Programı açmıştı. Biz de orda üç proje ile hibe fonu olarak kale çevresindeki restorasyonları başlatmıştık. Bu da ikili ilişkiler anlamında iyi bir mihenk taşıdır bizim için.

Ebru Seda ÇİÇEK: Üç proje dediniz. Üç projeyi bana söyleyebilir misiniz?

Ahmet ERTÜRK: Tabi. Naib Hamamı. Naib Hamamı restorasyonu. 16. yüzyıla ait bir hamam. Oldukça kötü bir durumdaydı, hemen kalenin etrafında. Bir tane de Kır Kahvesi yine 18. yüzyıla ait bir yapı, küçük mütevazı bir yapı. Bir tane de kalenin sur duvarına bitişik olarak inşa edilmiş bir yapı vardı biz onu renove ederek butik otel haline çevirdik. Her odalardan bir tanesini duvarı yani kale tarafındaki odalar biliyorsunuz ki başınızı yasladığınız duvar tarafı kalenin sur duvarı. Böyle bir atmosfer oluşturulabildi. O da güzel bir tohum oldu kültürel mirasların korunması ile ilgili gerek ulusal kaynaklarla gerek uluslararası kaynaklarla çok ciddi bir sahiplenmenin başlangıç noktalarından birisidir diyebiliriz.

Ebru Seda ÇİÇEK: Peki bu butik otel belediyeye mi ait yoksa özelleştirildi mi?

Ahmet ERTÜRK: Mülkiyeti belediyeye ait ama işletmeleri özel sektöre verildi.

Ebru Seda ÇİÇEK: Peki, ikinci soruya geçiyorum. Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin Avrupa Birliği ile taraf olduğu anlaşma ve etkinlikler nelerdir? Bu anlaşma ve etkinliklerden nasıl sonuç elde edilmiştir? Bunların artıları ve eksileri nelerdir? Kültürel alanda Avrupa Birliği ile birlikte somut olarak neler yapıldı? Bilgi verebilir misiniz?

Ahmet ERTÜRK: Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Avrupa Birliği ile taraf anlaşma yapamaz. Bu Milletlerarası anlaşma gereğidir. Yani Ankara'da Büyük Millet Meclisi'nin onayladığı anlaşmalarda biz yerel yönetim olarak taraf oluruz zaten ama Türkiye adına. Dolayısıyla doğrudan bir taraf anlaşmamız zaten söz konusu olamaz ama şöyle bir şey var mesela 2018 yılı "kültür " yılıydı biz çeşitli faaliyetler, etkinlikler yaptık. 2018' in eylül ayında mesela Uluslararası Gastronomi Festivali düzenledik. Tabi burada sayın Büyükelçi de katıldılar. Avrupa'dan çok fazla şef katıldı. Biliyorsunuz Gaziantep 2015 yılında UNESCO Yaratıcı Şehirler alanında, gastronomi alanında Türkiye'de ilk şehir olma unvanı aldı. 5- 6 bileşeni var işte edebiyat, tasarım, müzik gibi. Gastronomi bunlardan bir tanesi idi. Türkiye UNESCO'ya bu alanda giren sadece gastronomi adına değil yaratıcı şehirler ağına giren ilk şehir oldu. Tabi bunu da domine ettik biz. Mesela sayın Cumhurbaşkanımızın bu lansmanda şeref vermesi ve şu ifadeyi kullanmıştı kendileri; "Gaziantep bu alandaki rüştünü ispat etti. Müzik alanında Şanlıurfa neden olmasın?". Edebiyata Kahramanmaraşı örnek vermişlerdi. Bugün 2019'a geldiğimizde Hatay'ın

yine gastronomide girdiğini görüyoruz. Kütahya’da çini, el işlerinden girdi. İstanbul tasarım ile girdi. Yani UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağına Türkiye’den böyle üç şehir daha bizden sonra girdi ve biz bu sürecin tamamında onlara destek verdik sürecin nasıl yürütüleceğine dair. Mesela yine kültür anlamında belki bu da bir kültür diyebilir misinin bilmiyorum ama 2018’ de Avrupa Birliği ile sayın Büyükelçi Berger’in katılımlarıyla mobilite yani insanları toplu taşımaya teşvik, bunu bir kültür haline getirmeye çalışmak. Avrupa Mobilite yılıydı haftasıydı pardon. Geçtiğimiz yılın eylül ayıydı yanlış hatırlamıyorsam. Biz burada bir tramvayı giydirdik. Avrupa Hareketlilik Haftası diye. Sayın Berger’ de o tramvaya bindi. Tramvaydan bir lokasyona gidildi. Orada elektrikli golf araçlarıyla karşılandı ve hemen hemen bütün taşıma binek araçlarını test etmiş olduk çevreci bu tarz ilişkilerimiz var. Keza Avrupa’yla burada biliyorsunuz Karkamış kazısını İtalyan bir grup yapıyor. Avrupa bu noktada da belki münferit bir örnek olacak ama yine ilişkilerimizin iyi olduğu bir şey oluşturuyor.

Ebru Seda ÇİÇEK: Peki gastronomi dediniz, hani Gaziantep gastronomi alanında bir ilk oluşturdu. Gastronomi alanından başka bir alanda yeniden başvuru yapmayı düşünüyor musunuz bir ilk olarak?

Ahmet ERTÜRK: Şimdi yapılabilir çünkü Gaziantep temelde çok zengin 5000 yıldır tencerenin kaynadığı bir şehir. Gastronomi çok ön planda ama el sanatları, bakır işlemeliği, sedef, halk oyunları bunlar da hali hazırda oldukça derin bir medeniyetin sonucu daha doğrusu sonuç diyemeyiz hâlâ devinim şekilde devam ediyor. Bizler de gelecek nesillere zenginleştirilmiş olarak onlara bırakacağız ama hani derler ya bir şeyde en iyi olmak bölünmeden o amaç doğrultusunda çalışmayı gerektirir. Şu da olsun, şu da olsun diye bir iddiamız yok bizim. Ha sahip olduğumuz zenginlik bu lige çıkmayı hak ediyor mu? Fazlasıyla hak ediyor ama şuan gastronomi alanında zaten öncü şehir konumundayız. Gastronomimiz ile ilgili tüm dünyada Antep mutfağını gerçek mânâda kabul ettirip Antep’te içten yıldızlı ulusal düzeyde derecelendirilmiş mekânlar haline gelmeden bir başkasını alıp tekrar bu lige çıkartıp ona efor göstermeye çalışmak birinden birine vazgeçmek noktasına getirebilir. Biz gastronomide zirveyi yapalım o zirvede kalsın ondan sonraki süreçler diğerleriyle devam eder.

Ebru Seda ÇİÇEK: Üçüncü soruma geçiyorum. Gaziantep Büyükşehir Belediyesi olarak Gümrük Birliği sürecinden itibaren günümüze kadar olan ilişkilerin nasıl devam edeceğini tahmin ediyorsunuz? Avrupa Birliği ile tam üyelik amaçlı ve

açık uçlu müzakerelerin akıbeti ne olacağı hakkında görüşünüz nelerdir? Şuan ki gibi zayıf giden müzakere süreci Avrupa Birliği ile kültürel ilişkilerimizi nasıl etkiler? Sizin muhtemel gördüğünüz projeksiyon müzakerelerin zayıf biçimde sürmesi midir yoksa son bulması mıdır? Her iki seçenekte de Gaziantep Büyükşehir Belediyesi olarak Avrupa Birliği ile kültürel ilişkilerimiz konusunda neleri nasıl yapmayı planlıyorsunuz?

Ahmet ERTÜRK: Şimdi Gümrük Birliği ile ilgili süreç tabii biraz daha ithalat-ihracat ve üreticilerle ilgili bir kısım. Yerel yönetim olarak bu noktada çok bir ticari ilişkimiz yok olamaz da. Yalnız şöyle bir şey de var; Gümrük Birliği Anlaşmasının mutlaka ve mutlaka her iki taraf için de daha artıları olan çıktıları anlamında daha pozitif etki yaratacak bir şekilde revize edilmesi gerektiğini her iki taraf da söylüyor zaten. Hem gerek bizim bakanlıklarımızda ilgili bakanlık hem de Brüksel'deki yapılan temaslarda olduğunu görüyoruz Olay kazan kazan noktasında değil aslında. Bu adaylık müzakereleri sürecinde de biliyorsunuz işte İPA ile ilgili katılım öncesi mali destek bunun verilmiş amacı şudur; üye ülkenin Avrupa Birliği üyesi aday ülkenin pardon Avrupa Birliği üyesi olabilmesi için belli standartlara erişebilmek amacıyla finansman destek sağlarlar ve proje bazlı olur. İPA diye geçiyor kısaca “Katılım Öncesi Mali Destek Enstrümanı” diye geçiyor. Mesela Avrupa Parlamentosu yanlış hatırlamıyorsam İPA ile sağlanan paranın bir kısmını kesti. Tabii bur soruyu sorduğun zaman “Neden kestiniz?” İşte Türkiye ilerlemede yeterli şeyi göstermiyor. İnsan haklarına yeterli gereksinimleri göstermiyor gibi bir yaklaşımları var ama bunu söylerken kendilerinin de çok inandığını ben zannetmiyorum. Çünkü biraz politik olmaya başladı ilişkiler yani reel düzlemde bunun yapılabilmesiyle ilgili olarak ben şu ifadeyi de kullandım. Karşı taraftaki muhataplarıma eğer bir yerde aksaklı görüyorsanız ve bunun üyelik için düzeltilmesi gerekiyorsa oraya fonu arttırırsınız kesmezsiniz en düz mantıkta bu haksız mıyım? Dediğimde haklısın ama siz kesiyorsunuz. Demek ki bu ilerde iş olmasını istemiyorsunuz gibi bir ifade kullanmıştı. Tabii tartışmalara açık bir konu, yani süreç biraz politize ilerliyor, anlık değişebiliyor. Tabii belli taraflar var ki Avrupa da ciddi lobi faaliyetleri gösteriyor. Bizim kendimizi daha daha iyi anlatmaya başlamamız gerekiyor. Özellikle lobi faaliyetlerinde daha güçlü olmamız gerekiyor ki bizim üyeliğimizle ilgili süreci destekleyebilsinler. Kültür noktası da bunların hiç biri yaşanmaz. Çünkü herkes için ortak bir payda; gastronomi bir kültür, halk oyunları bir kültür, kültürel miras dışında somut olan yapıların korunması bir kültür işte;

Zeugma'yı, Rumkale'yi, Karkamış'ı mesela bugün şey konuşuluyor bu yıl Göbekli Tepe yılı bunu diyalogların içerisinde çıkartmak zaten mümkün değil. Az önce de bahsettiğim gibi başlangıç noktası ortak kültür olursa bence gelinecek nokta çok daha pozitif ve kazan kazan odaklı bir noktadır diye düşünüyorum.

Ebru Seda ÇIÇEK: Türkiye'nin kültürel arkeolojik varlığının envanterinin çıkarılması ile ilgili Avrupa Birliği ile ortak projemiz hakkında bilgi verir misiniz?

Arkeoloji enstitüsü bu arada benim lisansım arkeoloji ben Arkeoloğum. Benim hayali projemdir arkeoloji enstitüsü şöyle ki; bitirme tezimi hazırlarken 2001 yılında maalesef kendi kütüphanelerimiz de yeterli kaynak yoktu. Hani Türkçe kaynağı hiç söylemiyorum zaten yabancı dilde de olsa yeterli kaynak yoktu. Bir dönemime yakın milli kütüphane, İngiliz arkeoloji, Alman arkeoloji, Fransa arkeoloji enstitülerinde geçirmek zorunda kaldım. O dönemde hocalarımla bu konuyu tartışırken işte arkeoloji enstitüsü neden yok? İşte neden doğrudan bir kaynak yok o dönemde ki bütün kaynaklar hocalarımızın odalarında ki kitaplıklarda bulunan kendilerinin kendi imkânları ile erişebildikleri kitaplar. Belki o günden kalma belki de işte bilmiyorum Allah nasip etti öyle bir şeyi bir de Antep'te yapabiliyoruz. Yani bence bölgenin arkeolojik üssüdür Antep. Sayın Kültür Bakanımızın ciddi bir sahiplenmesi oldu bu konuyla ilgili önceden Avrupa Birliği Bakanıydı şimdi Birliği Başkanı olarak Dışişleri Bakanlığının altında bir proje departmanımız var. Projelerden sorumlu genel müdürümüz var. Sayın genel müdürüm bu konuda muazzam bir efor sarf etti ve 10 milyonluk bir bütçeyle Gaziantep'te yine kendisi tarihi bir yapı olan bir mekanın restorasyonunu yapılarak burada işte; laboratuvarıyla, kitaplarıyla, kütüphanesiyle, küçük konferans ve çalışmalarından oluşan atölyeleriyle dahası sayısallaştırılmış verilerle verilere ulaşabileceği bilgisayar laboratuvarlarıyla tam donanımlı hizmet alanı olacak. Türkiye'nin de ilk enstitüsü oluyor bu arkeoloji enstitüsü bir başka hiçbir yerde yok. Üniversite de bünyesinde var. Ama bunlar yüksek lisans odaklı şeyler ama burası dünyanın neresinde olursanız Anadolu ve bu coğrafya arkeolojisiyle ilgili bir şey çalışmak istiyorsa referans noktası burası olacak. Bu sadece arkeoloji camiasına değil bu vesile ile Gaziantep'e gelen kişiler Gaziantep'e turizm katkısı sağlayacak. Sadece gastronomi turizmi için gelmeyecek insanlar arkeolojiyle ilgili araştırma yapanlarda araştırmacılarda gelecek. Sizin gibi akademik çalışanlarda gelecek. İnşallah bu da hem Gaziantep'in hem turizm getirisinden kaynaklanan ekonomik verisini arttırmak hem de entelektüel birikimi de arttırır bu tür şeyler güzel ince nüanslar ama güzel şeylerdir. İnşallah ciddi bir

katkıda sağlayacak hem ülkeye hem şehre bu bölgeye, çok ciddi bir emek vardır. Onu da söylemek gerekiyor. Avrupa Birliğinin finansman noktasında ikna edilmesi için güçlü proje hazırlanması gerekir. İşte Gaziantep büyükşehir belediyesi kültür bakanlığı veyahut Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığındaki insanlar gönüllerini buraya koymamış olsaydı bu iş gerçekleşmezdi. Sayın belediye başkanımız Fatma Şahin birebir her aşamasını takip etti. Tek bir belediye başkanı hele de büyükşehir belediye başkanı bir projeye bu kadar yakın eğilmesi beklenemez. Bire bir her adımı her aşaması her zorluğu her kolaylığı takip etti ve kazasız belasız süreci başlattık. Şuan restorasyon çalışmaları devam ediyor. 36 aylık sürecin içerisinde de bitmiş olacak ve açılışını yapmış olacağız inşallah.

Ebru Seda ÇİÇEK: Sizce Gaziantep'in kent yaşamında kültür-sanat ve edebiyatın yeri nedir? Avrupa Birliği ülkelerinde bu bakımdan Gaziantep'e benzer şehirler var mıdır? Onlarla kültürel işbirliği planlıyor musunuz? Neden ve nasıl?

Ahmet ERTÜRK: Gaziantep son derece unique bir şehir bir defa Avrupa'da ki bir karşılığını bulmak çok zor çünkü Gaziantep 24 saat yaşayabilen bir şehir yani yazın sokaklarda, parklarda kışın evlerde, kapalı mekânlarda aile olmak, birlikte olmak, komşuluk düşüncesi, komşuluk ilişkileri işte hep birlikte bu gastronominin aslında temelini de oluşturuyor. Bir bayram yemeği için hep birlikte bütün konu komşunun bir araya gelip her birini çok meşakkatli bir yemeğimiz vardır bizim yuvalama isminde küçük küçük pirinç unu ve etten yapılan küçük küçük tanelerdir. Bunu bir kişi kendi evi için yapmaya kalksa belki bütün gününü alır. Ama konu komşu bir araya gelirler hem sohbet ederler hem muhabbet ederler, eğlenirler, yemeklerini yaparlar birininkini bitirirler birininkine başlarlar özünde çok kültürlülüğün vermiş olduğu bir zenginlik vardır Gaziantep'te yemeği çok severler severiz, yedirmeyi severiz misafir ağırlamayı çok severiz. Bizim ağırladığımız misafirler hatta şey diyorlar yani buraya gelmezden önce birkaç gün yemek yemiyoruz. Yemeğin lezzetinden mi diye sorduğumuzda hayır o kadar canı gönülden ikram ediyorsunuz o kadar ısrar ediyorsunuz ki yok demek ayıp olur diye yok diyemiyoruz o yüzden yemek zorunda kalıyoruz falan onun hazırlığına birkaç gün önceden başlıyorlar düşün yani. Antep'in misafirperverliği çok zirvedir. İlişkiler bugün hâlâ komşuluk ilişkileri apartmanlara rağmen devam eder hâlâ şeyi biliyorum bir çok yeni binada biliyorsunuz belki mevzuat gereği tam vakıf değilim sığınaklar olması gerekiyor bir çok bina sığınakları işte apartmanın kafesi gibi kullanıp kadınlarıyla erkekleriyle çocuklarıyla aşağıda güzel vakit geçireceği bir mekan haline

getirmiş bir durumda o da çok fazla bir yerde rastlamazsınız buna. Küçük bir işletme gibi sığınak olarak verilen alanı insanlar hep aktif olarak sosyalleşmek için kullanırlar. Avrupa’da bir örneğini söylemek gerçekten çok zor Avrupa da birçok ülkeyi gördüm herhalde görmediğim çok az ülke vardır. Ama hani bu da Antep’e benzerdir diyebileceğim çok yer yok. Dünya’da hatta şöyle söyleyebilirim dünyada otuz altının üzerinde ülkede yüzün üzerinde seyahatim var.

Ebru Seda ÇİÇEK: O zaman Gaziantep için şöyle diyebilir miyiz?: “Nev-i şahsına münhasır “

Ahmet ERTÜRK: Kesinlikle diyebiliriz nev-i şahsına münhasır.

Ebru Seda ÇİÇEK: Avrupa Birliği şehir ve köyleri ile Gaziantep ilçe ve köylerinin kardeş statüsü kazandığı durumların örnekleri var mıdır? Bu konu hakkında bilgi verir misiniz?

Ahmet ERTÜRK: Şimdi kardeş şehir kavramı var bizim Büyükşehir Belediye Yasasında, Belediyeler Yasasında da buna atıfta bulunarak belirli izinleri aldıktan sonra uluslararası alanda diğer şehirlerle kardeş şehir imzaladığını biliyorum protokol olabiliyor. Benden önce Dış ilişkiler Daire Başkanlığı bünyesinde bir Kardeş Şehirler Şube Müdürlüğü de vardı. Yalnız baktığımız zaman kardeş şehir ilişkisi protokolda imzalanmış yazının ötesini geçmemiş. Birkaç tanesiyle aktif çalışmalar vardı. Biz onu nasıl aktif ederiz, nasıl her iki şehre kazan kazan yaparız diye arkadaşlarla bir istişare yaptık ve ben Türkiye’de belki de ilk defa Kardeş Şehirler Şube Müdürlüğü’nü kaldırdım. Yerine Stratejik İlişkiler Şube Müdürlüğü’nü yaptım. Bunu neden yaptık? Çünkü daha öncesinde imzalanan protokoller matbu protokollerdi. Yani ismini çıkartıyorsunuz hangisi olacaksa ismini koyuyorsunuz aynı şeyler. Turizm diyorsunuz o şehirde turizmle alakalı hiçbir şey yok. O şehir sanayi şehri, ben de sanayi şehriyim onu katması lazım. Kardeş şehir ilişkilerini biz askıya aldık. Yani herkesle kardeş olmayalım. Biz gerçek manada hem onlara kazandıracığı Antep’le kardeş olduğu için hem bizim kazanacağımız onlarla kardeş olacağımız için ortak noktaları bir belirleyelim. Bu kardeşlik Ticaret Odasının, Sanayi Odasının, Organize Sanayi Bölgesinin, kültürle ilgili çalışan dernek STK ve kurum kuruluşların, üniversitelerin içinde olduğu bir yapıya dönüştürdük. Nasıl yapıyoruz? Bir şehirle kardeş olunmasıyla ilgili bir fikir ortaya çıktıysa veya bir teklif geldiyse üniversiteye soruyoruz, Ticaret Odasına soruyoruz, Sanayi Odasına soruyoruz, Organize Sanayi Bölgesine soruyoruz; bunlarla ilişkilerimiz ne? Ticaret hacmimiz ne? Hangi ürünleri satıyoruz? Üniversitelerin oradaki benzer bölümleri var

mı, onların size katacağı bir şey var mı, sizin onlara katacağınız bir şey var mı? Biz bunların tamamını topladıktan sonra bir değerlendirme yapıyoruz. Ticaret hacmimiz neredeyse yok ise, herhangi bir ürün satamıyorsak, üniversiteleri bizim üniversitemize denk değil ise veya bizim üniversitemiz de onlardan alabileceği üniversitemizin onların üniversitelerine verebileceği bir şey yok ise kardeş şehir ilişkisini hayata geçirmiyoruz. Orda eleniyor ama eğer en son Minsk ile Belarus'un başkentiyle yaptık. Süreç nasıl başladı? Ticaret Odamız ciddi bir ticaret potansiyelinden bahsetti, yazılı olarak gönderdiler. Sanayi Odamız üretilip oraya satılan ürünlerden bahsetti, üniversite Teknopark kısmında onlara çok ciddi argelerin olduğuna dair bize feedback gönderdiler, geri dönüşüm bildirdiler. Biz de kendileriyle bizi tanıtan, Gaziantep nedir, ticaretiyle, üniversitesiyle, belediyesiyle nedir? Bir sunuş yaptık. Onlar da bize bir sunuş yaptılar ve her iki Belediye Başkanı da şu ifadeyi kullandı; " Biz kardeş şehir olursak birbirimize güç katarız." Oturduk ve biz protokol imzaladık. Bunun bir benzerini İsveç Karlstad'da 2007-2008 yıllarında yapmıştık ve çok ciddi projeler geliştirdik beraber ve çok ciddi de projeler uyguladık. Keza Almanya'yla Avrupa örnekleri ile gittiğimiz için aklımdakileri söylüyorum çok ciddi ilişkilerimiz var. Aramızda her iki ülke Türkiye ile Avrupa Birliği ülkeleri arasında bazen siyasi gerilimler yaşansa dahi yerel bu gerilimi biraz daha tölere edebiliyor daha yumuşak atlatabiliyor. Onun da rahatlığını yaşıyoruz. Hatta bu bile bazen belki yerel yerel yönetimlerin ikili diyalogları belki üst ülke düzeyindeki yönetimin dahi elini rahatlatabilecek unsurlar haline gelebiliyor. Gayet iyi olduğumuzu düşünüyorum.

Ebru Seda ÇİÇEK: O zaman şöyle diyebilir miyiz?: "Her ne kadar siyasi yönde bir çekişme olsa dahi bu yerel yönetimlere fazla yansımıyor hatta yerel yönetimler sayesinde daha da yumuşayabiliyor.

Ahmet ERTÜRK: Süreci yumuşatmak adına zaten her iki tarafın toplumlar birbirini tanıdıkça siyaseten üst kulvarlarda başkentlerdeki gerilim halka çok yansımıyor. Nitekim şeyde de görüyorsunuz Hollanda örneğini görüyorsunuz. Şuan iki ülke arasındaki ilişki güçlenmeye başladı. Biliyorsunuz Büyükelçiler atandı artık normalleşme ve belki de biraz daha ileriye yeni bir ilişkiler güçlendirme noktasına gelinecek. Dönem dönem ülkelerle ülkemiz arasında krizler yaşanabiliyor. Uluslararası siyasetin zannediyorum doğasında var. Bu krizlerden sonra daha güçlü ilişkiler doğabiliyor ama yereldeki ilişkiler, kardeş şehir ilişkileri veya stratejik ilişkiler iki toplumun birbirini daha iyi anlamasına katkı sağlıyor. Mesela bizim

kardeş şehirlerimizden bir tanesi Karlstad İsveç'te. Ben oradaki toplumu, meclisi mecliste bir sunum yaptım. Kafalarındaki algı yerle yeksan oldu. Çünkü kafalarında oluşturdukları algı ile gerçek arasında kıyamet kadar bir fark var. Hâlâ fesli gezdiğimiz düşünebilen meclis üyesi olmuş insanlar var. Gaziantep'teki görsellerle yaptığımız sunumlarla ilgili olarak iş kadınlarını fotoğraflamışız, sanayi sektöründe CEO'lar var, Fabrikalarda çalışan kadın, çevre yolları, otobanlara bölünmüş yollar, işte akşam çok aydınlık bir şehir olması, trafiğin yoğunluğu, nüfus yoğunluğu ve yaptığımız kültürel faaliyetler, etkinlikler, konserler, festivaller... Adamlar izah edemiyorlar. Biz bu kadar yapmıyoruz. Bizim kafamızda Suriye sınırında bir şehir. Tamam, kardeşiz ama kardeş olma sürecinde yaptığım konulardan bir tanesidir bu. Fotoğraf sergileri yaptık orda. İki halk birbirini tanıyor. Mesela orada en yoğun kullanılan yer neresi dedik, kütüphane dediler. Kütüphanemin bir katını bize tahsis ettiler. Biz orada mozağımızı sergiledik, fotoğrafımızı sergiledik. Hem gastronomik hem insan manzaraları sergiledik ve muazzam kitle mevcut gördük. Gidip baktığımız zaman yüz on bin küsur nüfuslu bir şehirdir bugün. Antep'i tanımayan hemen hemen yoktur. Bir şekilde herkese dokunduk. Bir şekilde Antep'in kimliği nedir, işte Türk kimliği, Türkiyeli kimliği nedir onu gördüler. Tabi bazen dezavantajlarımız da oluyor. Bazı sebeplerden dolayı buradan göçüp gitmiş Türkiye karşıtı duruşu olan ama Türkiye kökenli insanların oradaki algısını kırmak dahi ciddi bir zaman alıyor biliyor musunuz? Bir İsveçliyi ikna edebiliyorsunuz ama orada yani atıyorum 80'lerde veya 90'larda iltica etmiş kişileri de ikna etmekte çok ciddi zorlandığımızı, ama onlar da ikna oldu. Buradaki barış ortamını, buradaki kültürel zenginlikleri, buradaki sevgiyi, Antep'in içeriğini söylüyorum tabi, muhabbeti, misafirperverliği gördükleri zaman onlar da etkileniyor. Onlar da mental bir dönüşüm yaşıyorlar. Onlara ezberletilen ve sürekli beyinlerine işletilen konu ile, olayla gerçeğin çok da ilişkili olmadığını çok iyi biliyoruz.

Ebru Seda ÇİÇEK: İsveç'te bir sergi düzenlediğinizi söylediniz. Bunu gören başka ülkeler de sergi yapmanızı talep etti mi? Yani o ülkelere de Türkiye'yi, Gaziantep'i tanıtmamızı istediler mi? Böyle bir talep aldınız mı?

Ahmet ERTÜRK: Ülke olarak değil ama şehir olarak yaptık. Hemen hemen şu anki bütün kardeş şehirlerimizde sergi, etkinlik veya hiç olmadı halk oyunları ekibi ile onlara fes ile ilgili ulusal festivallerine katılım sağlayıp mutlaka ve mutlaka kendi kültürümüzü onlara tanıtmak, onlarla paylaşmak gibi bir şeyimiz var. En son geçtiğimiz ayda Sırbistan da Belgrat'ta işte buradan yöresel kostümlerle yöresel

ürünlerin sunumunun yapıldığı yerel tatların sunulduğu bir etkinlikte bulunduk fuarda sağ olsun onlarda çok çok ilgi gösterdiler hatta şuan kardeş şehir olma aşamasında flörtleşiyoruz. Yani Belgrat'la şu şekilde onlar mesela bizim burada yaptığımız Türkiye'nin en büyük Avrupa'nın en büyük ikinci engelsiz yaşam merkezi var tamamen dış fonlarla yaptığımız hibe ile yaptığımız muazzam buluyorlar ve burada kendilerinin de tecrübelerini arttırmak için nasıl fayda sağlayacakları konusunda bizden rica ettiler bizde her türlü desteği vereceğimizi söyledik.

Ebru Seda ÇİÇEK: Güncel kardeş şehrimiz var mı?

Ahmet ERTÜRK: En son Misk 2018'de imzaladık. Ve şuanda da Belgrat'ta süreç devam ediyor.

Ebru Seda ÇİÇEK: Belgrat'tan kendi ülkesini tanıtmak için Gaziantep'te etkinlikler yapıyor mu?

Ahmet ERTÜRK: İlk ziyaretimizi biz yaptık geçtiğimiz ay mart ayında nisan mayıs aylarında da onları bekliyoruz. Bu gidiş gelişler bir iki defa daha olacak yerinde tespitler olacak saha gezileri olacak work shoplar olacak. Birimler kendilerini anlatacaklar ticaret odaları bir araya gelecekler sanayi odaları bir araya gelecek ne yapabilecekleri konusunda belki iş adamlarının hareketliliği sağlanacak ondan sonra da belediyeler oturup Kardeş Şehir Protokolünü imzalayacaklar.

Ebru Seda ÇİÇEK: Avrupa Birliği ile ilişkilerimizi Gaziantep'in otantik kültürel değerleri ön plandaysa bunlar hakkında bilgi verebilir misiniz? Gaziantep'in otantik kültürel değerleri Avrupa'da nasıl algılanıyor? Sizce bunlar Avrupa Birliği ile ilişkilerimizi de elimizi güçlendiren artılar mıdır? Neden ve nasıl?

Ahmet ERTÜRK: Yani otantik değil aslında Gaziantep gerçekten bir tarihi otantik olarak ne kast ediliyor bilmiyorum ama ciddi mana da tarihi varlığının getirdiği muazzam izlenim bunlar buna otantik demek biraz şey kalıyor yani arkeolojik diyebilirsiniz halk oyunlarını bile arkeolojik olarak alabilirsiniz. Çünkü Karkamış ortostadlarına bakıyorsunuz kabartmalarına bakıyorsunuz tören alayında halk oyunlarını insanların bir araya gelip dans ettiğini davulun çift kanallı flütün olduğunu görüyorsunuz. Yani milattan önce 900'ler günümüzden 3 bin yıl önceye yakın dönemlerden bahsediyorum. Milattan önce 1200-900 yani Gaziantep'in otantik kültüründen ziyade arkeolojik ve derin bir kültürü var. Asurlar var Persler var işte Osmanlı Selçuklu Türkiye Cumhuriyeti yani Roma'yı Bizans'ı o Helenistik dönemleri saymıyorum bile. Çok muazzam derin bir armoni var ortada. Tabi bu noktada Avrupa Birliği ilişkileri açısından bu bizi hem güçlü hem de unique yapıyor

özgün yapıyor. Urfa'yı da özgün yapıyor çünkü Urfa da bambaşka değerlere sahip Hatay'ı özgün yapıyor dolayısıyla kültür sizi özgünleştirir. Özgünleştikçe de özgürleşirsiniz. Gaziantep'te böyle bir yapıya sahip bunun sonucu mesela dediğim gibi gastronomi ile ilgili ben mesela Avrupa'da çok ciddi tanıtım hatta yapıyorum. Gastronomi turizmini burada arttırmak için veya gastronomi odaklı kongre turizmini arttırmak için dolayısıyla burada ki işte el sanatlarımdan bakır işlemeciliğinden bugün bakır işlemeciliğiyle ilgili bakırcılarımızı Japonya'dan ziyaret eden üniversiteler var bunları nasıl yapıyorsunuz kürsü versek gelip öğrencilerimize anlatır mısınız? Keza Avrupa'dan gelen örnekler var. Bunların tamamı zengin sanayiye bir tarafa koyuyorum tamam o belli yasalarla belirlenmiş çerçevesi olan uluslararası ticaretin bir şeyi alım satımı. Kültür alıp satılan bir şey değildir. Ama kültürü paylaşırsınız. Kültür bana aittir siz gelirsiniz buradan nasibinizi alırsınız. Mutlu eder sizi yemek tatmak mutlu eder sizi bakır bir plakanın üzerine isminizi kazımak çekiçle onu öğrenmek o sizi mutlu eder. Kültür bana aittir ama size de dokunur dünyanın öbür ucundaki kişiye de dokunur. Dolayısıyla bu bir harç diyebilirim toplumların arasındaki harç diyebilirim.

Ebru Seda ÇİÇEK: Birazda Zeugma'dan bahsetmenizi istiyorum. Arkeoloji ihtisası yaptığınızı söylemiştiniz sizden Zeugma'yı dinlemek daha güzel olacaktır.

Ahmet ERTÜRK: Aslında Zeugma'yı Prof. Dr. Kutalmış hocadan dinlemek gerekiyor kazı başkanımız. Zeugma aslında Selevkos'un Roma döneminde önce hatta diyebilirim. Bir tatil köyü diye düşünüyorum. Villaların olduğu zengin yerleşimlerin ticaretin yapıldığı oldukça varlıklı ailelerin villalarının olduğu Fırat'a bakan cephede kafanızda hayal ettiğinizde de tabi ben çok arzu ederim o manzarayı saltanatı çünkü her tarafta bir sanat eseri yerler mozaik döşeme ve bildiğim kadarıyla dünyada en büyük mozaik alanlardan bir tanesidir. Bu bizim için çok kıymetli hatta Çingene kızını biliyorsunuzdur o efsane oldu artık birçok şeyde de logo olarak kullanılıyor. En son yine Kültür Bakanlığımızın ve Büyükşehir Belediyemizin girişimleriyle Chicago'daki 12 parçayı geçtiğimiz kasım ayında teslim aldık. Ben de ordaydım. Kültür Ateşimiz var, Washington'da. O Chicago'ya geldi. Chicago Başkonsolosumuz oradaydı. Hep beraber gittik ve o 12 parçayı teslim aldık. Çingene kızı şuan 12 parçayla...

Ebru Seda ÇİÇEK: Tamamlandı diyebilir miyiz?

Ahmet ERTÜRK: Çingene kızı çok büyük bir çalışmanın küçük bir şeyi. 12 parça da küçük küçük işte elli ye yetmiş ebatlarında parçalar halinde kaçırılmış yurt

dışına. 50'lerde sanırım 50'lerde 60'larda. Tabi önceleri bunun Zeugma'ya ait olduğu düşünülmemiş. Tabi işte uzmanlar Kutalmış Hocamın arkadaşları görüp yapısal itibariyle hem taş kalitesi hem de renkleri itibariyle Zeugma'ya ait olabileceğini düşünüp Kutalmış hocamla irtibata giriyorlar. O Kültür Bakanlığıyla, Kültür Bakanlığı bizim ile, Dışişleri Bakanlığıyla 2013 yıllarından bu yana devam eden bir süreçtir. Çok ciddi bir kovalamaca, ciddi tartışmalar işte vermeyi reddetmeler falan noktasında ama onu da başardık. Kurumlar arasında muazzam bir sinerji oldu ve kasım ayında da Çingene Kızı ailesine kavuştu diye lansmanını da yaptık. Onun içinde olmaktan da ayrıca mutluyum.

Ebru Seda ÇİÇEK: Kesinlikle, tarihin tamamlanılmış olması insanı daha mutlu ediyor.

Ahmet ERTÜRK: Muazzam, muazzam. Avrupa ile ilişkilendirirsek Avrupa'dan almamızı gerektiren çok fazla eser var ama çok detaya girmiyorum.

Ebru Seda ÇİÇEK: Venedik'teki Dört At sanırsam onlar da Türklere ait.

Ahmet ERTÜRK: Venedik meydanındaki, ama yok o buradan götürme değil. Oradaki tabloda biliyorsunuz Osmanlıya atıfta bulunuyor, kötülüyorlar. Tabi bambaşka bir şey ama Avrupa müzelerinde Anadolu'dan giden çok fazla eser var. Belki o eserlerin tamamını alsak Avrupa müzelerinin büyük bir bölümü kapatılmak zorunda kalabilir.

Ebru Seda ÇİÇEK: Sizin gibi işini severek yapan Başkanlarımız da bu kadar iletişime geçerlerse onların da alabileceğini düşünüyorum.

Ahmet ERTÜRK: Neden olmasın.

Ebru Seda ÇİÇEK: Gaziantep büyük bir kültürel varlığa ve zenginliğe sahiptir. Bunun Avrupa Birliği nezdinde tanıtımı konusunda Büyükşehir Belediyesinin öne çıkan faaliyetleri nelerdir?

Ahmet ERTÜRK: Bununla ilgili çok ciddi çalışmalarımız var. 2014 yılından beri sayın Fatma Şahin Belediye Başkanımız olduğu günden bu yana özellikle tanıtım ile ilgili yani her şeyimiz var ama insanlar bunu tanımıyor, bilmiyor ya da yeteri kadar bilmiyor. 2015 yılında şeye başladık biz Avrupa'da Berlin'de Uluslararası Turizm Fuarı, dünyanın en büyük fuarlarından bir tanesi. 2015 yılından beri biz her yıl oraya katılırız. Bütün acenteler, birkaç gün acenteler, birkaç gün acenteler sonrası birkaç gün halka açılıyor fuar. Orada çok büyük teveccüh gördük. Tasarımlarımızla teveccüh gördü hatta ilk açılışta Sayın Mevlüt Çavuşoğlu Dışişleri Bakanımız geldiler. Ondan sonra Kültür Bakanımız geldiler. İşte bu yıl da mart

ayının ilk haftasında gerçekleşti. Keza İngiltere’de WTO denen “Who Turizm Organization” adı altında yine çok büyük bir turizm fuarı var oraya katıldık. Japonya’da keza JATA, Japonya’da “Turizm Organizasyon Acenteleri “ diye bir fuar vardı oraya katılıyoruz. 2016-2017 yılındaydı yanlış hatırlamıyorsam Kanada’da Toronto’da bir etkinliğe katıldık gastronomi odaklı. Orada altı yüz kişi ki bunlar gastronomi yazarları, gurmeler, onlara bir Antep servisi yaptık. Onlara bir Antep sunuşu yaptık. Projeksiyonlarla, videolarla mutfak kültürünü anlattık. Bu noktadan sonra gelen şeyi takip etmek de bize yani gelen turist sayısının 2014’te üç yüz binlerde, üç yüz elli binlere doğru 2015’te üç yüz elli bin, üç yüz yetmiş binlere evrildiği 2016’da artık gastronomi UNESCO’ya girdikten sonraki süreçte dört yüz binleri bulduğu bizim tam tanıtım atağı yaptığımız çünkü 2015’in aralık ayında ilan edildi gastronomi şehri olduğumuz. 2016’da da bir yıl boyunca lansman yaptık, tanıtımlar yaptık. 2017’ye geldiğimizde o sistematik artan yirmi beş bin, otuz bin artan sayı üç yüz bin arttı. 2018’ e geldiğimizde bir önceki yıla göre, iki yıla göre üç yüz elli bin arttı yani o farkı doğrudan şehre yansıttığını görüyorsunuz ve asıl tatmin bu noktada başlıyor. Normal mesainin üstünden çok çok fazla bir mesai yapıyorsunuz. Aile hayatınız mesela bir kızım var 6 yaşında çok az görüyorum. Ama beni bir taraftan da Antep’i onun gelecekte yaşayacağı şehre babası olarak bir katkı sağladığımı düşünmek muazzam mutlu ediyor.

Ebru Seda ÇİÇEK: Siz sayısal verilerde bulundunuz. İKSV ile yaptığımız röportajda oradaki Ece hanım istatistiklerin tutulmadığını söylemişti. Mesela TÜİK kültür istatistiklerini tutmuyor demişti. Sizde kültürel bir istatistik tutuluyor mu?

Ahmet ERTÜRK: Yok. Size verdiğim rakamlar otel konaklama sayıları. Bu verileri İl Kültür Müdürlüğünden alamıyorsunuz maalesef. Bu tür sorunlarımız var.

Ebru Seda ÇİÇEK: Peki bu kültür istatistiklerinin tutulması hakkında bir çalışma yapıyor musunuz?

Ahmet ERTÜRK: Belediye olarak bunun hakkında bir çalışma yapmak mümkün değil. Çünkü burada bir yetki farklılaşması var. Bunu Kültür ve Turizm Bakanlığı tutar. Ben veri talep ettiğimde de veriyi benle paylaşır. Şöyle izah edeyim kısaca; ben Gaziantep’e kaç kişi ticaret amaçlı, kaç kişi turizm amaçlı, kaç kişi sağlık amaçlı, kaçı Türk, kaçı yabancı bunların bilmiyorum. Nerden öğreniyorum? İşte uçakla gelen yabancı sayısını ben turist kabul ediyorum. Yanlış. Antep’te konakladı kabul ediyorum. O da yanlış. Yani Urfa’ya geçebilir, Maraş’a geçebilir, iş adamı olabilir. O yüzden tamamen afaki olarak gene belediye olarak şunu görüyoruz.

Esnafın, restoranların o küçük esnafın mutluluğunu anlıyorsunuz ki bir artış var. Bakırcılar çarşısına gittiğinizde işler nasıl? “Bu sene çok iyi, elhamdülillah” diyor. Ne oldu? “Çok fazla turist vardı”. Bu referanslar arasında istatistiksel olarak değil ama mana olarak bizim için güzel geri dönüşler.

Ebru Seda ÇİÇEK: Sizin Dışişleri Daire Başkanlığı olarak Avrupa Birliği ile kültürel ilişkilerimiz ile ilgili olarak Kültür İşleri Dairesi eş güdümlü ne gibi ortak faaliyet ve işbirliğimiz oluyor? Bu konuda bilgi verir misiniz?

Ahmet ERTÜRK: Bizim Kültür Daire Başkanlığımızı soruyorsunuz değil mi?

Ebru Seda ÇİÇEK: Evet.

Ahmet ERTÜRK: Yaptığımız her şeyi beraber yapıyoruz. Sunulacak olan tüm verileri onlar çalışır, tüm lojistik, iletişim ve lobi faaliyetlerini biz yaparız. İş bölümü vardır aramızda yani ben Almanya’ya ITP’ ye gittiğim zaman ne teşhir edeyim, neyi ön plana çıkarayım diye ben düşünmem. Onu kültür departmanı düşünür, çalışır, bize verileri verir, biz tüm lojistik, alt yapı ve çalışmalarını düzenleriz.

Ebru Seda ÇİÇEK: Peki fon olarak?

Ahmet ERTÜRK: Fon olarak şöyle; biz daha çok kültürden ziyade biraz daha sosyal alanlarda fon alıyoruz. Bu bir kültürel mirasın korunması ile ilgili restorasyon çalışmaları için fon alıyoruz. Uluslararası turizm fuarlarında veya tanıtım kısmında Kültür Bakanlığında Başbakanlık Tanıtma vardı önceden biliyorsunuz daha sora Bakanlığa bağlandı. Tanıtma fonundan alıyoruz. Birçok fuara Bakanlığımız zaten kendisi stand açıyor. Ülke standları içerisinde yer alabiliyorsunuz. Bazen Kültür Bakanlığı diyor ki şurada bir resepsiyon vereceğiz, orada Antep yemeğini tanıtalım, tüm masrafları biz karşılarız diyor. Şeflerimizi gönderiyoruz. Onlar orada çalışıyor, orada sunum yapıyorlar. Kendi öz kaynağımız ile de yaptığımız şeyler var. Kültür Bakanlığımızın merkezi otoriteleri adına yaptığımız şeyler var.

Ebru Seda ÇİÇEK: Avrupa Birliği ile ilişkilerimiz çerçevesinde Gaziantep’te kamusal ya da özel kültür-sanat ve edebiyat kurumlarına fon aktarıldı mı? Hukuk dışı amaçlı şekilde fonlar kötüye kullanıldı mı? Bu fonlar hangi kanalla aktarılıyor?

Ahmet ERTÜRK: Belediye kaynaklarından dışarıya herhangi bir fon aktarıldığını zannetmiyorum. Belediye faaliyetleri kendisi yapıyorsa yapıyordur veya bir kurum- kuruluşla ortak proje yapıyorsa eş finansman koyuyordur. Burada da

kötüye kullanılmış bir bütçenin olması pek mümkün değil. Çünkü özellikle dış fonlarda biliyorsunuz bazı mali denetimler söz konusudur. Her bir bütçe kalibrinde karşılığında o işle ilgili ne kadar masraf harcama yapılacağı, faaliyet planında da hangi süre içerisinde yapılacağı çok bellidir. Dolayısıyla bu tür bir yaklaşımın olabilmesi kamu kurumlarında çok da mümkün değil.

Ebru Seda ÇİÇEK: Benim burada sorularım bitiyor. Sizin söylemek istediğiniz, eklemek istediğiniz ya da bizim bilmemizi istediğiniz bir şeyler var mıdır?

Ahmet ERTÜRK: Ben çok teşekkür ediyorum. Bunun ile ilgili arkadaşlar bahsetmişti. Türkiye’de eksik olan bir şeyin üzerinde çalışıyorsunuz. İşiniz çok zor ama işiniz bir o kadar da kolay. İşiniz çok zor çünkü neredeyse hiç kaynak yok bu konuyla ilgili. Literatür taramasında çok zengin şeylere ulaşamayacaksınız. Bu da işinizi gerçekten ama gerçekten zorlaştırıyor. İşiniz çok kolay çünkü daha önce hiç yapılmamış çok fazla yapılmamış hele hele bu açıdan pek yaklaşılmamış bir konu, daha çok size ait olacak. Yani özgünlük noktasında da çok rahat olacağınız için de kolaylık olacaktır. İnşallah başarılı bir tez dönemini tamamlarsınız.

Ebru Seda ÇİÇEK: Çok teşekkür ediyorum.

Ahmet ERTÜRK: Yayımladığınız zaman bizimle de paylaşırsanız imzalı olarak çok büyük memnuniyet duyarız.

Ebru Seda ÇİÇEK: Kesinlikle sizinle paylaşacağım. Hani söylemiştiniz ya; “özgün olunca özgür olunuyor” diye. Ben burada onu yaşadığımı hissediyorum. Yardımlarınız ve katkılarınız için çok teşekkür ediyorum ve burada röportajımı sonlandırıyorum.

EK A.4: DIŐIŐLERİ BAKANLIĞI AVRUPA BİRLİĞİ BAŞKANLIĞI YETKİLİSİ AYŞEGÜL ER İLE YAPILAN GÖRÜŞME

Ebru Seda ÇİÇEK: DıŐıŐleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığının görüşlerini öğrenme amaçlı bu görüşmenin ses kaydına alınmasını ve tezimde transkripsiyonumda yer almasını onaylıyor musunuz?

Ayőegöl ER: Onaylıyorum.

Ebru Seda ÇİÇEK: Türkiye ile Avrupa Birliği tam üyelik müzakereleri son bulacak mı? Son bulması durumunda Türkiye Cumhuriyeti tam üyelik dışında bir ortaklık değerlendirebilir mi? Bu iki seçeneğin de gerçekteşmemesi durumunda Avrupa Birliği ile ilişkilerimiz ve diyalogumuz nasıl seyredebilir? Bunun Türkiye'deki kültür alanına izdüşümleri neler olabilir?

Ayőegöl ER: Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliği devam ediyor. Ankara Antlaşmasının imzalandığı tarihten 1959 yılından bu yana Türkiye Avrupa Birliğine üye olmak için bu yolda ilerliyor. Evet, Türkiye'nin AB üyeliğinde bazı iniő çıkıŐlar yaŐanıyor ama bu iniő çıkıŐlar ölkemizin tam üyelik hedefini etkileyen şeyler değil. Biz hâlâ Avrupa Birliği Başkanlığı olarak Avrupa Birliğine tam üyelik yolunda ilerlemeye devam ediyoruz. Bu yönde çalışmalarımızı yürütüyoruz. Bazı sorunların olduğu doğru. Ama Türkiye- Avrupa Birliği ilişkilerine baktığımızda konjonktür olarak zaman zaman böyle iniő çıkıŐlar böyle sorunlar hep yaŐanmış. Hem uluslararası alanda yaşanan gelişmeler hem AB içerisinde yaşanan gelişmeler hem de Türkiye içerisinde yaşanan gelişmeler Türkiye- AB ilişkilerini çok etkiliyor. Dolayısıyla Türkiye-AB ilişkilerinin dinamiklerine bakarken bu üç boyutu da göz önünde bulundurmak gerekiyor. Bakın mesela 2015'ten önce toplumsal neden AB ilişkilerinde mülteci krizinin yaŐanmasıyla birlikte yeniden canlandı. Türkiye-AB zirveleri yapıldı. 29 Kasım zirvesi, 7 Mart 2016 zirvesi, 18 Mart 2016 zirvesi, geçen sene yapılan 26 Mart Berlin zirvesi. Bunlar gerçekten üst düzeyde Türkiye-AB üyeliğini geliştirmeye yönelik çok önemli adımlardı. Bu zirvelerde alınan en önemli kararlardan biri katılımcıların canlandırılmasıydı. Bu katılımcıların canlandırılması kararlarından iki fasıl müzakereler açıldı. Yine göç konusunda işbirliği yapıldı AB ile çok önemli başarılar elde edildi. Uzlaşa sayesinde Ege Denizi'nden düzensiz geçiŐler önlendi. Türkiye'nin çok ciddi başarısı vardı bu konuda. Üst düzey

diyaloglar geliştirildi mesela Türkiye AB üyeliğinden sonra enerji, ekonomi, ulaştırma gibi alanlarda üst düzey diyaloglar hala devam ediyor. Her sene yüksek düzeyli diyalog toplantıları yapılır bu alanlarda. Dolayısıyla konjonktürel gelişmelerden bağımsız düşünemeyiz Türkiye-AB ilişkilerini. Tam üyelik hedefi dışında bir şey düşünülüyor, düşünülmesi şuan mümkün değil. Zaman zaman bazı Avrupalı siyasetçiler de bunu dile getiriyor işte imtiyazlı ortaklık gibi. Bunlar kabul edilemez. Türkiye bu tarz önerilere açık değil. Türkiye'nin hedefi tam üyelik ve bu yolda ilerliyor. Bir de şöyle bir şey var; imtiyazlı ortaklık diyorlar ama içini doldurdukları bir şey yok. Yani somut bir şey sunmuyorlar. İmtiyazlı ortaklık ama ne? Yani somut da değil hiçbir şey. Teklifleri, önerileri de somut değil. Dolayısıyla bu hiçbir zaman kabul edilemez, hiçbir alternatif düşünülüyor. Şuan Türkiye'nin AB üyelik süreci bir alternatif var mı? Sorusunun cevabı; "tam üyeliğe bir alternatif yok". Şu aşamada kesinlikle böyle bir şey düşünülüyor.. Dediğim gibi bugün ilişkiler durgun seyrediyor, yarın öbür gün canlanıyor, yarın öbür gün durgun seyrediyor. Türkiye'nin AB ilişkileri dinamiği biraz değiştiriyor. Siyasi kararlar, siyasi iradeler çok etkili oluyor. Biliyorsunuz Avrupa Birliği bu aralar ciddi sorunlarla karşı karşıya. Bakın geçtiğimiz ay Mayıs sonunda Avrupa Parlamentosu seçimleri yapıldı. Aşırı sağ inanılmaz yükseldi Avrupa Birliğinde. Bu Avrupa Birliğinin değerleri açısından çok önemli bir kriz demek. Mesela dediniz ya; "Avrupa kimliği ile bir şeyler söyler misiniz?" diye. Şimdi bu Avrupa kimliği içinde kriz aslında. Çünkü Avrupa kimliği dediğiniz şey, Avrupa vatandaşlığı dediğiniz şey evrensel değerler üzerinde birleşen bir asıl yapı. Birleştiren şey ortak evrensel değerler. Nedir bu ortak evrensel değerler; insan hakları, demokrasi, hukukun üstünlüğü gibi, eşitlik gibi ayrımcılık yasağı gibi ortak evrensel değerler Avrupa kimliğinin çatısını oluşturuyor. Şimdi baktığımızda evrensel değerlerle çelişen durumlar oluyor aşırı sağın yükselişi gibi, mültecilere kapıların kapanması gibi. Bakın Türkiye çok ciddi anlamda Avrupa'ya insanlık dersi verdi. Kapılarını mültecilere açtı ve yaşanan insani trajedilerin önüne geçildi. Avrupa Birliği bu sınavdan aynı başarıyla geçemedi maalesef. Avrupa Birliği ülkeleri kapılarını kapatma yönünde eğilim gösteriyor hâlen. Ciddi anlamda aşırı sağ yükseliyor, Birleşik Krallığın ayrılması meselesi. Tarihinde ilk defa AB üyesi bir ülke Avrupa Birliğinden ayrılmak istiyor. Bu da Avrupa Birliği için ciddi bir sınav. Dolayısıyla bunların hepsi Avrupa Birliğinin kendini yeniden gözden geçirmesi, kendini ele alması, önce kendi iç sorunlarını halletmesi gerektiğini ortaya koyuyor. Zaten

Türkiye-AB ilişkilerini etkileyen en önemli meselelerden biri bu. Avrupa Birliği kendi iç sorunlarını bir türlü halledemedi ki dışarıya odaklansın, genişlemeye odaklansın, yeni üyeleri dahil etmeye odaklansın, Türkiye'ye odaklansın. Çünkü Türkiye AB için çok önemli bir stratejik bir ortak. Bölgesinde coğrafi açıdan Türkiye AB için çok önemli bir ülke. Kültürel açıdan, enerji açısından, ekonomik açıdan yani Türkiye AB açısından vazgeçilmez. Zaman zaman Türkiye Avrupa Birliğinden kopuyor mu, AB Türkiye'yi istemiyor mu gibi söylemler yersizdir. Bu her iki aktörün de hem Türkiye'nin hem de AB'nin birbirine ihtiyacı var bu da çok aşikâr. Birçok alanda zaten bu yönde de çalışmalar yapılıyor.

Ebru Seda ÇIÇEK: Avrupa Birliğine en son üye ülke Hırvatistan olmuştu. Bir kitapta ya da makalede okumuştum. Avrupa Birliği bir "Haçlı Birliği" olarak adlandırılıyordu. Türkiye'yi hep ertelemelerinin nedeni Türkiye'nin bir Hristiyan devleti olmaması olarak düşünülüyordu. Peki, siz bu konuda ne düşünüyorsunuz? Böyle bir durum söz konusu olabilir mi?

Ayşegül ER: Avrupa'da şöyle bir algının olduğu yalan değil; Türkiye Müslüman bir ülke, Türkiye çok büyük bir ülke, Türkiye kalabalık bir ülke. Dolayısıyla Avrupa kamuoyunda bu üç nedenden dolayı Türkiye'ye bir önyargı olduğu doğru. Bu önyargıyı kırmak da Avrupa Birliğine düşüyor çünkü Avrupa Birliği şunun farkında, Türkiye'nin Müslüman bir ülke olması Avrupa Birliğinin çok kültürlü yapısına katkı sunacak. Müslüman bir ülkeyi kabul etmeyecek olsalardı başlarda kabul etmezlerdi, müzakerelere başlamazlardı. Avrupa Birliği için bu bir mesele değil. Avrupa Birliği için mesele bu algıyı yani Türkiye Müslüman bir ülke, çok kalabalık bir ülke algısını kırmak. AB liderliğinin yapması gereken kamuoyuna bunu anlatmak, doğru anlatmak. Kamuoyundaki algıyı kırması gerekiyor Avrupa Birliğinin. Tabi bunun için biz de çalışmalar yürütüyoruz, AB kamuoyuna yönelik de, Türkiye kamuoyuna yönelik de iletişim faaliyetlerimiz var. Türkiye'nin genç nüfusu çok fazla. Avrupa Birliği yaşıyor ve iş gücü bulmakta yakında zorlanacaklar. Dolayısıyla Türkiye'nin genç nüfusu Avrupa Birliği için önemli bir işgücü sağlıyor. Türkiye'nin Müslüman nüfusu Avrupa Birliğinin çok kültürlü yapısına katkı sağlıyor. Bunların doğru bir şekilde anlatılması gerekiyor ama dediğim gibi Avrupa'da aşırı sağın yükselişi popülist söylemin yükselişi, popülist liderlerin yükselişi, aşırı sağ liderlerinin yükselişi maalesef çeşitli önyargıları da körükleyecek etkenler doğuruyor. Avrupa'nın bunu aşması gerekiyor. Önce Avrupa Birliği bu sorunları çözmesi gerekiyor. Kendini yeniden yapılandırması gerekiyor, sorunları

çözmesi gerekiyor ki Türkiye de evrensel değerlere saygılı, ortak değerlere saygılı normatif gücü yüksek bir Avrupa Birliğine üye olmak ister. Türkiye’de sonuçta güçlü bir aktör bölgesinde. Dolayısıyla üye olmak istediği Avrupa Birliği; evrensel değerlere saygılı, normatif gücü yüksek bir Avrupa Birliği.

Ebru Seda ÇIÇEK: Tanzimat Dönemi yazarlarımız Türkiye’yi hep bir Avrupa ülkesi olarak görmüşlerdir. Avrupa Birliği üyesi ülkeler de Türkiye’yi bir Avrupa ülkesi olarak görüyorlar mıdır? Ya da Avrupa Birliği ülkesi olarak görüp de siyasi nedenlerden dolayı mı Ortadoğu olarak kabul ediyorlar? Türkiye hem jeopolitik konumu olarak hem geçmişten günümüze renkli bir kültürün olması onları etkilemiyor mu? Potansiyel Avrupalı olarak görme ihtimalleri yok mudur? Ya da siyasi nedenler dolayı mı görmüyorlar?

Ayşegül ER: Türkiye’yi Avrupalı olarak görüyorlar aslında. Bir örnek vereyim; Avrupa Komisyonu Başkanıken Holstein; “ Türkiye Avrupa’nın bir parçasıdır.” Tabii ki, Türkiye Avrupalı bir ülke olarak görüldüğü için aday ülke ilan edildi, tam üyelik perspektifi verildi katılım müzakereleri başladı. Türkiye Avrupa’nın yüzü olarak görülüyor. Biz Avrupalı bürokratlarla görüştüğümüzde de, Avrupalı siyasilerle sayın Bakanlarımız görüştüğünde de Türkiye’nin Avrupa ailesinin bir parçası olduğu her zaman vurgulanıyor. Olay, kamuoyundaki bütün önyargıları kırmak yoksa Türkiye Ortadoğulu bir ülke olarak görülüyor. Türkiye’nin çok kültürlü yapısı bir sorun olarak değil tam aksine bir zenginlik olarak görülüyor. Çünkü Türkiye’nin kültür mozaik yapısı Avrupa Birliğinin çok kültürlü yapısına katkı sağlayacak. Aslında bakılırsa bunlar çok önemli değerler. Avrupa’da bazı aşırı popülist, aşırı sağ liderler tarafından çarpıtılıyor. Kamuoyunun önyargılarıyla oynanıyor. Dolayısıyla kamuoyunun önyargılarını aşmak lazım. Bu anlamda hem Avrupa Birliği liderlerine iş düşüyor hem de ülkemizin iletişim faaliyetlerini arttırması gerekiyor.

Ebru Seda ÇIÇEK: Türkiye kimliğini Avrupa Birliğine tanıtabiliyor muyuz? Tanıtmak için herhangi bir aktivite, etkinlik yapıyor muyuz?

Ayşegül ER: Kurumumuzun hazırladığı bir iletişim stratejisi var. Bu iletişim stratejisi hem Avrupa kamuoyuna yönelik hem Türkiye kamuoyuna yönelik çeşitli faaliyetler öngörüyor. Bu faaliyetler de sürdürülüyor.

Ebru Seda ÇIÇEK: Görüşmeyi burada sonlandırıyorum. Katılım sağladığınız için teşekkür ediyorum.

EK A.5: DIŐIŐLERİ BAKANLIĞI AVRUPA BİRLİĞİ BAŞKANLIĞI YETKİLİLERİ DUYGU YARDIMCI VE AYŞE DENİZ ARICAN İLE YAPILAN GÖRÜŞME

Ebru Seda ÇİÇEK: Diőišleri Bakanlığı Avrupa BirliĐi Başkanlığının görüşlerini öğrenme amaçlı bu görüşmenin ses kaydına alınmasını ve tezimde transkriptasyonunda yer almasını onaylıyor musunuz?

Duygu YARDIMCI: Onaylıyoruz ama bazıları kendi kişisel görüşlerimiz olabilecektir bu görüşmemiz sırasında ve Bakanlığımızın resmi görüşünü yansıtmayacaktır.

Ayşe Deniz ARICAN: Ben de bu konuda aynen katılıyorum. Bu çalışma kapsamında kullanılması doğrultusunda olabildiğince objektif verilerin kullanılmasında teyit ediyoruz.

Ebru Seda ÇİÇEK: Teşekkür ediyorum. İlk sorum ile başlıyorum. Avrupa Birliği ile ilişkilerimizin özelliklerinin, yapısının ve karakterinin seyri ve gelişimi, ilerleme kademeleri konusunda kamuoyunu bilgilendirmeye yönelik Valiliklerin yetkilendirilmesi Avrupa Birliği ile aramızdaki kültürel-sanatsal, edebi bağlamı nasıl etkiler?

Ayşe Deniz ARICAN: İsterseniz bu soruya giriş yapmadan önce bir Türkiye'nin Avrupa Birliği ile mali yardım sistemi hakkında size genel bilgi verelim çünkü bu konuda bizim zaten valiliklerimizle gerçekleŐtirdiĐimiz var bu konuda yapılanlar var, bunun yasal bir zemini de vardı. Onun öncesinde neden Avrupa Birliği, Türkiye'ye mali yardımları sağlıyor diye bir giriş yapabiliriz diye düşünüyorum. Avrupa Birliği Türkiye mali yardımların geçmiŐini 1960'lara dayandırabiliriz. Farklı dönemlerde Avrupa Birliği tarafından Türkiye'ye sağlanan mali yardımlar vardır. Bu mali yardımların yapısı 1999'da yani Türkiye'nin aday ülke olarak ilan edildiği tarihten sonra kapsamı artmıştır, yapısında değişiklikler olmuştur ve daha yoğun bir şekilde mali yardımlar Türkiye tarafından kullanılmaya başlanılmıştır.

Ayşe Deniz ARICAN: Avrupa Birliği tarafından Türkiye'ye sağlanan mali yardımlar Ankara Antlaşmasının imzalanması ve nihai hedefinin Gümrük Birliği olduğu o süreçte yerilmeye başlandı 1. Katma Protokolle birlikte ama Türkiye'nin Gümrük Birliğine hazırlık sürecini desteklemeyi çünkü hem idari olarak bir takım

değişim- dönüşüm gerekecekti hem de ekonomik alanda. Avrupa Birliğinin aslında genel felsefesi bu. İlişkide bulunan kuruma Accession Agreement (Katılım Anlaşması) ilişkisi de olabilir ya da üyelik ilişkisi de olabilir. Avrupa Birliği bu süreçte ilişkide bulunduğu kurumun üstlenmesi gereken yükümlülükten külfetini desteklemeyi planlıyor. Gümrük Birliği sürecinde de desteklemiştir. Türkiye'nin Avrupa Birliği müzakere sürecinin başlamasıyla beraber Avrupa Birliği müktesebatı uyumu söz konusu oldu ve müktesebata uyum bir takım mali külfetleri de diğer aday ülkelere olduğu gibi Türkiye'ye de getiriyor çünkü yaptığımız yasal düzenlemelerin sahada uygulanmasının mali yük getirecek boyutları var. Çevre ile ilgili bir filtre takılacaksa bunun o ülkeye o ülkenin kurumlarına etkisi var. Avrupa Birliğinin mali yardımları AB müktesebatından kaynaklanan yükümlülüklerin getireceği mali külfeti AB tarafından biraz desteklenmesiydi. Aday ülke ilan edilmemiz ile birlikte Türkiye'nin yükümlülükleri arttı ve mali yardımların kapsamı da paralel olarak genişlemeye başladı. Mali yardımların tarihçesi eski olmakla beraber belli dönemleri kategorileştiriyoruz. Mesela 2002-2006 dönemi Mali Yardım Dönemi, 2007-2013 IPA I. Dönem Mali Yardımı diyoruz. 2014-2020 IPA II. Dönem Mali Yardımları diyoruz. Bütün bu tasniflerde aslında bu mali yardımların yürütülme mekanizmasında, mali yardımların verilme önceliklerinde bir takım çerçevelerin birbirinden farklı olması yatıyor. Yani mali yardım var ama bu dönemlerde farklı aktörler tarafından farklı araçlarla, farklı önceliklerle kullanılmış oluyor.

Ayşe Deniz ARICAN: Avrupa Birliği'nin bütçesi dediğimiz bir bütçe var. Avrupa Birliği'ne üye ülkeler bu bütçeye katkı sağlıyorlar ve Avrupa Birliği'nin bütçesi yedi yıllık dönemler için oluşturuluyor. Avrupa Birliği'nin kendi bütçesi içerisinde de aday ülkelere aktarılan para olduğu için biz de yedi yıllık dönemler halinde bu parayı alıp kullanabiliyoruz. Bu mekanizmayı yedi yıllık dönemler olarak düşünebilirsiniz. Şuan biz 2014-2020 Mali Yardımlar Dönemindeyiz. Buna kısaca IPA diyoruz. Bundan Önceki 2007-2013 dönemi idi ama bundan bir önceki dönemde ise Türkiye 2002 yılında kullandı. 2002-2006 yılları arasında kâğıt üstünde dört yıllık ve beş yıllık bir dönemi kapsadığını söyleyebiliriz. Öncelikler farklıydı çünkü Türkiye'nin Avrupa Birliği ile ilişkileri de bu dönemlerde daha farklı oluyor, ilişkiler, öncelikler, başlıklar ve bu mali yardımların kullanılma mekanizmaları ile ilgili bizim ulusal mevzuatımızda da düzenlemeler yapılıyor ve bu şekilde mali yardımlar ülkemiz tarafından kullanılıyor.

Duygu YARDIMCI: Bir de farklı sözleşme türleri ile kullanılıyor. Ülkeye bir bütçe tahsis edildiği zaman bunun o ülkede hangi kurumlar tarafından yürütüleceği olayının bir kısmı ama nasıl yürütüleceği, hibe olarak mı dağıtılacağı gibi. Örneğin; sivil toplum kuruluşlarına, üniversitelere, valiliklere v.s hibe yöntemi ile mi dağıtılacağı yoksa teknik destek dediğimiz yöntemle mi dağıtılacağı yoksa bir takım yapım işi işte daha çok ulaştırma alt yapısında gördüğümüz gibi alt yapı yapım işlerini mi destekleneceği yoksa mali mal alımı mı destekleneceği değişik sözleşme türleri de var mali yardımların dağıtılma usulünde. Şimdi siz kültürel projeleri inceleyeceğiniz için kültür alanında Avrupa Birliği'nin yaptığı projeler alanına da bakmakta fayda var. Biz kendi Başkanlığımız nezdinde yürüttüklerimizi söyleyebiliriz. Kültür alanında verdiğimiz destekler bu güne kadar hibe destekleriydi. Sivil toplum kuruluşlarına hibe sözleşme türünü kullanarak verdiğimiz desteklerdir.

Ayşe Deniz ARICAN: Avrupa Birliğinden gelen paranın bir çerçeve içine oturtularak belirli şartları karşılayan üçüncü kurumlara karşılıksız olarak verilmesi yöntemi. Bir karşılık beklemiyoruz. Örneğin; derneklerden, belediyelerden, üniversitelerden proje fikirleri toplanıyor ama bu proje fikirlerinin AB'ye üyelik sürecimize katılım sürecimize katkı sağlayan bir çerçeveye oturması gerekiyor. Yani en tepede Avrupa Birliği'nde gelen para öncelikler kapsamında Türkiye'nin üyelik sürecine hizmet eden şekilde projelere ve kurumlara aktarılıyor diyebiliriz. Doğrudan gelen para sivil toplum kuruluşunun doğrudan cebine girmiyor. Onun bir öncelik kapsamında oluşturulan hibe programına uygun olması gerekiyor.

Duygu YARDIMCI: Bu kapsamda sizin bu çalışmayı yaparken hibe dediğimiz, teknik destek dediğimiz, yapım işi dediğimiz, kültürel ve sanatsal faaliyetleri destekleyen projelerin ki bunların bir çoğu çeşitli platformlarda yayınlanmış onların dokümanları çünkü o dokümanlarda öncelik alanları yazar. Kültür alanında destek verilecekse hangi öncelik alanlarda ya da hangi tematik alanlarda gibi. Biz Avrupa Birliği mali yardımları dışında kendi kaynaklarımızla da Avrupa Birliği sürecini desteklemeye çalıştık. Valiliklerle ilgili 2010 yılında kıymetli bir çalışma yaptık çünkü Avrupa Birliği mevzuatı en çok yerelde uygulaması gereken bir şeydi. Bu nedenle valiliklerin kapasitesini geliştirelim dedik.

Ayşe Deniz ARICAN: Ne oldu? İçişleri Bakanlığı ile o dönemki kurumumuz Avrupa Birliği Genel Sekreterliği bir anlaşmaya vardılar ve 2010 yılının ocak ayında valiliklerin Avrupa Birliği sürecinde etkinliğinin artırılması isimli bir proje ortaya kondu. Avrupa Birliği Genel Sekreterliğinin bugünkü ismiyle Avrupa Birliği

Başkanlığımızın bir yerel uzantısı, bir yerel il müdürlüğü, taşra teşkilatı yok ama bütün illerimizde bir valilik yapılanması var ve orada çalışan kamu görevlileri var hatta bu projelerle Avrupa Birliği konuları ile ilgilenen hâlihazırda insanlar da var. Çünkü demin de bahsettik bu çok yeni bir konu değil, çok önceden beri farklı konularda, temalarda uyumlu çalışmaları zaten yürütüyoruz. 2010 yılında bunun biraz daha sistematik hale getirilmesi, biraz daha takvime uydurulması, biraz daha bir stratejiye oturtulmasının önemli olduğu söylendi bu valiliklerin Avrupa Birliği sürecinde etkinliğinin artırılması projesi kapsamında bir genelge yayınlandı. Genelge kapsamında her ildeki bir vali yardımcısı il Avrupa Birliği daimi temas noktası bir vali yardımcısı olarak görevlendirildi. Yani her ilimizde, ilin en yüksek yöneticilerinden biri bu konuda yönlendirmek üzere, ekibini yönlendirmek üzere görevlendirildi. İkincisi, Avrupa Birliği Büroları oluşturuldu. Hepsinin isimleri farklılık arz ediyordu. Sivas'a gittiğinizde başka bir isimle görebildiniz, Kütahya'ya gittiğinizde başka bir isimle görebildiniz ama öyle ya da böyle bu Avrupa Birliği projeleri ile Avrupa Birliği uyum süreci ile ilgilenen Avrupa Birliği Dış İlişkiler Bürosu, Avrupa Birliği Bürosu, Avrupa Birliği ile İlişkiler Ofisi isimler altında her ilimizde valilikler içinde Birimler oluşturuldu. Bir üçüncü ayak da Avrupa Birliği'ne Uyum Yönlendirme Danışma Kurulu isimli (ABUYDK) ilin yerel yönetim temsilcilerinden, sivil toplum kuruluşu temsilcilerinden, protokolünden oluşan yine içinde 30-40 tane üyenin olduğu komiteler oluşturuldu. Bunlardan yılda iki- üç kere toplanan ilin AB konusunda neler yapması gerektiği, ne tarz projeler geliştirilmesi gerektiği, örneğin yeni bir hibe programı, yeni bir destek programı çıktığında bu konuda ilin diğer kurumlarına hangi görevler düşebileceği ile ilgili bir forum görevi görebilecek yapılar oluşturuldu. Yani 2010 yılının başında İçişleri Bakanlığı ile bu ortaklığa gidildikten sonra aslında bir yasal zeminde bir uygulama mekanizması da oluşturulmuş oldu ülkemizin, kendi kurumumuzun girişimleriyle. Bir vali yardımcısı, bir büro görevlisi bir de uyum danışma kurulu yapılanması oluşturuldu ve onlar üzerinden illerdeki bu AB uyum sürecini destekleme çalışmaları başlamış oldu.

Duygu YARDIMCI: Valiliklerin de bu konuda farkındalığın artması ya da bu tarz birimlerin kurulması da tabii oradaki valiliklerin yereldeki diğer dinamikleri harekete geçirmesi açısından önemli.

Ayşe Deniz ARICAN: Hâlihazırda yürütülen ya da yürütülmeye başlayacak hibe programları var. Onların ildeki takibini AB büroları yapabiliyordu ya da etkisini arttırmak üzere çalışmalar yapabiliyordu.

Duygu YARDIMCI: O ilde o projenin faaliyetiyle en iyi ilgili olabilecek kurumları bulup, en önemli aktörleri bulup merkezden bir proje yürütmeye karar veriyorsunuz ama yerelde bu işin muhatabı olan aktörleri her zaman o yerelin kendi sahipleri kadar iyi bilemeyebilirsiniz. Bu yüzden yerel aktörlere, paydaşlara ulaşma konusunda çok kıymetliydi valiliklerin yetkilendirilmesi, valiliklerle birlikte taşradaki diğer kamu otoriterlerinin bilgilendirilmesi.

Ayşe Deniz ARICAN: Örneğin, yeni bir hibe duyurusu var biz kamu kurumu olarak Kültür Bakanlığı olduğumuzu düşünelim. Müzelerin başvurabileceği ya da kültür-sanat konusunda çalışmalar yürüten sivil toplum kuruluşların başvurabileceği bir hibe programı duyurusu oluşturduğumuzu düşünelim Kültür Bakanlığı olarak ya da Aile Bakanlığı olarak ya da bir Çevre Bakanlığı olarak. Bunun duyurusu yapıldığında valiliklerin de desteği alınarak tanıtım toplantıları yapıldı bu duyurudan daha çok insanın, daha çok kurumun haberdar olması için bilgilendirme toplantıları, farkındalık artırma çalışmaları yapıldı. Valiliklerin bununla ilgili zaten görev tanımı olan yapılanmaları var hala devam ettiren, aktif çalışan valiliklerimiz var. Bütün valiliklerimizin bünyesinde çalışan benzer ekipler, kişiler uzun yıllardır çalışmaktalar hatta örnek verebilirim; Aktif sitesi olan İstanbul Valiliğinin içinde AB ve Dış İlişkiler Bürosu vardır hala çok aktif bir şekilde hem AB Projelerini takip eder hem sivil toplum kuruluşlarına eğitimler düzenler, gerektiğinde izlemeler yapar. Bursa Valiliğinin içindeki birim kendisi online eğitimler düzenler. Sadece projelerle ilgili değil kamuoyunun üniversite öğrencilerinin farkındalığını arttırmak için. Antalya Valiliği çok aktiftir bu konuda. Ülkemizin 81 ilinde bu yapılar var ve hâlihazırda zaten konunuzla ilişkili pek çok çalışmalar yapıyorlar doğrudan, dolaylı.

Ebru Seda ÇİÇEK: Avrupa Birliği ile ilişkilerimizin özelliklerinin, yapısının ve karakterinin seyri ve gelişimi, ilerleme kademeleri konusunda kamuoyunu bilgilendirmeye yönelik Valiliklerin yetkilendirilmesi Avrupa Birliği ile aramızdaki kültürel-sanatsal, edebi bağlamı nasıl etkiler?

Ayşe Deniz ARICAN: Sivil toplum Avrupa Birliği'nin çok önem verdiği bir konu. Demokrasinin temeli zaten sivil toplum ile mümkündür. Sivil toplum aslında kaba tabirle devletin dışında kalan alan olarak tanımlanabilir ve bu konu bütün Avrupa Birliği belgelerinde de her zaman için atıf yapılan bir konudur. Türkiye'deki sivil toplumun gelişimi de özellikle Avrupa Birliği ile ilişkilerimizin gelişmesi noktasında çok önemli bir ayağı oluşturuyor ve paralellik de kurabiliriz. Türkiye'nin Avrupa Birliği ile ilişkilerin yoğunlaştığı dönemlerde Türkiye'deki sivil toplum

gelişimi de çok yüksek olmuştur. 1999 ‘da aday ülke olarak ilan edildik ve resmi olarak kanunlarımızın uyum süreci de 3 Ekim 2005 yılında resmi olarak başladı. En genel hatlarıyla Türkiye ile müzakereler açıldı. 2005 yılında yoğun bir şekilde sivil toplumla da ilişkilerimizin arttığını söyleyebiliriz. Bizim katılım müzakerelerimizin aslında temelde üç ayağı var. Mevzuatımızın Avrupa Birliği ile uyumlu olması, siyasi ve ekonomik kriterimiz, Avrupa Birliği’nin öne sürdüğü koşulları yerine getiriyor olmamız bir de Avrupa Birliğindeki ve Türkiye’deki sivil toplum ayağının karşılıklı birbirini tanıması ve diyalog geliştirmesi. Yani bizim Türkiye olarak Avrupa Birliği ile temel ilişkimiz oturtulup çerçevesini çizen, bu çerçeve belgesinin de müzakere ilişkimizin temelinde bu üç atıf var. Dediğim gibi üçüncü ayak tamamen sivil toplum yani halkların, toplumların birbirini anlaması, yaklaşması ve diyalog geliştirmesi üzerine. Bu diyalog çok önemli çünkü bizim Avrupa Birliği Başkanlığı olarak çıkış noktamız, yaptığımız çalışmaların ana çıkış noktası da bu diyalog boyutu yani Bakanlıklarımız mevzuat uyum çalışmaları yapıyor siyasi olarak, ekonomik olarak göstergelere uyum sağlayacak çalışmalar yapıyor bütün kamu kurumları ama biz Avrupa Birliği Başkanlığı olarak bu üçüncü öncelik olan toplumlar arasında önyargıların bertaraf edilmesi, ilişkilerin güçlendirilmesi noktasında programlar geliştiriyoruz. Asıl çıkış noktamız bu diyebiliriz. Bunun ile ilgili 2005 yılında Avrupa Komisyonunun yayınladığı bir tebliğ var ve bu tebliğde bizim aslında yaptığımız sivil toplum diyalogu hibe programlarımızın temelini de oluşturuyor. O tarihten itibaren de sivil toplum diyalogu hibe programlarını oluşturmaya başladık.

Duygu YARDIMCI: Hibe paketinin 5. ayağını yürütüyoruz. Hibe duyurusu dediğimiz paket; kimlere, hangi amaçlarla hangi faaliyetleri destekleme üzerine mali destek verileceğini duyuran pakettir. İlk 2008 yılından beri sivil toplum program diyaloglarını Başkanlığımız yürütmüş. Bir, iki, üç, dört v.s. hep duyurular yapılmış, sivil toplum kuruluşların başvuruları alınmış, projeleri uygulanmış, tamamlanmış. Şuan beşinci dönem projeleri uygulanıyor altıncı dönem içerisinde şuan çıkıyoruz. Bu beşinci döneme kadar tematik olarak çağrılara çıktık işte tarım alanını destekleyelim gibi çeşitli temalarda. Kültür- sanat temasını seçtiğimiz program da vardı. Özellikle onun hibe duyurusunu yani sivil toplum diyalogu programının temaları arasında kültür-sanat bir dönem yer aldı.

Ayşe Deniz ARICAN: Oluşturduğumuz çerçeve aslında hibe programlarımızın adı “Sivil Toplum Diyalogu Hibe Programları” yani biz her sene

bir ihale duyurusu şeklinde düşünebilirsiniz. Yani şu kadar ayrılmış bir para vardır, bu para Avrupa Birliğinden gelen bir para, o para kapsamında şu kadar sayıda proje desteklenecektir dediğimiz bir duyuru metni aslında. Belli bir tarihe kadar kurumlar (tüzel kişiler başvuru yapabiliyor), tüzel kişilikler kendi temalarını, projelerini oluşturarak o hibe programına başvuru yapabiliyorlar. İlk hibe programı Sivil Toplum Diyalogu I. 2008 yılında faaliyete geçti. Sivil Toplum Diyalogu II. 2010-2013 yılları arasında yürütüldü. Onunla ilgili 3 kategori vardı; mikro hibeler desteklendi, tarım ve hayvancılık ile ilgili başlığımız vardı ve kültür ile ilgili çalışmalar yapan dernekler desteklendi. Dolayısıyla şöyle diyebiliriz; şu derneğin şu projesi desteklensin diye bir uygulama yok. Sadece bir duyuru yayınlanıyor kamu kurumları tarafından yani merkezi düzeyde çalışmalar yürüten bizim gibi kamu kurumları tarafından, ve Türkiye'nin dört bir yanından yüzlerce proje başvurusu yapılıyor. Örneğin elde iki milyon EURO var deniliyor ve onula ilgilenen o çalışma alanına sahip kurumlar kendi tasarımlarını oluşturarak proje fikirlerini gönderiyorlar. Gönderdikleri kurum biz değiliz, ortada bir para olduğu için bu paranın kullanılması noktasında Avrupa Birliğinin koyduğu kurallar var ve her kurum bu gelen projeleri değerlendiremiyor. Bunun ile ilgili ülkelerde yetkilendirilmiş kurumlar var. Yine bir ulusal kurumumuz olan ve şuan Hazine ve Maliye Bakanlığımıza bağlı olan Merkezi Finans ve İhale Birimi adlı kamu kurumumuz var. Bu tarz hibe programlarını yapan, proje fikirlerini alan ve bünyesindeki bağımsız değerlendiriciler tarafından bunların değerlendirme sürecini yürüten kurumumuz. Dolayısıyla bizim Sivil Toplum Diyalogu II. altındaki kültür-sanat bileşeni hibe programı altında on sekiz tane hibe projesi desteklendi. Bu desteklenen hibe projeleri farklı sivil toplum kuruluşlarına aittir. Örneğin bir tanesi Nazif Denyal Karikatür Vakfına aitti. Bir tanesi Trabzon'da kültür-sanat faaliyetlerini yürüten başka bir yerel derneğin projesiydi. Bir diğeri yine İstanbul'da çalışmalar yürüten bir başka sivil toplum kuruluşuna aitti. Bunlar bir yarışma usulüyle yarıştılar ve on sekiz tane proje hibe almaya hak kazandı.

Şuan yürütmekte olduğumuz Sivil Toplum Diyalogu V. Hibe programımız var. En temeldeki amacımız diyalog gelişsin. Burada çalışmalar yürüten derneklerle, vakıflarla, sivil toplumumuzla Avrupa Birliğinde benzer çalışmalar yürüten sivil toplum kuruluşları ortak çalışsınlar, işbirliği yapsınlar, Türkiye'ye yönelik olumsuz algılar bertaraf edilsin, belki Avrupa Birliğine yönelik olan olumsuz düşüncelerin önüne geçilsin diye Sivil Toplum Diyalogu V. Hibe Programları devam ediyor.

Duygu YARDIMCI: Bugüne kadar sivil toplum diyalogu programını yürüttü Başkanlığımız ama 2014-2020 döneminde sivil toplum alanının Avrupa Birliği tarafından ayrılan kaynak çeşitlendi. Önceliklerimiz çeşitlendi, bütçemiz arttı ve sivil toplum diyalogu Avrupa Birliği-Türkiye ilişkilerinde de önyargıların ortadan kaldırılmasını kendini çok başarıyla ortaya koymuş, marka olmuş bir program. Sonra dedik ki diyalog kapsamında böyle bir marka yarattık bunun ilişkilere çok katkısını gördük, başka marka yaratalım Sivil Toplum Destek Programı adı altında. Burada sivil toplumun kapasitesini genişletelim. Türkiye’de Avrupa Birliği fonları ile diyalogunun güçlendirilmesi deyince nasıl ki CSD (Civil Sociality Diyalog) markası akla geliyorsa ülkemizdeki sivil toplum kuruluşuna ihtiyacı olan kapasite çünkü insan kaynakları kapasitesinde sıkıntılar var, mali kaynak sıkıntısı var . CSD programı yeni bir programımız, yeni ama Sivil Toplum Destek Programı altında seksene yakın proje destekliyoruz hibe projesi.

Kültürel, sanatsal ve edebi bağlamı etkileme hususunda; sivil toplum kuruluşlarının zaten en büyük handikapı faaliyetlerini gerçekleştirmekte karşılaştıkları finansal sıkıntılar ve Avrupa Birliği fonları bu alanda ciddi bir kaldıraç görevi görüyor. Amaç da zaten sürekli sivil toplum kuruluşlarına faaliyet desteği verelim değil. Bu desteği verirken kapasiteleri güçlensin ve artık kendi finansal döngülerini, finansal kaynaklarını kendi yaratabilecek hale gelsinler. O yüzden sivil toplum kapasitesini geliştirdiği için ve Avrupa Birliğindeki sivil toplum örgütleriyle diyalog kanalları açtığı için çok kıymetli bir destek. Kültürel ve sanatsal alanda da destek olduğu için yani bu temaları da desteklediği için olumlu etkilediğini söyleyebiliriz. Sadece biz değil, Kültür Bakanlığının da Avrupa Birliği hibeleri ile yürüttüğü projeler var. Şuan Gaziantep’te Avrupa Birliği mali yardımları ve bir yapım işi yürüyor Kendirli Kilisesinde. Kendirli Kilisesinde bir ruhban okulunun restorasyon çalışması başladı. Projenin adı da “Avrupa Birliği-Türkiye Arkeoloji Enstitüsü” dür. Türkiye’nin ilk Arkeoloji Enstitüsü olacak ama hedefi oranın Avrupa Birliği ile Türkiye arasında bir diyalog merkezi olmasını sağlamak olacak. Gaziantep’te bir taraftan restorasyon devam ediyor, onu da Avrupa Birliği finanse ediyor o restorasyon bitince oranın bir enstitü olarak teftişi söz konusu olacak kütüphanesinin kurulması söz konusu olacak onu da Avrupa Birliği finanse edecek ve de o merkezin sivil toplumlar arasında kültürel ve arkeolojik anlamda diyalog merkezi olması için teknik destek sağlıyor. Orada dört- beş yıldır teknik uzmanlar gelip oraya bir yol haritası çizecek. Yunus Emre Enstitüsünün yürüttüğü

Kültürlerarası Diyalog projesi var. Bu proje de yeni başladı ve bir hibe projesiydi ama Avrupa Birliği kültür enstitülerinin. Yunus Emre Enstitüsüne bir kaynak ayırdık ve iki milyon Euro gibi ellerinde destek vardı. Avrupa Birliği kültür enstitülerine verilmek üzere ama şartı da bir sivil toplum kuruluşuyla çalışmalarıydı ve önceliği de ortak kültürel değerlerin paylaşılması, anlaşılmasıydı karşılıklı. Bu hibe programında sahne sanatları, plastik sanatlar gibi bir sürü sanat türü desteklenmiştir. Şuan 4 tane proje başladı orada.; Macar Kültür Enstitüsü, 2 tane Fransızların projesi gibi orada da yürüyen projeler var.

Ayşe Deniz ARICAN: Özetle şunu söyleyebiliriz ki kültürel, sanatsal, edebi bağlamda katkısı var mı yok mu noktasında elbette ki var. Bütün bu çalışmalar zaten toplumları birbirine yaklaştırdığı için daha önce Türkiye'ye gelmemiş insanlar Türkiye'ye gelip çalışmaları yerinde gördükleri için ya da bizim ülkemizdeki daha önce Avrupa Birliği üye ülkeleri ile ilişki kurmamış kişilerin oralara giderek oraların işlerini nasıl yürüttüklerini, kültürlerini sanatlarını nasıl yaşadıklarını bu alandaki aktörleri ile nasıl ilişkiler içinde olduklarını görmek üzere bu projeleri kullandıkları için aslında bu projeler çok güzel bir araç. Yani bizim oluşturduğumuz hibe programları ülkemizi Avrupa Birliğine yakınlaştırmak için yaptığımız bütün bu çalışmalar temelde insanlara dokunan, belki insan odaklı olduğu için örneğin bir köprü projesi, bir katı atık tesisi projesi gibi biz hemen sonucu göremiyoruz ama dolaylı da olsa insanlar üzerinde etkisi olan, insanların algısını olumlu yönde değiştiren çok güzel araçlar oluyor yapılan bütün programlar. Önceden Avrupa Birliği mali yardımlarına, hibe programlarına olan ilgi belli bir seviyedeysen son 10 yılda gittikçe arttığını söyleyebiliriz. Bu imkanları gören, bu değişimi hisseden kurumlar daha fazla faydalanmak istiyorlar.

Ebru Seda ÇİÇEK: Türkiye'nin Avrupa Birliği ile yürüttüğü projeler hakkında somut olarak bilgi verebilir misiniz?

Ayşe Deniz ARICAN: siviltoplumdiyalogu.org, siviltoplumsektörü.org, yerelde ab.org, ab.gov.tr, mfib.org gibi internet sitesinden bütün bu hibe programlarının somut çıktıları, yürütülen çalışmalar mevcut. Proje sonuç kitaplarında projeler tek tek neler olduğunu görebiliyorsunuz. Hatta içinde kültür ismi geçmese bile projelerin detayları okunduğunda kültür ile sanatla çok ilintili olan proje örneklerine de rastlamanız mümkündür.

Duygu YARDIMCI: Dışişleri Bakanlığının "Kültür Köprüleri" adlı bir projesi vardı.

Ayşe Deniz ARICAN: İlk yıllarda Avrupa Birliği Genel Sekreterliği'nin yürüttüğü Sivil Toplum Diyalogu Bilgi Köprüleri vardı. Yine Sivil Toplum Diyalogu I, Sivil Toplum Diyalogu II, III, IV, V hibe programlarımız var. Bizler tarafından yürütülmesi bile yine diyalog temalı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği tarafından yürütülen Türkiye-AB Odalar İşbirliği Hibe Programı I, yine ikinci ayağı olan Türkiye-AB Odalar İşbirliği Hibe Programı II var. Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu isimli Avrupa Birliğinin buradaki bir temsilciliği var. Bu temsilcilik Avrupa Birliğinin buradaki uzmanlarından oluşan temsilcilik söz konusu. Onlar tarafından yürütülen İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti isimli bir destek programı da olmuştu. Yine onlar tarafından yürütülen Sivil Toplum Diyalogu Kültür Köprüleri Hibe programları olmuştu. Onun altında da Kültür Enstitüleri de desteklenmişti.

Ebru Seda ÇİÇEK: Görüşmeyi burada sonlandırıyorum. Katılım sağladığınız için teşekkür ediyorum.

EK A.6: MAYA KİTAP YAYIN YÖNETMENİ TAHİR MALKOÇ İLE YAPILAN GÖRÜŞME

Ebru Seda ÇİÇEK: tez çalışmamda kullanacağım Maya Kitap Yayın Yönetmeni olarak görüşlerinizi ses kayıt altına alınmasını ve tez transkripsiyonunda kullanılmasını onaylıyor musunuz?

Tahir MALKOÇ: Onaylıyorum.

Ebru Seda ÇİÇEK: Maya Kitap olarak Gümrük Birliği sürecinden itibaren Türkiye'nin Avrupa Birliği ile kültürel, sanatsal ve edebi ilişkilerini nasıl yorumluyorsunuz? Sizce Türkiye Batılılaşma sürecinin en son halkasını oluşturacak entegrasyon gerçekleşecek midir? Gerçekleşmesi durumunda Türk kültürü, sanatı ve edebiyatı nasıl etkilenir? Entegrasyonun gerçekleşmemesi ve Avrupa Birliği tam üyelik müzakere sürecinin kopması kültür, sanat ve edebiyata nasıl etki eder?

Tahir MALKOÇ: Şimdi Türkiye coğrafyası ağırlıklı olarak Asya'da çok az bir kısmı Avrupa'da olmasına rağmen aslında Türk kültürü ya da Türkiye'de yaşayan halkların kültürü kültürel koz olarak Batı'ya daha yakın dolayısıyla Türkiye'nin Batılılaşması, Batıya entegrasyonu çok zor bir şey değil olmayacaktı. Din belki birazcık engeller gibi sıkıntı yaratır gibi görünse de o da çok ciddi bir problem yaratmayacaktı fakat daha çok siyasi iktidarların tavrından kaynaklanan sebeplerden dolayı bu süreç bira uzadı, sıkıntıya girdi, düştü vs. soruda entegrasyon süreci eğer gerçekleşmiş olsaydı; gerçekleşmiş olsaydı... gerçekleşmediği halde bile bu süreçten dolayı çok olumlu etkileri oldu AB ülkelerinden bir çoğu kurumdan devletin kendisinden veya sivil toplum örgütlerinden Türkiye'ye zaten ciddi destek oldu bir takım ilişkiler var, bir takım paylaşımlar, dayanışmalar zaten var ama özellikle 1950'lerden beri siyasi iktidarların tavırlarından kaynaklanan sebeplerden dolayı ki hele bu son 200 den sonlarında ayyuka çıkmış durumda ilişkilerin durumu iyiye gitmemekte bu da kesinlikle olumsuz yansıma devam ediyor. Olumsuz olarak yansıyor bu gerçek 80'lerde 90'larda üretilen ve yoğun olarak üretilen bu halka yansıyan kültür sanat faaliyetlerinin bir çoğu nerdeyse bitti yok. Konuşulmuyor, üzerinde düşünülüyor bile o kadar yok oldu ki İstanbul'u ya da Türkiye'nin en büyük kültür sanat merkezlerinden AKM (Atatürk Kültür Merkezinin İstanbul Taksimdeki) 10 yıllık kapalı. bu eksiklik hissedilmiyor bile çünkü o kadar zayıfladı ki kültür sanat faaliyetlerinin üretimi artık bir süre sonra zamanla insanlar her şeye

alıştıkları gibi buna da alışıyorlar. Dolayısıyla kopması zaten kopma noktasına geldiği için çok olumsuz yönde etkileniyor. Çünkü Türkiye özellikle Türkiye'deki kültür sanat faaliyetleri üreten insanlar Avrupa'dan hem psikolojik hem de maddi destekler alıyordu ve onların bu desteği burdaki bu faaliyeti yürüten kurumları ve kişileri çok ciddi motive ediyordu. O üretilenleri tüketenleri de motive ediyordu aslında bu olumlu yönde bir motivasyon vardı. Bu ne yazıkki neredeyse tamamen bitmedi ama çok ciddi oranda azaldı.

Ebru Seda ÇİÇEK: Aslında ben size şunu da sormak istiyorum; ilişki durumlarının iyiye gitmemekte dediniz, iyiye gitmeyen ilişki durumunun neyden kaynaklandığını düşünüyorsunuz? Siyasilerin davranışlarından, edimlerden ve faaliyetlerinden dolayı mı yoksa sanatçıların ya da edebi etkenlerin etkilerinden kaynaklanan bir durum mudur?

Tahir MALKOÇ: Türkiye de aslında iki dönem ya da üç dönem olarak ayrılabilir. 50 ye kadar olan dönem tek partililer dönemi diyebiliriz bunlara orda Avrupa mantıklı bir iktidar söz konusuydu ve Türkiye ya temelden Batılılaştırmaya çalışıldı. İyi niyetle yapılmış kötü bir girişimdi iyi bir sonuç vermedi ama bir olumlu yansımaları oldu çok ciddi kadro üretildi o arada ama tabi ikinci dünya savaşından dolayı Avrupa'dan özellikle Almanya'dan kaçan büyük önemli bilim adamlarının Türkiye'de üniversite kürsüleri kurması türki ye işte o zamanki iktidarın CHP'nin değerlerinin tek partili ve Atatürk'ün veya İsmet İnönü'nün bunu desteklemesi aslında Türkiye'de çok ciddi alt yapı oluşturdu ki Türkiye hala onun mirasını yiyor fakat 50 den sonrası gelen iktidarların tamamı tırnak içerisinde –fa ideolojilerinin partileri olduğu için bunların en büyük hedeflerinin partilerinin ve iktidarlarının ömrünü uzatmak olduğu için hiçbir zaman kültür sanat faaliyetlerine ve yine eğitime destek vermediği için kaliteli eğitime sıcak bakmadılar. Çünkü onlarda biliyorlardı siyasetle ilgilenen herkes bilir onlarda biliyorlardı ki Türkiye de eğitimli, kültürlü sanatı anlayan bir kitlenin varlığı onların çok lehine bir durum değildir. Ne yazık ki Türkiye'yi üç bölüme ayırdık ya (cumhuriyet döneminden) 2000 den sonraki dönemle aslında 50 den sonraki dönemin devamı olmakla birlikte ondan daha üstün bi noktada yapılan olumsuz faaliyet anlamında 2000 yıldan sonraki iktidar da bunu maksimize etti... Eğitim zaten herkesin malumu. Dolayısıyla Türkiye'deki kültür sanat faaliyetlerinin çok olumsuz anlamda kötüye gitmesinin nedeni tamamen siyasettir.

Ebru Seda ÇİÇEK: Bir diğer soruya geçiyorum. Sizce Türkiye’de kültür, sanat ve edebiyata bu kadar az kaynak aktarılmasının sebebi nedir? Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın bütçesinin kısıtlı olmasının sebebi nedir? Sizce uygulama ne şekilde olmalıdır?

Tahir MALKOÇ: Şimdi Türkiye Cumhuriyetinin kurucu lideri olan Atatürk’ün “sanatsız bir toplum hayat damarlarından biri kopmuştur demektir” sözünü düşünürsek aslında Cumhuriyet’ in temel mantıklarından bir tanesi bakarsak sanat çok önemli ki ilk dönem az evvel de söylemiş olduğum gibi bu konu da gayet bir takım hatalar yapılsa da dikkatli, özenli olmaya çalışmışlar, desteklemişler bununla ilgili ne gerekiyorsa ne yapılması gerekiyorsa o zamanın imkanlar dahilinde kıt imkanlar dahilinde bu konuda yapılması gerekenlerin bir çok yapılmıştır ama bir daha söylüyorum bu çok önemli ‘kesinlikle hemen hemen insanları ilgilendiren hiçbir şey tepeden inme emri vaki yapılmaz yapılmamalı. Yapılırsa sonuç görüldüğü gibi işte çok olumsuz olur yani şuanki toplumun yapısına bakarsak Cumhuriyetin ilk dönemi toplumsal yapımıza göre ileri geri kelimesini çok sevmesem de ama başka türlü tarif edemiyorum çok geri durumdayız. Dolayısıyla demekki yapılan şeyde bir hata varmış ama niyet iyi. Yapılan faaliyetlerde iyi 1950’den sonra gelen iktidarların tercihleri bu yönde olmadığı için zaten bütçeleri kısmışlar tabii ülkenin kaynakları çok geniş değil yani bir siyasi iktidar yol mu yapalım yoksa tiyatro mu, sinema mı yapalım derse tabii ki özellikle 50’den sonra gelen iktidarların tercihi yol yapmakta vs lerde olacak sonra hem liberal partiler olmaları yani hem liberal politika parti üyeleri hem de yine tırnak içerisinde “ dışa bağımlı “partiler olmaları zaten politikalarını bu yönde uygulamak durumunda bırakmış ama imkanlar uygun olsa bile siyasi tercihlerin bu yönde olmadığını biliyoruz. Yani hep söyleyeceğim röportajın sonuna kadar da kullanacağım 1950 den bu yana gelen bütün siyasi partilerin yöneticilerinin kültürel sanatla ilişkisine bakarsak zaten olayı anlarız Hani bazı spesifik örnekler var kitap seven okuyan vs yani daha doğrusu görünüşte batılı gibi görünseler de aslında uyguladıkları siyasi politikalar çok batılı değildir. Kültür sanata çok sıcak bakmıyorlardı. Dolayısıyla standart 1930’larda ve 1940’larda oluşturulan bir takım alt yapıları ve ya bir takım başlatılan uygulamaları devam ettirdiler. Yani devlet opera balesi vardı, şehir tiyatroları vardı, milli eğitim bakanlığı kitap basardı, klasik eserleri basardı onlar bir şekilde sahiplendiler ama üzerine bir şey koymadılar ve onlarda rutine bindiği için bir süre sonra aslında hayata bir şey katma noktasında pek bir faydaları olmadı. 50’den 60’tan sonra kişiler kurumlar Türkiye’de sivil

kurumlar ve kişiler güzel faaliyetler başardı ve 60-70-80'lerde bu çok üst noktaya çıktı bağımsız sanat devletten de bağımsız ve hatta bütçe olarak da bağımsız destek belki dolaylı yollardan alınıyordu ama onlar sayesinde ülkenin kendisini öteye götürebilecek daha fazla kültür sanat üretildi. Ama siyasi iktidar bu konuda yeterli bütçeyi ayırmadılar bütçelerini mesela çok klişe bir örnektir ama Türkiye'de mesela diyelim ki diyanete ayrılan bütçenin 10 da biri bile kültür sanata ayrılmadı ki aslında ilke durum buydu yani bu çok açık eğer toplumun ilerlemesini gelişmesini istiyorsanız işte niye bugün Avrupa'da milyonlarca yurttaş gelip orda yaşamak istiyor? Çünkü niye uygarlık medeniyet gelişmiş kalkınmış vs. vs. Öyle olmak istiyorsanız onların yaptığı şeylerde bir tanesini yapmak durumundasınız. Ne yapacaksınız? Ekonomiyi geliştirdikçe paralele olarakta kültür sanatı geliştirmeniz gerekiyor. Ancak toplum o zaman top yekün yukarıya çıkıyor yoksa Ortadoğu'daki gibi çok gelişmiş şehirlerde çokta gelişmemiş insanlar olarak yaşarsınız ve devam edersiniz.

Ebru Seda ÇİÇEK: peki bunu siz hep 1950'den ele alıyorsunuz bunu 1950'lerde baktığımızda hani ikinci dünya savaşında yeni çıkmış tüm dükler ve dünya olarak yeni çıkmış ve Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisine göre öncelikler başat ve temel ihtiyaçlar dahilinde karşılanması kültür müdür yoksa yol mudur? politikacılar belki bu yolu izlemiş olabilir durumunu ben göz önünde bulundurarak AB sürecindeki 1996 yılından itibaren burda hükümet ya da devlet iktidar partisi bu yıldaki ekonomi de o kadar çok yol yerine sanata yer verebilirdi. İhtiyacımız olan artık bizim yol köprüden ziyade kültür ve sanattır diyebilir miyiz burda gümrük birliği süreç tarihlerini baza alacak olursak tabi.

Tahir MALKOÇ: Aslında belki benimde yanlış bir tabirim oldu yani iktidarlar bütçe yaparlarken belirlemiş olduğu yöntem var. Bakanlıklar var hepsi gidiyor benim bu kadar paraya ihtiyacım var diyor aralarında da konuşuyorlar işte bu gibi faaliyetler.. yüzlerce kalem var yolun fabrikanın okulun hastahanenin yapılması gerekiyor onun dışında kalanlar arsındaki tercihten bahsediyorum yani kültür sanat faaliyetlerinin ve kültür sanat merkezlerine ayrılan bütçenin yol su için ayrılan para değil aslında Türkiye dünyanın en çok bürokrati olan en çok makam aracının olduğu ülke sadece burdan yapılan tasarrufla bile bu ülkenin bütün kültür sanat faaliyetlerinin bütçesi karşılanır. Yani ben hiçbir zaman devlet yönetiminde olmadım ama bir devlet ve şirket yönetmek arasında ciddi bir fark yok bana. Benim şuan yönettiğim yayın evinde bütün bu ekonomik krizlerin atlatmam doğru tasarruflar

yapamam elimdeki kaynakları doğru yerlere aktarmam ile ilgili. Biz kitap üretimi kalitesinden asla taviz vermeden yolumuza devam edebiliyoruz. Peki bunu nasıl yapabiliyoruz? Başka harcamaları, doğru harcamaları kısarak... Dolayısıyla düşünün o kadar korkunç bir israf ve ya şöyle söyleyeyim size o kadar çok yolsuzluk var ki bu ülkenin ekonomisi hem eğitimi hem sağlığı yeterince düzgün olacak ondan sonra kültür sanat faaliyetleri dediğim gibi bir de bunun için sivil toplum faaliyetleri kişilerin ve kurumların desteğiyle bu ülkede gerçekten ayakta kalanlardır. Bu ülkeyi ayakta tutan sivil toplum kurumları da ne yazık ki zayıfladılar. Hiçbir eksiği olmayacak ama çok açık ve net söylüyorum bu konuda iddia ediyorum 1950'den bu yana hem ekonomiyi bütçeyi çok yanlış yönettiler ... Dolayısıyla hiç yoldan sudan fabrikadan kısımadan o bütçeyi akıllıca ve dürüstçe kullanmak kaydıyla hem kültür sanata hem eğitime hem de her şeye yetebilir.

Ebru Seda ÇİÇEK: Kültür ve sanat alanında Türkiye’de bir üst söylem yaratılmamasının sebebi nedir? Bir kutuplaşma, kamplaşma noktasına gidilmesinin sebebi nedir? Bu durum siyasal kültürümüz ile ilgili midir?

Tahir MALKOÇ: Ne yazıkki ilgilendiren başından beri aynı yere takılıp kalıyoruz yani bu sektörde olduğumuz için buna birkaç örnek vereyim, Japonya İkinci Dünya Savaşındaki en mağlup devlettir hem psikolojik olarak hem zaten ekonomik olarak toprak olarak perperişan olmuş durumda Japonya şimdi dünyanın büyük yedinci ekonomisine sahip bir ülke konumunda peki Japonya’daki okuma oranıyla ilgili bir şey söyleyeyim size bir de Türkiye ile ilgili bir şey söyleyeyim dünyada birinci bandaja da okuma da 18 kıtala en çok en çok kitap okuyan millet bizdeki istatistiklere göre yani ben ilk 50 ye girdiğini zannetmiyorum çünkü yurtdışındaki ajanslarla telif antlaşmalarının bitanesi bana şöyle demişti bari Bangladeş’ten daha yüksek verin oblar bile sizden daha fazla kitap basıyorlar ki bu cümle beni çok yaralamıştır. Japonlar bu halde iken bütün bu imkansızlıklara rağmen bunu nasıl yaptılar çünkü oradaki yöneticiler ya da ordaki kültür ya da ordaki dinamik her ne ise o yıkımın içinden çıkmanın çalışmak olduğunu biliyorlar yalnız uygarlığın kaynağının yüzde 70’inin okumaktan kitaplardan gelir. Bunlar keskin istatistikler görünse de yakın şeylerdir. Belki şimdi internet çıktığı için Yine okumaktır aslında da ama şimdi görsellik biraz daha ortaya çıktı. 3 bin yıllık yazılı kaynakları var bizim zaten en büyük eksiklerimizden biride biliyorsunuz yazılı kaynaklarımız yok. Yazmayı ve arşivciliği bilmiyoruz. Ee ordada bir sıkıntı var. kültürümüzden gelen bir takım sıkıntılar var Osmanlı arşivi Bulgaristan’a kâğıt

olarak satılmış ben bunu öğrendiğimde hayatımın en üzücü haberlerinden birini almış oldum nasıl olsa da geçmişe gitsem de değiştirsem. Bütün bunlar bunu açıkça gösteriyor ne yazıkki din de matbaayı engellemiş okumayı engellemiş. İşte okuyanları alimleri cezalandırmış bunların hepsi var ama bizim yazılı kültürümüz arşivcilik geleneğimizde yok.

Ebru Seda ÇİÇEK: aslında din derken biliyorsunuz din “oku” der ve oku ayeti ile başlar. Dinden ziyade dini kullanalar yani dini çıkarları doğrultusunda kullananlar diyebilir miyiz?

Tahir MALKOÇ: Bu kısır döngü bir tartışma şimdi kimse bu Ortadoğu’da bir takım alimler kadar dini biliyor olamaz öyle değil mi? Yani biz kalkıp diyebilir miyiz ki biz senden daha iyi biliyoruz diye onlar öle yapıyor ise bütün hayatlarını buna vermişler; mısır İran irak ta İran ki bu dünyanın en kadim kültürüne sahiptir hala buna rağmen bütün bu dini baskıya rağmen bir şeyleri halleden bir toplum ama şimdi oradaki yeni alimler İslam alimleri bunu söylüyorsa biz diye bilir miyiz ki oku deniyor ama biz buna kötü diyebiliriz ben buna katılmıyorum bence o dinde bu kurallar bu baskılar var kendi içinde bunun bir açıklaması vardır. Binlerden sonra çok ciddi alimler Gazali’den Haldun’a ve örnekler çoğaltılabilir çok ciddi baskılara uğramışlardır. Bu adamlar o anki şartta dünya felsefesine hakim insanlar çok bilgili insanlar ama yönetmekte çok zorlanmışlar ya öldürülmüş ya da ölmüşlerdir. Bu durumda bir çoğu kaçmıştır ya da bazıları gizliliği öğrenmiş ve öğretmişler yani bu durumu yorumlayanlar problemlerini demek istiyor insan ama onlara daha iyi biliyorlardır. İnanç dediğiniz şey kişisel bir şeydir zaten onu toplumsal bir şey yaparsanız tadı kaçar. Kişisel bir yoldur. Kişisel bir tercihtir. İnsan tek dünya ya gelir tektir ve tek gider bütün dinlerde de tek başına hesap verir. Dolayısıyla aslında bunun hiçbir şekilde ne eğitime ne siyasete ne ticarete hiçbir şeye dahil edilmemesi karıştırılmaması gerekiyor anlamlı değil. Mesela bir iktidar ben daha dindarım bana daha çok verin dese böyle bişi olamaz çok komik. Evet siyasi iktidarlar bunu kullanmış olabilir ama bu doğru anlamına gelmiyor. Ne yapmış Avrupa dini bilgilere istinaden Rönesans’ı kurdular. Dini kilise ile sınırlandırdılar. Rönesans’tan sonra siyaseti ekonomiyi dinden ayırabildi. Biz de bu reformu Rönesans’ı yapamazsak bizde de kızların okula gitmesi bile büyük mevzu olur işte.

Ebru Seda ÇİÇEK: Konuşmalarınızdan şunu çıkarıyorum. Din kişiseldir kültür toplumsaldır.

Tahir MALKOÇ: Evet, aynen.

Ebru Seda ÇİÇEK: Bunu 1900'lü yıllara entegre edersek artık insanların dininin kişisel olduğunu sadece her koyun kendi bacağından asılır bilinmesine rağmen kültürün sanatın hâlâ geride kelimesini din ile yorumlayabilir miyiz?

Tahir MALKOÇ: Yani şimdi 1980 darbesi niye yapıldı? Şimdi bunu açmak lazım çok önemli. Türkiye'de kültür sanatın eğitim çok çok geri istatistiklerde mevcut. 80 darbesi Türkiye'nin siyasi olarak Sovyet Birliğine kayması Sovyet yaklaşmasına yapışmış bir eylemdir. Bir daha öyle bir tehlike olmasın diye toplum mühendisliği yapılarak, bu ders kitaplarından tut da bir çok alanda göstergeleri var. İslamlaştırıldı. Türk- İslam sentezi yapıldı. Yaşı olanlar hatırlar keza ben çok açık hatırlıyorum Türk-İslam sentezini bunu yapmalarının tek nedeni Türkiye'yi sağcılaştırmak ve Türkiye'yi Sovyet yaklaşmasını önlemek. Nasıl ki Avrupa'da yapıldıysa bu durum Türkiye'de de yapıldı. Böylece bunu yaparken de toplumu giderek kültür sanattan iyice uzaklaştırdılar. Bilinçli bir şekilde. Çok açık ve bilinçli bir şekilde. Türkiye'de sansür ve yüzlerce yayın ve dergi kapatıldı. Bunlar yansımalarıydı. Ama buna rağmen görece liberal piyasa olmayı kabul eden bir ülke az da olsa demokrat olmak zorunda (liberal sağ) burjuvada demokrasisi diyorlar. Bu bağlamda elbetteki bir takım şeylerin yapılmış olması gerekir. Özellikle bu durum 1990'larda daha bir yükseldi. Ama toplumu yönetenler 80 darbesi ile birlikte gelenler iktidarın hepsi 80 iktidarlarıdır. Hiçbiri ondan bağımsız değildir. Hiçbiri bu iktidarda bağımsız değildir. Çünkü yasaları kabul etti ve uyguladı. Türkiye'de bir siyasetçinin ağzından duydun okuyan insan zehir okumayan insan bize lazım cahil toplum bize lazım dedi. Bunu çok açık söylediler. Bunlar çok açık zaten yani gizli kapaklı değil görmek isteyen okumak isteyen duymak isteyen için dolayısıyla bu benim söylediğimi binlerce insan biliyor.

Ebru Seda ÇİÇEK: Türkiye'de küçük ve orta ölçekli yayınevleri Avrupa Birliği kaynaklı fon kullanmakta mıdır? Maya Kitap olarak Avrupa Birliğinden destek aldınız mı? Bu kaynaklardan sadece büyük ölçekli yayınevleri mi yararlanabiliyor? Sizce neden?

TAHİR MALKOÇ: Aslında böyle bir direkt ilişki ve kanalda yok. Yani istesek belki edineceğimiz bir kanal yok. Şöyle bir kanal var Türkiye de yurtdışına yapıyor aynı şeyi. İngiltere hariç, İngilizce çok yaygın bir dil olduğu için buna gerek duymuyor. Avrupa'da ki bir çok ülke kendi dilindeki kitaplara başka dillere çevrilsin diye kitap desteği verirler, oda çok zor veriyorlar biz bir kere sadece Goethe Enstitüsünden, Goothe'nin aforizmalarını çevirdik başvurduk ve çeviri desteği aldık

cüzi bir miktarda olsa aldık. süreç hakkatten zor bir Fransızcadan bir kitap çevirdik, başvurduk çok komik bir cevap geldi bize düşük yazdınız bu mantıklı değil bir daha yazınız işte bizim ülkemiz böyle az para istediniz diye reddedilir mi ama reddedildik. Aynen bu sebepten dolayı. O prosedürde birazcık zor bizde de biraz zoru sevmediğimiz için hemen vazgeçebiliyoruz. Hemen hemen İngilizce dışında her çeviride bununla karşılaşılabilir. Bunun dışında mesela Türkiye de şöyle şeyler var Avrupa Birliği desteklediği organik tarım mesela yapıyorsun projeyi destekleri alıyorsun örneğin, hayvanları koruma, çevre vs bunlarla ilgili bir sürü fon aktarımı oluyor. Çok kıymetli biliyorsunuz UNESCO ya giren Sultan Ahmet dünya üniversitesinden fon alıyor. Yani aslında sabahtan akşama kadar hakaret edip düşman edindikleri Avrupa'dan ciddi fonlar geliyor Türkiye'ye ben gerçekten çok kıymetli görüyorum bunu bazıları içlerinde var mıdır bilemem, ben olduğunu da sanmıyorum ama işte oradan aldığı fon ile ne yaptı? Filistin yıllarca destek verdi ne oldu ki ne yapıldı bunlar tabi siyasi şeyler onun dışında büyük yayın evlerinin de proje üreterek bir takım fonlardan yararlandığını duymadım bilmiyorum ama açık kolay ulaşılabilir yollar yok. Bir fon kanalı yok yani.

Çeviri desteği dışında öyle yani ben şey diyeyim ki şöyle bir dizi anlaştık biyografi dizisi bunlar genelde yazarların yalnız böyle bir destek yok ne yazık ki yok.

Ebru Seda ÇİÇEK: Türkiye'nin Avrupa Birliği ile ilişkilerinin kültürel, sanatsal ve edebi yönü yeterince kitap şeklinde yayınlara konu oluyor mu?

Tahir MALKOÇ: Evet, aslında şöyle bu ülkede kitap üretiliyor birçok gereksiz kitap da üretiliyor. Gerekli gereksiz ben karar verecek değilim. Ülkenin konuya olan ilgisine bakarsak ona rağmen çok kitap üretildiğini söyleyebiliriz. Çok kaynak var aslında çünkü daha önce de söylediğim gibi Türkiye'de hani bu hatta Osmanlıda Batılılaşma hareketleri aslında Osmanlı ile başladı 1870 li yılların başlarında bu çok önemli aslında Türkiye'deki Batılılaşma bazı padişahlar tırnak içinde monarşikten 1950'den sonraki iktidarların o demokratik liderlerinden çok daha Batılıydı. II. Mahmut biliyorsunuz Yeniçeri Ocağını kaldırdı Sekban-ı Cedidi kurdu ki Fransız modeliydi bu hatta Fransız subaylarıyla eğitti ve giydiği uniformalarıdır onların ama çok daha önemli bir şey söyleyeyim size Abdülmecit, Abdülaziz de kısmen Abdulhamit şimdi yaşasaydı AB'ye girebilirdik. Sarayda küçük bir opera alanı yaptırdı.

Ebru Seda ÇİÇEK: Saray kadınlarının en az bir enstrüman çaldıkları söyleniyor?

Tahir MALKOÇ: Yani bakın tarihçi değilim çok emin değilim ama Abdülmecid ya da Abdülaziz bu padişahlar Türkiye'nin Batılılaşma hareketlerini başlatan padişahlardır. Posta teşkilatını kurdular, itfaiye teşkilatını kurdular, kızının bir tanesini ve torununu okula gönderdi. Osman Hamdi Paşa; arkeolog, ressam Türkiye'nin ilk arkeoloji müzesini kuran kişidir. Kaplumbağa Terbiyecisi'nin de ressamıdır. İstanbul'un mimarisini de değiştirmek istemiştir. Rum devşirmesidir. Bunu duymak çokta şaşırtmadı beni. Çok vizyoner bir adam. Dar'ül Bedaiyi şimdiki Mimar Sinan Üniversitesini açan adamdır. Türkiye'deki Mimar Sinan Güzel Sanatlar Akademisini kuran adamdır. Sonradan adı Mimar Sinan oldu. Böyle bir 1850'li 60'lı yıllara kadar böyle devam ediyoruz dolayısıyla hiç böyle Batılılaşma Cumhuriyetle başladığı zannedilmesin o zamandan başladı ve o padişahlar vizyon olarak şuanekilerden çok çok ilerdeydi bu arada Abdülhamid'i tırnak içinde söylüyorum yerlere göklere sığdırılmayan adam olarak tanınan adam Türkiye'de ilk içki fabrikasını açan hergün konyak içmeden rom içmeden uyumayan bir adam yani. Bu yüzden cehalet lazım diyorlar. Siyaset cahil insan sever. İşte o yüzden hiçbir şey bilmediğin zaman her şeye inanırsın. Batılılaşma hareketi Osmanlılarda başlamıştır. Dolayısıyla biz aslında geldiğimiz nokta da soru biraz kaçtı. O geçmişten gelen kadronun bu ilkede bu kültür sanatı ayakta tutan kadrolar dolayısıyla onların bu ilgisi ve onlardan etkilenenler çemberin geliştikçe bizim gibi insanlarda o ilgiyi devam ettiriyor. Avrupa kültürüne hayranlıktan bahsetmiyorum. Avrupa'da o aşamaya gelene kadar belki de inanılmaz derecede kötü olayları yaşadılar yaptılar. Barbarlık barbarlık katliamsa katliam felaketse felaket sefaletse sefalet hepsini yaşadılar fakat onların övgüye değer ya da hayranlık uyandıran tarafı tüm bunların üstüne bu medeniyet dediğimiz şeyi tırnak içinde her şeyini kabul ettiğimiz durum değildir. Ama inşa etmeyi başardılar yani şuanda tüm toplumunda çok sevip sahip çıktığı şeyi onlar üretti. Onların ürettiği ve bütün dünyanın bu kadar çok sevdiği şeye karşı bir övgüyü hak ediyorlar. Dolayısıyla onları takip mi edin diyoruz etmeyelim ama madem ki hoşumuza gidiyor neden aynısını yapmaya çalışmayalım niye biz bu noktaya gelmek istemeyelim neden 5 milyon Türk orada yaşasın niye kendi memleketlerin de yaşamak istemesinler. Demek ki o seviyeye getirmek lazım bunu da ancak eğitim kültür ve sanattan geçiyor dolayısıyla bu bağı koparmama adına yeterince yayın üretilmiyor. Yani isteyen için kaynaklar var bulunulabilir okunulabilir aydınlanabilir. Zaten bizde kısmen çeviri kitap yaptığımız için direk AB ilişkilerini değil de Avrupa'yı anlatan ve ilişkileri anlatan kaynak var.

Ebru Seda ÇİÇEK: Sizce Orhan Pamuk, Nuri Bilge Ceylan, Ara Güler gibi uluslararası sanatçılarımızın dışındaki Türk sanatçıları seslerini Avrupa'ya duyurabiliyorlar mı? Neden ve nasıl? Sizce bu konuda neler yapılmalıdır?

Tahir MALKOÇ: Aslında bu da çok ilginç bir şey olması gerekenden fazlasını duyurduklarını düşünüyorum ben yine aynı sebepten dolayı aynı kanalların o kişiler tarafından açık tutulmasından dolayı bakın Türkiye'de çok fazla İngilizce Fransızca eğitim yapan İspanyolca, Almanca eğitim yapan okullar var ben bunların olmasından memnunum olmasın demiyorum olmalı da ama tabi onların olumlu tarafları var olumsuz tarafları da var o ayrı bir konu dolayısıyla o dilleri bilmek o kültüre entegre olmak için çok iyi bir kaynak ve dili bilince kültüre de çok kolay entegre olabiliyorsun çok kolay iletişim kurabilirsin bu sayede tabi biraz Batıyla İstanbul'la sınırlı nasıl ki Newyork Amerika'nın kültür sanat merkeziyse İstanbul'da Türkiye'nin kültür sanat merkezi. O kanallar çok açık bunu uluslararası enternasyonal kültür sanat üreten bütün sanatçılar o kanallardan ulaşabiliyorlar ki özellikle sinema sektöründe fazlaca Avrupalı şirketlerle ortak yapım var ve ben bunların bir çoğunu başarılı buluyorum Almanya'nın çok desteklediği Fransa'nın çok desteklediği prodüksiyon olarak bir çok film var. Veyahutta Türkiye'de yapılan kültür sanat filmlerinin festivallere gidip ödül almalarını zorluyor ve filmin değeri artıyor burdaki izleyici de otomatik filmi izlemeye başlıyor. Bu da kanalların açık olduğunu gösteriyor. Ayrıca şimdi bir de kanallar açılmaya başladı Türkçeden başka dillere çevrilen kitap sayısı tahmin ettiğinizden çok daha fazla. Yine dediğim gibi bu devletin siyasi iktidarın veya kültür bakanlığının desteklediği bir şey değil. Bu kesinlikle ve kesinlikle kişilerin kurumların ve yine o geçmişten gelen kadroların yarattığı ortamdan kaynaklanıyor.

Ebru Seda ÇİÇEK: Türkçeden başka kitapların çevrisinin çok olduğunu söylüyorsunuz bu kitapların türü nelerdir?

Tahir MALKOÇ: Tür olarak roman ağırlıklıdır. Araştırma çalışmaları genelde yereldir. Çok nadirdir böyle uluslar arası enternasyonal bilgiler içeren tarih kitaplarını kim niye yapsın Türkiye'de. Amerikalılar ve İngilizler yapıyor. Şimdi Amerika'daki üniversiteler dünyanın herhangi bir yerindeki bir araştırmacıyı bir bilim adamına hemen kollarını açıyor. Çünkü onlar bilginin ne kadar kıymetli olduğunu biliyorlar. Oradaki araştırmalar nitelikli olduğu için başka dillere çevrilebilir niteliktedir ama Türkiye'de yapılan araştırmaların yüzde 90'ı yereldir. Yerel konulardır. Osmanlı ile ilgili olanların çevirileri var onları biliyorum . Bunun dışında

pek bir çalışma yok bilmiyorum. Romanlar bir sürü yani benim de en çok sevdiğim yazar Ahmet Ümitten, ... yani çok çeviri var bu konuda tahmin ettiğimizden daha iyi bir konumdayız. Ama biz şöyle nasıl kültür sanat faaliyetleri dibe doğru gidiyor azalıyor diyorsak yazarlarda aynı şekilde üretimde kötü iyi yazarlarda çıkaramıyoruz bize gelen dosyalarda çok vahim. Çok çok kötü Türkiye bu konuda kitap okumuyor az kitap okuyor az sanat üretiyor değil yazar da çıkaramıyor. Çok fazla yazarda çıkaramıyor ama 2010'dan sonra böyle bişi oldu belki onu ayırabiliriz.

Ebru Seda ÇİÇEK: Görüşmeyi burada sonlandırıyorum. Katılım sağladığınız için teşekkür ediyorum.

Tahit MALKOÇ: Ben teşekkür ederim.

